BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — No. 826
Duminică 4 Octombrie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei exemplarul în țară
10 Lei exemplarul în străinătate

Școala și tineretul

Intr'o publicație săptămânală, d. Nichifor Crainic — profesor universitar — explică de ce „tineretul și elevii fac politică"... „adică fug de carte și se fac legionari".

„Răspunsul e simplu, — crede d-sa:

„Fiindcă școala, care ar trebui să formeze ea spiritul timpului, a rămas cu mult în urmă, iar spiritul timpului i-a luat-o înainte. Tinerii și copiii încadrați în învățământ se simt scoși în afară de vremea lor, se simt înfundați în anacronism ca într'un fund de sac. Negăsind în școală ceeace visează tinerele lor făpturi, caută dincolo de școală și li se pare că au găsit. In fiecare copil e un mugure de erou, fiindcă fiecare vine pe lume cu un potențial de generositate. Nu-l cultivă școala? Il cultivă legionarismul, care e de o mie de ori mai în spiritul timpului decât ea".

Vina principală ar consta în faptul, că „școala noastră e mai mult instrucție și aproape deloc educație".

Iar vina secundară ar fi... manualele didactice, „decăzute în unealtă de corupție intelectuală și morală" și pornografia...

Dacă școala noastră e „mai mult instrucție" și „aproape deloc educație", — am înțelege ca școlarii să fie instruiți și needucați. Dar așa... ei nu-s nici una, nici alta.

Sau d. Nichifor Crainic își închipue că tineretului — în lipsă de educație — i-i lehamite și de instrucție...

Școala a rămas în urmă? Desigur! Dar ce să faci, dacă fiecare lucru trebue să-l iai dela început?

Limbile clasice și moderne nu se pot învăța prin educație, ci prin instrucție — deasemeni și aritmetica, geometria, etc.

Nu te poți mărgini numai la istoria actuală. E nevoe de evurile din urmă.

Științele Naturale trebuesc învățate așa cum sânt — indiferent de părerile politice ale autorilor de manuale didactice...

Buna instrucție are un efect educativ prin sine însăși.

Nu-i indispensabil să ții, de pe catedră, bombastice discursuri patriotarde.

E destul ca în școală să se muncească serios.

Atunci tineretul capătă dragoste de muncă — ordonată, disciplinată.

Acel care a căutat mii și mii de cuvinte în dicționarele grecești, latine, germane, — chiar dacă uită, în cele din urmă, aceste limbi, — rămâne cu o putere de răbdare, cu o meticulozitate care nu-i esă din deprinderi o viață întreagă.

Teoremele geometrice se uită. Persistă însă în spirit o agilitate — în urma gimnasticei rațiomentului.

Fără cuvântări cu caracter civic și patriotard — figurile întâlnite în istorie, în literatură, etc., scoase de dascăl în relief, fac cel mai bun oficiu educativ prin ele însele.

Lucrurile vechi nu-s de aruncat la coș. Degeaba d. Nichifor Crainic le lipește eticheta „anacronism" și trece mai departe.

D-sa crede că tineretul, negăsind în școală obiectul visurilor sale, îl caută dincolo de școală.

Dar școala nu-i loc de petrecere și de satisfacere a capriciilor. E loc de muncă și de trudă, printre unele distracții. Iar plăcerea completă vine după aceia.

E în fiecare copil un „mugure de erou"? Copilul n'are decât să citească „Odiseia", mitologia, istoria... De ce numaidecât să intre în tabăra legionarilor?

„Fiecare copil vine pe lume cu un potențial de generozitate" — spune d. Nichifor Crainic.

Și acest „potențial de generozitate" își găsește descărcarea în taberele de legionari, odată cu focurile de revolver?

Se încep școlile.

Acesta-i oare cuvântul potrivit, pe care-l găsește un profesor universitar pentru tineret?

Rezultatul este, că tineretul nu știe nimic. Nu cunoaște nici limbi străine, nu știe nici istorie. Știința i-i străină. E familiarizat doar cu câteva noțiuni tehnice... Nu poate face o frază corect, n'are habar de ortografie și de punctuație.

Printr'un biurou de redacție trec mii și mii de manuscrise ale tinerilor. Intâlnim subiectul la plural și predicatul la singular. Cele mai elementare regule de ortografie sânt nesocotite.

Simțim o durere în fața acestor dovezi de incultură.

Și atunci când tineretul n'are cunoștințele elementare, când n'are instrucția de căpetenie — de ce mai umblăm cu mofturi, vorbind de lipsurile educației?

Instrucția în sine are un rol educativ. Apoi instrucția deschide drum educației. Sfaturile educative — dacă-i nevoe numaidecât de sfaturi — trebue să se bazeze pe un minimum de cunoștințe. Altfel, tânărul nici nu poate scoate sensul educativ al unui fapt, sau al unei idei... Nu-i în stare să înțeleagă chiar un sfat, spus pe șleau.

Incepe acum un nou an școlar.

Părinții care vor să aibă fii buni, n'au decât să-și cheme copiii la carte din lagărele politice — supuse influenței agitatorilor și aventurierilor.

Să se întoarcă tineretul la școala „veche" — care nu-i învechită deloc!

„Iliada" și „Odiseia" au lucruri nouă, care satisfac foarte bine, — prin omenescul lor, prin poezia plastică și prin tragica filozofie a morții, — cele mai variate și mai complicate nevoi sufletești ale omului modern.

Nu-i vorba de-o întoarcere la trecut, de-o încadrare spirituală în formulele de eri — ci de-o însușire de cunoștințe, de-o ventilare a ideilor și a sentimentelor de odinioară, pentru a mări rezonanța inimii noastre.

O carte bună nu îmbătrânește niciodată.

Un tânăr instruit de azi va auzi în sufletul său ecouri profunde, ascultând glasul aproape stins al celui mai vechiu scriitor.

Numai să încerce...

M. SEVASTOS

J. Reynolds — Vârsta inocenței

Din viață... și din cărți

Ursul dela Miercurea-Ciucului

Intr'un sat de lângă Miercurea Ciucului s'a petrecut un fapt puțin banal.

Un preot prinsese în pădure un pui de urs și-l adusese acasă.

Il crescuse ca pe-un copil. Mâncau la aceiași masă. Dormeau în aceiași cameră.

Ursișorul se ținea, ca un câne, de stăpân, și îl iubea cu dragoste filială.

Preotul îl dresase. Il învățase să bată în ușă și să nu intre în casă — decât dupăce era poftit.

Puiul ajunsese urs mare. Mergea prin sat cu preotul, intrau împreună în prăvălii. Dacă ursul întindea botul și lua ceva — preotul plătea imediat. Uneori ursul, scăpând de acasă, intra singur în prăvălii, lua ce vroia. Iar adouazi negustorul prezinta preotului contul.

Odată, ursul bătu în ușa unui om. „Intră" — zise cineva din casă. Ursul apăru spre spaima tuturora. Pe când toți zbucniră pe ușă, ursul se sui în pat, se cuibări și adormi adânc. De-abea îl trezi preotul, chemat de gazdele fără voe ale ursului.

In altă zi, când diaconul slujea — în porțile împărătești — intră ursul în biserică. Lumea eși în goană afară. Preotul încremeni pe loc. Ursul păși în altar și, ridicându-se în picioare, puse prietenos labele de dinainte pe umerii diaconului — care, cu părul vâlvoiu, ceti până la sfârșit rugăciunea în același loc, după canoane... simțind la ureche respirația veselă a ursului.

Ursul era blând ca un miel. N'a făcut nimănui, niciodată, nimic... Forma lui însă speria oamenii, care se hotărîră să-l ucidă. Ursul muri otrăvit. Preotul îl plânse ca pe-un copil.

Ursul acela era de-o blândeță și de-o delicateță rară, vroia să se joace și să fie în bune relații cu toată lumea, dorea să-și rezeme capul pe genunchii oamenilor, îi îmbrățișa cu labele păroase, căuta mângâeri de la primul copil întâlnit...

Nimeni însă — în afară de preot — nu-l înțelegea. Toți fugeau de dânsul, înspăimântați. Și el avea dezmierdare în ochi și bunătate în glasul — pe care și-l făcea dulce, în legea lui...

Umbla izolat prin sat. Nimeni nu-i punea, iubitor, mâna pe creștet. Nimeni nu-i întindea un fruct.

Iată însă că un om i-a zvârlit ceva. De ce nu i-o fi întins mâna, ca unui copil — când îi pui în gură o bomboană?

Ursul s'a apropiat cu încredere, a privit recunoscător spre omul care avea grijă de dânsul — și a înghițit otrava, lingându-și de plăcere buzele.

Puțin timp după aceia ursul muri, cu laba în mâna preotului, ca maimuța lui Axel Munthe.

In ochii solitarului se stânse, odată cu lumina, și veșnica-i întrebare: de ce nu-mi primesc oamenii, iubirea?

M. S.

Antoine Meillet

Despre metoda gramaticei comparate

Săptămâna trecută a murit savantul francez Antoine Meillet, recunoscut în general ca cel mai mare lingvist al vremii noastre. Dăm cititorilor noștri în traducere un fragment dintr'un articol intitulat Sur la méthode de la grammaire comparée *și publicat de Miellet în volumul* Linguistique historique et linguistique générale.

Scopul științei care s'a convenit să se numească gramatică comparată este să facă istoricul dezvoltărilor lingvistice cu ajutorul apropierilor între limbi diferite. Comparatistul trebue să determine în fiecare caz pe care-l studiază ceiace, printre faptele examinate, presupune existența unui singur idiom comun la origine, și ceiace rezultă din diferențierea progresivă a unei limbi care la început a fost vorbită în chip unitar. Trebue deci să facă o deosebire între asemănările pe care le observă și să nu țină seama decât de acelea care ne obligă să admitem o stare de lucruri identică la un moment dat a trecutului unui grup de limbi comparate.

Problema de metodă consistă deci, date fiind faptele lingvistice, în a cerceta cum se pot recunoaște faptele care impun, pentru a fi explicate, ipoteza unui punct de plecare identic.

Se întrevăd imediat cele două tipuri de probleme care se pun oricărui istoric; pe de o parte stabilirea unui anumit fapt sau a unei anumite stări de lucruri într'un moment dat al trecutului, pe de altă parte găsirea raportului care există între fapte de dată diferită. In cazul nostru, aceste două tipuri de probleme nu se pot despărți unul de altul.

Ceiace ne propunem aici este să descriem procedeul de raționament al comparatiștilor și să cercetăm care este valoarea probantă a acestui raționament.

Raționamentul se prezintă astfel: se observă în cutare și cutare limbă cutare și cutare feluri de a se exprima, mai mult sau mai puțin concordante; aceste concordanțe nu s'ar putea explica dacă n'ar fi fost la o anumită dată o formă comună, ale cărei continuări sânt toate formele asemănătoare — dar în parte diferite. Iată de exemplu pronumele personal subiect în limbile neo-latine:

română	*eu*	*tu*
italiană	*io*	*tu*
veche franceză	*jo*	*tu*
spaniolă	*yo*	*tu*

Nu există nici un motiv general pentru ca persoana care vorbește să se designeze prin forme ca *eu, io, jo yo;* chiar fără să ne adresăm unor limbi foarte diferite sau foarte îndepărtate, vedem că persoana care vorbește se numește cu totul altfel, în germană, *ich,* în rusă, *ia,* în persană, *man.* Tot așa nu este nici un motiv pentruca persoana căreia i se vorbește să fie designată prin *tu;* dacă diversele limbi indo-europene au păstrat în această privință forme destul de asemănătoare (germ. *du,* rus *ty),* e destul să eșim din grupul indo-european, ca să vedem că persoana căreia i se vorbește se numește *sen* în turcește, *anta* în arabă, *o oe* în samoană, etc. Așa dar, dacă într'un grup de limbi avem forme concordante pentru a numi persoana care vorbește și cea căreia i se vorbește, motivul este că aceste forme sânt continuarea uneia și aceleiași forme întrebuințate mai de mult, și că între ele există o relațiune a cărei natură rămâne să fie determinată.

In cazul limbilor citate, italiana, spaniola, franceza, concordanțele observate se explică ușor: aceste limbi aparțin populațiilor care ocupă țări cuprinse multă vreme în imperiul roman, a cărui limbă a fost latina. Dar latina este atestată prin numeroase texte și bine cunoscută. Toate concordanțele semnalate se explică prin faptul că formele în chestiune sânt continuarea formelor latine: *ego* „eu", *tu* „tu". Demonstrarea originii comune a formelor considerate, care a fost obținută prin comparație, este verificată prin datele istorice. Este o întâlnire fericită, care a ușurat stabilirea teoriei, dar care, în fond, nu aduce nici o probă în plus. Căci, pe de o parte, demonstrația este suficientă și fără aceasta, și, pe de altă parte, nimic nu se opune ca, acolo unde se vorbea latinește în timpul imperiului roman, să se vorbească astăzi o limbă care nu e neolatină; astfel în Iliria, unde, sub imperiul roman, latina a fost limba curentă și unde au sub-

ANTOINE MEILLET

sistat multă vreme graiuri neolatine, nu se mai întrebuințează astăzi decât graiuri slave; franceza și italiana vorbite actualmente în Tunis nu sânt continuări ale latinei care se vorbea acolo sub imperiul roman. Dovada înrudirii limbilor pe care ne-o procură metoda comparativă este de sine stătătoare, și este singura valabilă.

Dovada rezultă în întregime din faptul că este neprobabil ca anumite concordanțe să existe acolo unde nu este o tradiție istorică comună. Problema se restrânge deci astfel: care sânt tipurile de concordanță care presupun această comunitate de tradiție?

Concordanțele care recunosc cauze generale, valabile pentru totalitatea limbilor, sânt lipsite de valoare probantă pentru comparatistul istoric. De exemplu prezența unui tip de consoane care se găsește peste tot, cum e *t* și *k,* nu stabilește câtuși de puțin că două limbi sânt înrudite; întrebuințarea universală a lui *t* și a lui *k* ține de faptul că structura organelor articulatorii face ușoară realizarea acestor tipuri fonetice. Din potrivă, prezența în două limbi vecine a unui sunet de tipul particular și rar în limbile umane, cum e *ierul* rusesc și polonez, este un prim motiv de a crede în înrudirea acestor două limbi; mai exact, este o simplă indicație, căci nu pe un fenomen de felul acesta, de natură încă mult prea generală, se poate baza afirmarea unei rudenii.

Urmare în pag. 2-a

. . . .

Din principiul metodei rezultă că faptele doveditoare în materie de gramatică comparată sânt faptele particulare, şi acestea sânt cu atât mai probante cu cât, prin natura lor, sânt mai puţin suspecte de a putea recunoate o cauză generală.

Dovada este cu deosebire limpede acolo unde se observă variaţiuni concomitente; astfel persoana a treia singulară a verbului „a fi" este *è* în italieneşte, *est* în franţuzeşte, *es* în spaniolă; persoana a treia a pluralului, *sono* în italiană, *sont* în franceză, *son* în spaniolă. Acest paralelism al unei forme care se bazează pe un mai vechi *est* şi al unei forme care provine dintr'un mai vechi *sont* (latinul *sunt)* este propriu limbilor neolatine. Alte limbi indo-europene oferă fapte asemănătoare: germana de exemplu are *ist* şi *sind*. In afară de limbile indo-europene, acest fel de a exprima verbul „a fi" printr'o rădăcină *es*— alternând cu *s*— şi cu o terminaţie —*ti* la singular, —*enti* sau —*onti* la plural nu se întâlneşte nici-odată. In paralelismul particular al faptelor neo-latine privitoare la *este, sânt* şi în paralelismul ceva mai puţin complet al faptelor latine, germanice, slave, etc., relative la acelaşi verb, avem o dovadă de înrudirea specială a limbilor neo-latine între ele şi a înrudirii mai îndepărtate a latinei, germanei, slavei etc., limbi care sânt toate forme luate de acelaşi idiom, indo-europeana.

Căci o stare de lucruri atât de curioasă rezultă din concursul unei întregi serii de împrejurări: exprimarea verbului „a fi" prin *es*—, a persoanei a treia singulare prin —*ti*, şi a persoanei a treia plurale prin —*enti*, sau —*onti*, întrebuinţarea unei alternanţe de formă radicale cu un *e* la singular şi fără *e* la plural; nu este probabil ca vre-una dintre împrejurările acestea să se reproducă în două limbi în chip independent, şi este şi mai puţin probabil ca aceste patru împrejurări să se regăsească simultan, la un moment dat, în chip independent în două limbi diferite. Două limbi care prezintă astfel de concordanţe sânt deci formele diverse luate de una şi aceeaşi limbă, indoeuropeana.

In orice ştiinţă, a demonstra înseamnă a descoperi fapte care par „evidente"; ne găsim aici în faţa „evidenţelor" gramaticei comparate: anumite concordanţe de fapte particulare sânt de aşa natură, încât este „evident" că nu s'ar putea întâlni în două limbi diferite; deci, dacă cele două limbi luate în considerare sânt diferite — şi adesea în aşa măsură încât cei care le vorbesc nu se înţeleg între ei — aceasta se explică prin faptul că aceste două limbi sânt două aspecte luate de una şi aceeiaşi limbă în locuri diferite şi în timpuri diferite.

Intru apărarea cărţii

Intr'o excelentă publicaţie franceză, George Duhamel pune problema de imediată actualitate, a *cărţii*, care din lipsa unui interes mai larg care s'o sprijine, a rămas cu mult în urma celorlalte preocupări pe care viaţa modernă le substitue tot mai mult acestei înalte şi nobile îndeletniciri de odinioară. De altfel, această problemă îl interesează într'atât încât nu numai că i-a consacrat cea mai preţioasă dintre preocupări, dar îşi promite ca s'o înfăţişeze într'o serie de conferinţe, pe care le va ţine dincolo de ocean, la Buenos Aires, unde se va comemora în curând cea de a 15-a aniversare a Pen-Clubului.

Cartea trebue preţuită cu toată însemnătatea ei simbolică. In ea întâlneşti pe marii gânditori, altfel tăcuţi şi abstracţi, care vorbesc prin taina minunată a scrisului. Un modest dreptunghi de hârtie, trecut prin toate lucrările închipuite, închide o lume de idei deosebite, pe care ca o arcă de cleştar trebue s'o ducă, pentru a înmănunchia în totalitatea lor puterile cele mai înalte ale spiritului! *Pour la défense du livre, qui répresente a mon avis, le vehicule essentiel de la culture, j'ai consacré le meilleur de mon activité"*, spune hotărât Georges Duhamel.

Intr'adevăr, în noianul de trepidări cotidiene, care ţesă epica măruntă şi opacă a vieţii noastre, cine oare îşi mai asumă asemenea răspunderi, care în cadrul din afară, par tot aşa de fără înţeles ca şi orice întrebare metafizică.

Şi nu e vorba numai de apărarea cărţii, ci de apărarea a ceiace, în mod atât de minunat, autorul numeşte *„chose imprimée"*.

Cinematograful, caşi radiofonia, cu varietatea şi inovaţiile ce ele introduc în viaţa, aşa de lipsită de relief a celor ce n'au putinţa să o sprijine pe forţa unei idei, au înlăturat aproape cu desăvârşire trebuinţa de a răsfrânge în noi, gândurile luminoase ale altora. In linii generale, astăzi setea de a şti se referă, fără îndoială, la ceiace se chiamă *cultură consumatoare* sau şi mai adevărat, „consumaţie culturală".

E o atitudine foarte obişnuită timpurilor de astăzi şi, acestei tendinţe i se subordonează în mod minunat mijloacele de informaţie modernă. Marea mulţime s'a obişnuit încet-încet cu această cunoaştere pe deantregul pasivă, care se reduce doar la contemplarea unor imagini sau la informaţia rapidă a speakerului. Ce departe sânt însă toate acestea, de tovărăşia îmbietoare, statornică şi luminoasă a unei cărţi.

Numai cărţile pot înfăţişa viaţa intensă, înfrumuseţată de spirit şi tăcută ca insuşi adâncul mării,viaţa de creaţie adevărată, sau viaţa isvorîtă din profunzimi de suflet, pe care nici o invenţie din lume nu ne-ar putea-o proecta în toată splendoarea ei, ca să se repercuteze aşa de intens în sufletul nostru.

Cea mai dureroasă însă e indiferenţa mulţimii. Nu numai că nu se întâlneşte astăzi acea curiozitate de spirit, — aşa de arzătoare altădată — atât pentru gazeta zilnică, cât şi pentru cartea sfântă, dar ceiace este mai dureros, este faptul că această trebuinţă este pe deantregul satisfăcută *fără carte*. Prin film şi prin radiofonie, se stabileşte un echivoc de neînvins între *informaţii* şi *cunoştinţă*, — între *distracţii* şi *ştiinţă*.

Şi dacă lucrurile se prezintă astfel în realitatea lor, nu e departe ziua când bibliotecile vor fi pustii. Intr'un ungher poate se va mai strecura tăcut şi singuratic, acela care a căpătat deprinderea de a se aşeza în aceste locuri sacre, în care omenirea şi-a păstrat întreaga ei istorie, în care s'au consemnat toate gândurile, toate descoperirile, toate idealurile, toată bogăţia ei artistică şi spirituală şi, mai presus de orice, indicaţiile precise asupra problemelor pe care le înfăţişează viaţa.

Gândurile de mai sus se închee cu o întrebare: putea-vom creia sau menţine o cultură adevărată şi fecundă prin imagini şi aparate de vorbit?

„Nu cred, — spune George Duhamel, — şi rog pe toţi oamenii de litere să împărtăşească aceste temeri ale mele, să aprecieze sforţările acestea ale mele, subt povara de a-şi fi dat asentimentul lor la întronarea acestei barbarii care nu va întârzia să vie".

LUCIA OPRESCU

Actualităţi Ştiinţifice

„Ochiul electric" explorează subsolul

Savantul italian, profesorul Sciatessi, directorul observatorului de geofizică din Quarto, se ocupă în ultimul timp cu o serie de experienţe, destinate să pună în evidenţă, prin metode radioelectrice, isvoarele şi zăcămintele subterane. Graţie unui aparat ingenios, construit de el însuş, profesorul Sciatessi a reuşit să descopere anul trecut în fundul mării, epava vaporului „Genua", naufragiat în cursul răsboiului mondial.

Aparatul în chestiune se reduce în esenţă la un fel de „ochiu electric", înzestrat cu o sensibilitate extraordinară şi capabil să reacţioneze imediat la cea mai mică variaţie a undelor electrice, emanând din straturile adânci subterane.

In urma intervenţiei lui Mussolini, celebrul inventator Marconi a consimţit să colaboreze cu profesorul Sciatessi, dat fiind că rezultatele acestor lucrări pot conduce la prospecţiunea electrică a subsolului Italiei. Intr'adevăr, se ştie că în epoca sancţiunilor, specialiştii din această ţară — silită să se organizeze pe bazele unei severe autarhii economice, — au întreprins un plan vast de control al zăcămintelor de fier, cărbune şi petrol, bănuite că ar exista în pământul Italiei. Se speră acum că, graţie „ochiului electric" se vor putea evita multe operaţiuni de sondaje, atât de anevoioase şi costisitoare.

Radio fără paraziţi

Cu toate perfecţionările continue ale transmisiunilor de radio, nu s'a reuşit încă până acum să se elimine acele insuportabile sgomote şi perturbaţiuni ale recepţiei, cunoscute sub denumirea sugestivă de „paraziţi".

Se ştie că aceşti „paraziţi" sânt de două feluri: 1) Cei datoriţi influenţei unor instalaţii electrice perturbatoare, situate în vecinătate *(paraziţi industriali)* şi 2) cei proveniţi din descărcările electrice în atmosferă *(paraziţi atmosferici)*.

Dacă technica ne permite să luptăm cu oarecare succes împotriva primei categorii de paraziţi, sântem aproape dezarmaţi în faţa perturbărilor atmosferice.

Din America ne vine însă de curând o ştire îmbucurătoare, care îndreptăţeşte cele mai optimiste speranţe în acest domeniu. Profesorul Armstrong, de la Universitatea din Columbia, unul din pionerii radiotechnicei moderne, ar fi reuşit să pună la punct un dispozitiv antiparazit şi anti-fading. (Se ştie că fading-ul e denumirea acelei ciudate slăbiri şi reveniri spontane a intensităţii recepţiei, care se produce uneori în transmisiunile pe unde scurte). Acest dispozitiv a fost experimentat cu succes în cursul câtorva nopţi furtunoase, în care transmisiunile obicinuite prin T. F. F. deveniseră aproape imposibile din cauza violenţei paraziţilor atmosferici. Or, graţie sistemului lui Armstrong, recepţiile au putut avea loc cu o claritate perfectă.

Nu numai în domeniul radiofoniei, ci şi în televiziune, procedeul savantului american reprezintă un progres considerabil. Intr'adevăr, Armstrong a reuşit să transmită în cele mai defavorabile condiţiuni atmosferice, facsimilul unei pagini dintr'un ziar. Claritatea imaginei recepţionate prin televiziune era ireproşabilă.

Fără să cunoaştem încă în amănunte invenţiunea technicianului yankeu, se poate spune că, în principiu, e vorba de un sistem, graţie căruia undele transmise dobândesc anumite caracteristici, ce lipsesc undelor parazitare. Receptorul de radio e construit în aşa fel, încât să nu fie sensibil decât la undele produse de emiţător şi să rămâie inaccesibil paraziţilor.

Totuşi, introducerea în practică a sistemului lui Armstrong întâmpină dificultăţi destul de serioase, întrucât necesită înlocuirea întregului echipament actual de radiofonie prin aparate speciale Armstrong.

Soarele şi temperatura

Profesorul american C. G. Abbott a făcut de curând la Academia Naţională de Ştiinţe din Washington o interesantă comunicare. E vorba de primele rezultate obţinute după măsurătorile, ce le-a efectuat în intervalul anilor 1924—1930, pentru determinarea fluctuaţiilor zilnice ale temperaturii pe pământ, confruntată cu variaţiile corespunzătoare ale constantelor solare.

Din aceste observaţiuni, rezultă că variaţia radiaţiei solare constitue un factor important meteorologic în toate anotimpurile. Astfel, o fluctuaţie de 5 la sută a radiaţiei solare produce o variaţie de circa 5 la sută grade Fahrenheit în temperatura pe pământ.

Sunetul care... luminează

Se ştie că una din primejdiile navigaţiei marine se datoreşte faptului că elicea vaporului, prin rotaţia ei rapidă, produce în apă mici spaţii goale, care se desfac în mod brusc, producând o considerabilă creştere a presiunii în lichid. Fenomenul, repetându-se în mod frecvent, poate deteriora suprafaţa elicei. Pentru a înlătura acest neajuns şi a studia mai deaproape mecanismul fenomenului s'a provocat pe cale artificială formarea unor spaţii vide în diferite lichide, cu ajutorul unor vibraţii sonore foarte intense. Experimentatorii au constatat — nu fără oarecare surprindere — că în toate punctele unde se produceau asemenea cavităţi, apărea şi o lumină vizibilă în lichid. O explicaţie satisfăcătoare a fenomenului „sunetului ce luminează" n'a fost găsită până acum.

Inimă artificială

Am semnalat la timp în această rubrică încercările de a realiza diferite sisteme artificiale de circulaţie a sângelui. Unul din cele mai ingenioase dispozitive în acest sens îl constitue, fără îndoială, aparatul realizat de curând de colonelul Lindbergh, celebrul aviator american, în colaborare cu medicii yankei, profesorii Carrell şi Fischer. Acest aparat, prezentat de curând la congresul internaţional de medicină din Copenhaga, îşi propune să realizeze pe cale mecanică toate funcţiunile esenţiale ale inimii: absoarbe sângele vânos, pompează în toate arterele, cu presiunea necesară, sângele regenerat prin oxigen. Aplicată în cazul animalelor, „inima artificială" a lui Lindbergh şi Carrell a dat rezultate din cele mai încurajatoare. Ea poate fi deasemenea utilizată cu succes în anumite intervenţiuni chirurgicale mai delicate.

Serul adevărului

Pentru a se forţa mărturia inculpaţilor, în anchetele judiciare, ştiinţa a pus la îndemâna justiţiei anumite aparate speciale, destinate să permită un control al sincerităţii depoziţiilor prin înregistrarea unor reacţii nervoase, cardiace şi vasculare, în cursul interogatoriului. Aceste dispozitive — folosite în special în America, unde sânt cunoscute sub denumirea de „detectorul minciunii" — n'au dat, în general, rezultate satisfăcătoare.

Nu de mult, savantul englez Henri Rhodes a preparat un ser — scopolamina — care, afectând centrii nervoşi, împinge pe pacient să mărturisească multe din secretele lui. Concomitent cu această inovaţiune, se anunţă că medicul londonez Ellie Stungo ar fi experimentat tot în acest sens o substanţă „evipan sodiu", un anestezic uşor, utilizat în mica chirurgie. S'a constatat, într'adevăr, că evipanul, pe lângă efectul anestezic, produce şi o ciudată influenţă asupra centrilor nervoşi ce guvernează vorba şi memoria. Se afirmă că în urma unei injecţii intravenoase cu această substanţă, pacientul resimte o uşoară exaltare, devine febril şi simte o nevoie irezistibilă de a-şi destăinui secretele. Rămâne de verificat dacă prin descoperirea celor două substanţe, s'a soluţionat problema faimosului „ser al adevărului".

Ing. I. S.

Răspântia raselor

Albii, şi mai cu seamă Europenii, se află într'un sbucium de adevărată destrămare. Sânt împărţiţi între concepţii social-economice, care-i absorb exagerat de mult, în aceste svârcoliri contimporane, aruncând doar priviri mioape pe de lături. Deasupra tuturor însă, se ridică, luând proporţiile celei mai uriaşe epopei, problema cea mare a pierderii supremaţiei terestre şi, ca urmare, apusul apropiat al rasei albe.

Inainte vreme, depărtarea spaţială dintre grupările omeneşti, le împrejmuia pe acestea cu zone de indiferenţă şi ignorare reciprocă. Dragostea sau ura erau împuţinate sau chiar anihilate prin aceste spaţii. Numai atingerea grupărilor duce la ciocnire de interese, la cunoaştere şi la tendinţe de diferenţiere. Aci stă germenele tuturor neînţelegerilor de rasă, pe care timpul nostru, cu îngrămădirea popoarelor, l-a pus pe tapet.

In ultimul secol, Europa şi-a încincit populaţia. Indesirea enormă, a impus cu necesitate expansiunea; un vas prea plin care-şi revarsă surplusul. S'ar părea că fenomenul duce la o *nivelare*, prin universitatea unei civilizaţii răspândită odată cu expansiunea europeană, prin formarea unor caractere unitare ale populaţiei terestre.

Realitatea se arată însă cu totul contrară. Ea ne face să deschidem ochii mari, plini de surprindere. Civilizaţia europeană nu poate lua caractere de ubicuitate. Ea nu poat fi primită decât parţial de unele mari popoare, în timp ce, asupra altora, nu face decât să accentueze spiritul însuşi al rasei, printr'o adâncire a propriilor caractere. Diferenţiază, nu unifică. Desparte rase, adâncind între ele abisuri de mentalităţi nebănuit de deosebite şi adesea protivnice.

Albii şi *Galbenii* au venit în contact. Cei dintâi aducând o civilizaţie, care i-a orbit de orgoliu, ignorând complect pe ceilalţi, necăutând aproape nici să-i cunoască, au socotit că li se cuvine de drept mai mult decât supremaţia economică. Galbenii, — mai întâi Japonezii, astăzi şi Chinejii — n'au primit civilizaţia europeană pe deantregul — ceiace i-ar fi unificat, făcându-i poate servi umili ai Europei — ci au *filtrat-o* prin specificul rasei. Au scuturat-o bine, ca pe o haină nu prea curată şi-au ajustat-o după trebuinţe, dându-i caractere proprii, deosebite de cele primordiale. Civilizaţia europeană, fecundată de specificul rasei galbene, a născut o forţă care se ridică duşmănoasă împotriva celei dintâi.

Albii s'au întins în teritoriile *Galbenilor* încercuindu-i şi pândindu-le slăbiciunile. Ei sunt numai pe jumătate sinceri când afirmă că o fac din necesitatea vitală a expansiunii. Acolo îi aşteaptă doar locuri supra populate, însă... cu imense bogăţii naturale! Ceilalţi, în virtutea nouei civilizaţii, — care-a permis o puternică înmulţire a oamenilor, ajungând la densităţi necunoscute chiar în Europa, — se sufocă în „îngustimea" propriilor lor teritorii. Cer spaţii noi. S'a format astfel o *zonă de presiune* reciprocă, o zonă a discordiei, unde pândeşte *războiul*. Ceia ce e cu mult mai grav, e ridicarea unei rase împotriva alteia şi războiul între rase merge până la exterminarea uneia.

Cei care sânt la ei acasă, se simt stânjeniţi de-o anumită tutelă şi iritaţi de bararea unor hotare, care pentru ei ar fi foarte flexibile. Unii dintre albi, cum sânt Ruşii, — aceşti „pe jumătate asiatici", sau Americanii, se consideră la ei acasă, socotind provocătoare încălcarea de drepturi, expansiunea celorlalţi.

Cu toţii se întăresc, în vederea concentrării forţelor în extremul orient. Americanii au cumpărat Alaska şi s'au fixat în Filipine şi Hawai. Ruşii au studiat şi cucerit dela Oceanul îngheţat, un nou şi lesnicios drum spre Pacific, pe care pot transporta imense cantităţi de material de război într'un timp cu mult mai scurt decât pe linia Transsiberiană. Adăugând la aceasta pe Englezi, cu posesiunile lor din India, Australia, etc... pe Francezii din Indochina, pe Olandezi, etc... care stau cu toţii privind ţintă spre China, se poate vedea cât de acută este problema Extremului orient.

S'a spus că după era Mediteranei şi după aceia a Atlanticului, acum începe *era Pacificului*, către care se schimbă centrul de gravitate al omenirii, deplasând cu el şi cupa supremaţiei terestre.

In Pacific, Japonezii şi în urma lor Chinejii, se simt tari. Ei reprezintă o forţă nebănuită. Nu e vorba aci de arme. Până la un punct nu e vorba nici de numărul lor care întrece cu mult populaţia Europei, e însă forţa mare a rasei, puterea de muncă a individului, trebuinţele de trai extrem de reduse, prolificitatea, etc... In faţa rasei albe ajunsă la un apogeu, cealaltă se ridică vertiginos, cu tendinţă de-a depăşi limita stagnantă la care s'a ajuns. Popoarele au trebuit să ia măsuri cu care să stăvilească invazia mărfurilor pe preţuri ridicol de scăzute ale Japoniei şi încă nu s'a început desfundarea imenselor zăcăminte de cărbuni din China. Muncitorul şi energicul American, nu se poate măsura cu Chinezul. Au trebuit să se închidă graniţele Americei pentru Galbeni (1924). E o forţă în plină desfăşurare care ameninţă pe albi.

Iată cel mai puternic îndemn pentru pace, aci acasă la noi, în bătrâna Europă. Nu trebue să ajutăm noi înşine, la prăbuşirea lumii albe.

VICTOR TUFESCU

A APĂRUT,
MARELE PREMIU AL FRANŢEI PE 1936
ROMANUL DE AVENTURI
15 LEI
Aurul ultimului Stuart
Roman de Yves Dartois
AZI
la chioşcari
şi librari

SAVOY BERRY

— Nu mi-e fiu, domnule. Mi-e ucenic...

Prin munţii Slănicului

Mergeau încet, tot mai încet. Trecuse o lună de când se cunoscuseră. Când s'au întâlnit întâia oară, el a salutat-o, iar ea i-a răspuns zâmbind. A doua zi au vorbit câteva cuvinte, iar a treia zi s'au întâlnit la cascadă. Au privit apa care curgea sgomotoasă şi apoi au dansat. Doi ţigani cântau, iar platforma care era aşezată pentru dans, era cel mai lunecos parchet dintr'un salon. Munţii îi îmbrăţişau, iar parfumul brazilor le îmbăta simţurile. Şi la cazino au luat masa de câteva ori împreună. Şi aici orchestra le îmbia sufletele la dragoste. Orice colţişor al Slănicului îi fermeca, şi orice urcuş îi ducea sus, din ce în ce mai sus, spre templul dragostei.

Dar timpul trecuse, şi luna în care trebuiau să stea la Slănic se terminase. Erau trişti. O tristeţe pe care nu şi-o mai puteau stăpâni. Se obişnuiseră cu aerul de munte, cu mirosul bradului, cu apa No. 1, pe care o beau încet, încet, ţinându-se la braţ, cu colţurile ascunse ale pădurii, şi... cu un sărut dat pe furiş. Şi acum să se despartă?

Ea, să plece într'un colţ al ţării, iar el, în altul cu totul opus? El o luă de după talie, ceea ce până atunci nu îndrăznise, iar ea fără să se opuie se lipi tot mai mult de el. Era ultima zi în care mai stăteau împreună în mijlocul brazilor şi în misterul pădurii. Să-i spună c'o iubeşte? Pentru ce ar fi făcut-o când ştia bine că a doua zi se vor despărţi pentru totdeauna. Se aşezară într'un desiş retras, ferit de văzul oricui ar fi trecut pe lângă ei. Ea îşi rezemă capul de umărul lui, iar el îi luă mâna şi i-o puse pe genunchi. Vântul bătea încet şi foşnetul brazilor cânta cea mai tristă simfonie. Frunziş, miros de brad şi dragostea lor. Atât era. O lacrimă îi căzu pe mână, iar el îi luă mâna şi o lipi de buze.

Cum, atât de repede se termină fericirea în viaţă, ca apoi să vie numai durere? Atât de aproape este începutul de sfârşit, viaţa de moarte?

El începu a-i mângâia mâna pe care ea i-o lăsă toată într'ale lui. Deodată el se ridică, şi-i spuse că trebue să plece.

— De ce nu mai stăm? îi răspunse ea, oprindu-şi cu greu lacrimile.

— Se însearează şi mi-e teamă să nu răceşti, răspunse el ascunzându-i pe cât putea adevăratul motiv.

O iubea prea mult şi nu vroia să profite de dragostea ei, deşi i-ar fi fost atât de uşor. Ce şi-ar fi zis în serile lungi de iarnă când şi-ar fi amintit de el şi de tot ceea ce s'a întâmplat? Un bărbat ca toţi bărbaţii şi atât.

— Aş vrea... spuse ea, fără să termine ce vroia să spună.

El tăcu, pentrucă îi înţelese gândul. Dorea so sărute s'o strângă în braţe, iar brazii să le fie tovarăşi la iubirea lor. Atunci nu s'ar mai fi putut stăpâni, şi ar fi iubit-o cu întreaga dragoste a bărbatului.

Se aşeză din nou alături de ea. I-ar fi vorbit tot atât de mult cât vorbiau şi brazii şi pădurea. De departe se auzea curgând apa Slănicului care trecea vioaie peste pietrele ce-i rămâneau în urmă. Ascultau sgomotul trist al apei şi nu vorbeau nimic. Vedeau înaintea lor geamantanele pe care trebuiau să le împacheteze a doua zi, şi care li se păreau nişte sicrie pentru toată dragostea, toată fericirea lor. Vedeau trăsurile pline de praf, caii schilodiţi de foame, care aşteptau să-i ducă la Târgul-Ocna, şi li se păreau caii unui dric care ducea întreaga lor dragoste la mormânt.

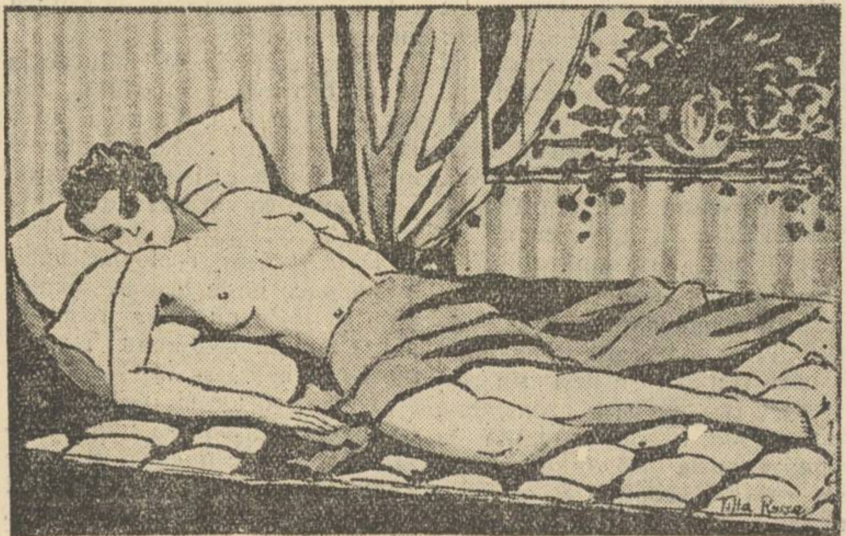
— Eu nu pot să mă despart de tine, spuse ea abia şoptind.

El nu răspunse nimic. Ar fi luat ghirlănzi de brazi, şi i-ar fi împletit cununi, apoi ar fi făcut-o mireasa lui. Ce să-i răspundă la vorbele ei?

— O lună cât am fost împreună, va rămâne pentru noi cea mai frumoasă amintire din viaţă. Paşii tăi uşori peste frunzişul veşted, capul tău rezemat de umărul meu, mirosul bradului presărat peste vorbele tale. Şi ce albastru a fost cerul pentru noi! Să nu-mi scrii... nici eu n'am să-ţi scriu. Dragostea noastră să se termine aici, e cea mai frumoasă, plină numai de parfumul bradului şi foşnetul lin al apei Slănicului.

A doua zi orchestra cânta în parc. Vizitatori noui intrau tăcuţi prin vile, ameţiţi de mirosul bradului. Suişurile întunecoase ale pădurii îi aşteptau cu farmecul lor, iar cascada curgea cu acelaş vâjâit puternic şi sinistru.

MARIA S. PALLADE

Am fost pândar odată...

S'aprind cascade focuri pe dealuri şi pe creste
Şi spumă de lumină se 'nalţă rotocoale,
Cu anii ninşi de toamnă şi pântecele goale,
Am fost pândar odată pe locurile-aceste.

Şi colindam cât ţine o vale dunăreană
Porumburi fără urme, cu şopot de guzgani,
Iar când cădea amurgul pe-o margine de geană,
Ingenunchiam pe dealul mâncat de bolovani.

Urcam pe brânci şi ochiul pândea prelung, şiret,
Să prindă'n praf de puşcă un rânjet trist de fiară,
Mă mângâiau pe frunte lă stari de lună 'ncet,
Şi adormeam pe braţe c'un pui de căprioară...

Mă risipeam în larguri cu funigei şi fum
Şi epurii prin iarbă mă străjuiau aproape,
Eram sărac, dar câmpul îl aşterneam în drum
Şi putregai de stele împăştiam pe ape.

...Pe locurile-acestea am fost pândar voinic,
Şi astăzi ard cascade de focuri şi de zgură,
Dar câmpul mi se pare mai putred şi mai mic,
Şi lanurile poartă tăciune negru 'n gură....

CONSTANTIN SALCIA

Un peţit la ţară

După moartea lui Zamfir Puşcaşu, locul de învăţător la Ibăneşti a fost luat de Dumitru Rotaru. Boerul Gheorghiţă Sofian, stăpânul moşiei, s'a ţinut de făgăduială şi nu s'a lăsat până ce n'a căpătat numirea lui Dumitru.

Cum preotul din Ibăneşti avea o droae de copii şi ca de obiceiu mai multe fete decât băeţi, el vedea numirea lui Dumitru acolo ca o uşurare pentru el, căci aşa îi spunea lui inima că va scăpa de o fată.

Şi bietul popă avea dreptate, când îi spunea preotesei: „Băeţii cresc şi se împrăştie în lume, de unde îşi aleg ei singuri tovarăşa de viaţă. Fetele nu! Pe ele trebue să vie câte un făt-frumos să le ia de acasă. Şi cine naiba vrei să ştie că popa Costică, care şede tocmai aici în capul lumii, are şase fete de măritat. Şi mă rog, parcă e un făcut, în ce casă te duci — numai fete găseşti".

Când Dumitru Rotaru şi-a luat postul în primire, a venit cu gândul să facă un apostolat din şcoală. Nu de mult eşise şi el de pe băncile şcoalei şi văzuse atâtea lucruri acolo care îl scârbiseră. Işi aducea aminte cum bătrânul învăţător Puşcaşu, pentru o găină, o traistă de făină, sau mai ştiu eu ce, învoia băeţii dela şcoală pe câte două-trei luni. Şi atuncea chiar când — vrezdoamite — erau copiii la şcoală, cei mai mulţi treceau numai pe la învăţător să-i vadă că au venit, ca apoi să-i trimeată la semănat, plivit sau secerat pe ogorul ce-l avea Puşcaşu în dosul şcoalei.

De câte ori n'a venit învăţătorul în clasă, tunând şi fulgerând şi lua la bătaie pe câte un băiat, fără nici o pricină, aşa din senin. Şi de l-ar fi bătut odată, dar bătaia aceasta ţinea lanţ câte o săptămână; şi orice se întâmpla în clasă, vina era a celui obijduit. Atunci ştiau băeţii că domnul învăţător s'a sfădit cu tatăl celui bătut, dela o vită, dela un cărat la moară sau chiar la un pahar cu rachiu. Din pricina aceasta mulţi dintre băeţi, când eşeau din şcoală, de abea ştiau să scrie sau să citească buchile.

Toate amintirile acestea i-au frământat mintea lui Dumitru atâtea zile şi nopţi. De aceia când a fost numit învăţător, a căutat să facă ca o femee gospodină, care nu se mută înainte de a vărui şi nu vâră lucrurile în casă, până ce nu le scutură.

Odaia ceia cu ferestrele de-o schioapă şi pervazurile ţintuite, pentru tânărul învăţător era bună de orice numai de şcoală nu. De aceia Dumitru s'a dus la conul Gheorghiţă Sofian şi l-a rugat să dăruiască cele trebuincioase, ca să mai facă încă o clasă lipită de aceia care era. Apoi a sfătuit pe preot să adune într'o Duminică la clacă oamenii ce aveau copii la şcoală, ca să ungă pereţii; şi când a fost clasa gata şi s'a făcut sfeştania, învăţătorul le-a spus sătenilor: că năravul vechiu să-l scuture la poarta şcoalei, fiindcă el înţelege ca şcoala să rămâe şcoală, nu dughiană unde pentru un căuş de făină se poate da la munca câmpului un băiat.

Părintele Costică văzând că Dumitru e un om de ispravă, a început să-i dea târcoale cu gândul că doar ar cădea în mreaja Floricăi, cea mai mare dintre fete, căreia îi venise vremea să se mărite.

Ş'apoi de-l scăpa pe Dumitru, să fi voit părintele să-şi mărite fata şi nu avea cu cine. Prin toate meleagurile acelea de căutai cu lumânarea — nu găseai un băiet, aşa de seama fetei. Căci doar fata părintelui Costică nu era să ia un flăcău din sat. Şi atunci, popa a început să-l poftească pe Dumitru ba într'o zi la o dulceaţă sau la o cafeluţă, ba în altă zi la o găină cu mujdei de usturoiu; şi azi aşa şi mâne aşa, până când băiatul s'a îndrăgostit de fată.

Lui Dumitru nu i-a fost lucru greu să o ceară pe Florica, căci l-au ajutat părintele Costică, preoteasa şi primarul într'atâta, încât Dumitru a trebuit doar să dea din cap că „da".

Intr'o seară când sfinţia-sa juca concina cu primarul din sat, cu care părintele era legat ca doi fraţi de cruce, Dumitru care şezuse cu fetele de vorbă în cerdac, a venit înăuntru să le zică bătrânilor „noapte bună" înainte de a pleca. Se vede că părintele, cucoana preoteasa şi primarul erau înţeleşi, căci l-au poftit pe Dumitru să ia loc şi să stea de vorbă cu dânşii. Părintele a început cel dintâiu vorba.

HORIA MICLESCU

— Te duci la culcare, domnule Dumitru?

— Da, sfinţia ta.

— D'apoi cine-ţi face de mâncare?

— Vasile... care-i tocmit la şcoală.

Cucoana preoteasa se minună.

— Un rândaş să gătească mâncare?

Primarul ridică din umeri.

— Mâncare de burlac, s'o vezi numai fără să guşti din ea.

Preotul rămase cu o carte în mână şi nu se hotăra s'o pue jos. Primarul zâmbi, scărpinându-şi ceafa.

— Hai, pă inte... hai. Nu te înduri de dânsa, o fi carte cu greutate şi nu te lasă inima?

Popa aruncă cartea pe masă.

— Na! Satură-te!

Era concina mare. Apoi se întoarse către preoteasa care şedea lângă el.

— Mai mută-te, soro, de lângă mine că mă usuci. Preotesei îi sări ţâfna.

— Ei, bată-te hazul, îi vina mea dacă nu ştii să joci?

— Eu nu ştiu să joc?

Părintele Costică îşi aduse aminte că învăţătorul era acolo. Işi descreţi fruntea, luminându-şi faţa cu un zâmbet.

— Vezi, domnule Dumitru, nevasta... e mare lucru la casa omului... dar când joci cărţi, ferita sfântul să nu stea lângă tine, că-i prăpăd atunci.

Primarul se opri din împărţitul cărţilor.

— Fiindcă-i vorba de nevastă... de ce nu te însori, domnule învăţător?

Dumitru ridică din umeri, înroşindu-se. Preotul cu preoteasa tăcură, prefăcându-se că n'au auzit ce întrebase primarul. După un răstimp, primarul lăsă cărţile jos şi se întoarse spre învăţător, punându-i mâna pe umăr.

— Eşti un om cu scaun la cap, de aceia îţi vorbesc şi eu gospodăreşte. Ce să mai umblăm cu fofârlica... ş'apoi mie nu mi-a tors mama pe limbă.

Popa îşi netezi barba.

— Mie-mi spui? Doar ne cunoaştem de când eram amândoi de-o schioapă. Tu n'ai cep la gură... La tine curge-e...e aşa gârlă.

— Şi ce... poate-i rău? Zic ce am de zis ş'apoi... gata... Ce? Să-mi plesnească inima în mine că nu pot vorbi? Dar să ne întoarcem la vorba noastră... Ascultă-mă pe mine, domnule Dumitru, cu papuci vrăjiţi de a-i umbla în lumea întreagă şi fată ca Florica lui popa Costică n'ai să găseşti.

Părintele făcu pe miratul.

— Ei...i... ce vorbă-i asta?

Cucoana preoteasa, cu mâna la gură, clătină din cap.

— Zău nu-mi place să vorbeşti aşa, a crede omul că vreau cu de-asila să-i dau fata.

Primarul goli paharul de vin şi, după ce-şi şterse gura cu dosul mânii:

— Cu deasila..., cu ne deasila, parcă domnul Dumitru nu ştie şi el lucrul ista? Spune... nu-i aşa?!

Invăţătorul bolborosi:

— Domnişoara... e fată bună... cuminte... şi gospo...

— Ei vezi... Dacă-i aşa... ce mai aştepţi?!.. Cucoană preoteasă, ia cheam'o pe Florica.

Preoteasa se supără din nou.

— Ei lasă, frate... nu...

— Treaba de azi nu se lasă pe mâine!

Primarul începu să bată din palme.

— Florico..o..o!! Florico..o..o!!

Fata intră speriată.

— Ce s'a întâmplat?

Primarul zâmbi şiret.

— Uite mi-a căzut în cărţi: bucurie... la vreme de noapte... la aşternut. Domnul învăţător vrea să te ia de nevastă.

Fata plecă capul. Primarul întrebă pe învăţător:

— Nu-i aşa?

Dumitru dădu din cap că da.

— Ei acuma poţi s'o săruţi!

Cucoana preoteasa se sculă dela masă.

— Lasă că au ei timp de aşa ceva.

Primarul bătu cu pumnul în masă.

— Nu, acuma! Vreau să văd! Sânt eu, sau nu sânt ofiţerul stării civile?

— Ai dreptate. eşti, îi răspunse preotul.

Dumitru sfios se alătură de Florica şi o sărută pe frunte.

Primarul strâmbă din gură.

— Cam slab.

Preotul, cu lacrimile în ochi, ridică mânile asupra tinerilor, dându-le binecuvântarea. In timpul acesta primarul umplu paharele cu vin.

— Ei, cu noroc şi în ceas bun să dea Dumnezeu!

Văzând că Dumitru nu goleşte paharul, îi strigă:

— Până în fund, Dumitre dragă!

Invăţătorul puse paharul pe masă.

— Mulţumesc, nu pot aşa dintr'o dată.

Primarul auzind răspunsul acesta, rămase cu ochii holbaţi.

— Nu v'am spus eu.. fată mare!

Şi aşa s'a logodit învăţătorul Dumitru Rotaru cu fata părintelui Costică din Ibăneşti.

HORIA MICLESCU

Trei sferturi de veac dela naşterea lui Rabindranath Tagore

In curând se vor împlini zece ani de când acest zlatoust al lumii exotice s'a oprit pentru câteva zile şi la Bucureşti, unde, după ce la Teatrul Naţional a ţinut o strălucită conferinţă, s'a interesat cu vădită atenţie de viaţa noastră spirituală.

Descendent al unui tradiţionalism insondabil, Rabindranath Tagore s'a născut în Calcutta, în primăvara anului 1861. Poporul indian nu avea încă nicio cunoştinţă despre problemele culturale de care erau preocupate pe atunci naţiunile din Occident. Era firesc să se aştepte deci o generaţie care să destrame în sfârşit perdeaua tradiţionalismului ce făcea să lâncezească energiile creatoare.

Printre cei ce plecară să se adape din isvoarele de cleştar ale ştiinţei şi artelor europene, se găsea şi Rabindranath Tagore. Ce similitudine uluitoare însă, între ideile preconcepute ale tatălui acestuia şi acelea ale moldoveanului nostru Ion Creangă! Câte frământări nu se vor fi perindat în jurul fiului dornic de învăţătură şi băţosul tată-filosof, până ce acesta a consimţit la plecarea odraslei iubite!

Totuş, tradiţia străbună a unei ţări alintate de misticism, pe care tânărul Tagore o purta cu atâta grijă în inimă şi pe care a dus-o cu dânsul, spre a o cântări în cumpăna vremurilor pline de multiple inovaţii, s'a dovedit îngăduitoare. Dar acest Orpheu al Orientului, abia începuse să se familiarizeze cu ideologia lumii apusene, când, la porunca părintelui său, fu nevoit să se reîntoarcă, plin de mâhnire, în patrie.

Precum se ştie, tocmai înaintea isbucnirii marelui războiu, în 1914, când lumea nici nu prea auzise despre dânsul, Tagore a obţinut şi premiul Nobel. Fireşte, din acel moment, renumele lui Tagore crescu cu o repeziciune neobişnuită: pretutindeni cuvintele lui de preot al unei largi libertăţi, aveau o greutate formidabilă, inspirând umanităţii cele mai adânci sentimente de admiraţie. Concepţiile sale minunate, expuse înainte cu un deceniu, prin cucernicia adevărului lor, vor continua să rămână chintezenţa zilelor noastre, biciuite de atâtea semne şi prefaceri vestitoare de cataclisme.

„Din punct de vedere al moralului, — spune Tagore, — e imposibilă orice formă de guvernământ care stânjeneşte exprimarea părerilor libere; iar în ce priveşte ura de rasă, aceasta nu e o molimă endemică. Ea se poate semnala în viaţa tuturor popoarelor. In Europa se manifestează prin antisemitism, pe când la noi, în India, prin deosebirea castelor, fapt care m'a determinat să fondez, în Samti-Niketam, o şcoală a tuturor curioşilor lumii, veniţi să-mi urmărească învăţăturile. Şcoala mea tratează un singur studiu: *iubirea*. Şi mi se pare că acestei iubiri îi şade bine, nu numai în Indii, ci şi în Europa... In orice caz, lumea a fost târîtă la marginea prăpastiei de o patimă materialistă dusă la extrem. Iar acest fapt e cu atât mai primejdios, cu cât nici chiar civilizaţia nu poate fi socotită ca ţintă de căpetenie a umanităţii".

Din relatările unui ziarist străin aflăm că Universitatea liberă de lângă Calcutta, în unele privinţe, ne reaminteşte de şcoala pe care o fondase Tolstoi la Jasnaia-Poliana, cu deosebirea că cea fondată de Tagore e mai sublimă, mai internaţională decât toate instituţiile lumii. Se spune că un cercetător, interesându-se odată de locuinţa lui Tagore, acesta, spre marea lui mirare, fu condus de o slugă într'o grădină uriaşă, unde, arătându-i încântătoarele straturi de flori, îi zise:

„Vedeţi, stăpânul meu aici îşi petrece toată viaţa. Aici ia masa, aici doarme, aici lucrează. Universitatea, deasemenea: se găseşte între arbori şi tufe, dealungul şoselelor, sub cerul liber, ziua înseninată de coruri de păsări, iar noaptea veghiată de cursul de argint al miriadelor de stele"...

Fireşte, în astfel de condiţii măreţe, vraja cerului era cu neputinţă să nu-şi imprime pecetea şi asupra studiilor. Tagore, misionar al unui ideal de dragoste, propovăduieşte armonia între oameni, nu numai când scrie versuri, ci peste tot aceste virtuţi primordiale se resimt în cursurile lui. Şi dacă Tagore este socotit ca promotor al renaşterii indiene, nu-i mai puţin adevărat că această resurecţie o va înfăptui în cadrele unei iubiri neprecupeţite şi nicidecum prin ura îndreptată împotriva altor neamuri.

Dar bucuria de care era cuprins Tagore oridecâteori culegea roadele înfrăţirii oamenilor prin iubire, era cu mult mai puternică, ca să nu-i fi trezit în suflet şi fiorii poeziei. Limba bengaleză, muzicală prin excelenţă, a ajuns să-i îmbrace poemele în adevărate cântece serafice. Versurile ce urmează mărturisesc îndeajuns atmosfera de vis în care acest poet al luminii îşi legănă toată viaţa:

Vorba ta e simplă, maestre,
nu însă a acelora ce vorbesc
despre tine.
Inţeleg glasul stelelor tale
şi tăcerea pomilor tăi.
Ştiu că inima mea ar vrea
să mi se deschidă ca o floare, căci viaţa mi s'a adăpat
la un izvor tainic.
Asemenea unor păsări din
ţara solitară a zăpezii, ademenite de căldura primăverii, sboară cântecele tale în
jurul inimii mele, vrând
să-şi facă în ea cuiburile.
Iar eu sânt mulţumit în aşteptarea anotimpului vesel...

(Trad. de V. G. LUŢA)

Afară de iubire şi de copii, uneori Tagore cântă şi Dragostea, fără să se ştie dacă se adresează unei femei, ori naturii. Judecând însă după cultul neţărmurit pe care Tagore îl avea faţă de natură, încă din copilărie, trebue să admitem că poemele sale au ca fond proslăvirea divinităţii, iar nu femeia, pe care o consideră „simplu belciug în lanţul universului"...

Tagore a fost puternic influenţat de literatura rusească. Şi, fiindcă el nu ascundea acest lucru, a trebuit să îndure multe neplăceri, imputându-i-se că-i bolşevic.

„Eu, bolşevic?! — exclama el plin de mirare. — De ce? Pentrucă iubesc operele lui Tolstoi, Dostoievschi şi Puşkin, adică lucrările unor scriitori care au apărut cu mult înaintea isbucnirii bolşevismului ? Maxim Gorki mă interesează tot atât de mult. Numai că în scrierile acestuia nu găsesc atâta armonie şi acurateţă ca în acelea ale lui Tolstoi, ori Turgheniev".

In sfârşit, ce să mai spunem despre acest profet al nemuririi prin iubirea aproapelui şi prin noul său plan de viaţă ?

Desigur, nu va fi mică surpriza, dacă vom mai destăinui că Tagore, alături de forţele sale poetice, neegalate pare-se până acum în altă literatură, se mai poate mândri şi cu abilităţile unui pictor consacrat. Pânzele sale, expuse acum zece ani în vitrinele unui mare comerciant de opere de artă din Berlin, nu erau — susţinea el, — decât versuri lirice, întrupate în linii şi culori...

Totuşi, oricare ar fi succesele recoltate de Tagore în domeniul plasticei, el va trebui să rămână credincios vieţii naturale, pe care o socoteşte suficientă pentru hărăzirea mijloacelor de a înfrunta cu uşurinţă moartea.... De a o înfrunta ca până acum: în mijlocul câmpurilor smălţuite de flori; pe margini de şosele şi lanuri de grâne, blagoslovite de psalmii lăutarilor înaripaţi ; pe ţărmul mării, în sfada de argint a talazurilor sglobii; sub cerul liber, cu gândul la corăbiile norilor călători, iar în nopţi senine, cu ochii aninaţi de stele...

OCTAVIAN SIREAGU

Remușcare...

Sirena fabricii încă nu și-a stins glasul. Tremurat, pierdut, mai stărue, nebăgat însă în seamă de lumea muncitorilor, care dela primul semnal, și-au lăsat lucrul, grăbindu-se spre poartă.

Inginerul Octav Negrescu a eșit cel din urmă. Nu s'a suit în camionetă. Simte nevoia să meargă pe jos, să meargă mult și încet. Era departe de fabrică când și-a dat seama că n'a răspuns la salutul portarului. Ar vrea să se întoarcă înapoi, să se prefacă a-l întreba de scrisori sau că a uitat ceva, să-i spună însfârșit o vorbă, să repare într'un fel neatenția săvârșită. Dar porțile grele, de fier masiv, se închiseseră și proectau parcă în depărtare, o imensă placă neagră imposibil de străbătut.

Ii este capul greu. Tâmplele îi svâcnesc, iar sufletul și-l simte plin de o silă iremediabilă. Ar vrea ca drumul până în oraș să nu se mai isprăvească. Și vine noaptea apăsătoare, cu insomnie ascuțită, rea, de moarte. Se va frământa și i se vor răsuci toți nervii.

A mai avut stări de acestea, dar parcă nu așa de nesuferite. Chiar săptămâna trecută i se păruse că, într'o discuție, ar fi jignit pe un coleg din fabrică. A avut remușcări. O zi întreagă și-a făcut fel de fel de gânduri, iar seara s'a dus la el acasă să-l încerce dacă-i supărat. A inventat un pretext oarecare, o schiță de plan. Ei, dar atunci a fost bine. S'a simțit fericit când a constatat că totul nu a fost decât o părere.

„Ce bun era aerul în noaptea aceea când mă întorceam spre casă", oftează Octav Negrescu.

Acuma însă faptul e grav. A bruscat și s'a răstit la un lucrător bătrân, complect nevinovat. Bătrânul s'a uitat adânc în ochii lui, n'a spus nimic și și-a continuat lucrul.

Și aceasta numai din cauza patronului, care coborându-se din limuzină, a intrat în atelier la dânsul, începând să vocifereze că lucrul merge încet și comenzile nu vor fi gata la timp. A văzut atunci în fața lui pe omul bogat și sfidător care nu poate întrezări chinurile muncii istovitoare. A voit să-i răspundă, însă patronul l-a oprit, amenințător, cu mâna în care-și ținea havana. A plecat apoi mai departe, lăsând în urmă, în aerul greu din fabrică, o dâră de parfum înecăcios. Tot sângele i s'a răscolit atunci în față; nemai știind ce face și-a descărcat nervii pe bătrânul care, leoarcă de sudoare, era aplecat asupra lucrului.

„Ah! Canalia!" își înăbuși Octav revolta, uitându-se repede în toate părțile de frică să nu-l fi auzit cineva vorbind singur. Nu-și dăduse seama că a ajuns în orașul plin de lume, de zgomot, de muzici, de veselie. Contrariat de atâta mișcare ezită parcă să mai înainteze. Ocolește pe o stradă dosnică. Ii este sete. Ar vrea să intre într'o bodegă. Nu... se lipsește; e prea mare lumină.

„Iată o farmacie. Aici trebue să intru, să iau un somnifer... bromural... sau ceva mai puternic... un phanodorm" Abia a trecut însă pragul și i se pare că așteaptă de mult.

„Incet ce umblă și ăștia!" gândește el nerăbdător. Insfârșit i l-a dat, pleacă, dar se aude strigat. Nu plătise.

— Eram distrat... vă rog să mă iertați, face el încurcat.

Eșind în stradă, se pomenește pe neașteptate cu gândul la tatăl său. Pătrunde parcă până la el, din depărtare, un glas trist și dojenitor:

— Octav, fiul meu, așa ți-am scris eu ție?

In noaptea când și-a curmat zilele, Tudor Negrescu a lăsat o scrisoare care să i se dea fiului său după ce-și va termina studiile. Cum îi arde acum sufletul scrisoarea aceea!

„Nu mai pot suporta; mă duc neapărat la el să-i cer ertare, să-l văd, căci altminteri simt că înebunesc", se hotărăște Octav îndreptându-se spre casă să-i ia adresa. Are, într'un registru, adresele tuturor lucrătorilor din secția lui.

„Numai de n'ar simți mama starea aceasta în care mă găsesc", se teme el urcându-se într'o mașină.

Ar vrea să 'nchidă ochii, să nu mai vadă nimic, să-i dispară din față imaginile obsedante care-l urmăresc. In zadar își strânge pleoapele; se deschid altele, în altă parte.

„Da, mai sânt ochi... mulți... nu aceștia din afară, ci alții... din minte... din suflet... Aceia să-i pot eu închide!"...

Degeaba însă, căci ochii celalți, mulți, dinăuntru, sânt vii, arzători și luminează toți deodată, dând trup urias frământărilor sale... Bătrânul lucrător uitându-se la el, tăcut, serios, continuându-și lucrul... Tatăl înaintând cu o scrisoare în mână și cu privirea blând mustrătoare... Patronul coborând din limuzină cu havana în mână, sfidător...

„Și parfumul acela stupid, înecăcios, iute, îl simt cum mă înăbușă!"... ridică Octav involuntar mâna ca să lărgească gulerul.

— Ai întârziat, Octav. Ai avut, se vede, mult de lucru. Ți-o fi foame tare, îl întâmpină bătrâna în ușă.

Abia când aude vocea mamei sale își dă seama c'a ajuns acasă.

— Da, mamă, am avut mult de lucru... Nu mi-i foame; am mâncat la fabrică. Mata stai singură la masă în seara aceasta. Eu îmi iau ceva și plec la un coleg... avem încă puțin de lucru.

Intrând în odaia lui, cade ostenit pe un scaun. Chipul tatălui său nu-l părăsește însă. Infrigurat, deschide sertarul biroului de unde ia scrisoarea...

„Rog pe iubitul meu fiu să ocrotească și să fie blând cu oamenii pe care, vreodată, i-ar avea sub conducerea lui".

Rândurile tremurate ale scrisorii iau dimensiuni enorme, îl orbesc. Nu mai simte niciun fel de oboseală. Ia adresa lucrătorului și pleacă. A mers o bună bucată de drum când și-a adus aminte că a eșit fără să spună ceva mamei; ba i se pare că a lăsat și ușa deschisă. Dar nu mai are timp să se întoarcă. Se duce înainte, ca un halucinat.

„De-aș scăpa mai repede din lumina, din zgomotul și furnicarul acesta de lume fericită!" gândește el cu necaz că nu poate înainta mai repede. Din urmă, îl ajung parcă acordurile unei muzici pe care o cunoaște. Fără să vrea, se oprește. Ii vine să plângă. Işi dă seama imediat și pornește mai departe.

. . . .

A sunat de mult miezul nopții. In cartierul îndepărtat, inginerul Octav Negrescu se plimbă încă șovăitor pe caldarâmul din fața unei case tupilată în întuneric și tăcere. Nici nu mai ține minte decâte ori s'a dus până lângă ușă neîndrăznind să bată.

„Mă va primi oare? Nu mă va crede smintit? Ce să-i spun? Să-i stric și somnul după ce l-am umilit?... Am să-l întreb ceva în legătură cu fabrica... Dar ce?"... Și cu multe alte întrebări și neliniști de felul acesta se luptă el ca în gură de șarpe. Rarii trecători întârziați se opresc și-l privesc suspect. A surprins și el pe unul.

„De data aceasta, fie ce-o fi, mă duc și deschid", se hotărăște el. Mâna îi tremură însă pe clanță și un gol mare i s'a lăsat în suflet. Ii vine să țipe în gura mare, să se bată cu pumnii în cap. „Tâmpită ființă ce mai sânt!" se trezește vorbind singur și, fugărit parcă de cineva din urmă, se depărtează grăbit. Deodată însă, insinuant, enervant, se pomenește că-l scormonește un gând nou: „Dece s'a sinucis oare tata?! El îmi scrie să mă port blând și să ocrotesc oamenii de sub conducerea mea. Dar dece oare s'a omorît?... De ce tocmai acest sfat mi-l lasă mie?... Oare... nu cumva"...?

Dar gândul l-a pironit locului și i-a oprit respirația. O mare umbră se ridică, lăsând liberă strălucirea din ce în ce mai vie a unui punct către care Octav înaintează încet, tremurând ușor.

— Iți mulțumesc, tată, că mi-ai luminat calea! Și dacă tu n'ai lăsat scris motivul, eu îl voi spune... Ii voi trimite canaliei cartea de vizită, și-i voi spune acolo că el este cauza... Să-l doară!... tare!... Să-l sfredelească!... Să nu doarmă toată viața!. Nu, nu!... nu fac aceasta... Prea ar fi rău... nu, în nici un caz... n'aș putea... prea s'ar chinui.... Dar uite podul!", respiră el ușurat. „Da... acolo e înalt și adânc... adânc tare", fixează Octav Negrescu arcul podului care acum se vede bine... A ajuns... Se duce spre mijloc... Se oprește, se uită în jos, dar un tremur grozav îi zguduie întreg corpul, străfulgerat de un gând:

„Mama! Cui rămâne?!... Nu, nu... mamă!"...

Ingrozit, cu broboane mari de sudoare pe frunte, el aleargă în noapte, spre casă...

— Octav!... Octav! Doamne, Dumnezeule! adu-mi-l!... Fie-ți, Doamne, milă de mine... de el!... Octav!... Octav!... vino, dragul mamei!...

Umblând împrejurul casei, bătrâna mamă, cu mânile împreunate, pradă celor mai chinuitoare gânduri, se roagă sfâșietor.

Intrând să stingă lumina în odaia lui Octav, a dat peste scrisoarea pe care el o lăsase desfăcută, pe masă. Intr'o clipă i-a apărut în față întreaga tragedie de demult, de acum 20 de ani. Iar alăturea, când în umbră, când în lumină, perzista o alta.

A intrat iarăși în casă. Işi frânge sărmana mânile, aleargă fără nici o țintă dintr'o odae în alta. Ar vrea să strige pe cineva, dar e singură și-i târziu. N'o mai părăsește ideaa că oboseala lui de seara aceasta este neliniștea celuilalt din seara aceea de demult.

— Dar, Doamne, nu! El nu era așa, încearcă ea să se mintă. Tudor a venit la mine, mi-a spus că-i desnădăjduit... apoi... Nu !... nu, doamne!... Octav nu mi-a spus nimic... Octav s'a dus la un prieten!

Interiorul o apasă. Ese din nou afară.

— Octav!... Octav!... e târziu!.. Ia!... Mulțumescu-ți Ție Doamne! O trăsură vine!...

Trăsura însă s'a dus înainte. Bătrâna a căzut istovită pe scări și se roagă. Tresare la căderea fiecărei frunze din salcâmul din fața casei. Târziu de tot aude parcă pașii... pașii lui. Ii simte bine acum. Se apropie...

— Octav, tu ești? se ridică ea repede.

— Bună seara, mamă. De ce nu te-ai culcat?

— Nu m'am culcat, dragul meu... te-am așteptat. Credeam că te întorci degrabă.

In casă, la lumină, a observat că fiul ei este palid, schimbat.

„A lucrat mult", gândește ea.

— Nu mai lucra așa de mult noaptea; e obositor, dragul mamei!

— Adevărat, am lucrat mult în noaptea aceasta... Am avut ceva de terminat, răspunde el întinzându-se pe pat. — Tare sânt obosit! Mi-i capul greu...

— Stai liniștit, Octav. Mă duc să-ți fac un ceai.

— Nu, mamă, vino mai bine aici lângă mine... Așa... Ce bine-i lângă mata. Aș vrea să dorm... să dorm mult în poala matale așa cum dormeam când eram mic... Așa, mamă, umblămi cu mâna prin păr... Cât e de bună mâna matale!... Vezi că am înălbit, mamă?... Oare?...

Ce fericit este că s'a oprit. Ar fi vrut să întrebe dacă tatăl lui, când a murit, avea vreun fir alb....

Pe când bătrâna îi mângâie capul, încet, duios, cald, Octav adoarme adânc pe brațele ei. Privindu-l pe dânsul, ea vede aidoma chipul celuilalt. Ca într'o oglindă își privește întreaga ei viață trecută. O lacrimă pe care nu o poate opri alunecă încet pe obrazul ei slab, pe bărbie și de aici pe fruntea lui Octav...

VASILE ALEXANDRESCU

Carmina sacra

In „Revue Francaise de Prague", André Castagnon își amintește de *Louis Le Cardonnel*, autorul poemului Carmina Sacra. „La Friburg, în Elveția, l-am văzut pentru prima oară pe Louis le Cardonnel, într'o luminoasă celulă a mânăstirii Oratorienilor și acolo mi-a recitat, cu vocea sa de aur și de argint, o voce mai apropiată de suflet de cât toate pe care le mai auzisem, versurile sale către Ludovic al II-lea al Bavariei, *„Le cri walkyrien des paons au crepuscule"* apoi „Invocations d'automne", „La Louange de Tennyson", Le Chant des Chevaliers qui ne sont pas morts en Palestine" și marile versuri către *„Somn"*:

— Entends crier l'horreur de vivre, la fatale
Horreur de vivre et pour qu'elle se taise un peu
Viens mettre lourdement sur elle ta sandale!

„L'am revăzut în Roma, începutul lui Septembrie 1910, la „Saint Louis des Français", unde veghea asupra lui prietenia abatelui de Dartein", urmează povestitorul. Sântem câțiva care nu mai putem revedea Roma fără tovărășia umbrei lui Le Cardonnel. „Cele mai frumoase alexandrine, versurile ce i-au venit ca în dar și pe care uneori le-a îmbrăcat într'o melodie prea facilă, sânt amestecate, pentru noi, cu treptele „Trinității" coloanele Sfântului Petru, cu fântânile de pe piața Navone, cu umbrele înguste ale campaniei romane.

„Le Cardonnel" ne-a părăsit pentru o lume spre care nu a încetat de a năzui și am putea recita, în amintirea lui, catrenul cu care el a salutat moartea lui Puvis de Chavannes:

Pas de funêbre char, mais plutôt qu'on attelle
Les chevaux d'un triomphe et puisque délivré,
Il étreint mieux, là haut, votre essence immortelle
Muses, ne menez pas son deuil au Bois Sacré!

De altfel iată cum apare Le Cardonnel contimporanilor săi: „Diletant, apostol, anarhist, el era neliniștit și neliniștea și pe alții" sau „nici cu totul literat, nici cu totul cleric" sau „fiul teribil al Sfântului Francisc", „Villon în antereu", „fără grijă și cam liber la gură, cu accese de grandoare incomparabilă".

In tot cazul se arăta ca un om care și-a trăit viața în afară de sfera ei normală, și-a dat seama, îi pare rău și care deși s'a îndreptat cu oarecare seninătate spre sfârșit, a rămas până la urmă departe încă de îndreptarea morală absolută pe care o dorea.

Cugetător, poet, preot după principiul carității creștine, n'a avut voință, pentru că prea i-au plăcut vinul, cântecele și femeile frumoase. Și-a stricat cariera bisericească, nu a luat parte nici în bătăliile literare, ci a trăit într'o lume a lui foarte personală.

Deși preot, îi plăcea totdeauna să se închipue călugăr, purtând peste antereu un fel de frânghie fantezistă care-l făcea să samene cu un franciscan sau benedictin. De fapt, anarhicul Louis Le Cardonnel nu s'ar fi putut niciodată supune canonului mânăstiresc.

Din viața călugărilor îi plăcea meditația, rugăciunea, cadrul poetic, o oarecare frugalitate, dar niciodată nu ar fi putut practica virtutea supunerii și a ascultării.

Aforisme de o generoasă cugetare ca:

„Nu înțeleg iubirea fără dreptate, nici dreptatea fără iubire", iar alături: „Renan este o imensă broască" sau „Victor Hugo este tatăl prostiei laice" iar despre Coppée: „il a bien fait mourir ses amis".

Iată acum și amintirile asupra lui Verlaine:

„Nevoia de vin se traducea la el printr'o mare suferință. Era rău după ce bea. Nu avea spirtul binevoitor..... Se oprea la toate cafenelele: își făcea astfel popasurile calvarului său..."

„L-am întovărășit într'o stradă Descartes, în cocioaba spăimântătoare unde locuia. Șchiopăta și purta un fular roșu la gât. Oamenii se fereau respectuoși din calea sa..."

„Nu era deloc simpatic. Avea de obiceiu atitudinea unui răzvrătit, afară de unele rare clipe de duioșie. După ce bea insulta! Toate amărăciunile îi eșeau. Când voiam să fac morală lui Verlaine, Mallarmé îmi zicea: „Lasă-l să bea, acesta e regimul său!"

„Beția lui Verlaine intra în armonia lui Verlaine."

D-l GEORGE MANOLIU
talentatul violonist eșean și elev la Schola Cantorum din Paris, care va cânta în fața microfonului românesc, ca solist în concertul simfonic al Orhestrei Radio în ziua de 3 Octombrie la ora 21.

Curente spirituale în Anglia

Se pare că niciodată n'a fost mai multă fierbere, mai multă schimbare neașteptată în punctele de vedere asupra lumii, în politică, în religie, ca și în literatură în Anglia, decât la generațiile de după războI.

De altfel, schimbările acestea bruște și neașteptate sânt caracteristice în dispoziția generală a poporului englez și acestui fapt i se datorează calificarea de „perfid Albion" ce i se dă.

De fapt, Anglia are sufletul cel mai credincios, dar un suflet credincios legilor vieții sale interioare. Nu-i drept să se vorbească aici de egoismul Englezilor. Nu există posibilitate de politică externă fără un egoism național la bază. Egoismul lor este egoismul tuturor națiunilor, dar ei sânt mai pragmatici, adică se adaptează cu mai multă mlădiere realităților; empirismul este legea lor. Ei spun despre egoismul lor că-i mai luminat decât al celorlalte popoare. Reacțiunile lor sânt mai lente decât ale spiritului francez, dar mai sigure și, mai ales, pornite dintr'un suflet mai calm, mai flegmatic. Din lunga lor experiență sportivă, și-au format deprinderea de a ști să facă față și la pierdere și la câștig, cu liniște și răbdare, în așteptarea revanșei, cu acel „fair play" *despre care se vorbește atâta.*

De-aceia, la ei fierberea se face am putea zice în clocote mari și în adânc, nu ca la alte popoare care fierb ca laptele, umflându-se și potolindu-se cu aceiași ușurință. Curentele spirituale răscolesc viața poporului englez în masă și de aceia acolo nu s'a pus chestiunea dacă intelectualii și scriitorii trebue să facă politică sau nu.

Anthony Eden *este un fin intelectual, cunoscător și iubitor al tuturor literaturilor.*

Ministrul de războiu Duff Cooper *este un scriitor bine cunoscut. Casa familiei sale, din Gower Street, este un centru intelectual unde se întâlnesc scriitorii cei mai de seamă. Hilaire Belloc, Maurice Baring și Chesterton au fost mulți ani tovarășii de toate zilele ai Lady-ei Diana Duff.*

Mai mult decât centenarul Universității din Londra, mult mai nouă decât cea din Oxford și Cambridge, îi pasionează pe Londonezii din Chelsea și Blomsburry ideile care frământă lumea. Toate mișcările mari, curentele din viața sufletească a Franței (odinioară Simbolismul, *astăzi* Suprarealismul), *își au ecoul în întreaga Anglie.*

Poetul W. B. Yeats și George Moore, au frequentat cu asiduitate bisericuțele parnasiene, simboliste și decadente.

W. B. Yeats a rămas până în prezent unul din reprezentanții cei mai autorizați ai simbolismului englez. Deși simbolist se socoate și T. S. Eliot, *care-i tot atât de depărtat de genul lui, Yeats, ca Claudel de al lui Valèry. „Baudelaire, Lafargue, Lautréamont, Rimbraud au făcut descoperiri pe care trebue să le țină minte toți cei ce vor să scrie", — spune T. S. Eliot.*

Poporul acesta puternic, stabil și raționalist, a dat naștere formelor celor mai îndrăznețe ale evoluției culturii lor și la schimbările sociale cele mai profund revoluționare, sub aparența lor conservatoare.

Toate generațiile de după războiu, poeții, artiștii, ca și oamenii cu oarecare importanță în lumea politică și industrială, manifestă o stăruitoare răzvrătire împotriva spiritului burghez și puritan al epocii victoriene.

Sfărâmând cătușele și lanțurile „responsabilității" victoriene, generațiile actuale își caută expresia individualității lor în opera unui D. H. Lawrence și un humanism nou în opera unui Aldous Huxley.

Pe când alții, mai tineri, se aruncă în haosul comunismului ca de pildă tinerii poeți Whistun Auden, Stephen Spender, Cecil Day Lewis.

Valorile religioase, atât de înrădăcinate în spiritul și cultura Angliei, sânt ele însele revizuite și reînoite cu ardoare pasionată. Astfel, Christofer Dawson, *unul dintre economiștii cei mai de autoritate, apără în prezent „noțiunea de cultură barocă și catolică", opunând-o civilizației burgheze și puritane. Dintre literați,* Evelin Waugh, *fantezist și satiric tăios, a cărui biografie a martirului iezuit* Edmund Campion, *a fost premiată de curând cu cel mai mare premiu de literatură engleză „Hawthornden Prize", precum și T. S. Eliot, sânt surprinzătoare cazuri de ascuțită criză religioasă sufletească și o nouă orientare în creștinismul englez, care, aci, este îndrumat spre creștinismul anglo catolic.*

Se întâmplă și cazuri în care curentele noi de pe continent sânt primite fără control serios și dau loc la manifestații surprinzătoare. De exemplu Herbert Read, poet cam ciudat și critic prea entuziast pentru teoriile de avant-gardă, a deschis de curând, la „New-Burlington Galleries", o expoziție suprarealistă, în care operele lui Ben Nicholson și ale lui Paul Nash, Ernst, de Chirico, etc., stau alături de sculpturile primitive, talismane din Africa Centrală și alte „documente" ale suprarealiștilor. Pe când presa engleză comentează cu cea mai mare gravitate, paradoxele și sentințele lui Salvador Dali, care după ce-și debitează discursul purtând o cască de scafandru, leșină spre bucuria delirantă a publicului englez!...

TEFANOS DAFNIS

Corăbiile se întorc

După ce a trecut iarna, odată cu sosirea primăverii, cele două corăbii de pescari reveniră la meleagurile noastre. Intoarcerea pescarilor străini avea acelaş aspect de sărbătoare din anul trecut; steagul italian fâlfâia pe prăjina dela pupă; şi la antena vârfului, la catarg, se juca tremurător semnul tricolor ascuţit. Şi corăbiile, cu pânzele lor umflate, ca două păsări mari cu pene roşii, intrară în limanul nostru şi fură legate de dig, în faţa vămii. Oraşul răsună:

— Napolitanii!... Au venit Napolitanii!...

De data asta au adus cu ei şi o mare broască ţestoasă pe care o prinseră în larg, în calea lor maritimă şi o târau de vie, legată înapoi cu o funie, pradă de mare, curioasă... Broasca ţestoasă era cât o piatră mare şi avea spatele negru-verzui, plin de alge şi de scoici... Când se 'nfunda jos ruşinată, când eşea la spumă şi sufla apa şi se silea, mereu se silea să scape. Era o biată broască ţestoasă, erou de operă neoelină nu era, şi totuş se lupta „să-şi rupă lanţurile!" Dar vai, n'a isbutit sărmana şi după puţin pescarii se puseră s'o tae.

Au tras-o deci pe uscat, toţi împreună, „eiaaa-tica! eiaaa-tica" şi-au aruncat-o cu faţa în sus pe pavajul cheului. Animalul dădea disperat din picioare, şi mişca cu agonie capul. De jur împrejur o mulţime urmărea spectacolul. Napolitanii vorbeau toţi odată şi ţipau ca nişte ţigani...

Deodată, dintr'una din corăbii sări afară un bărbat scund şi voinic, cu un cerc de aur la una din urechi. Pe braţele lui erau brodate caracatiţe şi şerpi. Cu picioarele goale şi ude pecetluia solid pământul şi în mâna lui dreaptă ţinea o secure grozavă... Inaintă spre broasca ţestoasă, călcă cu un picior pe ea, ridică securea „ha!" şi-i tăe capul.

— Bravo, Alfio! strigară unii dintre tovarăşii săi... Indată spasmul animalului maritim încetă. Măcelarul ei îi dădu încă vre-o două pe ţeasta ei şi i-o sparse. Apoi, liniştit, se reîntoarse pe corabie.

Ceilalţi începură să curețe broasca, s'o tae în bucăţi... Copiii pescarilor aduseră străchini şi căldări, luau bucăţelele — care erau negre-roşcate, cum e carnea de bivol, cu sos — le aruncau înăuntru şi le cărau în hambar. Oasele le aruncau în mare.

Peste puţin apăru şi căpitanul Rocca di Barbaro, şeful lor, care alergase la căpitănia portului să prezinte actele. Era mereu acelaş: impunător, patrat, cu mustaţa groasă, privirea adâncă, vioiciune. In dinţi luleaua lui nedespărţită.

Mă apropiai de el şi reînoirăm cunoştinţa de-acum un an.

— Ben arivati, căpitane Rocca!

— O, grazzie!... Come sta Lei? Ben?

Căpitanul italian era foarte mulţumit că venea la noi, fiindcă afacerile de anul trecut îi aduseseră câştig şi anul acesta avea de gând să scoată mai mult. Erau aprovizionaţi, zicea el, cu năvoade noi şi alte ustensile de pescărie şi aducea cu dânsul câţiva flăcăi noi, foarte svelţi, adunaţi de prin limanurile Apuliei. Oraşul nostru şi toate împrejurimile, aveau să mănânce şi anul acesta peşte gras şi în abundenţă, de spumă!

Şi 'n adevăr se vedea că bucuria era reciprocă. Numai că nu s'a împodobit oraşul cu drapele şi să vie primarul cu consiliul, să le ţie un discurs!.. A venit însă preotul catolic şi a intrat în corăbii şi le-a binecuvântat dela pupă până la proră şi citi o rugăciune latinească, pe care echipajele au ascultat-o cu capul gol, serioşi şi chiar unii dintre ei au îngenunchiat şi-au murmurat „Ave Maria"...

Pe urmă preotul a plecat şi căpitanul a reluat conversaţia cu mine. La un moment dat, mi-am adus aminte de prietenul meu Michele, pescarul îndrăgostit, care se plângea într'una, care în tot timpul verii trecute, împreună cu roşioarele şi crevetele, îmi aducea acasă şi suferinţele lui sentimentale şi mă făcuse sfătuitorul lui.

— Dar Michele, zău, unde-i Michele? Nu l-aţi adus pe Michele? întrebai căutând în jurul meu cu ochiul.

Căpitanul Rocca di Barbaro dădu trist din cap „povero Michele!" şi-mi spuse că anul acesta n'a fost cu putinţă să-l aducă împreună cu dânsul pe Michele şi nici vreodată, fiindcă soarta i-a fost tragică. Şi dacă voiam s'o aflu, trebuia s'avem timp şi ceva vinişor în faţa noastră.

Aşa dar, căpitanul mă invită de seară, să luăm masa împreună şi să stăm de vorbă.

●

Luminile aprinse m'au readus lângă prietenii mei, Napolitanii. I-am găsit gata, masa pescărească pusă, şi mă aşteptau. Şedeau roată pe punte, turceşte, şi un mare felinar, atârnat de sus, îi lumina.

— Bona sera la compania! salutai şi mă aşezai lângă şeful lor.

Şi îndată, din gura hambarului, care era bucătărie, apăru macaronada, duhorîtă, cu sos abundent — *grasso* — şi cu sardele puse în linie pe marginea farfuriei extrem de mare. *Macaronada vera* italienească —*marca depositata*! şi gurile lucrau lacome, înfometate... (E, într'adevăr, îndrăcit modul în care mănâncă Italienii macaroanele. Au o abilitate în a apuca macaroanele cu furculiţa, în a le răsuci în jurul ei, în a le înghiţi — *una capacita* vrednică de admirat!... Sânt scamatorii macaronadei....).

Pe urmă veni o altă farfurie mare. Mare-i mila Domnului în seara asta! Mari bucăţi de carne — de vacă mă gândii — care pluteau într'un sos gălbui roşcat. Dar era broască ţestoasă! Un miros greu, ca de alge şi iod şi catran, toate amestecate, îmi atacă nările. Fără doar şi poate, eu nu puteam să mănânc mâncarea aceea, deşi mă asigurau amicii mei, că era o gustare excepţională, *„o minune, sinior!"* Mi-au adus deci o farfurie cu peşti marinaţi şi în timp ce ei înghiţeau bucăţile lor de broască, lingându-şi degetele, eu îmi vedeam în linişte de roşioarele mele.

A, era un om admirabil căpitanul ăsta Rocca di Barbaro! Inchipuiţi-vă că în seara asta n'au mai băut obişnuita lor băutură de oţet amestecat cu apă. In onoarea mea a ordonat s'aducă din hambar trei sticle cu vin de Calabria. Inchipuiţi-vă că au adus şi pahare! Aşa dar vinul de Calabria strălucea în pahare şi se rostogolea mângâetor în gâtlejurile noastre însetate.

Atunci, în momentul când beam vinul, am avut nenorocita inspiraţie de a pronunţa numele prietenului meu Michele şi să stric cheful oamenilor... Căpitanul îşi şterse mustăţile cu dosul palmei, murmură „povero ragazzo" şi începu să povestească istoria lui:

Anul trecut, toamna, după ce corăbiile eşiseră din liman, întorcându-se în patrie, Michele stătea pe parmaclâc, foarte întristat. Scrisoarea aceea pe care o primise dela sora lui Anna şi îi scria că logodnica lui, Fiorela, îl părăsise şi se măritase cu altul, îi făcuse mult rău lui Michele. Luase lucrurile în serios. Nici să mănânce nu voia, nici să bea, numai stătea tăcut, cu fălcile strânse, la parmaclâc; sau se ducea în sus şi'n jos şi uneori scuipa în mare... Toată noaptea aceea n'a dormit, numai se uita la stele şi la valuri şi murmura înjurături, plângea. „Si, sinior, mio!" Timonierul îl auzea plângând şi pronunţând de mii de ori numele Fiorelei, logodnica lui, care l-a renegat şi-a luat pe *benestante*-le din civita Bechia, iar pe el l-a înşelat... Şi în ziua următoare stătea la fel posomorît după frânghiile dela pupă. Era lovit la filotimie băiatul şi se gândea că se duce la Barri să îşi bată joc de el lumea şi să zică: — Uite, ăsta e cel care a fost tras pe sfoară!" Toată ziua aceia navigau cu pânzele umflate, marea era agitată şi îi legăna puternic. Dar cu cât se apropiau de Cavo Malea *, cu atât mai mult vremea devenea mai rea, iar noaptea începu să sufle crivăţul puternic... Căpitanul era de părere să se refugieze undeva colo spre Velanidia sau în altă parte, până să se facă vreme frumoasă, dar cu toate astea nu se hotărau şi munceau toţi la pânze, încoace şi 'ncolo... Căpitanul dădea ordine unuia şi altuia, îi chema pe nume şi alergau la el, svelţi... Dar când chemase pe Michele, acesta nu s'a prezentat.

— Michele! strigă iar căpitanul, Michele, veni gua! Presto!...

Şi iar nu s'a auzit nimic... Atunci în zgomotul acela sălbatic al valurilor şi'n mijlocul larmei, aruncau toţi numele lui în dreapta şi în stânga, în sus şi'n jos, căutau pretutindeni cu ardoare şi agonie şi numele lui era luat de crivăţ şi de întuneric, fără niciun răspuns... Şi când noaptea a trecut şi zorii zilei au început să se ivească dulce, s'au asigurat toţi că Michele nu era vârât nicăiri, că-l luase marea... Cu siguranţă că Michele îşi pusese capăt vieţii, fiindcă pe el, care era un marinar vrednic, valurile nu-l puteau smulge aşa, ca pe un pai...

1) Capul Matapan, la sudul Peloponezului (N. Tr.)

— S'a aruncat în mare şi s'a înecat, îşi sfârşi povestirea căpitanul Rocca. Nu voia să se reîntoarcă în patrie. Aceasta a fost călătoria lui din urmă!

— Şi acum călătoreşte în fundul mării! adaose un bătrân.

Urmă o mică pauză... Un copilandru ne umplu paharele. Căpitanul ridică sus pe al său.

— Pentru ertarea lui Michele! zise, „in eternam pacem"!

— In pacem! murmurară toţi şi băură vinul negru-roşcat, rugând în gândul lor pe Dumnezeu să erte pe tovarăşul lor, care a iubit cu atâta pasiune, încât să cadă în păcatul sinuciderii...

●

Odată cu revenirea Napolitanilor, se reîntoarse şi „Bâlciul" în localitatea noastră. Lumea mânca peşte proaspăt şi îmbelşugat şi petrecea în fiecare seară la cheu cu cântecele şi dansurile lor... Flăcăii, desculţi, cu batista roşie la gât, făceau adevărate baluri pe pavajul cheului... Acum nu mai era nenorocitul Michele să-i acompanieze cu chitara, dar un alt flăcău cânta din armonică şi un altul cu flautul. Şi orchestra îşi făcea datoria cu conştiinciozitate. Cei mai în vârstă urmăreau jocurile cu luleaua lor în gură, tăcuţi şi cuprinşi de nostalgie... Şi în urma lor, în serile acelea de vară cu lună, respira largă şi vastă marea, care începea de aici şi ajungea până la mult doritul lor Barri...

...Na-ţi-o acum şi cu astea!... „Şantezele"! **

Ca nişte rândunele călătoare, ne-au venit pe neaşteptate cu trenul de seară din Atena şi-şi aşezară cuibul la cafeneaua lui Andreas Cuţaitis!... Erau Carmela şi Paola şi Mirandola — Mirandolina, frate, cea cu măslina pe obraz, *Italiane vere*... Ochiade galeşe şi fiţărae şi nazuri. Dans şi cântec — mai ales cântec!...

Intâmplare deosebită pentru micul nostru oraş. Emoţie, pentru pescarii napolitani. S'au dus minţile flăcăilor, dar şi cei între două vârste n'au rămas indiferenţi... Ce prietenii strânse cu compatrioatele! Seara, la café-chantant (unde mergeau cu hainele bune şi cu beretele cu ciucurele roşu la vârf), Napolitanii ocupau primele locuri, aproape de scenă. Las'o încolo şi anul ăsta, afenisita aia de vie... Şi tataţiile se ţineau lanţ. Pela mescioare la scenă, sburau glume, cuvinte dulci, gesturi şi negocieri...

— Oé, Carmela! Carmeli!...

— Oé, Paola!

— Oé, Mirandola! Mirandolina!

Cele trei graţii — cam grase, ce-i drept, dar încă fragede şi amoroase — aveau în fiecare seară succese peste succese. Să nu vi se pară curios, dar naţionalismul se deşteptase într'însele la vederea drapelului italian la cele două corăbii. Tot ce câştigau dela café-chantant, cheltuiau la petreceri cu compatrioţii lor, într'un chef nebun... Şi erau într'adevăr vrednice de dragoste, când, în culmea entuziasmului lor, în picioare câte-şi trele la rând, pe scenă, cu o seriozitate neaşteptată, cântau imnul garibaldian, pe când le acompaniau viorile şi chitarele orchestrei improvizate, iar toţi Napolitanii cântau împreună cu ele cântecele lor:

Eviva Garibaldi
Eviva Liberta!...

1) Cântăreţe de bar.

Alteori iar, în nebunia vinului, sărea pe scenă vre-unul din tinerii cu batista roşie, „Bravo, Giovanni!" şi dansa împreună cu ele vre-un balet sardinian de-l aplaudau din inimă şi localnici şi străini.

Toţi, se poate spune, luau parte la acele petreceri de seară, de la café-chantant. Toţi, afară de unul singur. Şi acest unul era Alfio, sicilianul. (Vedeţi ce coincidenţă: acelaş nume, acelaş loc cu eroul tragic al „Cavaleriei rusticane"). Alfio, bărbatul oacheş şi puternic, cu caracatiţele la braţe. Era cel care luase securea şi gup! despărţi capul broaştei ţestoase.

El şedea acum într'un colţ al cafenelei, îşi sorbea cafeaua, trăgea din pipă şi nu vorbea... Dar ochii lui urmăreau toată mişcarea şi mai ales pe Carmela — cu o atenţiune încontinuă... In cele din urmă Carmela îl descoperi. Ochii adânci şi magnetici ai Sicilianului o atraseră, aşa cum şarpele atrage pasărea şi femeia se duse şi se aşeză lângă el, serioasă, ar fi zis cineva, şi gânditoare. Din seara aceea Carmela îl prefera, nu se ducea la alţii, numai când termina cântecul venea lângă el, „Bona sera, Alfio", şi se aşeza ca să-l... trateze ea. Vorbeau rar şi cu vocea joasă, nu vorbe multe; şi toţi au înţeles atunci că unul era dat celuilalt; şi fericeau pe Alfio, fiindcă era cea mai frumoasă Carmela, dintre toate trei — brună, plină de viaţă, cu ochii mari — şi trandafirul roşu îi şedea minunat în păr.

Dar căpitanul Rocca di Barbaro nu vedea toate astea cu ochi buni; deaceea, înainte de miezul nopţii avea grije să se ducă la café-chantant şi să-i adune: „Haideţi, băeţi, mâne avem de lucru!" Şi băeţii îşi luau rămas bun dela prietenele lor şi urmau supuşi pe căpitanul lor, care saluta şi el zâmbitor pe compatrioatele lor: „Bona notte, signioriene!..."

Dar într'o seară Alfio nu voi să-şi urmeze căpitanul. Tare ca s'audă şi Carmela, încăpăţânatul Sicilian spuse, că *el* are să vină la corabie când are *el* poftă, fiindcă el nu e sclavul nimănui şi are să rămâe să-şi facă cheful!... Voi să spue ceva Carmela, dar Alfio îi aruncă o privire sălbatecă, „sst!" îi flueră, şi Carcela se ghemui la locul ei... Căpitanul Rocca ridică din umeri, „atunci eşti liber", îi zise şi-i întoarse spatele. Alfio înţelese că din clipa aceea încetase de a mai face parte din trupă.

Dar nu-i păsă de loc. In noaptea aceea Carmelina îl luase acasă la ea — acolo sus unde îi zice la Smirnaki — şi au dormit laolaltă... Şi a doua zi căpitanul Rocca îi trimise socoteala, îl şterse din actele lui şi se duse să raporteze la consulat.

●

Intr'o Duminică dimineaţă, o zi veselă, pe când mă plimbam spre Polygono, văd un grup mare care venea din acelaş drum. Mă oprii şi-l aşteptai.

Erau Napolitanii cu hainele lor bune, toţi împreună — afară de Alfio de sigur — şi cu căpitanul lor în frunte. Aveau cu ei şi pe preotul catolic... Inainte mergea un băeţandru ţinând o cruce neagră de lemn. Era Luca, nepoţelul bătrânului pescar, care a murit anul trecut aici şi l-au îngropat în cimitirul catolic, după colină; şi acum Luca ţinea crucea bunicului său şi mergea înainte... Crucea era adusă din Barri, o trimetea fiica mortului şi-o duceau s'o aşeze pe mormântul lui... Pe cruce era scris IN MEMORIAM şi dedesupt numele bătrânului: Giovanni Batista Fieramosca şi etatea lui. Şi preotul îi întovărăşea ca să citească o rugăciune.

M'am dus cu ei... Când am ajuns la cimitir cu zidul înconjurător pe jumătate dărâmat, Napolitanilor le fu greu să găsească mormântul bătrânului. Nici un semn nu era. „Aici e!"... „Nu aici!" ziceau alţii. Şi dincolo altul zicea: „Aici!". Şi ţipau toţi odată şi puţin a lipsit să se ia la bătae între ei, dacă nu intra la mijloc preotul să-i despartă:

— Tăceţi, măi, spanchiilor! îi strigă, unde vă treziţi?... Uite aici am îngropat pe răposatul Gio Batista!

Şi lovi cu bastonul lui o moviliţă lunguiaţă de pământ, pe care răsăriseră asfodele şi buruieni... Făcură o groapă, puseră crucea şi Luca împleti o cunună mică din flori de câmp şi o atârnă de ea. Apoi îngenunche la pământ şi pe când bătrânul preot citea rugăciunea şi ceilalţi îşi făceau crucea în capul gol şi murmurau „Amen... Amen" şi „Aliluia" micul Luca plângea în tăcere şi suspinele îi agitau umerii.

— Eternam pacem dos ei, Domine! (Dă-i pace veşnică, Doamne!) zise preotul sfârşind.

Apoi s'au reîntors în oraş şi s'au dus la café-chantant cei mai mulţi.

●

Alfio trăia pe faţă cu Carmela, pe care o cucerise. Şi nu numai compatrioţii lui, dar nici localnicii — oamenii cafenelei şi ai pazarului — nu îndrăzneau să i-o ia. Napolitanii povesteau că sicilianul fusese câţiva ani condamnat la muncă silnică. Şi apoi toţi şi-au dat seama, că se găseau în faţa uneia din acele rare şi puternice iubiri, care se aprind deodată în două inimi înflăcărate şi-şi răspund una alteia ca două focuri de pistol...

Toată ziua Alfio dormea în casa iubitei sale; şi seara o întovărăşea la cafenea, ocupa un loc într'un colţ şi de-acolo, concentrat şi tăcut, urmărea mişcarea din sală, sorbindu-şi încet şi rar băuturile pe care i le trimetea ea, sau fumându-şi luleaua.

Carmela îşi urma cu conştiinciozitate cântecul, dar era limpede că-şi pierduse de-acum facilitatea ei de mai înainte.

Patima aceea nesocotită îi zdruncinase inima, aşa cum se întâmplă întotdeauna cu fluturii aceştia ai amorului, care la urmă se pârlesc... Când Sicilianul îşi pironea asupra ei privirile magnetice, cântăreaţa pierdea notele de sus de ziceai că acu are să se stingă, până când viorile îi acopereau cântecul şi Carmelita se ducea de se aşeza lângă Alfio, ghemuită ca o pisicuţă amoroasă.

Dar celelalte două — Paola şi Mirandolina — obţineau succese, neatacate ele de dragoste, împărţind la toţi zâmbetul lor... Căpitanul Rocca dădu acum un ordin: Oamenii lui nu puteau veni de-acum, decât numai Sâmbăta seara la café-chantant. Şi astfel Alfio, care se despărţise de ei, era de-acum liniştit. Fiind că la început, unii dintre compatrioţii lui voiră să-l scape de patima aceea şi se puseră să-l sfătuiască, dar încăpăţânatul de sicilian le tăe vorba: — „Lăsaţi-mă, nu vin la corăbii... Rămân cu Carmela!..." Şi nici nu se gândea la mama şi la sora lui, pe care le lăsase fără nici-o protecţie în patrie, nici nu se gândea cum avea să se sfârşească aventura asta...

●

Şi viaţa curgea aşa în liman. Oraşul nostru şi toate împrejurimile se săturară de peşte în vara aceea. „Peişte prospat! prospat!"

Când veni toamna cu primele ploi, corăbiile se pregătiră de plecare. Căpitanul Rocca di Barbaro viză actele la consulat şi dădu ordin să se deslege odgoanele.

— Savoiaaa!... Eviva la Grecia!...

Şi cele două pânze roşii se depărtară, se depărtară, până când se pierdură în fundul gri al cerului şi al mării...

Alfio a rămas la noi cu Carmela.

Trad. din greceşte
ANTON MISTACHIDE

Viaţa sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

Ea era într'un dulap mare, printre rochiile împărătesei. Stătuse ascunsă acolo timp de trei ore şi fu găsită mai mult moartă decât vie. Cu toate ţipetele ei, fu luată pe sus, cu politeţă bine înţeles, de către doi din aceşti urmăritori şi dusă pentru moment în camera de gardă a palatului. Câteva minute după aceea, fu postată în faţa unei porţi din dosul palatului una din acele dube pe care deţinuţii le numeau paniers à salade. Captiva fu depusă cu deosebită atenţie în această dubă şi condusă la închisoarea Bicêtre să-şi ispăşească pedeapsa pe care i-o dăduse Impăratul.

Măsura aceasta care era socotită, oricât, prea drastică, provocă un mare scandal la palat. Incepură să se ridice din toate colţurile salvatori cari se declarară gata s'o răpească din drum pe această victimă nevinovată pentru a o scoate din ghiarele a ceeace ei numeau barbaria Impăratului. Dar niciunul dintre aceşti cavaleri nu-şi puse îndrăsneala la încercare şi astfel deţinuta ajunse la destinaţie.

Vestea se întinse numai decât. Tot Parisul se interesă de soarta d-rei Despeaux, iar foburgul Saint-Germain, ca să-şi arate simpatia faţă de regina modistelor, hotărî cuminte să meargă să-i facă o vizită la închisoare. Această vizită de simpatie era în acelaş timp şi un semn de protest contra hotărârii Impăratului. Şi astfel drumul dinspre Bicêtre fu invadat deodată de un şir de trăsuri mai lung decât cele ce se vedeau obişnuit spre Tuilerii. Fouché se grăbi să vină să aducă aceasta la cunoştinţa Impăratului, nu fără a trăda o umbră de panică.

— Prea bine, răspunse el, să ştie lumea că Savary nu i-a făcut niciun rău. Nu-i aşa că n'ai băgat-o la carceră?

— Nu, Sire. Ea are mai multe încăperi şi chiar şi un salon de primire, lămuri Fouché ironic.

— Ei bine, lasă trăsurile să-şi vadă de drum şi lumea să strige. Nu sânt câtuşi de puţin supărat că mi se califică aceasta drept un act de tiranie. Loviturile de stat sânt de mai multe feluri. Şi aceasta este tot o lovitură de stat, însă una mică care totuşi va arăta, odată mai mult, de ce sânt capabil.

Dar după douăzeci şi patru de ore dela arestare, d-ra Despeaux fusese pusă în libertate. Şi sigur, Josephine fusese aceia care-l înduplecase pe Impărat să-i dea drumul captivei.

Nu stătuse prea mult în închisoare d-ra Despeaux, dar stătuse de ajuns ca să'nveţe ca de atunci înainte să nu-i mai calce piciorul prin palat.

Două firi potrivnice

Joséphine şi Madame-mère se simpatizau puţin căci între firile lor era prea multă nepotrivire. Pe cât era de risipitoare prima, pe atât era de strângătoare secunda. Economiile Doamnei-mame mergeau până acolo că ea găsea cu cale să refuze să dea doamnelor zahărul pe care acestea i-l cereau la pepenii galbeni. Când erau aprinse prea multe lumânări, ea poruncea să fie stinse parte din ele ca să nu se facă risipă de lumină. Ba câteodată se închidea în casă şi-şi croia singură cămăşile ca să nu-şi însuşească lingereasa resturile. Când mergea să facă cumpărături la magazinul Gagne-Petit din rue des Moineaux, care era magazinul ei favorit, oprea echipajul la distanţă numai ca să nu fie văzută de patron descinzând dintr'un cupeu al curţii şi silită astfel să plătească în consecinţă. In zadar Napoleon îi dădea sume de bani din belşug pentru cheltueli. Ea le punea deoparte, strângând bani albi pentru zile negre. „Cine ştie dacă nu va veni o zi când va trebui ca eu să dau pâine tuturor acestor regi şi regine?" exclama ea în nenumărate rânduri, cu prevederea ei bătrânească. Şi aşa avea să fie. Prevederea aceasta era desigur excesivă, dar cunoscuse nevoia şi deaceea nu admitea ca risipa să fie corolarul belşugului. Numai când zilele negre începură, atunci s'a văzut cât de înţeleaptă fusese Doamna-mamă în parcimonia ei. Atunci ea îşi slei toate aceste economii, trimiţând în secret sume de bani tuturor fiilor ei decăzuţi. In insula Elba, la Sfânta Elena, ea i-a trimis totul Impăratului detronat, şi-a sacrificat totul pentru el şi în inima ei de mamă virtuoasă, se simţea mulţumită cu un colţ de pâine neagră.

Impăratul dă o zestre

Autorităţile republicii italiene trimiseră la Paris câţiva reprezentanţi care să ceară Impăratului un guvernământ monarhic şi ereditar. Aceasta era ultima furie a poporului italian care nu întrezărea să-şi poată găsi în altă formă de guvernământ libertatea pe care o visase. Libertatea care fusese înscrisă pe frontispiciul republicii nu fusese decât o himeră care trebuia să piară odată cu toate instituţiunile republicane, care fuseseră plătite cu atâta sânge şi atâtea svârcoliri. Şi astfel acelaş entuziasm care lucrase la înălţarea republicii lucra acum la doborârea ei.

Doleanţele deputaţiunii italiene îşi avură din plin ecoul lor. Napoleon nu întârzie o clipă să le asculte şi consimţi să ia titlul de rege al Italiei. La 2 Aprilie 1805 el îşi lua drumul spre Milan, însoţit fiind de împărăteasa. Două zile după aceea părăsi Parisul şi papa, ţinându-se după urmele augustului suveran.

In drum spre noul său regat, Impăratul făcu un scurt popas la Troyes. Aici îi fu prezentată, pe lângă autorităţi, şi o tânără petiţionară, care, fiind săracă şi în ajun de a se mărita, cerea împăratului o zestre oricât de modestă care s'o ajute la înjghebarea noului ei cămin.

Napoleon care ţinea să facă un gest care să-i atragă simpatia poporului din partea locului, nu se lăsă mult rugat, mai ales când află că tânăra petiţionară aparţinea uneia dintre familiile de primul rang care se ruinase de pe urma emigraţiunii. In locuinţa mai mult decât modestă, unde această familie ajunsese să-şi târască zilele grele, sosi cu grabă mare şi tot cu atâta zarvă un paj al Impăratului care scoase din buzunar un secret care aducea tinerei o zestre de treizeci de mii de franci şi tot atâta bucurie.

Această înzestrare făcu mare vâlvă. Mai târziu soţul tinerei, d-l de Mesgrigny, deveni unul dintre maeştrii de călărie ai Impăratului, iar doamna ajutoarea guvernantei regelui Romei. Şi fiindcă tânăra era foarte frumoasă, această alegere scandaliză foarte mult severitatea doamnei Montesquiou care-şi închipuia că la mijloc trebue să fie un aranjament erotic, pus la cale de Impărat de comun acord cu tânăra ajutoare de guvernantă. Bănuiala aceasta nu era câtuşi de puţin întemeiată şi vom vedea imediat de ce.

Intr'o seară se dădea la curte un bal mascat dela care nu lipsea nici d-na Mesgrigny. Napoleon, deghizat fiind, se strecură în apropierea ei şi schimbându-şi glasul ca să nu fie nici pe departe recunoscut, îi reaminti doamnei de svonul care circula în jurul favoarei pe care i-o făcuse Impăratul. Intrigantul ţinu să adaoge că nimeni nu se mai îndoia să creadă că protejata plătise din plin stăpânului această favoare cu recunoştinţa frumuseţii ei. Această insinuaţiune îşi atinse ţinta pe loc. Atâta trebui doar ca această doamnă blândă şi timidă din fire, să isbucnească în lacrimi şi să se plângă în plin bal mascat de acest incident, declarând că un oarecare a împins prea mult faţă de ea libertatea discuţiilor permisă în astfel de reuniri. Ea nu bănuia că acel cineva care-şi permisese să-i facă o asemenea apostrofă fusese însuşi Impăratul, care nu se gândise un moment s'o insulte, însă care recursese la această stratagemă numai ca să spulbere un svon care luase proporţii.

Şi o genoveză

Când Napoleon era la Bolonia, îi fu prezentată de către Murat, care devenise marele îngrijitor al cumnatului său, o genoveză plină de graţie şi de spirit, căreia Impăratul se grăbi să-i acorde o întrevedere între patru ochi, dar la care genoveza nu se grăbi să răspundă. Ea consimţi la o nouă revedere, dar ţinu să precizeze din capul locului că nu se va abate dela virtuozitatea ei. In aceste condiţiuni, fu fixată a doua revedere, cu toate măsurile dictate de o discreţie absolută. In ziua hotărâtă, Constant valetul se furişă fără ştirea Impărătesei, se urcă într'un cupeu şi porni s'o caute pe frumoasa italiancă, care aştepta în port, stând ascunsă printre corăbii, protejată fiind şi de întunerecul nopţii. Când doamna văzu că vizitiul îndreaptă cupeul spre portiţa unei grădiniţe dinspre marginea portului, începu să protesteze, dar era prea târziu. Când ea ajunse în apartamentul unde o aştepta împăratul, era viu mişcată şi plângea deja ca o victimă. Se consolă însă numai decât, căci fu primită cu braţele deschise şi copleşită cu toate atenţiile. Intrevederea aceasta nocturnă dură până la orele trei dimineaţa, când Constant o reconduse pe prietena stăpânului lui în acelaş loc de unde o luase de cu seara. Intrevederile acestea se repetară câteva nopţi la rând, iar de atunci tânăra genoveză nu-l mai revăzu pe Impărat decât târziu la Rambouillet. Ea era o femee bună, simplă, credulă şi deloc intrigantă. Oricât de trecătoare fusese legătura aceasta, împăratul se gândi totuşi mult timp la ea.

Un complot feminin

In epoca plecării lui Louis Bonaparte pentru a-şi lua în primire regatul Olandei, o nouă victimă se aruncase în braţele lui Napoleon. E vorba de d-na Lise B..., o întruchipare de frumuseţe care, pe lângă aceasta, avea şi mult spirit şi o inimă excelentă. Fără o educaţie uşuratecă, ea ar fi fost cu siguranţă o femee stimată. Mama ei, aruncând-o în vâltoarea vieţii ,urmărea ca prin ea să-şi găsească un protector celui de al doilea soţ, care era un om de origină înaltă, însă de moravuri scăpătate. Toţi trei urzîră în acest scop un complot nedemn, căruia nu-i căzu însă victimă decât sărmana Lise, care n'a fost atât de abilă ca în schimbul sacrificiului ei să obţină favoarea împărătească pe care o urmărea pentru tatăl ei.

Legătura dintre Lise şi împărat fu atât de scurtă, că mama fetei îşi văzu dintr'odată toate speranţele spulberate. De aceea în culmea desnădejdii ele îl chemară pe Constant şi-l conjurară să-i mai amintească împăratului de numele lor. Constant, deşi o găsi pe domnişoară mult schimbată şi cu trăsăturile tristeţii adâncite pe chipul ei tânăr, nu îndrăzni să sufle nimic despre aceasta la urechea împăratului. Mâhnite până în adâncul sufletului şi de acest insucces al ultimului lor demers, mama şi fiica se hotărîră să recurgă la un mijloc cu totul nou. Ele se strecurară în capela dela Saint-Cloud şi acolo îl sorbiră din ochi tot timpul liturghiei pe împărat, ca doar doar el se va îndura să-şi întoarcă măcar odată ochii spre ele. Ochiadele acestea erau atât de insistente şi atât de exagerate, încât doamnele dela curte, care nu erau străine de scopul acestor exerciţiii de hipnotism, roşiră până în vârful urechilor. Totul răsună însă în pustiu căci vremurile de altădată nu s'au mai întors. In cele din urmă, ele îşi aruncară ultimul gând la ghicitoarea curţii, d-ra Lenormand. Nu se ştie însă răspunsul Sibilei imperiale, căci memoriile nu ni-l citează.

Tiranul cu inimă

In 1806, regele Prusiei îndrăzni să reziste lui Napoleon, dar rezistenţa aceasta fu mai mult o închipuire, căci Napoleon cuceri Prusia cu iuţeala fulgerului şi la 27 Octombrie intră triumfător în Berlin. S'a vorbit mult timp, şi pe bună dreptate, că cu ocazia şederii sale în această capitală, împăratul a dat o dovadă mai mult că avea un suflet mare şi profund omenesc, iar nu o inimă tirană cum i se atribuise până atunci cuceritorului Europei. Prinţul Hatzfeld, guvernatorul Berlinului, veni să se prezinte Impăratului şi să-şi ofere serviciile. „Nu vreau să vă văd, îi zise. Retrageţi-vă pe poziţiile dv.". Trei ore după aceea, el era arestat şi un consiliu de războiu se întrunea să-l judece. Sub pretext că veghiază la interesele monarhiei prusiene, el dăduse prinţului de Hohenlohe ştiri asupra mişcărilor armatei franceze. Pedeapsa acestei trădări era ştiută: moartea. Principesa soţie alergă să se arunce la picioarele lui Napoleon ca să implore iertarea pentru soţul ei. „Dar cetiţi aceasta, doamnă", îi zise el, punându-i sub ochi o scrisoare semnată de prinţul Hatzfeld. Cetiţi-o, cetiţi-o!" Fiecare rând era o nouă săgeată pentru această femee. Ea nu se mai putu stăpâni şi izbucni în hohote de plâns. „Aruncaţi scrisoarea în foc,, îi zise împăratul profund înduioşat. Odată această dovadă distrusă, eu nu l-aş mai putea condamna pe „trădător". Sigur că ea crezu la început că visează căci prea era de necrezut şi rămase câteva clipe ca o statue. Văzând însă că Impăratul aştepta, ea îşi adună puterile şi ascultă porunca, care-l cruţa pe soţul ei de pedeapsa cu moartea. Iată că tiranul avea inimă.

O petiţie amoroasă

Intr'una din zile, nu mult după graţierea prinţului Hatzfeld, împăratul îşi trecea trupele în revistă. Două doamne se apropiară de el şi-i înmânară o petiţie. Ele îi cereau o audienţă, al cărui scop bănuia Napoleon că nu putea fi altul decât începutul unui nou flirt. Napoleon îl trimise pe Constant la ele acasă. La adresa indicată, valetul le găsi pe mamă şi pe fiică locuind un apartament mai mult decât modest. Totuşi în jurul lor se puteau citi vestigiile unei vechi bogăţii, acum irosite. Fiica putea să aibă cincisprezece sau şaisprezece ani. Ea era de o frumuseţe obitoare, dar nu rupea o iotă franţuzeşte şi nici italieneşte. Mama ei vorbea franceza, dar foarte puţin.

Când Constant se 'ntoarse să comunice Impăratului impresiile lui asupra acestei vizite, el nu găsi cuvinte să descrie frumuseţea tinerei berlineze. Napoleon nu se putu abţine să declare valetului că ar dori s'o vadă şi-i ordonă ca la orele zece seara să se sue într'o trăsură şi să plece să le aducă în apartamentul imperial.

Constant aduse la cunoştinţă din timp această invitaţie, iar seara când se duse să ia nouile vizitatoare, le găsi pregătite şi înfrumuseţate din creştet până în tălpi. Mama fu lăsată să aştepte în anticameră, iar fiica fu poftită în cabinetul lui Napoleon. Ea rămase aici o mare parte din noapte, conversând cu împăratul prin semne, dar înţelegându-l fără îndoială şi făcându-se înţeleasă de el, la rândul ei. La plecarea vizitatoarelor, în zorii zilei, împăratul îi ceru lui Constant patru mii de franci pe care el îi făcu cadou tinerei prusiene. Mama, cam neliniştită, petrecuse noaptea în anticameră în mijlocul valeţilor pe jumătate adormiţi. Vârsta ei mai mult decât respectabila o pusese însă la adăpost de orice pericol.

Constant le reconduse acasă în aceeaş trăsură şi pe acelaş drum. Câteva zile după aceea, el reveni din nou aici, trimes fiind de împărat cu aceeaş misiune de mai înainte. Dar de data aceasta, el o găsi pe mamă desperată şi cu ochii înecaţi în lacrimi. Fata ei fusese răpită pur şi simplu, de un colonel francez. Napoleon ar fi voit să ordone urmărirea răpitorului dar ia-l de unde nu e, căci nu i se cunoştea nici numele şi nici regimentul din care făcea parte.

Iată însă că la câteva luni după aceea, când Constant se întorsese la Paris cu stăpânul lui, o întâlni pe fugară aici în rue de Richelieu. Ea părea tot atât de încântătoare, dar ajunsese într'o stare alături de neglijenţă. Dela răpitorul ei, ea isbutise să înveţe în scurt timp să vorbească franceza. Dar numai atât. Cât despre restul, colonelul se comportase mai mult decât criminalul faţă de victima lui, căci după ce o târâse după el, sfârşise prin a o arunca într'o casă de toleranţă din Paris.

Numele acestui colonel rămase pentru totdeauna un mister. Biata victimă îl identificase tot atât de puţin, cât îl identificase şi mama ei la Berlin. Nici Constant, cu toată agerimea lui, nu putu deslega nici odată această suspectă întâmplare.

Când primul valet de cameră al lui Napoleon o întâlni pe tânăra prusiană devenită pariziană, ţinu s'o întrebe asupra intenţiilor ei de viitor. Ea fugise din casa unde o părăsise colonelul şi acum locuia în rue Chabannais, ne mai dorind altceva decât să se 'ntoarcă la Berlin.

Exprimându-şi această dorinţă, ea vărsa şiroaie de lacrimi blestemându-l pe cel ce o făcuse să devină o epavă.

Când Constant ajunse la castel, îl puse numaidecât pe împărat în curent cu această întâlnire. La această noutate, faţa lui Napoleon se înflăcără de bucurie. El voia să-şi revadă neapărat cucerirea lui berlineză. Servitorul lui credincios combătu însă această dorinţă şi isbuti, nu însă fără greutate, să-l facă să renunţe la ea. El primi ordin să numere domnişoarei părăsite două sute de napoleoni şi, fără îndoială, ea îşi reluă drumul Berlinului, căci Constant n'o mai întâlni nici odată de atunci pe străzile Parisului.

Prelucrare de *G. I. Georgescu*

(Sfârşitul în numărul viitor)

Tăceri...

Tăceri adânci şi limpezi, de cristal,
Grădini, în care înfloresc acorduri,
Singurătatea marilor fiorduri
E 'ntreagă 'n cântul vostru ireal.

Tăceri, ţesute 'n nopţi de-argint fluid
Din tremurări de stele şi de şoapte,
Trec, albe, zînele tăcerii 'n noapte
Şi 'n labirintul Vremii se închid.

O, Linişte, coboară-adânc în noi
Din lumea umbrelor ce ne 'mpresoară,
Dă vieţii taina ceasului de sară
Şi sufletu-mi de gânduri să-l despoi.

Pe ţărmuri de singurătăţi, s'ascult
Cum se desprind de pe trecut, stinghere,
Şi cad, pe albe pagini de tăcere,
Petalele 'nflorite 'n noi, demult...

Funigei...

Albi funigei de toamnă, călători,
Din ce ţinuturi v'aţi ivit în mine,
Fiori ai asfinţitului — şi cine
V'a smuls din giulgiul ţării de ninsori?

Mai străvezii ca visele ce mint,
In lumea voastră mută, ce mireasă
V'aşteaptă fulguirea de mătasă,
S'o 'nfăşure 'n beteală de argint?

Culegeţi-mi, în drumul vostru lung
Şi sufletul, spre albele ţinuturi
In care gândurile-s sbor de fluturi,
Şi unde solii vieţii nu ajung.

Zăgazurile vechi să le sfărim,
Şi 'n ghiaţa cu sclipiri de curcubee,
Să regăsesc, demult pierduta chee
A trecerii pe celălalt tărîm.

M. C.

O ZI DE VACANŢĂ

„Realitatea Ilustrată" institue un mare concurs pentru tineret

PREMII 5.000 LEI

In dorinţa de-a stimula talentul reportericesc al tineretului nostru „Realitatea Ilustrată" institue un nou şi interesant concurs.
Tinerii din întreaga ţară, cari doresc să participe la acest concurs, vor trebui să prezinte o lucrare cu subiectul „*Cea mai frumoasă zi de vacanţă*". Fiecare lucrare va trebui să fie povestirea unui întâmplări cu fapte precise. Desigur că dacă acţiunea va fi povestită într'o frumoasă formă literară, concurentul respectiv va avea mai multe şanse de reuşită. Cele mai bune trei lucrări, vor fi premiate.
Juriul care va selecţiona cele mai bune lucrări, va fi alcătuit dintr'o serie de scriitori de seamă.

Citiţi condiţiunile de participare, în ultimul număr al revistei „REALITATEA ILUSTRATĂ".

Mărunte

Uniunea culturală italo-română organizează, cu concursul Ministerului de Agricultură al Italiei şi al Uniunii Camerelor de Agricultură din România o mare excursie în regiunile agricole şi în principalele oraşe de artă ale Italiei, între 15 şi 30 Oct.

Informaţiuni la revista „Lumea turistică", str. Const. Mille 9 şi str. Brezoianu 27.

●

Camera de Comerţ şi Industrie Interbalcanică organizează o mare excursie de studii în Africa de Nord, Italia, Grecia şi Turcia, între 15 Oct. şi 7 N-brie, pentru viticultori, comercianţi şi turişti.

Se vor vizita oraşele: Veneţia, Lido, Roma, Napoli, Palermo, Tunis, Insula Malta, Tripoli, Syracuza, Brindissi, Insula Corfu, Pireu, Atena şi Istanbul.

Informaţiuni la „Lumea turistică", str. Const. Mille 9, şi str. Brezoianu 27.

●

GIMNASTICA MATINALĂ LA RADIO. Toate fotografiile şi explicaţiile relative la exerciţiile de gimnastică transmise la radio, în cadrul „orei dimineţei", sunt publicate regulat în excelenta revistă „RADIO" (Adevărul) Radiofonie-Televiziune-Ştiinţă pentru Toţi.

●

REALITATEA ILUSTRATĂ cuprinde două părţi: 24 pagini mari, tipărite la heliogravură în culori, cu reportagii, anchete, actualităţi, modă, cinema, — 24 pagini suplimentul „De toate pentru toţi" cu reportagii de senzaţie, roman-foileton, humor, curiozităţi, jocuri distractive, şi REALITATEA SPORTIVĂ cinci pagini de text în suplimentul „De toate pentru toţi" şi fotografii în corpul revistei, înfăţişând toate evenimentele sportive de Duminică, din ţară şi străinătate. 48 pagini mari, preţul 10 lei.

●

A apărut No. 136 Cinema. Sunteţi fotogenică dudue? Sunteţi fotogenic domnule? Revista „Cinema" vă publică gratuit fotografia. Viaţa minunată de vis şi ascensiune a drăgălaşei Shirley Temple. Dorind să-şi afirme supremaţia, studiourile franceze au produs două realizări de mare anvergură: „Un grand amour de Beethoven" cu Harry Baur şi „La Porte du Large" cu Marcelle Chantal şi Victor Francen. Marlene Dietrich în vizită la Willy Forst. Franziska Gaal a reapărut în „Caterina". „Taras Bulba", marele succes al lui Harry Baur, va fi reluat A 10-a aniversare a asociaţiei „Stan şi Bran". Actualitatea în imagini. Preţul 5 lei. Bilete cu reducere la cinematografe!

False pagini de autobiografie

Temperament dramatic

— Aud că s'a certat Marietta cu Popeasca — mă informă directorul teatrului, strângându-mi mâna. Deaceia te-am rugat să treci mai întâi pela mine, Sânt temperamente dramatice şi...

— Şi ?

— E prudent să scurtezi marea scenă. Să ştergi cuvintele mai tari măcar.

— Imposibil. Fiecare cuvânt e cântărit...

— Cum vrei! Dar dacă se încaeră, atunci desparte-le.

— Cine să se bată?

— Protagonistele. Cum se iubesc de mult!... Să nu se autosugestioneze de realismul jocului...

— S'ar putea?

— Intre prietene? Nimic mai natural! Ne-am înţeles?

— Peste putinţă!

— Atunci, nu mă mai amestec... te las să te descurci singur. Ca să ştii altădată că unele scene, deşi frequente în viaţă, în teatru nu sânt recomandabile... Să-mi spui cum ai lichidat conflictele.

Deşi nu arăt, sânt totuşi îngrijorat.

Mă adresez comicului teatrului — dintre toţi cel mai prieten parcă.

— Nu cred că...

— Multe nu crede omul! îmi răspunse, filosofic, Brancu.

Incep repetiţiile.

Se face gol în jurul meu. Singur Brancu rămâne lângă mine.

Ceilalţi trec în sală. Parcă toţi s'ar pregăti să petreacă.

Cu toate aecstea de un sfert de ceas totul merge bine. Nimic nu mă sâcâe, de nicăeri nu se simte vre-o primejdie. E drept că nici una din vedete nu-i încă în scenă, dar... oricum...

Incep să redevin optimist, când Marietta vine la mine, parfumată şi insinuantă.

— Maestre, aş avea o rugăminte. Da' mare!

— Ascult! Şi...

— Dar să-mi promiţi! Da?

— Dacă se poate...

— Trebue să se poată... In scena cea mare...

— Ei?

— Eri m'am certat cu Popeasca, furcă... Vreau să-i dau o palmă.

— Imposibil... nu scrie...

— Fă să fie posibil... trece-o în text.

— Cu neputinţă... eroinele, fără să fie din marea societate, sânt totuşi...

— Fleacuri! Zău, trece-o în text... aş avea mare plăcere s'o plesnesc.

— Cred! Dar... nu se poate. Cearta este violentă, realistă, însă nu degenerează.

— Atunci am să-i dau fără text... în focul discuţiei...

— Inţelege! Nu se poate — îmi strici toată piesa... gândeşte-te că eroina e o fată de o distincţie...

— Mofturi! Când o femee poate să scoată ochii alteia nu se dă în lături... şi indiferent de clasă socială... Treci?

— Orice, afară de asta.

— Atunci scrie „târâtură" în loc de „mironosiţă".

— Termenul nu-i justificat cu nimic.

— Eh! Parcă trebue să fie.

— O cere măsura.

— Alta acuma: măsura.

— Nu trebue să uiţi că sânt prietene bune.

— Tocmai d'aia — îşi pot spune mai multe.

— Mai curând scurtez scena.

— Să n'o tai... aşa tot am prilejul să-i spun câteva s'o usture... şi mai improvizez eu! Parcă te-ai gândit la ea când le-ai scris.

Se îndepărtează Marietta. Aproape în acelaş timp vine Popeasca. Aceiaşi rugăminte.

— Nu poţi să-ţi închipui cu câtă plăcere aş târnui-o!

— Regret... dar... dacă nu se poate altfel, transform...

— Ca să strici piesa?

— Ca să nu vă mai dau ocazia să vă certaţi.

— Când e vorba de ceartă n'avem nevoe de scenă... dar i-aş fi tras o păruială... să mă ţină mintă câte zile o avea!

Sânt amândouă în scenă.

— N'au nerv — observ, după un timp, către Brancu, care stă liniştit lângă mine — au jucat jumătate din scenă şi...

— Acuma ai să te plângi de contrariul! Dealtfel... actriţe consumate... se păstrează pentru marile efecte dela urmă.

După un timp îmi şopti la ureche:

— Pregăteşte-te să le desparţi.. au început jocul realist.

Ascult atent.

Popeasca. — „Sunt frumoasă, tânără...

Marietta. — „Mai ales tânără!

— Să nu fii obraznică... te cârpesc!

— Sări — îmi spuse Brancu.

— E în text — strig către Popeasca.

— Cuvintele... dar intonaţia, nu! O iau de păr fir'ar...

— Pe mine? Să îndrăzneşti!

— Aşa? Poftim!

Ajung tocmai la timp. O iau în braţe pe una, comicul pe alta. Căutăm să le potolim. Strigă, drăcuesc, se sbat... tare, apoi din ce în ce mai slab.

Se continuă.

— E numai începutul — îmi spuse flegmatic comicul. Altfel nu-i rău — o să ai mare succes... jocul are să fie chiar verist.

— In asemenea condiţiuni!... Mai bine lipsă!...

— Dece? Părul şi obrajii 'ţi sânt la adăpost! Dar să nu-ţi fie frică... în serile spectacolului nu-i nici-o primejdie... Au să păstreze măsura... au fiecare prieteni în sală.

Ascult din nou. Nu înţeleg: — Ce eroină joacă?

— Mi-ar fi permisă o remarcă?

— Vai, maestre... se poate să mai întrebi?

— Ai eşit din rol. Atitudinea, gesturile...

Bunăvoinţa de adineauri se topi pe dată.

— Cine, eu?

— Da! Uite... o exagerare numai...

— Intâia oară mi se spune asta... şi tocmai când mă aşteptam mai puţin... când jucam cu tot sufletul.

— E explicabil... dacă ne gândim că eşti supărată...

— Nimic. Oricât s'ar trudi cineva nu poate să mă scoată din sărite. Ştiu să mă stăpânesc. Nu fac teatru de eri — de alaltăeri... Şi — Slavă Domnului! — am avut de a face cu mulţi dramaturgi... am o colecţie întreagă de autografe... Mârzea, Crăciunoiu... Şi toate elogioase... Gentilei, diafanei Angela Popescu... Divinei artiste care ca nimeni alta... care cu atâta artă...

— Dar... ascultă...

— N'ascult! Ce să ascult? De ce să mai ascult? Crezi că n'am priceput? Am priceput. Ai vrut să mă umileşti în faţa Mariettei... o intrigantă...

— Intrigantă eşti tu... pe mine să nu mă provoci că...

— Cu care te-ai învoit... după ce m'am sacrificat jucând într'o prostie... o harababură care nimeni nu mai înţelege nimic... şi n'are nici-o frază de efect... dar nici una. Dar nu vă ajungenţi scopul. Nu fac pe placul duşmanilor... nu renunţ la rol... Nu, nu...

— Nici n'a fost în intenţia...

— Acuma dai îndărăt... de frică... pentrucă m'ai văzut hotărîtă... că răstorn pământul când vreau să am un rol...

In sfârşit, Popeasca binevoeşte să repete mai departe.

— Atenţie! mă avertiză Brancu.

Marietta. — „Poate! Nu m'am socotit prea frumoasă"...

— E în text — în realitate!... comentă răutăcios comicul.

Marietta. — „... dar n'am nici-un trecut".

Popeasca. — „Fiindcă nu s'a uitat nimeni la tine".

Marietta. — „N'am putut. Mi-ai stat în faţă pururi şi te-au văzut numai pe tine şi au renunţat să mai caute.

— Textul... textul, fetiţelor — le strigă, disperat, Brancu.

— Cu târâtura asta nu mai joc — declară, categoric, Popeasca.

— Ii rup tot părul din cap... dacă îmi mai stă în faţa ochilor — ţipă Marietta.

Intervenţii, rugăminţi din tabăra împăciuitorilor. Impunsături, scrâşniri de dinţi, în cealaltă.

Insfârşit, lucrurile se potolesc. Repetiţia reîncepe.

Protagonistele îşi dau însă replicile stând una cu spatele la alta.

— Nu e rău — observă comicul. Abia se va spune că şi-au înoit jocul!

Fac eforturi vizibile, pline de laudă, să se abţină. E greu însă, deoarece sânt în punctul culminant al scenei.

— Aţin'te!

Popeasca. — „Numai eu l-am iubit cu adevărat.

Marietta. — „N'ai ştiut niciodată ce-i iubirea!

Popeasca. — „Indrăzneşti să-mi spui asta? Mie?

Marietta. — „Şi mai mult! Tot trecutul tău nu-i decât un şir de capricii, trecătoare prin definiţie, care şi-au găsit expresie în rochii, voiajuri, bani, case şi bijuterii... N'ai iubit pe nimeni — ai fost oricând gata a te vinde, metresă a tuturora".

— Mă provoci iar? Ei stai că-ţi arăt eu ţie!

— Ciumă!

— Paţachină!

Sărim amândoi dar prea târziu. Fiecare şi-a înfipt mâna în părul celeilalte.

Noroc că tunsoarea e scurtă.

— Lasă-mă să-i scot ochii!

— Dă-mi drumul. Vreau s'o învăţ minte pe lepădătura asta.

— Fetelor! Frumuseţea! Ce vă faceţi seara? — strigă de zor Brancu.

— Crede că dacă-i ţiitoarea directorului...

— Nu mă sperie că-i amanta unui parvenit... un idiot pe care l-am ţinut la uşă cu anii...

Le-am despărţit.

Ciugulite, sgâriate, cu rochiile rupte, îşi aruncă ultimele invective.

— Nu-i nimic... acuma la coafor, fetelor — caută să le împace Brancu. V'aţi stricat pieptănătura.

Şi către mine, când ele nu ne mai aud:

— N'ai ce să-i faci! Trebue să schimbi! Temperament dramatic!

CONSTANTIN PELMUŞ

JULES ROMAINS: LE DICTATEUR

Eroul piesei „Le dictateur" de Jules Romains, e un socialist reformist, care are groază de violenţă, care crede în metodele parlamentare ca factor important în introducerea socialismului în Stat. Acest Denis a răsturnat guvernul, iar Comitetele insurecţionale, sub impulsiunea agitatorului Ferréol, prieten din copilărie cu Denis, caută să profite de această ocazie ca să deslănţue greva generală revoluţionară. Regele, foarte modern şi extrem de inteligent, cheamă pe Denis şi-i încredinţează puterea. Socialistul de altă dată devine alt om. El se gândeşte mai întâi să realizeze toate reformele, pe care le crede necesare; să transforme pe cale paşnică întreaga societate şi 'n acest fel să pregătească „viitoarea cetate". Prietenii săi extremişti au însă, alte idei, iar urmarea e că izbucneşte revoluţia.

Atunci, în faţa nevoii de-a susţine statul, însufleţit de un nou misticism, acela al ordinei, Denis, care avea în mână deplina putere, încearcă să reprime mişcarea revoluţionară. Socialistul de altă dată apare sub formă de dictator.

JULES ROMAINS

Acesta e subiectul dramei lui Jules Romains.

La teatrul des Champs-Elysées unde se reprezenta piesa în repetiţie generală, asista şi actualul prim-ministru al Franţei, Léon Blum.

Se gândea el oare că într'o zi va fi nevoit — având puterea — să menţină Statul şi Constituţia? Nu se ştie, dar după elogiile aduse cu dreptate piesei, şeful partidului socialist nu s'a sfiit să facă cuvenita critică, foarte interesantă astăzi.

După părerea sa, nu-i posibilă o mişcare revoluţionară spontană ca cea din piesa lui Jules Romains. „Desigur că venirea lui Denis la putere a născut un exces de încredere şi speranţă. De aceia majoritatea socialiştilor se tem de putere în cadrul societăţii actuale".

Această părere a lui Léon Blum a fost exprimată de cele mai multe ori cu ocazia congreselor socialiste. De asemenea, actualul prim-ministru al Franţei crede că un socialist reformist, prin caracterul şi doctrina sa, ar fi incapabil de a reprima revolta şi de-a menţine ordinea.

„Experienţa pe care o am eu însumi asupra psihologiei şefului socialist — scria Léon Blum în „Nouvelles littéraires", — îmi demonstrează că această desvoltare nu-i logică. Nu poţi fi în acelaş timp MacDonald şi Mussolini".

Deci iată modificarea pe care ar da-o el piesei lui Jules Romains:

„Venirea lui Denis la putere dăduse naştere la speranţe, pe care el nu le putuse satisface imediat, iar nerăbdarea partizanilor săi deslănţuise răsboiul civil. Vrând să facă faţă furtunii, Denis nu reuşeşte, — ca şi MacDonald, de altfel. Atunci regele, care nu se dă la o parte în faţa pericolului, încredinţează puterea lui Férréol, care reuşeşte graţie spiritului său decis şi violent".

Acestea erau impresiile lui Léon Blum în seara repetiţiei generale, ca critic şi ca şef de partid socialist.

Sută'n sută... ca Greta Garbo

Aşa l-am cunoscut pe Firică Andronescu şi aşa şi era: moralist.

Avea înăscut în el sentimentul sacro-sanct al moralei şi nu ne putea suferi pe noi, cei din preajmă, — **viţeii,** — pentrucă nu eram ca el.

Ne întâlneam aproape în fiecare seară la Gambrinus, unde, după un ţap-doi, limbile se desleagă şi oamenii devin subit veseli. Mai ales noi, şefii de birou dela ministere, avem nevoe de o leacă de destindere, după munca obositoare şi plicticoasă de peste zi.

Liviu Holban tocmai începuse să ne istorisească „chestia cu Ioneasca". Cum a fost prins în flagrant-delict şi cum el, — hotărît să se bată 'n duel cu soţul încornorat, spusese demn comisarului:

— Inţeleg să mă bat cu un bărbat, nu cu un papălapte.

— Şi papălaptele... el, ce-a răspuns?

— ...S'a uitat la mine urât, dispreţuitor, şi-apoi, sărutându-şi nevasta, a luat-o de braţ. Eşind, mi-a mai spus, — ştiu eu, mie sau ei? — Dumnezeu ştie:

— Hai, Sisi, nu face pentru noi să stăm de vorbă cu o asemenea „persoană".

—**Persoana** erai tu, ha-ha-ha! chicoteam noi.

Auzindu-ne isprăvile sentimentale, nea Firică se 'ncrunta, făcea plata şi ar fi plecat desigur, dacă nu ne opuneam noi din răsputeri.

— Vai de mine, nene Firică, se poate... Nici prin gând nu ne-a trecut să te jignim .

— Mă ţâncilor, — consimţea el însfârşit să-şi reia locul — s'o ştiţi dela mine, eu sânt un om moral **sută 'n sută, ca Greta Garbo.** Eu, domnilor, îmi stimez nevasta ca pe ochii din cap. Familia, viţeilor, e baza Naţiunii şi Naţiunea sântem noi! Dar naţiune, ştii cum, sută 'n sută ca Greta Garbo !

După această formulă rostită sentenţios, noi cei care îl aţâţam, ştiam ce va urma.

— Hai s'o dăm în vin şi să ne-aducă un mizilic.

Când rubiniul sclipea în pahare, atmosfera devenea mai intimă. Nu c'ar fi un lucru blamabil, dar nenea Firică ştia să le golească bine de tot! Şi 'nghiţea, să nu-i fie de deochi, tot ce-i aducea chelnerul.

— Beau pentru nevastă-mea Angela şi pentru moralitate, băeţi, deşerta el al patrulea spriţ.

Cine-o cunoaşte, o ştie...

— Pe cine, nea Firică... —îndrăsnea timid Liviu Holban— pe madam Moralitatea sau pe Coana Angela ?

— Pe nevastă-mea, viţelule.

— Aaaa, pe coana Angela.... răspundeam noi în cor, pe coana Angela, aşa ceva mai rar...

— O bomboană, mă, o femee familistă şi morală sută 'n sută ca Greta Garbo. Aşa a fost şi 'n tinereţe. Nu şi-ar fi dat ea cu ruj pe buze, s'o tai. Dar avea şi-un ten atunci, lapte de prepeliţă, mă, ce ştiţi voi...

Costiţele afumate deschideau noui apetituri în toţi cei prezenţi, gurmanzi unul şi unul. Bateriile se succedau vertiginos, fără să le mai cerem noi, Frantz chelnerul, ştiindune pe toţi oarecum cheflii şi poftitori de palavre şi snoave la un pahar de vin.

— Eu când văd tineretul ăsta desmăţat, mă apucă tristeţea. Şi noi am fost tineri, nu zic ba, dar ne-am păstrat în suflete morala sută 'n sută şi am rămas puri ca Greta Garbo.

De unde îi rămăsese lui Andronescu, obiceiul de a o îndumnezei pe Greta Garbo în orice discuţie, nimeni n'a aflat până azi: fapt e că în viaţa de toate zilele, la slujbă ca şi acasă, în tramvai, la berărie sau la teatru, Greta Garbo devenise o paritate de măsură, un ce indestructibil, un fel de Jeana d'Arc, model de puritate şi moralitate, cu care ne lua piuitul.

Alături de masa noastră, într'o boxă, doi tineri, uitând de legile moralei, se sărutau de mama focului. El îi întindea ei, pe vârul cuţitului, felii delicioase de şuncă, iar ea ţuguia buzişoarele şi, după ce prindea şunca, îi spunea mieros:

— Un pupişor pentru tine...

Şi cu gura plină, îşi săruta partenerul, de parcă n'ar fi avut vreme să facă treaba asta acasă.

Andronescu privea scârbit cuplul amorezaţilor şi ofta:

— Ehei, d'aia merg toate anapoda 'n ţara asta, pentrucă nu sântem, moncher, mă 'nţelegi, sută 'n sută ca Greta Garbo. Să mai vie două baterii!

Ca să-i mai alungăm tristeţea, îl îndemnam să ne mai spună amintiri din tinereţe.

— Ehei, măi ţâncilor, eu am dus o viaţă cumpănită. Morala înainte de toate. E drept că pe Angela, n'am luat-o de frumoasă, ci numai pentru zestre. Avea, măi, p'atunci, două corpuri de case la bariera Vergului şi-o sută de mii numerar. Ce mi-am zis eu: Firică, aici e de tine. Ori, ori ! Adică, ori te faci om, ori rămâi conţopist toată viaţa ! Şi m'am dat binişor pe lângă tata socru, un om ştiţi...

— Ştim... sută 'n sută, ca Greta Garbo.

— Aşa. Exact. Mi-a dat părăluţele şi casele şi pe deasupra pe **scorpia** de Angela.

— Păi...

— Nimic ! De geaba te 'nsori şi ei avere, tinere, dacă n'ai în casa ta femeia care să-ţi placă.

— Cum adică, protestam noi, coana Angela....

— Ce ştiţi voi, mă viţeilor. Mi-a mâncat tinereţele.

Rea mă, rea de muscă şi neagră 'n ceru' gurii.

Şi desbrăcată de-o vedeai, o spaimă.... muma pădurii, ceva aşa....

— Sută 'n sută ca Boris Karlof....

— Exact, ofta Andronescu, ducând la gură al nu ştiu câtelea spriţ. O ciumă, fraţilor, de care ţi-i lehamite şi-ţi vine să-ţi ei lumea 'n cap. O parodie de femee!

— Şi ce-ai făcut, nene Firică?

— Ce să fac? Eu, mă ştiţi, sută 'n sută, Greta Garbo, la mine, nu merge. M'am încurcat cu sora nevestii. O păpuşe. O cadră, mă nu altceva, o icoană. Ori ea, ori Greta Garbo e tot una... De-atunci trăesc cu ea.

— O ştim noi, duduia Lizeta.

— Ştiţi pe dracu! De un' să ştiţi voi? Adică, dacă e vorba, o lume 'ntreagă ştie, dar mi-te voi...

Noaptea îşi întindea umbrele peste oraş şi vinul era din ce în ce mai bun.

— Iubesc femeia, mă, dar să fie aşa... cumsecade... strămoşească. Sută 'n sută, mă, ca aia... cum o chiamă...

— Greta Garbo, îl ajutarăm noi.

Da, limbile se desleagă la un pahar cu vin, mai ales la Gambrinus, unde casieriţa e frumoasă, fotoliile moi şi vinul generos. Moralist, Andronescu se descheie la vestă şi-şi petrecu o batistă la gât.

— Şi rezultatul care credeţi c'a fost? Cu toate că şi azi o iubesc şi mă iubeşte, cumnatămea s'a încurcat c'un sub-şef de birou. Un ăla sclivisitu, moncher, din generaţia tânără, care nu cunoaşte legile moralităţii şi nu e nici pe de departe sută 'n sută ca Greta Garbo. I-ar fi mâncat averea, dacă n'aveam eu grijă s'o pui pe numele meu.

Asta se chiamă să faci bine cuiva !

— Dar... cu ancheta, nene Firică, ce-a ieşit... ?

— Dacă vă spun că sânteţi viţei, vă supăraţi? Păi bine, mă, tocmai pe mine credeau Dumnealor c'o să mă prindă cu ocaua mică? Ce, eu n'am rude la Ierusalim? Am luat, e drept, 350 de mii din fondul Şoselelor Comunale. Atât: 350 de mii.

Dar ce, alţii n'au luat? Nu s'au înfruptat ?

Păi, adică, cum? Eu, om cu situaţie, funcţionar corect, moral mai ales, sută 'n sută ca Greta Garbo, n'am voe? Dumnealor au şi eu nu?

Argumentaţia lui Andronescu, ni se păru foarte la locul ei :

— Sigur că da, nene... ciupeşte cât poţi.

— Ciupesc, nu zic nu, dar ştiţi... aşa cum trebue... sută 'n sută... ca Greta Garbo.

Liviu Holban comise o imprudenţă. Chiar în acel moment sacru al peroraţiei, mai comandă noui spriţuri. Firică Andronescu, moralistul, nu putu să suporte gestul. Era prea-prea.

— Ei vezi, n'am eu dreptate? Asta-i generaţie, moncher ? Poftim, uitaţi-vă la Holban.

De aia familia n'are nici o bază şi totul mege spre acalmie. E acalmie, domnilor, şi mie acalmiile nu-mi plac.

Dintr'un ungher răsări o domnişoară. Mică, mititicuţă, cu aer de midinetă, cu nă[illegible] obraznic şi cu unghiile [illegible] într'un argintiu-roz.

Era casieriţa.

Venea parcă în virtutea unui drept, la masa noastră şi-i spuse familiar:

— Hai, Firică... gasoniera ne aşteaptă. Am dat ordin să fie baia gata...

Brusc, automat, Andronescu se 'nchee la vestă. Era gata de plecare.

— Dar Coana Angela... — insinuă răutăcios Liviu Holban...

—Doi bani nu face !

— Dar cumnăţica? Icoana, deh!

—Nimic! Asta e mai sută 'n sută şi decât Greta Garbo... E prima 'ntâi.

— Dar moralitatea, cum rămâne cu moralitatea? strigarăm după el.

— Vax!

IULIU LAZĂR

— Vă cer ertare, domnule profesor, dar trebue să plec!...

CRONICA MODEI

Una din marile dificultăţi ale rochiei de bun gust este amestecul culorilor. E o întreagă artă în *armonizarea* nuanţelor, ca şi în *opoziţia* lor.

Sânt *opoziţii* de culori care *cântă* şi *opoziţii care urlă*. Armonizarea, în aşa zisul, *le camaieux*, e mai lesne de realizat şi mai puţin primejdioasă.

In *camaïeux*, juxtapunem mai multe tonuri ale aceleiaşi culori: albastru foarte pal, pal mijlociu şi închis. Putem realiza astfel plăcute efecte de „dégradé" fie în rochii, fie în mobilă, sau în serviciile de masă.

In ceiace priveşte opoziţia culorilor, pentru a reuşi, mai ales când e vorba de culori violente, să punem totdeauna *mult* din una din culori, *puţin* din cealaltă, niciodată cantităţi egale.

Apoi culorile care se aseamănă, sânt tot atât de calde sau tot atât de reci, tot atât de deschise şi tot atât de închise; ele nu vor da niciodată ceva interesant puse laolaltă.

De exemplu, roz palid şi albastru palid vor da un efect banal.

Iată câteva amestecuri de culori, inventate de marii artişti ai modei, care sânt absolut caracteristice într'un costum sau într'o rochie: roş şi *turquoise*, verde închis şi albastru pal, în

invenţiile Louise-Boulanger, *rubis* şi *bleu violet* al lui Chanel, roz pal şi violet, *beige rosé* şi verde crud, la Anny Blatt, etc.

Combinaţiile în trei culori sânt mai delicate. Se observă cam aceleaşi reguli ca la opoziţia celor două culori, dar vom căuta desigur, să întrebuinţăm mai bine *două* culori calde şi *una* rece, decât două reci şi una caldă, — afară de violet şi verde.

Mai ales în garnitură amestecul culorilor opuse joacă un rol însemnat, căci putem varia la infinit aspectul costumului numai prin combinaţia lor.

De exemplu, un ansamblu gri se poate purta cu eşarfă, guler, manşete, de culoare *orange*, violet mijlociu, verde, albastru viu, *turquoise*, roş roz, mov. Un ansamblu *marine* cu alb, verde viu, *nathier*, roz, roş, galben sau *orange*. O rochie maron se poate garnisi cu *orange*, galben, *turquoise*, roz *ocré*, roş, verde, etc. *Beige* se poate combina cu toată seria tonurilor, în galben, în verde, în roşu sau *rosé* şi chiar cu un anume gri, care bate în albătrui, trandafiri, vioriu sau verde .

O rochie, care nu ne stă bine, poate fi dintr'odată schimbată numai prin adăugirea unei garnituri potrivite. Incălzim printr'o garnitură de colorit cald, de ex., un costum de colorit rece, care nu se potriveşte cu tenul nostru, sau dimpotrivă, atenuăm o nuanţă caldă, dar care nu merge cu tenul nostru, printr'o nuanţă mai rece. Sau animăm cu o nuanţă caldă o rochie prea searbădă.

In ansamblu însă, amestecul culorilor e şi mai important. Dacă-i vorba de o persoană înaltă, o bluză deschisă pe o jupă de culoare închisă, sau, ceia ce-i mai rar, o jupă de culoare deschisă pe o bluză de culoare închisă, poate fi un izvor de cele mai bogate şi mai avantajoase inspiraţii. O siluetă feminină poate fi complect modificată numai prin felul şi cantitatea garniturii aplicate.

In ecosezuri, ca şi în dungi şi imprimate, culorile amestecate pot da tonuri calde sau reci, vii sau atenuate. In imprimeuri, desenele mici sau mari îşi au deasemeni rostul lor. Să rezervăm imprimeul cu desene şi flori mari pentru seară, pentru ceremonii şi dineuri.

Desenurile mici sânt potrivite pentru după amiază sau în rochiţe pentru stradă sub mantou

In toate stofele ecosez, dungate, cadrilate, desenul mic e mai puţin pretenţios, mai discret, deci mai uşor de purtat Se pot desigur purta şi desenurile mari în rochiile de dimineaţă, căci acestea depind foarte mult de stofa din care sânt făcute şi de culorile ce sânt întrebuinţate.

Dar desigur nu vom face rochie de dimineaţă din *taffetas pékiné*, nici o rochie de sport din *„quadrillé vert tendre"* pe fond roz!

E clasică întrebuinţarea stofelor în dungi pentru femeile mărunte şi carourile pentru cele inalte. Dar o femee de statură mică şi în acelaş timp foarte subţirică, va fi foarte amuzantă într'o rochie în carouri mari sau dungi late.

In genere, dungile şi carourile în *culori vii*, cer un gust impecabil pentru a fi bine purtate şi un şic fără cusur în toate accesoriile ce le întovărăşesc.

Apoi numai femeile frumoase pot suporta o astfel de toaletă fără a cădea în ridicol. Toaleta discretă este deci în avantajul tuturor femeilor care caută o eleganţă reală şi de bun gust şi nu vor să uluiască publicul.

In ce priveşte coafura, se pot observa două tendinţe dominante: sau sânt strâns aplicate pe forma capului, cu volum raţional şi normal, sau, cedând cu totul influenţelor secolului trecut, bufând pe tâmple şi în jurul frunţii.

Dăm aci două coafuri de genul simplu şi raţional, care au obţinut plachete de onoare la Fraternela coaforilor din Paris. Cea dintâi e fantezistă, potrivită mai ales blondelor şi roşcatelor, ale căror trăsături au mai mult farmec decât regularitate. Un buchet de buclete plate pe frunte. Urechile complect degajate, părul lins în spre spate, se adună, deasupra cefei, în buclete fine şi bogate.

A doua coafură se potriveşte unei figuri cu trăsături clasice. Profilul pur e pus în valoare prin dispoziţia ondulaţiilor largi şi plate, terminându-se în spre spate şi deasupra cefei prin buclete tot plate. Părul de pe frunte, filat cu multă artă, este adus, în buclete suprapuse, de deasupra urechii spre vârful capului.

Sub aparenţa lor de extremă simplicitate aceste coafuri sânt foarte studiate, pentru ca prin uşoare modificări să se armonizeze cu personalitatea tuturor femeilor.

Toată vara s'au observat rochiile lungi şi largi, din stofe înflorate, cu caracter rustic sau aducând aminte fustele largi şi creţe în jurul taliei, ale femeilor de la ţară.

Modelele de iarnă reacţionează adoptând forme *Directoire*. Talia joasă, atât de disgraţioasă, din modele trecute, a rămas numai ca o neplăcută amintire.

Pentru moment, talia sus, care nu-i încă exagerată, ci numai sugerată, este noutatea care va bucura pe majoritatea femeilor. Uneori boleroul dă singur indicaţia taliei, alte ori locul bascurilor plasate foarte sus în talia unei jachete, alte ori bluza intră într'un fel de corselet.

Dar şi aci, ca în orice modă, se impune o adaptare. Nici femeile prea înalte, nici cele prea scunde nu au motive să se bucure de faptul că talia urcă.

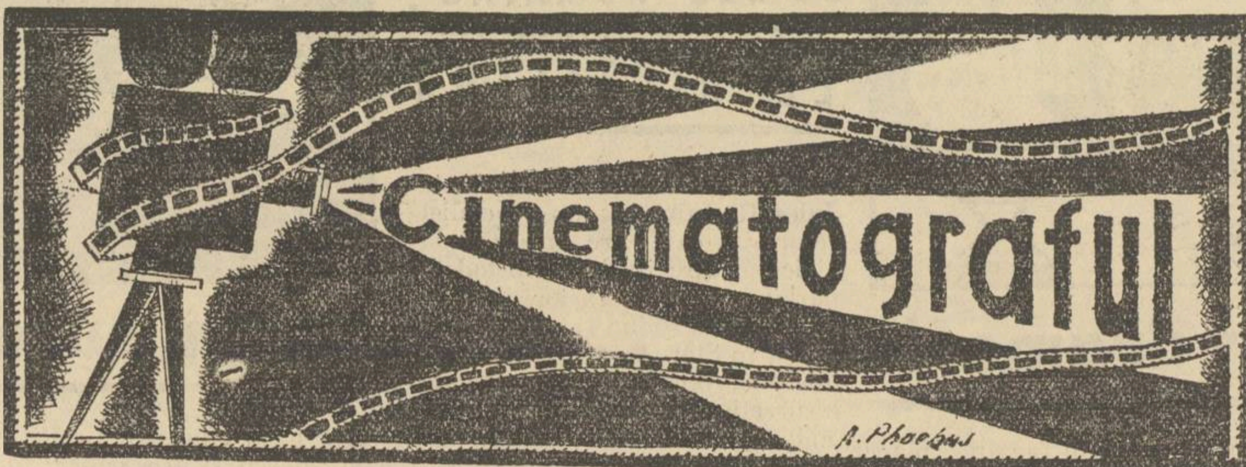
Un bust scurtat, cu mânecile cu epoleţi şi cu reverurile mari, care sânt foarte la modă, trebue să fie motiv de lungă chibzuială în alegerea unui model cu talia sus.

Asemenea se cade să luăm în considerare şi stofa întrebuinţată: ţesătura şi grosimea ei au mare rol în silueta feminină. Postavul ar fi cel mai potrivit prin mlădierea sa, care subţiază mult statura şi se pretează la toate fanteziile modei. Din nefericire, nu-i călduros. Rochia *princesse* din velur va avea, fără îndoială, sufragiile tuturor femeilor, cărora nu le place mătasa *cordée* cu relief mare, nici bogata colecţie de *cloqués*.

Timpul e frumos şi atât de cald încă!...

Dar e destul o mică turburare în atmosferă spre a ne face să ne gândim la blănurile calde şi moi, cu care orice femee vizează să înfrunte rigorile unei erni, ce ni s'a prezis foarte grea.

BITRIX

Jean Harlow

Dela „Infamia" încoace, singurul film de o calitate artistică mai subţire a fost „Doamna consimte" — jucat la Savoy (Ann Harding şi Frederic Marshall). Desigur, au mai fost şi altele, extrem de agreabile şi de bine făcute. Iată bunioară „Soţie contra secretară". Un film pe care îl urmărim cu plăcere, dar din care la sfârşit nu ne rămâne nimic. Şi, cu acest prilej, o remarcă. In „Wife versus secretary" eroul e un bărbat de o excelentă sănătate fizică şi morală, un om deprins să reuşească totdeauna, să ia lucrurile cam în glumă — sau mai corect într'un spirit oarecum sportiv. Acestea toate îi dau o alură dezinvoltă, apucături vioaie, degajate, vecinic surâzătoare. Foarte bine. Dar ştiţi d-voastră ce lucru exaspe-

rant e să vezi pe cineva timp de 2.400 metri ţinând-o într'una cu vioiciunea? Ştiţi ce monotonă şi finalmente trist ca un om să nu ne slăbească nici un moment din veselie? Iată de ce rolul lui Clark Gable din „Wife versus Secretary" e puţin cam agasant şi în tot cazul cam obositor.

„Secretara" e Jean Harlow. Iată (o spun cu riscul de a produce mirare) iată o destul de proastă actriţă. Dacă a putut fi aproape genială în „Femeea cu părul roşu" este fiindcă pentru odată, o singură dată, îşi juca „rolul capului ei", rolul potrivit perfect cu biografia şi psihologia corespunzătoare mutrei. Daţi-i însă rolul unei alte femei decât prostituata zgomotoasă şi vulgară — şi veţi vedea că e incapabilă să articuleze un cuvânt sau să facă un singur gest cum trebue. Numai când ţipă, bate sau sparge, ne dă impresia de adevărat. De îndată ce nu mai face nimic din nobilele lucruri sus-enumărate, parcă n'ar mai şti ce să facă cu ochii, cu buzele, cu nasul, cu mânile, cu gâtul; are aerul de a nu şti să se servească de toate aceste piese anatomice decât pentru a înjura sau lovi, pentru a face scandal sau stricăciuni. Şi în momentele acestea de pană, când gură, frunte, uneori, toate par lipsite de orice semnificaţie funcţională — în momentele acelea băgăm mai bine de seamă că între sprâncene şi începutul părului nu-i mai mult ca un deget distanţă, ceia ce dă o expresie de bestialitate obtuză incompatibilă cu vreun rol oarecare de femee normală.

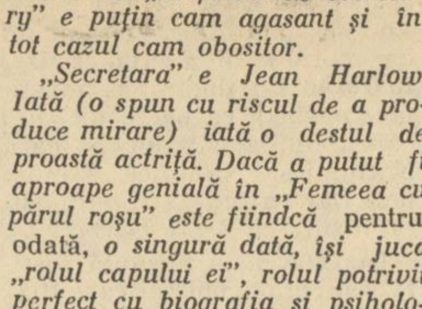
Mirna Loy

In schimb, nu există fiinţă mai fermecătoare ca Mirna Loy (rolul soţiei). Am mai vorbit noi aci de foarte personala făptură fizică a Mirnei Loy. Adaog acum numai că, văzând ultimul ei film, am constatat cum se poate realiza un curios paradox de „arhitectură omenească". Mirna Loy e o femee mare: înaltă, voinică, plină — deşi destul de proporţionată ca să nu pară nici grasă nici greoaie. Pe dealtă parte, prin felul ei de a privi, de a zâmbi, de a umbla, este drăguţă, drăguţă ca un copil, ca o fetiţă mică. Drăguţ e forma diminutivă a frumuseţii fizice. Presupune ceva mic, subţire, delicat — contrariul lui solid, falnic, monumental. Ei bine, Mirna Loy e falnică şi drăgălaşe în acelaş timp; monumentală şi drăguţă; are ceva regal şi totodată ceva de copil cu care ai vrea să te joci. Foarte curios.

Guturai

In cursul acestui film există un episod de o neaşteptată savoare. Mirna Loy are guturai. Ii vine asta tocmai în momentul când bărbatul ei — în care avusese până atunci cea mai perfectă încredere — îi dă serioase motive de gelozie şi o deosebită poftă de a plânge.

E prima oară că un autor de cinematograf se gândeşte să ne dea „atmosfera de guturai". Se serveşte, pentru asta, de nasul în trompetă al Mirnei Loy, plus frig ambiant (eroina stă şi aşteaptă de geaba în ger, la patinaj, apoi pe stradă în taxi, apoi acasă, târziu — noaptea, târziu, e totdeauna frig, şi chiar când nu e, sântem obicinuiţi să credem că este). Afară de asta supărarea aşteptării e o supărare superficială care se potriveşte perfect cu starea morocănoasă a proprietarului de guturai. Apoi, de enervare, eroina plânge. Nu cu hohot, ca în faţa unei catastrofe, ci aşa, puţin,

câte-o picătură-două... ca la guturai... Guturai şi tristeţe îşi combină şi confundă efectele, atât cele fizice cât şi cele morale. Retrăim acele momente de nas înfundat, de transformare a lui n în d, de ochi care parcă ies afară din cap şi curg ca ploaia, de apăsare pe frunte, de tristeţe şi desnădejde..., însfârşit tot climatul guturaiului. Şi Mirna Loy joacă acest guturai într'un chip desăvârşit.

Ann Harding

In „Doamna consimte" avem, în contrast cu o femeiuşcă nostimă, superficială, elegantă, egoistă, sportivă, autoritară — o alta care, în loc de nostimă e frumoasă, în loc de superficială e profundă şi gravă, în loc de elegantă e distinsă, în loc de

autoritară e concesivă, în loc de egoistă e de o bunătate infinită, în loc de sportivă e gospodină...

Şi femeea asta e Ann Harding, care iubeşte un bărbat — pe propriul ei bărbat, bărbat care o părăseşte, pe care însă ea continuă să-l iubească şi pe care îl reprimeşte, când el se reîntoarce la ea, îl reprimeşte, pur şi simplu, fără nici-o explicaţie dată sau cerută...

Atâta tot. Dar pentru a juca un astfel de rol, rol de stăruinţă gravă, de seriozitate şi de adâncime, îţi trebue frumuseţea nemodernă a lui Ann Harding, şi mai ales pateticul cu care ea zâmbeşte şi priveşte.

Filmul „The Lady Consents" ne dă nenumărate asemenea patetice momente. Iată de ce spuneam că e de o calitate emoţională mai subţire ca a celorlalte filme reprezentate în ultimul timp.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Rareori a fost dat terenului din faţa gării de Est să găzduiască atâta omenire şi să fie teatrul unui spectacol sportiv de proporţiile matchului disputat Duminica trecută între C.A.O. şi Unirea Tricolor. Zece mii de persoane se îmbulzeau în tribunele neîncăpătoare, depăşind cu mult posibilităţile normale de ospitalizare ale arenei.

Succesul clubului oborean Unirea Tricolor, departe de a fi o simplă întâmplare fericită, e înainte de toate încununarea unei munci neîntrerupte şi a unei perseverenţe care ani de-arândul nu s'a abătut dela regulele pe care şi le-a impus. Duminică, această muncă a fost răsplătită; înfrângerea C.A.O.-ului, poate cea mai reprezentativă echipă a sportului minoritar, de către o grupare cu o concepţie de joc şi formaţie exclusiv românească, este, dacă nu concludentă, în orice caz foarte încurajatoare.

In preajma matchului cu Ungaria, victoria oborenilor este cu deosebire binevenită şi va influenţa în bine lucrările comisiunei de selecţiune în vederea unei lupte care, vrând, nevrând, va depăşi cadrele unei întâlniri sportive obişnuite.

Trebue relevat însă că C.A.O. a făcut un joc mai puţin satisfăcător decât eram în drept să aşteptăm dela această echipă pentru care technica este primul comandament în football. Chiar din prima repriză, după primele 10 minute de joc, orădenii au trebuit să lupte greu în apărare, iar după pauză n'a mai existat pe teren decât o singură echipă: Unirea-Tricolor. Inaintarea ei a făcut ce a vrut şi dacă mijlocaşii nu jucau greşit în unele privinţe, scorul ar fi fost şi mai mare.

Excesul de technicitate a învinşilor s'a dovedit şi de data aceasta steril în faţa unei echipe care luptă cu avântul şi nervul de care au dat dovadă învingătorii.

Oborenii au arătat că deţin o condiţie fizică excelentă. In primele minute ale jocului au avut de înfruntat atacul adversarilor — mai exact al lui Bodola — şi în această situaţie ei s'au comportat fără greşală, fiecare jucător fiind marcat, iar Cârjan şi Schilleru plasându-se cu mare folos pentru apărare.

Situaţia aceasta însă nu a ţinut mult şi atacul oborenilor a început să funcţioneze la rândul lui, cu deschideri lungi pe aripi şi pase precise care ţineau poarta adversă sub presiune. In repriza a doua presiunea s'a accentuat sensibil, înaintarea dominând net şi combinând frumos, cu lovituri puternice la poartă drept concluzie; prilej bun pentru David de a se releva printr'o serie de intervenţii curajoase şi reflexe prompte. Oborenii n'au obţinut totuşi întreaga satisfacţie pentru felul în care au dominat jocul, şi aceasta mai ales din pricina mijlocaşilor, care se încăpăţânau să servească înaintării mingi înalte în loc de mingi pe pământ, chiar după ce au constatat că procedeul nu duce la rezultate satisfăcătoare.

Matchul prezinta însă un interes suplimentar prin faptul că constituia un examen pentru selecţionabili. Dela C.A.O. s'a relevat, ca de obicei, Bodola, dar numai în prima parte a jocului; când a văzut însă că tovarăşii lui nu corespundeau iniţiativelor lui abile, a renunţat şi s'a potolit, ceeace nu-i micşorează nici calităţile excepţionale şi nici nu-i primejdueşte locul în echipa naţională. Din acest din urmă punct de vedere nu mai poate fi menţionat din echipa orădeană decât David, care a şi fost reţinut de altfel în vederea selecţionării. Un bun portar fără îndoială, David prezintă însă o ciudată anomalie: apără cu succes mingi grele, într'un stil spectaculos, teatral chiar, dar i se marchează în compensaţie, goaluri extrem de uşoare.

Excelentul Juhasz a decepţionat de astă-dată şi se află momentan într'o formă inacceptabilă pentru echipa naţională, iar despre alţi jucători orădeni nu poate fi vorba.

La Unirea-Tricolor s'a evidenţiat în primul rând Ego Munteanu despre care se poate spune că a jucat la fel de bine ca David, cel puţin în primele 20 de minute ale matchului când sarcinile celor doi portari erau comparabile; a arătat mai ales pricepere în plasament şi siguranţă în degajări.

Dela fundaşi s'a relevat Iliescu care a făcut o partidă excelentă. Mijlocaşilor, în afară de greşala de a nu-şi fi servit înaintarea cu mingi potrivite condiţiunilor jocului, li se mai poate imputa şi o insuficientă supraveghere a extremelor adverse; numai graţie acestei neglijenţe a reuşit Cociş în ultimele minute ale jocului, să înscrie punctul de onoare al orădenilor.

Inaintarea în schimb a fost fără cusur; coeziunea la care a ajuns linia de atac a uniriştilor este remarcabilă; cu jucători de combativitatea lui Schileru, priceperea lui Cârjan şi avântul lui Soni Niculescu, oborenii vor recolta multe victorii dacă înaintarea le va fi bine servită. In special Niculescu va fi cel mai bun centru înaintaş în ziua când va renunţa la excesul de dribling şi va evita deschiderea aripilor în offside.

D. Xifando, după o absenţă de şase luni, a făcut o reintrare strălucită, situându-se din nou în fruntea arbitrilor noştri.

GRIMAN

Cronica mizantropului

A'njurat pe ta-su!

Pe stradă trece un băetan îmbrăcat în grozav de găurite zdrenţe ţărăneşti. Faţa îi este galbenă şi obosită, capul are formă lunguiaţă, puţin canină, puţin idioată. Deodată băiatul scoate un ţipăt animalic, bate aerul cu mânile şi cade jos pe trotoar, svârcolindu-se. Buzele i se umplu de bale, picioarele şi braţele i se trag tremurând spre pântece, apoi trupul rămâne nemişcat. Un sfert de oră şi mai bine stă astfel în mijlocul unui cerc de curioşi care s'au strâns. Nenorocitul are nici vorbă epilepsie, dar o epilepsie urâtă, cu crize lungi. In repetate rânduri braţele se scutură în năzuinţa de a se pune din nou în legătură cu conştiinţa şi tot de atâtea ori înlemnesc. Numai după o trecere mare de timp şi după sforţări hidoase, băiatul se ridică într'o rână, agitat mereu de o înspăimântătoare trembolenţă. Criza epileptică, cum se întâmplă adesea, i-a lăsat un soiu de delir. Râde tâmpit şi agită mânile ca un apucat. Insfârşit o femee îi aduce un pahar de apă, apoi altul şi iar altul. Bolnavul bea pe nerăsuflate şi se linişteşte. Acum observ că pe pieptul lui e prins un carton pe care o mână incultă a scris să i se dea băiatului apă să bea, deşi asta face rău. Iată un chip de asistenţă puţin costisitoare!

In vremea când mă uitam la nefericit, un ţăran care urmărise cu atenţie scena, rânjind cu o ciudată ură, se întoarse cu capul spre mine şi zise:

— A'njurat pe ta-su!

La început nu înţelesei ce vrea să spună, dar apoi m'am dumirit. Pretindea că starea băiatului este o pedeapsă de la Dumnezeu, fiindcă băiatul a ocărît pe tată-său.

— Prostule, am vrut eu să spun ţăranului, om înapoiat şi prin urmare rău. Nu ştiu dacă băiatul a înjurat pe ta-su, dar că ta-su alcoolic şi plin de boale lumeşti, după o beţie cu ţuică, s'a împreunat cu mă-sa, alcoolică desigur şi ea şi sifilitică şi pentru o scurtă plăcere de vite a dat naştere unei lungi dureri, pe care o vezi culcata acum pe trotoar. Şi nu numai că nu şi-a dat seama de ticăloşia pe care o face, dar mai este şi trainic la ură, fiindcă îşi închipue că Dumnezeu dă copiilor pedepse de acestea pentru o vorbă scăpată din gură. Aşa dar, prostule care urăşti pe acest copil bolnav, bagă de seamă ca din bolile şi beţia ta să nu zămisleşti un nefericit ca ăsta.

Asta voiam eu să spun ţăranului însă nu i-am spus-o. Veţi înţelege foarte bine că era de prisos.

ARISTARC

Doamna Racine

După epoca sa de succes la Curte şi în oraş, după ce-a iubit şi-a fost trădat de multe dintre artistele care-i interpretau piesele, ajuns la vârsta de patruzeci de ani, Racine s'a hotărît să se însoare.

Se ştie, — ne spune Georges Mongredieu, — că burgheza asupra căreia au căzut sorţii, Catherine de Romanet, a fost o excelentă mamă de familie, dar n'a citit nici un vers din arzătoarele tragedii scrise de soţul ei. Mulţi au afirmat chiar că Racine s'a căsătorit cu prima venită, o femee fără inimă şi fără pic de fineţă intelectuală; cu alte cuvinte, nedemnă de geniul său.

Pentru a distruge această legendă mincinoasă e deajuns să deschizi ultimul volum de portrete al maestrului în această direcţie, Edmond Pilon.

In cartea sa „Dames et cavaliers", Pilon a consacrat pagini de o fineţă fără seamăn şi de-o delicată psihologie aceleia care a avut onoarea şi bucuria — fiindcă n'a existat o căsnicie mai armonioasă decât a lui Racine — să trăiască peste douăzeci de ani în intimitatea marelui tragedian.

In primul rând burgheza de care vorbim — deoarece era burgheză — nu era prima venită, ci făcea parte dintr'o foarte bună familie. Mama ei era fiica unui notar parizian, iar tatăl fusese primar la Montdidier.

Fata — scrie Edmond Pilon — nu era nici o frumeseţă de Le Brun nici una de Mignard; era pur şi simplu, cum a scris Jules Lemaître, o „femee bună", dintre acelea pe care le va reprezenta pictorul Chardin în semiobscuritatea tablourilor sale.

Piosul Louis Racine va încerca foarte stângaci să-şi descrie părintele ca pe un om fără sentimente pasionate. El afirmă că în ziua când Racine a prezentat pe Catherine de Romanet unchiului său, care urma s'o conducă la Saint-Séverin pentru sanctificarea unirii lor, „nici dragostea, nici interesul n'au avut nimic comun cu alegerea făcută".

Cine poate şti? In adevăr, chiar dacă cele spuse de Louis Racine ar fi adevărate, desigur că tatăl n'a făcut niciodată fiului său o confidenţă de această natură.

Oricâte versiuni ar exista, un fapt e sigur, anume că n'a existat o căsnicie mai armonioasă decât a soţilor Racine.

In cincisprezece ani Catherine de Romanet a născut şase copii: Jean-Baptiste, Marie-Catherine, Manette, Babet, Fauchon, Madelon şi Louis, numit în intimitate Léonval.

In casa din strada des Marais, astăzi strada Visconti, în care a murit Racine, era o mare veselie, dar şi muncă de fiecare clipă pentru activa doamnă Racine.

Această umilă ocupaţie zilnică era recompensată de o atenţie şi dragoste neclintită din partea soţului care-şi numea soţia într'una dintre scrisorile sale „sufletul meu drag", cuvinte de mare însemnătate sub pana lui Racine.

Astfel s'a scurs viaţa marelui scriitor într'o serioasă atmosferă burgheză, care fără îndoială i-a fost foarte plăcută. La moartea sa, în 1699, ultimul copil, micul Léonval, n'avea decât şapte ani. Distrusă de durere, Catherine Racine a avut totuşi voinţa să trăiască şi să-şi crească copii.

Târziu, tocmai în 1732, după ce-şi îndeplinise toate obligaţiile, s'a stins mica picardă iubită de Racine, în braţele fiicei sale Fauchon, care n'o părăsise niciodată.

Cugetare Latină

Oricât s'ar vorbi de o cugetare latină, ea trebue să fie în primul loc o comunitate de cultură.

Ei bine, dintre scriitorii italieni Franța nu cunoaște decât pe Pirandello, după d'Annunzio. Mai ales nu se cunoaște nici în Franța, nici la noi, în România, critica italiană.

Italienii au totuși o lungă tradiție critică. Dela sfântul Toma și Dante, ea se întemeiază pe o temelie solidă. In secolul trecut ea a cunoscut o perioadă de bogată înflorire cu Gioberti, De Sanctis și o mare reînoire cu Benedetto Croce.

Influența profundă a acestui filozof se resimte încă până în prezent în critica italiană, fie că idealismul său e acceptat și amplificat, fie că-i combătut ca o reacțiune.

In lucrarea lui *Aldo Capasso* „*Saper Distinguere*", apărută în două volume groase, dovadă de erudiție și de cultură filosofică, neobișnuită la un poet și încă la un poet bun, filosofia lui *Croce* e privită drept cea mai viguroasă, mai bine ordonată și mai viguroasă din Europa.

Intre altele, este vorba de corecțiunile aduse de tinerii critici, monismului lui Croce, în sensul spiritualist și empiric, în special în problema erorii căreia niciodată filosofia sa nu i-a dat o explicație satisfăcătoare. Apoi despre raporturile dintre cugetarea lui Croce și acea a lui *Tilgher*.

Sânt în sfârșit în „Saper distinguere" judecăți asupra unor Francezi, ca Paul Valéry, căruia Aldo Capasso îi consacră și un opuscul aparte, Soupault, Larbaud, Piere Jean Jouve, judecați de o ascuțime și adâncime, cum nu se găsește nici în aprecierile făcute în Franța asupra acestor scriitori.

Deasemeni, *Matteo Marangoni*, în cartea sa scurtă, dar plină de miez „Saper Vedere", aduce un fel de breviar al esteticei pusă în practică.

In cercetările sale asupra stilului, de pildă, el afirmă că arta, deși este *o formă a conținutului*, poate fi mai degrabă privită ca *o deformare sau abstracțiune formală*.

După nomenclatura lui Berenson, dă cea mai mare importanță *liniilor funcționale*.

In ce privește judecățile tradiționale, fie mai vechi sau mai noi, el nu le conferă prea multă autoritate. Părerea sa este că toți artiștii și toate școalele trebue considerate egale; diferențiarea depinde numai de valoarea subiectivă. Din această cauză îl vedem preferând, cu cel mai mare calm, pe Eva a lui Rizzo, Venerei de Medicis și punând „Madona e Santi" de Pietro della Francesco, mai presus de „Căsătoria Fecioarei" a lui Rafael.

Dar, de acord cu Renoir, el scoate în relief calitățile deosebite ale „Madonei cu scaun" și blamează ponegririle ușuratice ale snobilor la adresa acestei opere.

Matteo Marangoni cunoaște toate tehnicile și are studii foarte interesante asupra mozaicurilor dela Ravena.

I s'ar putea imputa că într'o carte atât de plină de modernism și atât de nouă, autorul analizează prea multe opere, deși de cele mai multe ori se servește de documentul grafic și posedă o frumoasă dialectică.

Se constată în Italia o reînoire a criticii și a criticii de artă în special.

O țară de țărani

In orice țară, ca să găsim caracteristicul național, exprimat în moravuri sociale și tradiții de artă, trebue să studiem populația dela țară. Desigur, aceasta nu înseamnă că țăranul este *unicul* tip reprezentativ al unei națiuni, deoarece trebue să se găsească și în alte pături sociale, ca, de pildă, în clasele stăpânitoare, la oameni de afaceri, la comercianți și la politiciani, unele trăsături din caracterul națiunii. Dar la țăran iese mult mai în relief și mai clar din complexul amestecurilor de neamuri și popoare, specificul național, păstrat în tradiții, obiceiuri și artă.

In realitate, sântem înclinați a considera ca înscrisă în caracterul etnic al popoarelor mai mult moștenirea fizică, decât cea socială. De fapt, moștenirea socială alege, păstrează și transmite numai ceiace se potrivește naturii fizice a unei populații, sângelui și climatului ei.

Intr'o carte asupra Portugaliei, un autor englez, Rodney Galop, caută să exemplifice această părere, studiind arta tradițională a Portugaliei. Fără a pierde vremea cu o comparație sistematică între Portugalia și Spania, autorul notează, în cursul cercetărilor sale, tot ce deosebește, în mod tăios și evident, Portugalia de toate națiile învecinate.

De pildă, despre cântecele sale zice: lipsesc calitățile vechilor Celți, pătrunzătoarea durere a reticențelor din cântecele engleze deznădejdea Slavilor, focul și patima Spaniolilor, pentrucă, spune el, fiecare popor absoarbe numai ceia ce se potrivește patrimoniului său congenital. Aceiași influență capătă răspunsuri diferite dela diferitele popoare asupra cărora se exercită. Astfel, influența clericală în baladele portugheze, influența negroidă în „*fado*", muzica de stradă a Lisabonei, influența vieții universitare în anumite și foarte speciale „folkart" portugheze, un fel de aforisme-catrenuri, toate îmbrăcate într'o tradiție populară după această alegere instinctivă a congenitalului popular, evoluând și transformându-se după acest proces de alegere și transmitere prin generații.

Acel „*fado*", despre care s'a pomenit, de pildă, este un cântec cu ritmul Negrilor și melodia Albilor.

Ronald Gallop ilustrează această părere cu opt exemple, luate din muzica tip.

Ritmul este, în aceste exemple, o simplă legănare a frazei, cu oarecare sincopări; melodia ușoară și melancolică, dar stilul nazal, *rubato*, pe o bază specifică de armonie, dominând în plin și repetată stăruitor de două ghitare. Deși disprețuit de Partughezi, acest „fado" e prețuit de Gallop ca fiind un *cântec popular urban*, lucru destul de rar în folklorul portughez.

A treia parte din această lucrare este consacrată cântecelor și muzicii populare.

O altă parte se ocupă de credințele și obiceiurile tradiționale.

In folklorul portughez, diavolul joacă un rol foarte important, iar mulțimea vrăjilor împotriva trăsnetului, dovedește ce rol important are geografia regiunii în formarea credințelor populare. Apoi sânt tratate sărbătorile după sezon cu multe amănunte foarte interesante. Până acum dansurile populare n'au fost despărțite de ceremoniile din care fac parte. In obiceiurile carnavalului, de exemplu, sânt două feluri de elemente, unele privitoare la moartea anului vechiu și altele la nașterea anului nou, — două aspecte ale aceluiaș fenomen: preînoirea vieții.

Din tot ce se scrie în această carte reesă caracterul unei țări de țărani. Portugalia are numai un singur oraș cu adevărat, și câteva orășele mici, iar urbanismul n'a izbutit încă să distrugă obiceiurile și tradițiile rurale, — ca și la noi.

Cartea este ilustrată cu admirabile desene în peniță ale autorului, și foarte bune fotografii, sânt reproduse câteva cântece populare, multe balade, poeme și proverbe în traducere engleză.

Jurnalism și jurnaliști

Léon Daudet este pasionat de jurnalism. Il privește ca profesiunea cea mai frumoasă și mai nobilă. El se ridică cu indignare împotriva celor ce consideră gazetăria o carieră ușoară, ce nu cere decât puțină străduială. Nu-i destul să scrii cu ușurință. O cultură serioasă este absolut necesară jurnalistului serios și Daudet însuși este o dovadă, căci nu a încetat de a se hrăni, o viață întreagă, cu diverse cunoștințe și, printr'o sforțare neîncetată de a-și asimila bogatul său fond de cultură sufletească.

Apărând o cauză nedreaptă și antipatică, Léon Daudet — pentru a face totuși ifgură onorabilă în presă — trebue să fie dotat de mari calități, care ar fi meritat o doctrină mai serioasă și o ideologie mai înaltă.

Genul lui Léon Daudet este genul *jurnalismului cult*, adică genul acelui jurnalist care știe, cu prilejul evenimentelor celor mai neînsemnate și mai trecătoare, să atingă meditația asupra marilor teme ale vieții și ale cugetării.

Dar condiția este să nu se lase covârșit, în spontaneitatea vie și naturală, de vastitatea culturii. Spiritul să rămână vioi, fantezia liberă, iar săgeata — gata de plecare în fiece minut — să nimerească just și fără greș.

Exemplul strălucit al unui astfel de jurnalism este însuși Léon Daudet. Cu toate că poartă pe umeri o imensă bibliotecă, invizibilă totuși, el atacă și scrie articolul cu brio și o alură din cele mai însuflețite, cu o ușurință suverană. Se joacă cu ideile, cu cunoștințele, ca și cu trăsăturile de spirit.

Gazetarul, pe lângă toate aceste cerințe, trebue să fie curagios, — spune Léon Daudet. — El trebue să aibă un ideal bine determinat, în care să creadă cu ardoare și uitare de sine; să aibă gustul aventurii și lipsa de frică.

Cartea sa „*Bréviaire du Journalisme*", e un amestec de drepte și spirituale considerații asupra jurnalismului, cu amintiri și evocări, din care construește o galerie de portrete dintre cele mai strălucitoare, mai amuzante și mai impresionante. Cele mai multe iau forma caricaturală, în scene de un relief și o conciziune plină de comicărie, în jerbii de focuri de artificii, de vorbe și trăsături de spirit.

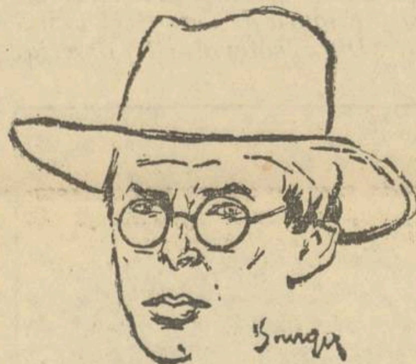
Pe când unele „afaceri" ca afacerea „Caillaux-Calmette" din 1914 sau „Afacerea Stavisky" sânt tratate strâns, din câteva trăsături, modele de povestiri scurte, expunând faptele net și clar, în toată cruditatea și cu atmosfera lor.

Gustul pentru polemică, pentru expunerea tare, nervoasă, tăioasă, lovind brusc și scurt ca un ciocan, amestecată și plină de contraste, care să ațâțe nervii și să excite senzibilitatea, și-l exprimă astfel: „Nici în literatură, nici în bucătărie, nu-mi plac lucrurile searbede, îngăimate și neexpresive".

Alături de cartea lui Léon Daudet, putem cita volumul al doilea al lui *Lucien Coperchot*, „*Souvenirs d'un journaliste*", comoară de documente prețioase, de anecdote picante, investigații psihologice și efort spre a scoate în lumină doctrina a doi mari scriitori: Barès și Bourget.

Ultima carte a lui Aldous Huxley

Romanul „Eyeless in Gaza" înseamnă o etapă în evoluția spiritului autorului, care e, după cum se știe, sociolog, biolog, moralist și romancier.

ALDOUS HUXLEY

Cartea e cu neputință de rezumat, pentrucă povestea unei iubiri timide nu-i decât pretextul unui manual de filosofie socială. Episoadele și evenimentele sânt luate retrospectiv plecând din 1933 pentru a se urca până la 1912.

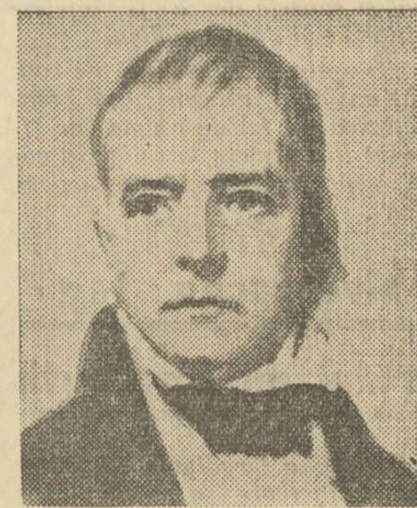
Eroul își are ideile sale proprii asupra dragostei, și anume nu vrea să aibă cu eroina decât raporturi trupești, fiindu-i teamă ca altfel de raporturi să nu-l deservească. Ambii eroi sânt nefericiți.

Romanul e foarte lung: șase sute de pagini, dar merită să fie citit, căci e plin de idei paradoxale și de personagii fermecătoare.

Atitudinea lui Huxley este în acest roman cu totul nouă. După ironia și sarcasmul din „*Antic Hay*", pesimismul și batjocura din „*Point Counter point*", presimțirile sumbre și deprimante din „*Brave New World*", găsim aci o mărturie de credință categorică asupra valorii ce reprezintă pentru om bunătatea, energia și iubirea. Morala reesă din tragediile succesive care rezultă din situația personagiilor și ar putea fi luată drept doctrina celor din generația scriitorului.

Coleridge despre Walter Scott

O miscelanee, editată de Thomas Middleton Raysor, a strâns într'un volum fragmente de critică care pun sub ochii cititorului dovada talentului de critică a lui H. N. Coleridge, între care și câteva considerații interesante asupra lui Walter Scott.

WALTER SCOTT

Walter Scott, — spune Coleridge, — n'a avut imaginație, în înțelesul în care se întrebuințează acest cuvânt când e vorba de Shakespeare. In personagiile lui Scott nimic nu evoluționează din lăuntru, acțiunea nu este, a celui ce acționează, ci totul este accident, *ab exira*.

Marele noroc al lui Sir Walter Scott, adaugă Coleridge, este că intelectul său ia locul intelectului eroilor și eroinelor".

Cu alte cuvinte, tot ceia ce dă Coleridge lui Scott cu mâna dreaptă, îi ia numadecât cu mâna stângă. De pildă, îi recunoaște un fel de farmec care compensează lipsa de personalitate și de dramatism a materiei și a dialogurilor. Aceste defecte ale lui Scott sânt uneori agravate și prin neverosimilitate, ca de exemplu conversația lui St. Quentin cu Țiganii. Pe când în altă parte atribue marele succes al romanelor lui Walter Scott, interesului pe care-l trezesc subiectele tratate de el; deși recunoaște că este un talent *de mare putere*, reduce imediat această putere, la șansa echivocă, în alegerea subiectelor. Aceasta ar însemna de fapt că Scott este o inteligență mediocră și că nu posedă nici geniu și nici măcar talent. Uneori afirmă că este un talent verbal și mai mult aparent. Totuși, revenind, precizează:

„Un număr de caractere, *atât de bine construite* de către un om, într'o așa de repede succesiune, trebue să rămână ca un *fenomen* ilustru în literatură".

Sânt două tendințe deci în critica lui Coleridge, una, a criticului dezinteresat, găsind că, în general, caracterele lui Walter Scott nu sânt concepute real și autorul e lipsit de imaginație, alta, o tendință naturală dar, de sigur, nu dezinteresată, invidia pentru miraculosul succes al lui Scott. Coleridge socoate că acest succes se datorează aptitudinii lui Sir Walter de a se folosi de supra natural, luând o atitudine cu două fețe: prezervarea întregului efect al superstiției față de cititor, sugestia că scriitorul nu crede în ele. De fapt Coleridge interpretează ca o duplicitate morală, ceiace nu-i decât o mare îndemânare technică.

Dar cea mai mare nedreptate pe care i-o face Coleridge lui Scott este atunci când îl acuză de plagiat, socotind pe nedrept că Fenella nu este decât o copiere directă a lui Mignon din Goethe, pe care îl ridică cu atât mai sus cu cât vrea să coboare mai jos pe Walter Scott. In realitate, fără să vrea să o mărturisească, era și el printre pasionații cititori ai lui Walter Scott. Dar se încăpățânează a stărui că popularitatea lui Walter Scott se datora mediocrității acestuia și dibăciei lui a se adapta mediocrității cititorilor.

Coleridge a neglijat faptul că Walter Scott a satisfăcut un nou interes născut în publicul timpului său: interesul pentru istorie și că el a tratat, sub forma literară, subiectele istorice mai bine decât adevărații istorici ai timpului, — cu mici excepții.

Coleridge a fost, incontestabil un mare critic; dar, prin situația sa precară în viață, a fost prea mult supus influențelor senzibilității sale rănite, și amărăciunii sale personale. Față de Walter Scott, se dovedește subiectivismul și se dau pe față pornirile invidiei sale în toată goliciunea.

Cronica literară

BARBU DELAVRANCEA (fișe literare)

Paraziții (1893) zugrăvește noua burghezie, adică pătura superpusă a lui Eminescu, cu tonurile satirice pe care le vom întâlni la toți scriitorii vremii. Observația socială a autorului se poate rezuma în cuvintele lui Candian:

„— Peste câțiva ani vei înțelege de ce atâția ramoliți au cu miile de franci pe lună, de ce cutare militar scandalos a ajuns colonel, de ce un cartofor ordinar ne reprezintă țara în străinătate, și de ce un falit, de trei ori simplu și o dată fraudulos, se plimbă într'un cupeu cu coroană de marchiz. Și eu am crezut în examene, dar sânt prea cuminte, ca să mai râză de mine niște profesori ignoranți și leneși. In marea luptă a vieții nu este o lege fatală a meritului care să pue pe fiecare la locul lui. Oamenii de diferite valori, închiși în societate, nu se aseamănă cu lichidele de diferite densități turnate în acelaș vas. Da, *mon cher*, în natură știm de mai nainte, care va fi d'asupra și care va fi dedesubt. In lume însă, sânt nebuni cari conduc pe oamenii cuminte, sânt pungași care împart drepturile oamenilor cinstiți, sânt arlechini care legiferează pentru popoare serioase. Ei, ce a făcut pe nebuni, pe pungași și pe arlechini să se ridice și să domnească? Examenele? Universitățile? E altceva, Cosmine... e altceva... Este marea artă d"a nu roși de nimic și de nimeni!"

Deși Candian s'ar părea că vorbește aici de condițiuni sociale universale, totuș se subînțelege că stările acestea sânt ieșite din împrejurări proprii civilizației noastre. Infiltrația elementului alogen e sugerată prin bâlbâiala unui erou (Georges Panicu) prin numele altora (Lizi Gottlib, Sevastița Pirigumenos, Pantazi). Când individul e român se atrage indirect (ca la Eminescu) atenția asupra relei înrâuriri a Parisului asupră-i. Eroul nuvelei, Cosmin, pătrunde călăuzit de Candian în „academia liberă" unde o ceată de cartofori escroci abuzează de snobismul unui tânăr milionar. Sânt „paraziții" pe care Candian îi îndreptățește ca trăind de pe urma altor paraziți. Insă Cosmin însuș e un parazit și 'ncepe a-și da socoteală limpede de aceasta. Din recunoștință pentru un gest onest profesorul Paul Malerian a luat pe lângă sine pe Cosmin. Acesta este însă ispitit curând de Sașa Malerian, soția cu mult prea tânără a profesorului. Cosmin primește dela ea și bani „împrumut". Bătrânul care prinsese de veste („Mi-se-ra-bil grăfier, mi-a lăsat banii și mi-a răpit onoarea!") fără a avea puterea să reacționeze, se sinucide, într'un acces de demență. Gelina, fata Sașei, e aceia care face pe Cosmin să înțeleagă că trebue să părăsească o casă pe care a dezonorat-o.

In nuvela lui Delavrancea e o intenție de verism, în chipul mai puțin pedant al lui G. Verga (s'ar crede că scriitorul a cunoscut bine literatura italiană a vremii: într'un loc *(Sentino)* citează pe Mario Rapisardi). Insă observația e superficială, mai de grabă satirică, și puținele note realiste sânt copilărești și vulgare. Cosmin are în cursul nuvelei două turburări stomacale iar devotamentul Sașei se vădește mai cu seamă când îl doare „vre-o măsea".

Trubadurul (1887), scris în vremea când Eminescu trăia încă, se trage de-adreptul din *Sărmanul Dionis* și *Cesara*. In *„memoriile trubadurului"* aflăm cu destulă culoare dar fără ascuțime speculativă ideile eminesciene: schopenhauerismul, răul din natură:

„— Și natura e rea. M'a desgustat cu fățărnicia ei. Aceleași viții și crime în sânul ei ca și printre oameni. La rădăcina unei Sulfine un furt, supt o Cicoare un omor, și pretutindeni, subt velințele ei înflorite, ură neîmpăcată pe veci".

E rău și omul și e rea și societatea în care trăim. „Când la fiece pas te-ai mâhnit, te-ai scârbit, te-ai înșelat, — când în toate părțile vezi un obraz ș'o inimă prefăcută, un prost ridicat la ceruri, un hoț vânturând banii publici, o secătură înșelând mulțimea, un dascăl care nu știe să citească, și măgarii schimbați în lei, și cărbunele în luceafăr, și tonții în cugetători, și copiii în bătrâni și bătrânii în nebuni, și cartoforii în miniștri, și când de toate îți dai seama bine, bine, până în fundul lor, îndoiala te cuprinde în brațele ei cu solzi reci și sfârșești prin a nu ști ce-ar fi mai bine: măgar cu samarul în spinare, ori om cu creerul în stomach?"

Dela Eminescu vine descrierea în perspectiva răului universal a universului mic:

„Și în aceste popoare — atât de fericite după aparență — câte lupte, câte nedreptăți, câtă durere și câte pungășii, ziua, la lumina soarelui, supt ochii tuturora, nu se întâmplă, fără ca vre-o ființă vecinică și sfântă să pue capăt răului care izbutește! Se fură îmbucătura din gura celui slab, se fură cuiburile, se mănâncă ouăle și puii, se bat până la sânge, se robesc, și nelegiuirile și crimele se petrec fără frică de lege și de Dumnezeu. Un guster face douăzeci de omoruri pe zi, o furnică fură și robește pe bieții purici de iarbă, o vulpe strivește la fiecare pas trei patru gângănii... Aceste partide, ori aceste noroade, se mișcă, se ațâță, se 'nșală, se ucid, și-și duc viața într'o luptă egoistă și înțestată".

Trubadurul se trage cași Dionis către un interior putrid,

„Numai praful galben și gros, înfășurând odaea c'o pojghiță, dovedește în ce liniște de cimitir se odihnesc toate lucrurile, între tavanul cu grinzi negre și cărămizile reci de jos".

Și vede în somn un antidot al durerii, o imitație a nimicului:

„Noaptea, nu mai vezi salutările înțepate ale oamenilor mari, nici moțăitul prefăcut al cocoanelor... Noaptea, în dreptatea ei neîndurată, adoarme vieața și, coborând-o mai jos de bestie, o reduce în starea liniștită a pietrelor".

A sărmanului Dionis este obsesia macrocosmică:

„Soarele nu arde ca să se mistue vreodată. E o nerozie științifică că soarele ar fi un colos înflăcărat. Căldura și lumina e rezultatul sferii de ether care îl înconjoară. Etherul condensat a produs tot ce există, materie, plante, animale, și tot din el, vibrând veșnic, va isvorî o vieață veșnică și perfectă".

Nuvela eminesciană este o teorie a visului și tot astfel *Trubadurul*. Respingând pe „poziviști" tânărul crede în vis, în „viața închipuită":

„Vă făliți cu pozitivismul vostru... Știința care studiază un creer mort este știința morții. Și nu tăgăduesc, știința a înțeles pe deplin de ce moare un om și toate prefacerile prin care trece un cadavru, dar n'a înțeles nici pe sfert viața și schimbările ei. „Cauza unică și inițială" este o taină pe care nu cu algebra voastră o veți înțelege".

Cași Dionis, Trubadurul are, în apetiția lui spre absolut, o mistică a numărului. In nuvela eminesciană numărul era 7, aci 2.

Eroul tipic al lui Eminescu e lunaticul, somnambulul (Dionis, Mira). Trubadurul e și el un somnambul, un absorbit de vis.

De altfel cuprinsul nuvelei se reduce numai la această condiție. Studentul în medicină, poreclit de colegi „Trubadurul", e mistuit de vise și copleșit de destinul pe care îl ghicește în ele. Visurile lui se izbândesc sub regimul numărului fatidic 2. Intr'un cadavru, la disecție, recunoaște pe Bălaea, tânăra prietenă de copilărie, a cărei moarte o visase de mult. In aceiași noapte, trubadurul, într'un acces de somnambulism, se urcă într'un dud din grădina lui și cântă la vioară, în bătaia lunii. Două coarde plesnesc și Trubadurul, deșteptându-se, cade la pământ și moare.

Lipsind, cu toată discursivitatea, speculația metafizică, reprezentările nuvelei nu mai au nici un sens latent, elementele eminesciene rămânând aci simple epave literare. Ele sânt valabile în sine prin impresia de fantastic și chiar de macabritate. Dacă ceva propriu lui Delavrancea se află în aceste pagini tenui ca architectură și fără observație e senzația de exanguitate a eroului, poezia delirului.

Fără viziunea grea, fabuloasă, a lui Eminescu, Delavrancea, pricepător în ale picturii și chiar cu oarecare dexteritate la desen, apare ca un spirit estet. Humorul plastic (destul de banal) al câtorva însemnări este contimporan cu acela al lui Jules Renard:

„...lăcustele, cobzari de cârciumă; pitpalacul, hoinar cosmopolit; ... șoaricii sânt niște hoți fricoși; boii popii, popor tihnit, peste care toată lumea calcă; sobolul, dobitoc liniștit, nu vrea să știe de ce să petrece dincolo de moșoroiul lui; ...fluturii, niște secături cochete care, fără a iubi pe nimenea, zboară cotiș din floare în floare; găinușile și licuricii, craidoni de noapte, își colindă felinarele și serenadele lor vechi și nevinovate".

Dar mai ales fraza, în deobște patetică, este stilizată într'un chip care devine nota esențială și manierismul delavrancian. Bunăoară câteun refren vine în cadență ca'ntr'o romanță:

„— Când ți-ar tăia cineva un deget, când ți-ar frânge un picior, te-ar durea și-ai ști unde te doare; când ai pierde punga cu bani, ți-ar fi necaz; când nici nu te doare nici nu ți-e necaz, dar

Urmare în pag. 10-a

Insemnări și polemici

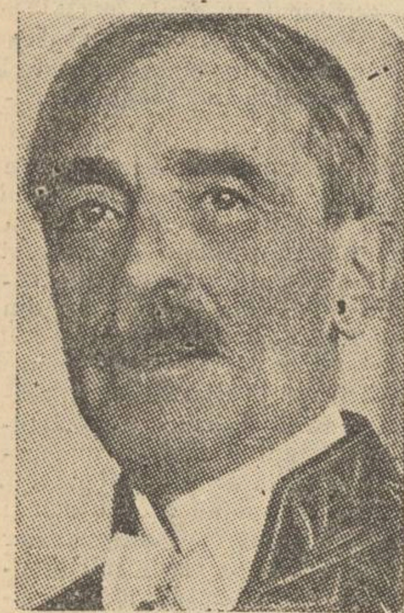
Paul Valéry despre simbolism

Simboliștii, constată Paul Valéry, deși nu aveau o estetică comună, erau totuși de acord asupra unui punct străin esteticei. Anume, erau bine înțeleși să nu țină seamă de sufragiul numărului. Ei nu urmăreau cucerirea marelui public, deosebindu-se prin aceasta de realiști, amatori de tiragii mari, setoși de glorie statistică, până într'atât, încât măsurau valoarea literară după numărul cărților vândute.

Simboliștii merg pe calea nesocotirii succesului de librărie până la disprețuirea părerii celor ce-ar putea influența opinia claselor mai distinse.

Ei disprețuesc părerile criticilor celor mai reputați, ca Sarcey, Brunetière, Lemaitre, Anatole France, etc...

Dar dacă depreciază onorurile și avantagiile favorurilor publicului pentru ei personal, in schimb cinstirea sfinților și eroilor lor merge până la exaltare. Aceștia sânt martirii și modelele virtuților grupului. Toți au suferit, și ei admiră pe cei ce sufăr.

PAUL VALERY

Aceasta înseamnă, după părerea lui Valéry, o invocare a colaborării active între spirite, ceia ce-i lucru nou și foarte remarcabil.

„Poate, zice Valéry, nu ar fi nici imposibil, nici fals de a deduce din atitudinea de renunțare și de negare a simboliștilor, mai întâi schimbarea aceasta care consistă în a lua ca partener al scriitorului, față de cititor, pe individul ales de el prin efortul intelectual de care-i capabil. A doua consecință e că se poate oferi acestui cetitor laborios și rafinat texte, în care nu ar lipsi nici dificultățile, nici efectele insolite, nici încercările prozodice și chiar cele grafice, pe care un cap îndrăzneț și inventiv le-ar putea produce. O cale nouă, deci, deschisă inventatorilor.

Iată, deci cum, plecând dela o considerație nu estetică, ci etică, simboliștii ajung la principiul însuși al technicii lor, care e „căutarea liberă, aventura absolută *în ordinea creațiunii artistice, pe riscul celui care o întreprinde".*

Valéry și-a încheiat conferința cu aceste cuvinte:

„Nici odată frumusețea, puterea formei, virtutea poeziei, nu au fost atât de aproape de a deveni, în unele suflete substanța vieții interioare, care s'ar putea numi „mistică", pentru că se satisface prin ea însăși, satisfăcând și susținând inima multora, ca și când ar fi o credință bine determinată.

„E sigur că acest fel de credință a unora și hrana obișnuită gândirii lor, și regula de purtare și statornicia de a rezista la ispită și tot ea i-a însuflețit a urmări, în condițiile cele mai ingrate, lucrări ale căror șanse de izbândă erau tot atât de puține cât și șansele de a fi înțelese chiar dacă s'ar fi realizat.

„O spun în cunoștință de cauză: am avut la acea epocă senzația că un fel *de religie ar fi putut lua naștere, o religie a cărei esență ar fi fost emoția poetică".*

Aniversarea teatrului din Bayreuth

Germania sărbătorește a șaizecea aniversare a inaugurării Festspielhaus-u*lui și cincizeci de ani dela moartea oamenilor celebri celor mai devotați lui Wagner și operei sale: Frantz Liszt și Ludovic al II-lea de Bavaria.*

Pentru prima oară s'a executat Inelul Niebelungilor integral, în cadrul dorit de autor. D-rul Wilhelm Furchtwaengler a dirijat orchestra, alcătuită din o sută douăzeci de muzicanți de elită, cu o stăpânire fin nuanțată și din cele mai vii. In frumoasele decoruri ale lui Preetorius, s'au obținut mișcări ale mulțimii ordonate din ce în ce mai inteligent și mai clar.

Programul dela Bayreuth a cuprins și cinci reprezentații ale lui Parsifal. *Ansamblul și interpretările vocale au manifestat, și de data aceasta, acea coeziune și grijă de stil, spre a sta mereu numai în slujba operei, care este și rămâne marea lecție a teatrului din Bayreuth.*

Rudolf Bockelmann s'a relevat ca un mare artist, prin admirabilul său organ vocal și intensitatea declamației, făcând din rolul lui Wothan ceia ce trebue să fie, adică centrul Tetralogiei.

Doamna Siegfried Wagner, *directoarea teatrului din Bayreuth a căutat să păstreze rolul acestei instituții care este de a realiza, cu concursuri bine potrivite, ceiace a urmărit unul din cele mai mari genii ale muzicii și a reda opera sa astfel cum o cerea gustul său, spre a o răzbuna de denaturările la care o expun neglijența unora și condițiile puțin favorabile ale altora. Mulțumită acestui efort, arta lui Wagner radiază pe deasupra contingențelor și a injuriilor timpului, căci, izvorîtă din inimă, ea vorbește inimilor, și* solid întemeiată pe tradițiile trecutului, nu încetează, prin spiritul său de libertate și independență, de a pregăti viitorul.

Destinul lui Chateaubriand

Contesa Boris de Castellane, de care s'a îndrăgostit nebunește Chateaubriand la vârsta de cincizeci și cinci de ani, era — spune Dyssound—o frumuseță blondă, cu ochi albaștri, cu bărbia spirituală și cu dinți albi ca fildeșul. Contesa nu avea decât douăzeci și opt de ani, iar René n'a cunoscut o dragoste mai înflăcărată.

El îi scria: „Ingerul și viața mea, nu cunosc nimic afară de tine și te iubesc cu toată nebunia primilor ani... Am uitat totul din clipa când mi-ai dat voe să îngenunchez în fața ta. In sfârșit mi-am realizat visul de fericire pe care l-am urmărit atâta timp. Pe tine te-am adorat cu mult înainte de a te cunoaște... Al tău pentru toată viața".

In aceiași zi, Chateaubriand scria ducesei de Duras pe care o numea: „sora și prietena sa". El o asigura de „credința veșnică". După câteva zile, îi scria:

CHATEAUBRIAND

Juliettei Récamier, în timp ce pregătea o întâlnire la Fontainebleau cu noua sa dragoste.

Campania din Spania, care pare c'a fost o simplă dislocare de trupe, apare destul de importantă. La Paris se vorbea de căderea Trocadero-ului și de eliberarea regelui Ferdinand VII. In biserica Notre-Dame se ofițiau slujbe ca după memorabilele succese din epoca napoleoniană.

Aceste evenimente l-au împiedicat de Chateaubriand să meargă la întâlnirea proectată la Fontainebleau.

Neconsolat, el îi scrie contesei de Castellane:

„Am pierdut această noapte, pe care aș fi petrecut-o în brațele tale... Ah! aș da pământul întreg în schimbul unei mângâeri, pentru o îmbrățișare, sau pentru un lung sărut care să pecetluiască minunata unire a sufletelor noastre. Fără tine, puțin îmi pasă de tot ce mă'nconjoară. Gloria chiar, care ar încânta pe oricare altul, nu-mi poate lua gândul dela tine... Revino cât mai curând! Vino și fă-mă să uit disperarea mea. Și iartă-mi eliberarea nenorocitului rege al Spaniei...

Primește un milion de sărutări pe mâni, pe buze și pe păr".

Cei doi îndrăgostiți nu mai păstrează în curând nici-o convenientă și-și afișează dragostea cu adevărata nesocotință a tinereții.

Ducesa de Duras varsă lacrimi amare, iar Juliette pleacă să-și ascundă durerea în Italia. In scurt timp va primi însă o ușoară consolare: Contesa de Castellane, geloasă de o anumită doamnă Hamelin, pe care René o primește la minister, e zdruncinată în fericirea ei.

Pe de altă parte, Chateaubriand devine imposibil, din cauza intrigilor de care se servește ca să răstoarne pe prezidentul de consiliu, un vechi prieten al său, Villöle.

Ludovic al XVIII-lea e indignat:

„Nu mai vreau să-l văd pe omul acesta de azi înainte. Ne-a trădat ca un om de rând".

Atât de brutală a fost disgrațierea lui Chateaubriand, încât acesta spunea cu drept cuvânt:

„Am fost dat afară, ca și când aș fi furat ceasul regelui, de pe sobă".

Bicentenarul lui Fahrenheit

Dacă toți cei ce posedă un termometru s'ar întruni ca să celebreze bicentenarul fizicianului Gabriel Fahrenheit, primul vulgarizator, dacă nu chiar inventatorul acestui popular instrument, discursurile și însăși ceremonia ar putea dura până la împlinirea celui de-al treilea centenar.

Nimeni însă nu se mai gândește la Fahrenheit care s'a născut în 1686 la Danzig, unde era negustor de instrumente științifice și care a murit în Olanda cu două secole în urmă, la 16 Septembrie 1736.

Cu mulți ani înainte de el, numeroși savanți ca Galileu, Bacon, Sarpi, Fludd, Zorelli, Van Helmont, au simțit nevoia unui aparat de măsurat temperatura.

In anul 1621, doctorul olandez Cornelius Vas Drebbel, a fabricat un termometru foarte rudimentar, bazat pe dilatarea aerului, care după cum era mai cald sau mai rece, făcea să se ridice sau să coboare un lichid colorat în lungul unui tub îngust de sticlă. Acest termometru însă nu dădea nici o gradație precisă.

Un membru al Academiei din Florența a imaginat în 1650 un termometru cu alcool, de care s'a servit toată lumea până la apariția termometrului lui Renaldini (Padua 1696) gradat mai științific în douăsprezece părți egale, delimitate de două temperaturi extreme, acea a zăpezii și a corpului uman, adică dela zero la treizeci și șapte de grade.

In 1701, Newton a creat un termometru cu ulei de in, agent foarte puțin sensibil și pe care căldura nu-l dilata suficient.

In aceiași epocă, parizianul Guillaume Amontons a adoptat ca maximă temperatura apei care clocotea. In sfârșit Fahrenheit, inspirându-se din toate aceste experiențe anterioare, a construit un nou aparat în care a înlocuit alcoolul prin mercur.

Noul termometru avea o sută optzeci diviziuni, dela 32 până la 212. Acesta însă, n'a întârziat să fie înlocuit în 1730 cu acel al marelui savant francez Réaumur, care era prevăzut cu optzeci de diviziuni.

Termometrul lui Réaumur a fost el însuși oarecum detronat în 1741 prin apariția termometrului centigrad (dela zero la 100), pe care l-a realizat savantul suedez André Celsius, profesor de astronomie la Universitatea din Upsala.

De atunci, invenția a rămas în principiu aproape aceiași, cu modificări și perfecționări de detaliu, iar concluzia ar fi că ea e fiica celor șase părinți savanți: Van Drebbel, Renaldini, Newton, Fahrenheit, Réaumur și Celsius.

Suzanne Valodon

Retrospectiva lui Renoir a pus, înaintea ochilor contimporanilor noștri, tablouri care nu au pierdut prea mult din actualitate, cu toate semnele vremii scrise în costume și technică cu o vădită putere de evocare a timpului.

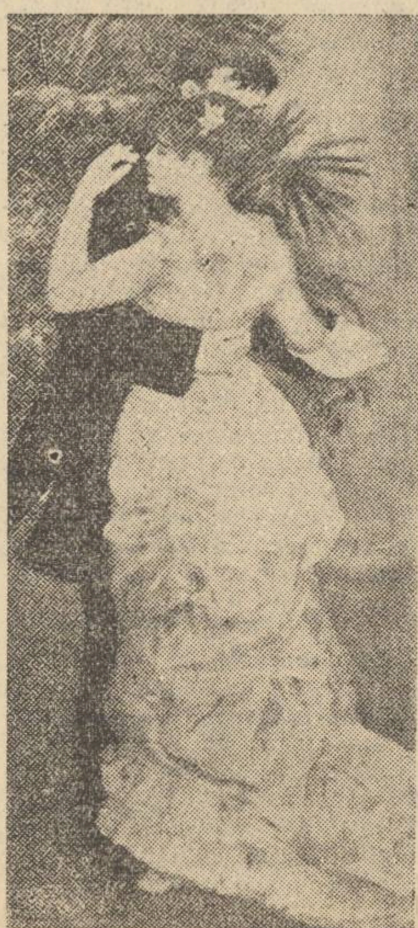
In „La Danse à la ville", *ca și în* „La Danse à la Campagne", *precum și în alte pânze ale pictorului, inspirația lui Renoir vine de la acelaș model. Pe umărul cavalerului plecat în „La Danse à la ville", se desenează profilul, fin și blond, al unei mondene cu ținuta castă și rezervată, în rochia sa cu puf și trena în cascadă. Acelaș model însă, este și în tânăra femee cu rochia cu buline și evantaiul în mână, care dansează îmbătată și provocătoare în brațele cavalerului bărbos, din „La Danse à la Campagne".*

Acelaș model a servit șapte ani maestrului Puvis de Chavannes, întruchipată în nimfă sau efeb, iar grația sa adolescentă a rămas fixată în multe din compozițiile decorative din această epocă.

Crescută în plăcutul Montmartre de altă dată, 1880, adolescenta care a servit de model atâtor mari pictori sub numele de Marie, a fost la începutul carierei sale ucenică de croitorie. Apoi, ademenită de confidențele unei camarade figurantă în Circul Molière și amintindu-și toată vraja pe care o exercitaseră asupra ei circurile de bâlciu de pe coastele coloniei Montmartre, din cea mai fragedă copilărie, tânăra ucenică de croitorie se supune unei lungi și răbdătoare ucenicii a trapezului. Maria e în culmea fericirii, corpul ei mlădios și rezistent descrie arabescurile cele mai fantastice în aer, în acelaș timp în care și un dor înăscut îi conduce mâna făcând-o să descrie arabescuri și mai fantastice, desemnuri, de o invenție și o perfecție uimitoare, pe foile de hârtie ce îi cad la îndemână.

Circul însă, i-a fost fatal. Intr'o seară, mica acrobată se zdrobi; din tărița de lemne corpul său fu scos ca o paiață dezarticulată și Maria s'a zbătut luni de zile între viață și moarte.

Când s'a restabilit nu se mai

„Dansul la oraș" de Renoir

putea gândi să-și reia meseria de acrobată și, împinsă de o pornire tainică, se gândi să devină model. Dar, cu toate raporturile sale cordiale și camaraderești cu maeștrii cărora le servea de model, Maria nu mărturisise nici odată marilor săi prieteni că mânuia și ea creionul.

Intimidată, nu șopti nimănui nimic; cu toată aparența ei de adolescentă cu chipul gânditor și dulce sub buclele blonde, cum ne-o arată o fotografie a ei de pe atunci, Maria era în fundul sufletului o ființă sperioasă și închisă.

Autoportretul, schițat de ea, la aceiași epocă, ne-o arată cu o frunte încăpățânată, o gură plină de taine și o privire neîndurată, reflectând în total natura sa tainică și ardoarea vieții sale interioare.

A trebuit să intervină o împrejurare ca să se descopere talentul acesta tăinuit. Pictorul Henri de Toulouse, eșit din atelierele lui Bonnat și Cormon, vecinul său, infirm și cocoșat, dar gentilom plin de spirit, aflând că micul model desenează, fu curios să-i vadă încercările. Impresionat de știința de a desena, înăscută în această copilă, și de îndrăzneala ei secretă, Toulouse Lautrec vorbi cu entuziasm despre încercările ei pictorului Zandomenighi și sculptorului Bartholomé, iar ei o recomandară marelui Degas.

Degas, ilustrul pictor al dansatoarelor, nu era un pictor indulgent și duios al femeii. Verismul cu care își arată contimporanele o dovedește cu prisos. El fu imediat cucerit și dezarmat de darurile viguroase ale tinerei fete, de talentul său fără afectări și dulcegării. Se împrietenirâ și prietenia lor dură multă vreme. Trăsătura fermă și elocventă a desenelor sale „souples et méchants", cum le definește îl face să zică: „Cette diablesse de Maria a le génie du dessin".

S'a spus că a fost eleva lui Degas, dar nu este adevărat. Firea ei nu se putea împăca cu sfaturile prea directe, precise și oarecum autoritare ale unui maestru, fie el chiar un mare prieten. Ea s'a format singură frecventând pe Toulouse-Lautrec, care îi făcuse portretul în 1884. Privind apoi cum lucrau Renoir și Puvis de Chavannes, își întărise, își afirmase propria ei manieră de a lucra. In curând nu mai fu vorba de Maria; sosise vremea ca să vorbească de artista de mare talent Suzanne Valodon.

Picturile și desenele sale evocau pentru cunoscători, nudurile libere și îndrăznețe, în care corpul feminin este tratat chiar în degenerările și „tarele" înăscute ale naturii sale.

Portretele sale veridice și umane, naturile sale moarte de o bogăție firească, în care se îmbină tonurile limpezi cu îndrăznețe efecte de culoare și mai ales peisagiile realiste și poetice în același timp, au clasat-o de mult printre pictorii de valoare ai vremii.

Suzanne Valodon a început să expună în 1894, la Salonul Societății Naționale, dar a părăsit expozițiile oficiale mulțumindu-se a-și arăta operele la un negustor unde se întruneau succesorii, încă necunoscuți, ai impresioniștilor, dela Gauguin la Toulouse-Lautrec, și la Lébarque de Bouteville.

A reapărut însă la Salonul de toamnă dela 1919 încoace, la „Indépendants" din 1912. Succesul a devenit glorie și Suzanne Valodon s'a așezat în hotelul său din avenue Junot. Acolo lucrează alături de pictorul Utler *și genialul său fiu pictorul* Utrillo, *care e gloria dar și calvarul său de mamă.*

te părăsește vre-un gând plăcut, ori te înșeală vreo credință ascunsă de până mai eri, *atunci ești trist;* când o durere se învechește, și își pierde tăișul material, rămânând din ea numai un sentiment de amintire, *atunci ești trist;* când părăsești vatra unde ai crescut, și din ea nu-ți mai rămâne decât imaginea ei, *atunci ești trist;* când ai iubit pe cineva, de mult, de mult, și ți se reîntoarce în minte numai în chip șters, cu obraji și gură și ochi și păr în aceeași culoare fumurie, *atunci ești trist;* etc...."

Dialogul e sacadat, artificial:

„N'o să mă părăsești, tu, niciodată?

— Niciodată!

— N'o să mă uiți?

— Niciodată.

— N'o să mă înșeli?

— Niciodată.

— N'o să mă urăști?

— Când m'oi părăsi.

— Cine va pieri întâiu?

— Amândoi odată..."

sau plin de afectare, de simetrii verbale, de reticențe teatrale și de dulcegării:

„— Bălaeo, de cine ți-e ție dor când ești singură?

— De tine, de lună și de flori... Cu ele mi-e dor de tine... Cu tine nu mi-e dor de ele...

— Dar, tu, o să mergi cu mine dacă m'oi duce departe, departe?

— Departe... nu e ca aici... departe e pustiu... Mai bine cu ai noștri...

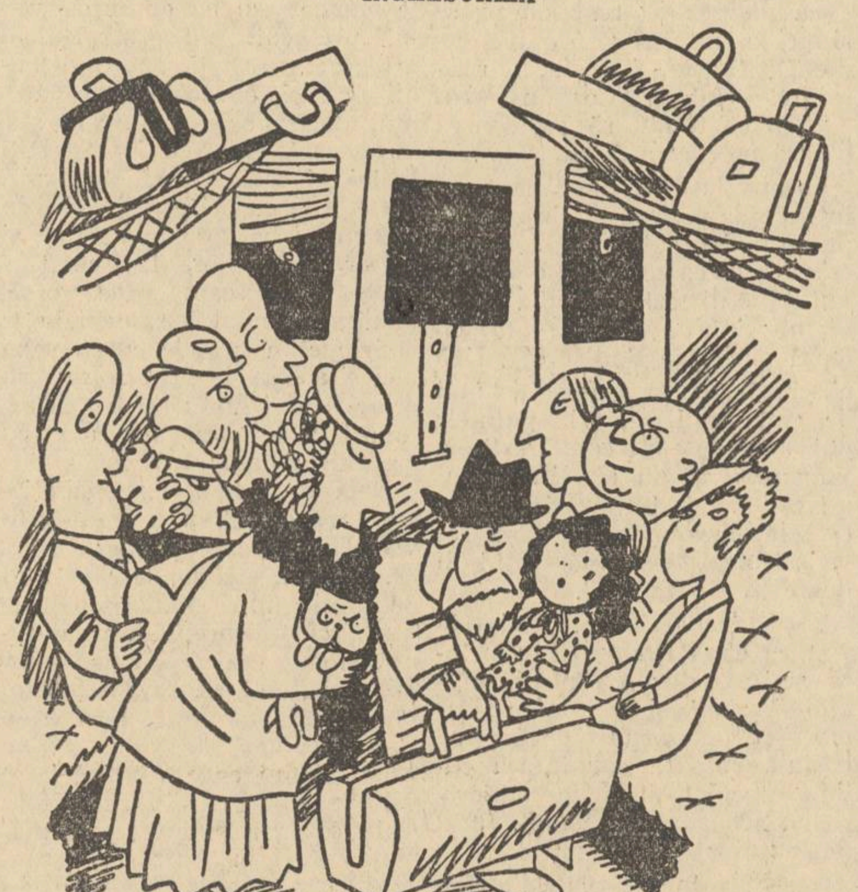
— Dar dacă oi săpa o groapă adâncă, adâncă, o să te coborî cu mine, să vedem ce-ar fi pe alt tărâm?

— Adânc... e frig!... Adânc... e întuneric!... Mai bine la soare..."

In fond Delavrancea e un liric, în forma minoră a sentimentalismului, care e așa de gâlgâitor încât nu se poate supune regulilor versului. „Versurile — zice Trubadurul — îmi sunt nesuferite când le fac eu... Mai ales cu rima nu mă învoesc". De aci ritmica aceasta supărătoare, maniera. Chiar în limbă, Delavrancea afectează un mod muntenesc neaoș, crud, mai întotdeauna plin de falsitate, zicând văz și crez în loc de văd și cred, a *dăschide, străveziu, să încearcă, să poate, arbotat, fitece, a stropoli, dăștul.*

G. CALINESCU

INGHESUIALĂ

— Stângaci mai ești. Pune valiza pe genunchi, fata pe valiză și cântele în brațele fetei.

— E bun cânele ăsta la vânat?

— Da de unde? Dar are o specialitate: îmi descopere pe paznicii de vânat...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — No. 827
Duminică 11 Octombrie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei exemplarul în țară
10 Lei exemplarul în străinătate

Fantasticul și literatura noastră

In literatura noastră elementul fantastic ocupă un loc foarte mic. Este un fapt care sare imediat în ochii oricui consideră evoluția literaturii românești de un secol încoace. Lipsa aceasta a fantasticului nu este întâmplătoare și temporară. Ea se prezintă ca un fenomen continuu și ca o trăsătură caracteristică.

Fenomenul e cu atât mai curios (și în acelaș timp cu atât mai frapant) cu cât în această literatură așa de săracă în fantastic, a apărut un scriitor înzestrat cu o imaginație fantastică colosală și care este Eminescu. Eminescu a avut simțul fantasticului într'o măsură nemaipomenit de mare, atât de mare încât chiar într'o literatură mai înzestrată decât a noastră cu producții fantastice, apariția lui ar fi fost, din acest punct de vedere, remarcabilă. Lucrul acesta a devenit și mai evident acum după ce d. G. Călinescu a scos la iveală odată cu enormul material inedit al lui Eminescu uriașele posibilități pe care Eminescu le-ar fi realizat dacă nu s'ar fi îmbolnăvit la 33 de ani, atunci când nu dăduse decât o infimă parte din ceiace era în stare să dea.

Gustul pentru mister, pentru ceiace e ciudat, nebulos, fantastic, lipsește în genere scriitorilor români. Inventivitatea lor, care poate ajunge la proporții considerabile, se exercită în domeniul realității și al posibilului. Din romantism tocmai partea fantastică a avut mai puțină influență asupra literaturii noastre. La noi, în epoca romantică, Lamartine a fost întotdeauna preferat lui Théophile Gautier. Pentruca fantasticul romantic să rodească trebuiau neapărat talente înclinate firesc către fantastic. Și astfel de talente, la noi, nu existau. Eminescu apare și din acest punct de vedere ca o excepție strălucită și inimitabilă.

Care poate fi cauza acestei slabe înclinări cătră fantastic a literaturii noastre. S'ar putea găsi, la nevoie, o explicație istorică, și s'ar putea spune de exemplu că literatura noastră desvoltându-se în epoca romantică și influențându-se de romantismul francez, destul de sărac în producții fantastice, n'a avut de unde să împrumute gustul pentru fantastic. Explicația ar părea destul de plausibilă, mai ales că scriitorii noștri din epoca romantică au suferit într'adevăr în chip copios și evident sugestiile romantismului francez și s'au orientat, după exemplul acestuia, către nuvela istorică către drama istorică și cătră exotismul levantin cu rădăcini în „Orientalele" lui Victor Hugo și cu ecouri până în epoca lui Minulescu. Totuș, Coșbuc, care cunoștea romantismul german, a împrumutat din acesta tocmai exotismul oriental, practicat de scriitorii din a doua generație romantică cum sunt Rückert și Platen, nelăsându-se influențat de marii fantastici ai romantismului german. Acelaș lucru s'a întâmplat și cu alți scriitori de-ai noștri care au venit în contact cu literatura germană, de exemplu cu Iosif, și cu Cerna, — cel dintâi traducând lied-urile sentimentale și foarte terestre ale lui Heine, iar cel deal doilea, cu înclinații către poezia filosofică, îndrumându-se spre Goethe și spre clasicismul german.

Explicația prin jocul influențelor nu este deloc temeinică. Trebue să bănuim că lipsa de fantastic la scriitorii noștri este un fenomen organic și adânc, caracteristic pentru firea românească însăși. Nu putem considera decât ca încercări și ca apariții accidentale, deși foarte reușite nuvele cum sânt „Omul din vis" și „Aranca" a lui Cezar Petrescu. Incolo, fantasticul în literatura noastră are întotdeauna un aer folkloric, nu de puține ori silit și improvizat (și aici punem la o parte „Hanul lui Mânjoală", realizare unică și inimitabilă). Fantasticul cult ne lipsește aproape cu desăvârșire. In schimb basmul dramatizat s'a bucurat acum vre-o două decenii, de mare trecere. Cred, dealtfel, că basmul dramatizat este singura formă de fantastic potrivită cu spiritul literaturii noastre, singurul fantastic literar autentic românesc (pe acelaș plan așez și bazmul artistic cum e „Făt-Frumos din lacrimă", care însă, fiind prea **eminescian** n'a putut desvolta o tradiție. Cheia de aur a acestui fel de basm s'a pierdut odată cu moartea lui Eminescu).

Fantezia Românului respinge ceeace e nebulos și misterios, ceeace e ciudat și absurd. Firea românească, mai aproape de cerul însorit al Mediteranei decât de ceturile Nordului, iubește realitatea neprevăzută a vieții mai mult decât ciudățeniile visurilor, care, oricât ar fi de frumoase, sânt sterpe. Visul românesc înflorește din viața imediată și chiar când se înalță până în nouri își păstrează rădăcinile în pământul cel de toate zilele. Pentruca o literatură fantastică să se poată desvolta pe meleagurile noastre ar fi trebuit ca poporul românesc să aibă în el mai multe posibilități metafizice decât are și să fie înclinat spre exaltare mistică mai mult decât este.

AL. PHILIPPIDE

Elena Popea — Chivuțe

Circulația

Cetățeanul din București care n'a călătorit prin străinătate poate să nu știe de unde vine invenția cu cuiele de fier înfipte în caldarîm pe Calea Victoriei în scopul reglementării circulației. Ei bine, ele vin dela Paris. Tot omul care a fost la Paris a putut vedea acolo și rostul lor adevărat și felul cum interpretăm noi tot ce ne simțim datori să imităm. Barbarii, și mi se pare că chiar și Dacii, imitau, ca să nu zic falșificau, moneda grecească. Ei vedeau că pe marginea monedei sânt niște incripții, dar neînțelegându-le puneau în locul lor un fel de crestături. Cam așa facem și noi. La Paris la fiece colț de stradă, și uneori pe parcursul lor drumul carosabil este străbătut de două șiruri de cuie între care urmează să treacă pietonii. Ei pot trece pe oriunde dar numai aci au protecția autorității. Când mai mulți inși s'au strâns pe trotuar, ei își manifestă prin gesturi dorința de a trece și atunci mașinile trebue să oprească. Acolo unde circulația este grea agentul însuș regulamentează această trecere găsind momentul potrivit de a pune în mișcare pe pietoni sau pe automobiliști. Insă deobiceiu blazatul agent parizian nici nu se amestecă. Lumea dela sine se strânge și trece și șoferii dela sine se opresc când văd pe pietonii în grup repezindu-se să traverseze. Unii trec și singuri, dacă sânt grăbiți. O fac pe răspunderea lor. Agentul nu-i împiedică. Și deaceea totul merge strună.

Această metodă a fost împrumutată și de alte state. Cuiele sau numai niște fâșii de vopsea albă se vor întâlni mai în toate orașele mari ale Italiei. Cum se cunoște rasa! Mândri și grandioși, italienii au pus peste tot metropolitani în pompoasă uniformă, cu mănuși albe în mâni, așezați la răscruci, pe câte un postament de lemn. Italienii au fost totdeauna eleganți și teatrali. De loc nu se simte nevoia agenților de circulație în orașele italiene! Invenția a devenit o paradă, uneori hazlie, alteori însă elegantă. Agentul ridică mânile în sus, le încrucișează, le învârtește, le sucește, răsfiră degetele, trage din aer vehiculul îndepărtat, îl stimulează cu reverențe și apogiaturi, îl mișcă cu pase de prestidigitator. O reprezentație întreagă! De câteori apare la orizont un automobil agentul e cuprins, ca un actor, de emoție, își potrivește mânile, își controlează mușchiulatura și începe decorativa reprezentație de mai sus. Dar oricum, circulația se face bine, în esență ca și la Paris și la București rasa se revelă numaidecât. Pe toate străzile din București și mai ales acolo unde circulația este mai încurcată trecerea pietonului se face fără protecție. Poate să se strângă și o sută de inși șoferul trece ca un bolid înjurând de mamă. Intr'un singur loc, în locul cel mai ușor de trecut, pe Calea Victoriei la întretăierea ei cu Bulevardul s'a făcut un cordon pentru protecția... automobilelor. Pe stradă nu trece niciun vehicul. Dai să treci deodată țrrrr, o sonerie sună, și un individ murdar, îmbrăcat civil, împreună cu un amărît de sergent îți pun mâna în piept: nu e voie! Apoi iar țrrr și e voie și iar țârrrr și nu e voie. Astfel circulația e întreruptă sistematic chiar când n'ar fi de trebuință și un hoț care ți-a furat portmoneul înaintea țârîitului e bun dus cu concursul mânilor în piept ale agenților de circulație. Dar în sfârșit avem și noi... cuiele noastre!

ARISTARC

Din flautul de Jad

— Traduceri din poezia chineză —

Răsărit de lună

Florile se scutură în singurătate.
In această noapte tăcută, munții par pustii.
Incet, încet, luna răsare în dosul copacilor;
Păsărelele uimite cred că-i aurora
Și-și împletesc cântecul cu murmurul pârâului

Cântec de bătae

Subt luna 'ntunecată, zboară rațe sălbatice,
Șeful Hunilor fuge nebun în noapte.
Eroul pe calu-i săgeată vrea să-l urmărească,
Dar zăpada i-a troenit arcul și sabia.

Singurătate

Luna în vârful muntelui arde ca o lumânare,
Din când în când, vântul sau chiciura
Scutură ramurile de bambus.
La miezul nopței, înșelate de strălucirea argintie,
Păsărelele surprinse ciripesc,
In timp ce eu, veghiez, singur, în dosul ferestrei.

AL. T. STAMATIAD

Romanul românesc

Romanul românesc e prezentat într'un articol în revista „Le Mois":

Acum un sfert de veac romanul românesc număra numai câteva încercări; a cunoscut imediat după războ o desvoltare considerabilă. Astăzi, România are o întreagă falangă de romancieri talentați.

Trei sau patru nume iau locul de cinste.

Mihail Sadoveanu, povestitor iscusit, de o bogăție de stil incomparabilă, s'a revelat ca romancier de seamă. Romanul său „Zodia Cancerului" merită să fie trecut printre capodoperele romanului istoric. Sentimentul naturii, observația realistă și dragostea de trecut își găsesc expresia desăvârșită în „Baltagul" (care a apărut în foileton în ziarul francez „Le Temps", sub titlul „Un coup de hache").

Cartea aceasta a lui Sadoveanu e o operă de mari resurse, în care sânt descrise obiceiurile muntenilor moldoveni, viața și pasiunile lor. In această poveste simplă, de o sălbatică măreție, apare o latură necunoscută a sufletului românesc în tot ce are el mai cinstit și mai sănătos.

Liviu Rebreanu e aedul realist al solului românesc. In unul dintre romanele sale de frunte „Ion", Rebreanu prezintă povestea țăranului îndrăgostit de pământul său, pentru care sacrifică orice alt sentiment. „Răscoala" reprezintă o frescă de dimensiuni uriașe a satului în mișcarea contra marilor proprietari.

In acest roman se găsesc imagini de viață colectivă și de mișcări de mase, care pot fi egale în măreție cu cele mai frumoase pagini de Zola.

In „Pădurea spânzuraților", Rebreanu a descris trista soartă a unui român din Transilvania, ofițer în timpul marelui războ, în armata austriacă și îndrăgostit de o unguroaică. Tânărul ofițer e veșnic împărțit între sentimentul datoriei și dragostea de patrie, care-l îndeamnă să dezerteze din armata pentru care depusese jurământul.

Această mulțime de sentimente a fost mânuită de Rebreanu cu o vigoare și o simplitate de virtuos.

Cezar Petrescu, autor strălucit și fecund, înzestrat cu o bogată imaginație și cu un pătrunzător simț psihologic, înfățișează în romanele sale societatea românească contimporană, fără să neglijeze nici-unul dintre aspectele sale interesante.

Orice latură a vieții e înțeleasă și înfățișată cu măestrie de pana lui Cezar Petrescu. In opera sa bogată și foarte variată, putem urmări mediul țărănesc și al micilor burghezi, orașul și moșia, politica și viața bancară, zbuciumul afacerilor, viața intelectuală, precum și toate problemele pe care le poate prezenta o țară în plină ascensiune economică și spirituală.

Camil Petrescu în „Patul lui Procust" a încercat cu succes să concentreze într'o operă detaliată o interesantă experiență psihologică.

Ionel Teodoreanu, scriitor de o neobișnuită bogăție de stil, a reușit să descrie partea poetică și romantică a vieții, realizând în trilogia sa „La Medeleni" povestea unei familii moldovenești dela primii ani ai secolului în care trăim până la epoca de după războ.

Gala Galaction a știut să evo-

Urmare în pag. 2-a

Actualităţi Ştiinţifice

Mimetismul peştilor

După cum se ştie, mimetismul este facultatea unor anumite animale de a se prezenta sub o înfăţişare asemănătoare cu aceea a mediului în care trăesc. Această însuşire, împiedicând pe oameni sau alte animale să le recunoască constitue un mijloc de apărare naturală, care se exercită, fie în mod brusc, fie— de cele mai multe ori — în urma unei îndelungate obişnuinţe.

Cameleonul, când îşi schimbă culoarea după diferitele ore ale zilei înfăţişându-se verde, dimineaţa şi imediat după amiază, galben sau portocaliu la apusul soarelui, şi negru în amurg, — săvârşeşte în realitate acţiuni determinate de mimetism. Deasemenea, schimbarea culorilor depinde într'o mare măsură şi de emoţiile lui. Aşa, de pildă, mânia îl face să se'ntunece, văzând cu ochii.

Făpturile, care posedă în cel mai înalt grad facultatea mimetismului, sânt insectele. Câteodată este aproape imposibil să le observi în iarbă, pe pământ sau pe trunchiul arborilor, cum se 'ntâmplă în special cu lăcustele, greerii şi numeroase specii de fluturi.

Unele păsări şi reptile prezintă aceeaş însuşire. Pescarii au observat un fenomen asemănător la peştii, care iau culoarea fundului apei unde trăiesc şi a ierburilor ce invadează râurile. Fenomenul se petrece aproape instantaneu. Aşa, de pildă, un păstrăv brun poate să devie verde, albastru sau cenuşiu şi uneori se transformă într'o oglindă transparentă, confundându-se cu apa.

Se pare că aproape toţi peştii dispun de această resursă, de care uzează, pentru a scăpa de numeroşii lor vrăjmaşi acuatici şi tereştri. Ca titlu de curiozitate, se semnalează cazul unei specii de peşte care, aşezat pe o placă pentru şah, capătă o coloraţie de pătrate albe şi negre.

Fenomenul mimetismului se remarcă deasemenea dacă folosim o stofă cu diverse tonuri de culori.

Auto-tratamentul cânelui

Atât cânii, cât şi multe alte animale, obicinuesc să-şi lingă rănile de pe corp. Această deprindere era socotită ca o practică inofensivă. Iată însă că cercetările recente ale profesorului Dold, de la Universitatea Tübingen, au arătat că gestul echivalează cu un adevărat tratament antiseptic.

Faptul nu trebue să ne surprindă. Să nu uităm că saliva tuturor acestor animale exercită anumite efecte bactericide. Astfel, acţiunea animalului împiedică propagarea culturilor de microbi în preajma rănilor. Dealtfel, experienţele, făcute în acest sens, sânt perfect concludente.

Lingându-şi rănile pe corp, animalele reuşesc să înlăture nu numai impurităţile şi părul din aceste răni, ci îşi aplică de fapt un tratament antiseptic foarte eficace.

Aparatul fotografic în.. ochelari

Technica aparatelor fotografice a realizat în timpul din urmă adevărate recorduri de dimensiuni minuscule, în special pentru uzul reporterilor. Astfel, s'au putut construi aparate, care pot fi ascunse în acul de cravată, în diferiţi butoni, şi în alte locuri, unde trec neobservate.

De curând, poliţia americană a descoperit o şi mai ingenioasă modalitate de plasare a obiectivului fotografic. Aparatul este introdus într'o dulie minusculă a ochelarilor. Obiectivul, fiind mai mic decât gămălia unui ac, este mascat cu uşurinţă în rama colorată a ochelarilor. Dispozitivul de declanşare se găseşte la marginea geamului drept.

Peliculele, realizate cu acest aparat minuscul, au o lăţime de 1 mm., şi pot fi observate numai cu ajutorul unei lupe. Ele permit însă o mărire suficientă.

Negrii la boală

Un medic american, doctorul Lee din Atlanta, a făcut de curând o interesantă comunicare, relativ la felul special cum se comportă negrii în caz de boală.

Bazat pe o îndelungată practică medicală, medicul yankeu susţine că bolnavul negru manifectă reacţiuni psichologice fundamental deosebite de acelea ale bolnavului alb. O trăsătură isbitoare e faptul că negrii se arată nepăsători şi acceptă cu resemnare, ca ceva inevitabil, orice agravare a boalei. Tot timpul cât ţine tratamentul, negrul nu-şi schimbă dispoziţia şi suportă, fără să se plângă şi fără să se teamă, orice dureri şi perturbaţiuni organice.

In schimb, imediat ce e vorba de o operaţie sau o cât de uşoară intervenţie medicală, ei sânt cuprinşi de o adevărată panică.

Această reacţiune corespunde în totul psichologiei popoarelor primitive şi sălbatece, care preferă, în caz de boală, să se trateze prin magie şi vrăjitorie, manifestând însă o aversiune irezistibilă pentru orice atingere din partea unei persoane străine.

Graiul animalelor

In Pasadena (California) s'a inaugurat de curând o mare expoziţie de animale. Discursul de deschidere a fost rostit de un papagal, care, în faţa microfonului a pronunţat un original „speech" de 75 de cuvinte diferite. Pasărea ura bun venit oaspeţilor şi-şi exprima speranţa că expoziţia, pe care a avut onoare s'o inaugureze, se va bucura de un deplin succes. Aplauzele publicului înmărmurit şi strigătele furtunoase „d'acapo", n'au reuşit să convingă pe orator să-şi repete cuvântarea.

Cu acest prilej s'a discutat din nou problema, atât de controversată a graiului la animale. Specialiştii s'au întrebat dacă un papagal poate sau nu să priceapă înţelesul unor anumite cuvinte, pe care le rosteşte. In definitiv, dacă un papagal oarecare îţi spune „ intră", atunci când te apropii de uşă, este evident că pricepe rostul acestei invitaţii. Nu putem oare admite, prin extensiune, că ar putea exista anumiţi papagali excepţionali, capabili să înţeleagă sensul, nu numai al unui singur cuvînt, ci chiar al mai multor cuvinte diferite?

Se comite însă o eroare fundamentală. Desigur, animalele au un grai al lor propriu, care însă nu e comparabil cu acel al oamenilor. Aşa de pildă, fie păsările, fie mamiferele, au la îndemână diverse mijloace de comunicare mutuală. Pe calea aceasta însă, ele nu exprimă o părere, o manifestare a inteligenţei, ci numai senzaţii şi simţăminte. Oamenii se folosesc de vorbe, animalul se mulţumeşte să emită sunete comune cu ale celorlalţi indivizi din aceiaş specie. Aceste sunete le sânt — ca să zicem aşa — înăscute. Dacă, de pildă, am creşte un cocoş domestic între cocoşi sălbateci, el nu-şi va schimba felul său de a cânta „cucurigu". Totuş, pentru a-şi îndeplini această funcţiune în mod corect, el are nevoie de un model, după cum păsările cântătoare imită şi ele pe semenele lor. O excepţie la această regulă o fac numai papagalii şi în general păsările care imită glasul omenesc, fără să-l priceapă. Omul însă, — indiferent de rasa căreia-i aparţine, — dobândeşte iniţiarea graiului dela mediul înconjurător, chiar şi atunci când nu e vorba de limba sa maternă.

E drept, că există câţiva câni care, graţie sforţărilor unor dresori iscusiţi, au reuşit să răspundă prin cuvinte la anumite întrebări. De aci nu rezultă însă că animalul înţelege ceeace spune. Avem cel mult o pildă de dresaj ingenios. Cânele e deprins să emită din laringele său anumite sunete, în anumite cazuri.

In realitate, graiul animalelor are un substrat fundamental deosebit. Astfel, diferite sunete emise de maimuţe au fost odată înregistrate pe o placă de gramofon şi reproduse apoi în faţa altor maimuţe. La sunetele de spaimă, animalele au luat-o la goană, la semnalele de foame sau mâncare au manifestat o abundentă secreţiune salivară. Spaima, foamea, tristeţea, panica — singurele elemente care împing animalul să emită sunete, — nu sânt decât senzaţii şi sentimente, dar nu gânduri. După cum vedem, experienţele de până acum nu ne îndreptăţesc să afirmăm existenţa unui grai al animalelor, ca mijloc de comunicare al gândurilor. Acest grai se reduce la expresia unor stări afective elementare.

ING. I. S.

BILL GAZON IN SPANIA. Neîntrecutul călător de optsprezece ani, în expediţiile sale, pline de aventuri, tot pe atât de îndrăzneţe, pe cât de romantice, nimereşte şi pe meleagurile Spaniei, astăzi atât de însângerate de lupta dintre fraţi. Şi, acolo, pe acel pământ atât de frământat de obuze şi mitraliere, Bill Gazon are, la rându-i, o încăierare, pentru frumosul ţel pe care-l urmăreşte. In volumul CĂLĂTORIILE SALE FANTASTICE este povestită, cu mult humor, trecerea sa prin Spania, de unde a putut scăpa numai graţie unei pescăriţe. Călătorii fantastice în America, America de Sud, Asia Orientală, etc., cu peste 60 ilustraţiuni în text. 3 volume mari a câte 600 pagini fiecare. Lei 20 volumul.

Viaţa teatrală

„Avarul" de Molère la Teatrul Naţional

Teatrul Naţional ne-a prezentat Lunea trecută „Avarul" lui Molière, într'o montare nouă, datorită d-lui I. Sahighian, într'o traducere inedită a d-lui Tudor Arghezi, şi într'o interpretare primenită. S'a încercat deci o operă de întinerire a repertoriului molieresc, prin adaptarea lui la nouile posibilităţi de montare şi prin aclimatizarea clasicismului la nouile concepţiuni de artă dramatică. In ce măsură s'au realizat toate aceste intenţiuni, vom vedea mai jos. In orice caz trebuesc subliniate eforturile făcute de direcţiunea Teatrului Naţional, care s'a străduit să reînvieze opera lui Molière, mai înainte chiar de a o face Comedia Franceză.

„Avarul" s'a jucat pentru prima oară la 9 Septembrie 1668, fără să fi repurtat vreun succes considerabil. Dovadă că la a treia reprezentaţie reţeta nu a depăşit modica sumă de 434 de livre. La 14 Decembrie 1668 el este reluat, de data aceasta cu mai mult răsunet, iar până la moartea lui Molière este reprezentat de vreo patruzeci de ori, fiind jucat în fiecare an.

Ca toate piesele lui Molière, „Avarul" este inspirat direct din autorii antici. In speţă „Aulularia" lui Plaut a servit ca model pentru crearea lui Harpagon. Deasemenea, câteva scene din „Avarul" au fost luate după o comedie de Larivey „Les esprits" (1579) precum şi din „La bélle plaideuse" de Boisrobert (1654), din care Molière a copiat aproape cuvânt cu cuvânt scena fiului care se împrumută dela tatăl său, fără ca nici unul să bănuiască legătura dintre ei, precum şi lista obiectelor pe care cămătarul vroia s'o treacă în contul sumei împrumutate.

Intocmai ca Shakespeare, Molière şi-a luat material acolo unde l-a găsit fără nici o jenă, şi fără să fi ascuns acest lucru. Dar ca toţi creatorii de geniu, Molière a reuşit printr'o adaptare măiastră, să personalizeze tot ce a copiat, şi să dea o strălucire neasemuită graţie unui aport minim, acolo unde izvorul din care inspiraţia dramaturgului se alimenta, era şters şi mediocru.

„Avarul", ca de altfel în mai toate comediile lui Molière („Burghezul gentilom", „Mizantropul", „Tartuffe", „Bolnavul închipuit", etc.) nu este un simplu personagiu, Harpagon reprezintă un caracter uman de structură eternă. Este ceva social în complexul de sentimente care se sădesc în chipul acestui avar. Harpagon este demnul reprezentant al tuturor zgârciţilor. El personalizează un viciu general, şi prin aceasta intră în galeria eroilor de mare anvergură. Molière şi-a redat personagiile prin figuri definitive. El i-a văzut în linii largi şi mari, şi toată bogăţia de detalii cu care îşi caracterizează eroii, sânt ele înseşi detalii de ordin general, care ajută să fixeze şi mai bine trăsături de geniu.

Nimic nu-i scapă lui Molière, atunci când delimitează atitudinile şi reacţiunile eroului său. Harpagon este un tip complect, în ceeace priveşte desfăşurarea şi posibilităţile zgârceniei lui. Astfel Molière ni-l arată mai întâi ca un rival al propriului său fiu. Sentimentul patern este complect umbrit de egoismul feroce ce-i stăpâneşte firea. In al doilea rând Harpagon ne este înfăţişat ca un om amorezat. Dar şi iubirea lui Harpagon dispare în faţa avariţiei. Il vedem în sfârşit lovit în propria lui zgârcenie, îl vedem pe Harpagon furat. Aci se deslănţueşte toată furtuna care zace ascunsă în acest om închis în el însuşi, de frică să nu se trădeze. Molière îi întinde eroului său toate cursele şi toate piedicele, posibile, caută prin orice mijloc să-l scoată din viciul acesta, care-i mistue firea. Dar Harpagon rezistă până la sfârşit, şi sacrifică orice dorinţă şi orice plăcere pentru bani. Harpagon rămâne tipul neclintit al avarului, cu toate sforţările lui Molière, de a-l readuce pe calea cea bună. Rareori un personagiu care să-şi urmeze un drum cu atâta siguranţă, cu atâta perseverenţă, cu atâta voinţă.

Despuiat de tot ridicolul ce ţâşneşte din exagerarea personajului, tipul lui Harpagon este tragic, de cel mai profund şi cel mai omenesc tragic. Molière are însă grija de a readuce tonul piesei la comedie, printr'un personagiu nou, care apare abia în actul al treilea, şi care schimbă toată atmosfera tragică în cea mai grotescă farsă. Acest personagiu, care are o foarte mare importanţă din punctul de vedere teatral al piesei, este bucătarul-vizitiu jupân Jacques.

Molière are adeseori intervenţii dintr'acestea, care răstoarnă tot, şi care restabilesc echilibrul necesar pentru desfăşurarea normală a dramei. Iată deci că după Harpagon, jupân Jacques este al doilea personaj principal din „Avarul". Se vor mira poate lectorii noştri că dăm atâta atenţiune personagiilor, în detrimentul piesei. Dar Molière, înainte de a face teatru, înfăţişează caractere de o valoare permanentă. Conflictul — deşi admirabil ţesut şi deghizat — este mai în toată producţiunea molierească, bazat pe aceleaşi elemente, de melodramă facilă: un tată care-şi regăseşte copiii după ce i-a crezut morţi, un frate care-şi recunoaşte sora, un fiu care vrea să se însoare împotriva voinţii tatălui, şi aşa mai departe. Pentru acest conflict, Molière uzează de o nouă serie de personagii, pe care i-am numi „personagii de intrigă". Valère şi Elise, Cleante şi Mariane sânt necesari pentru a dezlănţui acţiunea dramatică şi a face din „Avarul" o piesă de teatru. Ei sânt eroi impersonali, fără colorit, fără caracter, al căror rol se mărgineşte în a schimba interesul spectatorilor şi nimic mai mult.

Molière se dovedeşte şi aici, un perfect technician în arta de a construi o piesă. Pesonajul principal care este de obicei un auxiliar în desfăşurarea acţiunii, este în mod treptat introdus în conflictul preparat cu dibăcie de personagiile de intrigă, şi astfel realizarea capătă o formă omogenă şi precisă, din care nu lipseşte nici un element.

Dialogul lui Molière este adeseori foarte curios, şi se reduce în fond la un monolog scindat. Interlocutorii îşi urmează gândul, fără să se preocupe unul de cellalt, până ce, în clipa când au terminat cele ce aveau de spus, se întâlnesc faţă în faţă şi conflictul preparat mai dinainte izbucneşte cu toată tăria. Un concludent exemplu este scena dintre Harpagon şi Cleante în clipa când îşi dau seama că unul este cămătarul şi celalt solicitatorul.

„Avarul" a fost jucat de teatrul Naţional, în traducerea d-lui Tudor Arghezi. Afară de câteva românisme care după părerea noastră puteau fi înlocuite, (ca aluziunea făcută la Păcală sau expresiuni de mahala românească ca „Fire-al dracului să fii", nu ne-am dat seamă la nici un moment că „Avarul" a fost tradus. Este, credem, cea mai bună laudă ce o putem aduce traducătorului.

Domnul Ion Sahighian ne-a prezentat „A v a r u l" într'o montare nu numai nouă dar şi inedită. Eforturile d-sale de a moderniza pe Molière, merită o atenţiune deosebită, pentrucă în tot ceeace a făcut d. Sahighian, am simţit cea mai deplină sinceritate şi cel mai pasionat entuziasm. Ne întrebăm însă dacă se simţea nevoia tuturor acestor noutăţi. D. Sahighian a împărţit „Avarul" în mai multe tablouri, ce se petrec când în grădină când în casa lui Harpagon. Sântem, evident, partizani hotărîţi ai tuturor încercărilor care pot să arunce o lumină nouă în înţelegerea şi interpretarea clasicilor. Numai că viziunea cinematografică pe care a sugerat-o d. Sahighian nu se impunea în montarea „Avarului". D. Sahighian nu a dăunat cu nimic piesei, dar nu rămâne mai puţin adevărat că această schimbare de decoruri nu-şi găseşte justificarea. Acţiunea se desfăşoară în câteva ceasuri, şi în aceeaşi încăpere. Eşirile şi intrările personagiilor sunt atât de abil dozate de Molière, încât faptul de a putea urmări personagiile şi după ieşirea lor din scenă, — aşa cum a înţeles d. Sahighian să ne-o arate — nu ajută cu nimic mersul normal al acţiunii dramatice. Tentaţiunea d-sale rămâne totuşi ca o interesantă şi personală concepţie.

Unde d. Sahighian a reuşit în schimb să creeze ceva, a fost în jocul actorilor. D-sa ne-a prezentat un ansamblu omogen şi unitar, şi a ştiut să scoată în evidenţă scenele cele mai importante. Nu ne-am împăcat însă de loc cu mobilierul atât din casă cât şi cel de pe balcon. Unul era de cel mai autentic stil Ludovic al XV-lea, iar celălalt de un perfect stil nou din jurul lui 1900. Şi ne-a mirat deasemeni, cum casa în interior are în afară de parter, un etaj destul de înalt, iar văzută din exterior nu mai avea decât un singur etaj.

In rolul lui Harpagon a apărut pentru prima oară d. I. Finteşteanu. Acest comedian cu reale însuşiri, a trecut cu brio dificilul examen la care a fost supus. Stăpânindu-şi personagiul la perfecţie, d-sa ne-a redat un Harpagon brutal şi totuş plin de nuanţe.

Creaţiunea d-lui Finteşteanu a fost excelentă din toate punctele de vedere.

Trebue subliniată deasemeni apariţia d-lui N. Atanasiu în La Fleche. D-sa a jucat într'un ton de farsă care se impunea în comedia lui Molière.

Restul ansamblului care cuprindea pe d-nii N. Bălţăteanu, A. Pop Marţian, G. Baldovin (care trebuia să fie mai grotesc în Jupân Jacques) şi d-nele Sonia Cluceru, Marietta Anca şi Elvira Godeanu, printr'un joc discret a contribuit la succesul serii.

GH. NENIŞOR

Romanul românesc

Continuare din pag. 1-a

ce în opera sa un întreg trecut glorios şi pitoresc.

Marele roman-fluviu întreprins de Constantin Stere sub titlul general „In preajma revoluţiei", care cuprinde nouă volume, şi care a fost întrerupt de moartea autorului, conţine experienţa unei vieţi bogate în evenimente de toate felurile, descrise într'un stil nervos şi original. O întreagă lume se mişcă şi reacţionează în romanul lui Stere care a fost economist şi om politic înainte de a face literatură, la o vârstă când alţi scriitori se gândesc la odihnă.

Progresul romanului românesc, început acum cincisprezece ani, e departe de a fi epuizat. E de sperat însă ca nuvela, foarte părăsită în ultimii ani, să cunoască o nouă reacţie.

Pentru moment însă, romanul e încă genul preferat atât de autori cât şi de publicul românesc.

Radiofon şti!

Aveţi vreo nedumerire în materie de Radio?

Aveţi nevoe de vreo lămurire sau sfat practic?

Adresaţi-vă cu încredere revistei

RADIO

Radiofonie — Televiziune
Ştiinţă pentru toţi

Veţi primi imediat şi gratuit răspunsul la rubrica „De vorbă cu cititorii" care apare regulat în această revistă.

Citiţi:

MAGAZINUL No. 66

pe Septembrie, cu următorul SUMAR:

Sfârşitul vacanţei | Plăcerile mesei în apă | Exoticele infidele
Adios Gauchos! | Cetatea celor 500 femei | Genii politice în căsnicie
Sufletul vedetelor | Soţia d-tale te înşală! | Trenuri speciale

„OTTO ELEFANTU"
comedie în 3 acte, localizată de **Sică Alexandrescu** şi **Tudor Muşatescu.**

148 pagini tipărite la Heliogravură, în culori, pe hârtie velină, cu numeroase planşe, fotografii, reproduceri fotografice şi picturale.
De vânzare la toţi depozitarii, chioşcarii şi debitanţii.

Preţul Lei 25

CHARLES BOYER
CAROLE LOMBARD
GARY COOPER
FRED MAC MURRAY
IRENE DUNNE
GLADYS SWARTHOUT
MERLE OBERON
MARLENE DIETRICH
CLAUDETTE COLBERT

sunt numai câteva din vedetele favorite ale publicului bucureştean, cari vor fi revăzute în noui producţiuni în această stagiune.

Titlurile acestor filme precum şi alte amănunte suplimentare vi le furnizează ultimul număr al revistei

CINEMA

care a apărut azi cu un voluminos şi interesant material redacţional.

Dacă sunteţi frumoasă,
Dacă aveţi o rudă sau o prietenă frumoasă, puteţi câştiga

7000 LEI PREMII

citiţi amănunte în excelenta publicaţiune

„MAGAZINUL"

150 pagini mari, tipărite la heliogravură, cu numeroase fotografii, reproduceri fotografice, tablouri în culori, nuduri, desene, cu un senzaţional şi bogat materia

Preţul 25 lei

BRADFORD WASHBURN

Fortăreţe de ghiaţă

Acum vre-o treizeci de ani s'au trimis o serie de expediţii spre a face harta laturii stângi a hotarului dintre Alasca şi Canada (acolo unde acesta trecea peste creştetul uriaşilor munţi din Lanţul Saint Elias) şi spre a studia mişcările unice ale gheţarilor din această ultimă fortăreaţă a epocei de ghiaţă în America de Nord.

După aceste cercetări tot mai rămânea un gol pe hartă, o suprafaţă de aproape 8000 de kilometri patraţi, întinzându-se la apus şi miazăzi de lacul Kluane.

Anul trecut sub patronajul Societăţii Naţionale de Geografie din Statele Unite, s'a organizat o expediţie cu scopul de a încerca pentru întâia oară trecerea lanţului de munţi Saint Elias şi de a se alcătui harta cât mai complectă cu putinţă a acestei părţi necunoscute din Canada, la răsărit de Alasca şi până la fluviul Alsek.

Cum ţinutul acesta e blocat la apus de masa uriaşă a Lanţului Saint Elias, iar la apus de 240 de chilometri de pustiuri virtual netrecute pe hartă, chiar numai apropierea de el era o problemă grozav de încurcată. Vara pe coastele Alascăi e deosebit de primejdioasă pentru fotografi sau exploratori, şi suprafaţa gheţarilor, în anotimpul acesta, în deobşte tăiată de sute de crăpături ce nu se pot trece.

Iarna însă, cu tot gerul aprig şi desele vifornițe, cerul e de obicei mult mai limpede decât vara. Gheţarii sânt învăluiţi într'o mantie groasă de zăpadă care acoperă crăpăturile primejdioase, şi înaintarea cu skiurile din tabără în tabără e şi mai neprimejdioasă şi mai repede decât cu piciorul.

Rolul aeroplanelor

Din pricina acestor fapte şi ţinând seama de distanţa mare de străbătut, singurul mijloc cuminte de transport până la ţinta noastră, au fost aeroplanele înzestrate cu skiuri.

Personalul expediţiei Yukon era alcătuit dintr'un grup vesel de oameni harnici, toţi alpinişti sau skiori cu experienţă.

Am avut norocul să luăm cu noi pe Andrew M. Taylor, ale cărui numeroase isprăvi în Alasca i-au câştigat un loc de frunte printre exploratorii munţilor americani, Robert H. Bates, cu doi ani de anevoioase explorări pe muntele Crillon din Alasca, la activul său; şi Adams Carter, cu care făcusem cea dintâi ascensiune a muntelui Crillon, cu un an înainte. Ceilalţi tovarăşi erau Harteness Beardsley şi Ome Daiber.

Dela Seattle i-am telegrafiat lui Taylor să ducă merindele noastre numai până la Carcross, la vre-o 95 de kilometri la nord de Skagway.

Un ţinut nemaivăzut de ochi omeneşti

Mai multe zile de vifor cumplit înzăpeziseră trenul, aşa că foarte curând după ce ajunsese Andy la Carcross, am sosit şi noi, Daiber şi cu mine, la 25 Februarie. Carter, Bates şi Beardsley trebuiau să vie cu primul vapor, peste trei zile. Timpul era minunat — senin, aer curat şi rece — şi ne-am hotărît să facem pe dată un sbor de recunoaştere.

Norocul ne însoţea. Ne-am trezit în uruitul groaznic al ceasului-deşteptător, a doua zi dimineaţă, la şase. Cu toată temperatura de 30° sub zero, la opt fără zece minute am pornit într'unul din cele mai strălucite sboruri pe care le-am făcut vreodată.

Soarele tocmai răsărise din dosul dealurilor, când ne-am îndreptat avionul dealungul drumului însemnat cu rămurele de molift roşu, înfipte ici şi colo în vârful troienelor de zăpadă, îngrămădite pe ghiaţă.

Urcând, încet, temeinic, am lăsat curând lacul Bennett departe în urma noastră; o mare de vârfuri crestate, necunoscute, tălăzuia sub noi.

Spre miazăzi culmile măreţe ale munţilor Crillon şi Fairweather se înălţau departe, la peste o sută cincizeci de chilometri, dar limpezi şi reliefate pe cerul sticlos de iarnă.

Cum urcam treptat, din haosul pustiu de vârfuri albite, începurăm să desluşim grămada uriaşă a Lanţului Saint Elias, încă jos în zare, la 250 de kilometri înaintea noastră. Soarele se ridică mai sus şi cu el şi termometrul de pe aripa noastră. La ora nouă, departe în faţă dar limpezi în lumina strălucitoare, zărirăm contururile unui gheţar uriaş ce scobora la răsărit, către noi, din muntele Hubbard.

Apropiindu-ne, desluşirăm valea râului Alsek trecând pe lângă capătul lui; priveam la un ţinut pe care nici un ochi omenesc nu-l mai văzuse vreodată.

Eram atât de aţâţaţi de descoperirea noului nostru gheţar, care era lung de cel puţin 65 de kilometri şi străbătea tot ţinutul a cărui hartă trebuia s'o alcătuim noi, încât ne-a luat pe neaşteptate strigătul pilotului, Everett Wasson: „Aa, uite încă unul!"

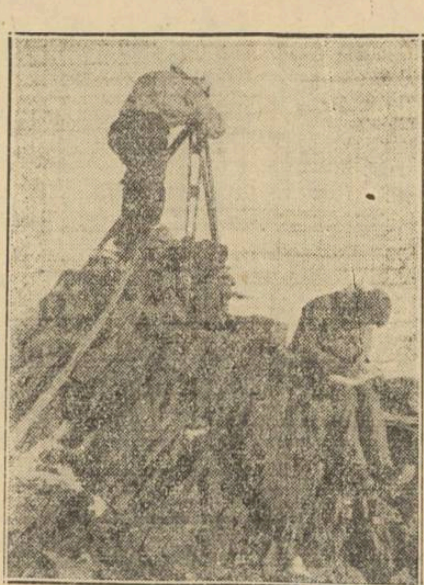
Arătă spre stânga, la sud de noul nostru gheţar şi în adevăr, acolo era unul încă şi mai lung poate, întinzându-se până departe în inima lanţului, din valea îngustă a râului Alsek, ce se afla acum drept sub noi. Şi apoi, până nu apucasem încă să ne desmeticim din emoţia descoperirii acestor două râuri noui de ghiaţă, tot atât de lungi cât cele mai mari cunoscute mai înainte în America de nord, un al treilea, cu mult mai mare decât acestea două, se ivi mai departe spre miazăzi!

Comparărăm descoperirile noastre cu golul mare depe harta noastră. Toate se potriveau de minune. La răsărit de noi se întindea lacul Bates, marginea cea mai depărtată a ţinutului înscris pe hărţi, din Yukon, şi în faţa noastră, dincolo de ultimul din cei trei gheţari, se înălţau vârfurile Hotarului Internaţional.

La ceasul zece trecusem de centrul suprafeţii necunoscute şi ne îndreptasem mersul spre nord, în jurul muntelui Hubbard.

Cum lunecam dincolo de stâncile înfiorătoare ale muntelui, sburând la 4500 de metri, o privelişte uluitoare se desfăşură înaintea noastră. Departe, în zare, se înălţa vârful uriaş al muntelui Logan ridicându-se până la 6500 de metri deasupra câmpiilor de ghiaţă, nesfârşite parcă, ale gheţarilor Seward şi Hubbard. La stânga noastră era muntele Vancouver, înalt de 5230 metri, ale cărui vârfuri nici un ochi omenesc nu le mai văzuse până acum din unghiul acesta; şi uitându-se peste umărul lui, la nord, la alţi 80 de kilometri şi mai bine, depărtare, sclipea conul de ghiaţă al mândrului Saint Elias.

Gheţarul Hubbard nu se oprea, ca pe harta noastră, lângă muntele Vancouver, ci şerpuia spre nord cale de încă 50 de kilometri, pierind din vedere dincolo de zidurile muntelui Logan.

Postul de observaţie

La răsăritul lui se ridicau ameţitoare două vârfuri necunoscute, unul de peste 4000 de metri, altul înalt poate de vre-o 4300 — şi niciunul însemnat pe harta pe care o aveam!

Povârnişurile înzăpezite de pe coasta de răsărit a vârfului mai mare se isprăveau lin într'un gheţar uriaş, care se pierdea într'o grămadă uriaşă de munţi ce trebue să fie aşezaţi cam pe lângă lacul Kluane. Acesta era probabil unul din braţele marelui gheţar Kaskawulsh, al cărui sfârşit se vede pe toate hărţile, dar a cărui obârşie rămăsese veşnic o taină.

Ocolind în sbor gheţarul Hubbard, luarăm fotografii. Apoi, nerăbdători să descoperim cursul gheţarului Kaskawulsh, am cârmit spre răsărit şi am pornit în jos pe braţul ce ni se părea nouă braţul lui stâng. La început înfăţişându-se ca o serie de câmpii înzăpezite, late şi netede, acesta se îngustă curând în formă de strâmtoare adâncă, de vreo 3-4 kilometri lăţime cu pereţi înalţi de stâncă de o parte şi de alta.

Pe când coboram un alt gheţar uriaş se uni cu cel de sub noi, dinspre stânga; ne-am dat seama că acesta era fără îndoială Kaskawulsh. Drept înainte, după ce trecusem de o cotitură bruscă, strălucea faţa îngheţată a lacului Kluane. Haosul de ghiaţă se isprăvi şi copacii se iviră din nou presăraţi prin valea de sub noi.

La amiazi ne rotirăm în jurul unui ciorchine de colibe la capătul de sud al lacului şi coborîrăm lângă depozitul nostru de benzină de pe mal.

In căutarea unui loc de tabără

In timp ce Wasson şi mai mulţi băeţi din colonia alăturată aprovizionau cu benzină avionul, Taylor şi cu mine discutam problema vitală a taberei noastre de bază. Amândoi simţeam că punctul cel mai nimerit pentru un centru de operaţii ar fi la jumătatea noului nostru gheţar, care cobora din muntele Hubbard către Alsek. In acest punct gheţarul se bifurca. Jumătate din el îşi avea isvorul pe o înălţime tocmai la nord de muntele Hubbard. Celălalt braţ se răsucea brusc spre sud, tivind prăpastiile de sud ale muntelui Hubbard şi se unea cu gheţarul Hubbard, ceva mai la răsărit de hotarul dinspre Alasca.

După prânz hotărîrăm să facem, înainte de întoarcerea la Carcross, încă un sbor scurt, în sus pe Kaskawulsh până la capătul acestuia, şi apoi în jos pe furca gheţarului nostru cel nou, până la fluviul Alsek, ca să luăm fotografii amănunţite din ţinut, ce ne vor ajuta apoi la alegerea locului pentru tabăra definitivă.

Acest sbor s'a isprăvit cu cea mai amară desamăgire din toată expediţia. Cum ne aşteptam după excursia de dimineaţă, un câmp frumos de aterizare, de ghiaţă naturală, se întindea chiar la câţiva kilometri la nord de furca din gheţarul nostru, lat de peste o mie de metri şi întinzându-se cale de cel puţin 6500 de metri în sus pe valea ce urca domol către muntele Hubbard.

Ne-am rotit foarte jos deasupra ţinutului, de nenumărate ori, ca să ne dăm seama de felul zăpezii. Părea, după altitudinea noastră, că e la ceva mai puţin de 2000 de metri deasupra mării. Dar când dădurăm ordinul de aterisare, pilotul scutură din cap. Declară că avionul nu era destul de puternic ca să se înalţe din nou în aerul mai rar, după ce îl coborâse la astfel de altitudine.

Provizia noastră de ulei era pe sfârşite, aşa că nu ne mai rămânea nimic de făcut decât să ne întoarcem din nou la Carcross, să urzim acolo vreun plan nou.

Indeletnicirea geroasă, de a developa clişeele noastre într'o pivniţă, pe întunerec-besnă şi doar la câteva grade peste zero, dădu rezultate neaşteptate. La vreo 45 de kilometri mai jos de viitorul nostru aeroport şi la vre-o 5 kilometri dela capătul de jos al gheţarului, o bucată netedă, frumoasă, de ghiaţă acoperită cu zăpadă, arăta un loc desăvârşit pentru aterizare.

O zi de sbor şi o noapte de reorganizare desnădăjduită preschimbaseră o expediţie modernă, întemeiată mai ales pe aeroplan, într'o cercetare ce trebuia să se folosească de avion cât mai puţin cu putinţă şi care trebuia să atârne numai şi numai de tăria oamenilor noştri şi de o ceată de câni!

In zori, a doua zi, Andy şi Wasson porniră spre gheţar cu un avion plin de merinde şi gazolină (combustibil pentru sobele noastre). Daiber şi cu mine am rămas la Carcross să cercetăm şi să rânduim tot restul echipamentului nostru, ce umplea încă sala de bagaje a micii gări. La amiazi Bates, Carter şi Beardsley sosiră foarte voioşi cu trenul plecat spre nord din Skagway şi în sfârşit eram toţi uniţi.

O perdea înaltă de nori zorea dinspre apus, pe când ziua scurtă de iarnă era pe sfârşite. Incepuse tocmai viscolul şi întunecimea cuprinsese aproape de tot Careross, când Wasson şi Andy coborîră cu avionul din văzduhul ameninţător. Isbutiseră să aterizeze cu bine chiar pe locul unde nădăjduiam noi că se va putea face asta.

După ce făcuseră un ascunziş la adăpost de furtună, pentru merindele noastre într'un morman înalt în mijlocul gheţarului, sburaseră la Kluane, la 128 kilometri spre nord, şi tocmiseră pe Jack Haydon, un băiat din colonia de acolo, cu şase din cânii lui, ca să ne ajute să ne transportăm merindele — fiindcă trebuia să mutăm toate lucrurile la cel puţin 30 de kilometri mai departe în sus pe gheţar, înainte de a ne putea aşeza de tot. Apoi, încărcând o sanie (din acele trase de câni), 200 de litri de gazolină şi 250 de livre de hrană pentru câni, în avion făcuseră calea întoarsă spre sud, până la gheţar.

Cinci zile de viscol — şi de odihnă

Descărcând aceste provizii preţioase în ascunzişul ce se umplea repede, se urcară din nou în avion şi aşa se lăsară în Carcross odată cu noaptea, istoviţi, dar nespus de fericiţi.

Vremea minunată, fără pic de nor, din primele noastre zile în Yuckon, pieri a doua zi într'un viscol, cu termometrul la aproape 20° sub zero. Viscolul ne isbi cu toată furia în după amiaza aceia şi ţinu cinci zile neîntrerupt.

Până la 4 Martie, toate amănuntele echipamentului şi planurilor noastre fuseseră schimbate astfel, încât să se potrivească cu noile împrejurări. Seara ne-am dus la culcare sub un cer strălucitor de stele, cu o temperatură de 25 de grade sub zero încă de pe atunci, şi scoborind cu repeziciune.

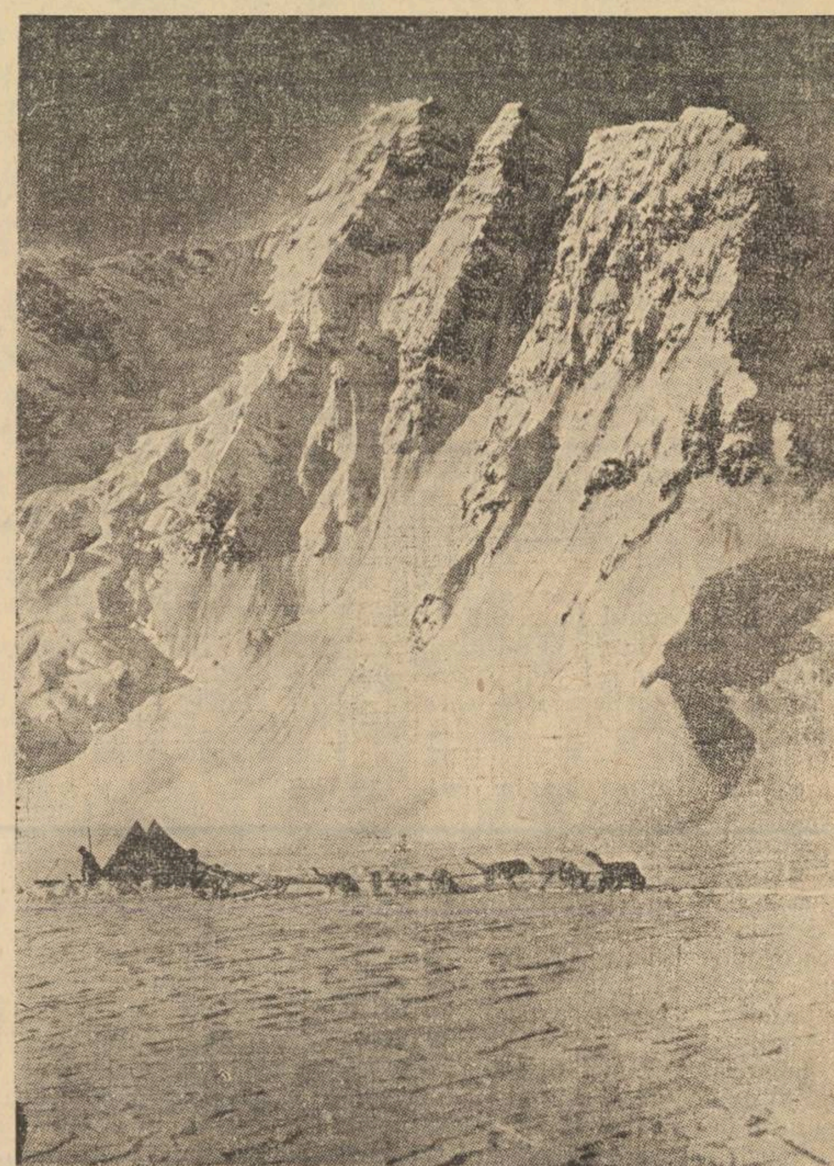
Iarna în Yuckon, omul îşi îndeplineşte treburile în opinteli grozave, în timpul scurtelor popasuri de ger senin, dintr'o serie nesfârşită, parcă, de vifornițe cumplite. Gerul aprig din zorile zilei de 5 Martie ne-a ţinut în Carcross până aproape de ceasul 9, până a putut fi încălzit avionul şi a putut porni primul transport către tabăra noastră de pe gheţar.

La 8.50 dimineaţa Andy, Ome Daiber şi cu mine am pornit-o cu avionul Fokker, cu o încărcătură de 1000 de livre de corturi, merinde şi skiuri.

Urmare în pag. 4-a

Expediţie cu sania pe gheţarul Lowell

La poalele muntelui fără nume

PLASTICA

După o vacanţă destul de lungă, sălile expoziţiilor s'au împodobit iarăş cu opere de artă.

Vom cerceta pe rând saloanele bucureştene. Incepem cu Fundaţia Dalles, ale cărei elegante încăperi adăpostesc manifestări felurite: pictură, sculptură, ceramică.

D-na Elena Popea *este o artistă consacrată, cu viziune şi interpretare personală, urmărind totdeauna să reprezinte o lume de expresie pur cromatică, o lume fluidă, dinamică, cu rosturi de vibraţie luminoasă.*

Acestui gând conducător i se supun toate aspectele naturii, — peisagii, flori, chipuri, formând un întreg omogen, cam manierat, cam monoton poate, dar relevând un talent cu resurse de prim ordin.

Culorile, indicând vag volumul, atât cât trebue ca să justifice subiectul, se ţes între ele, dând o impresie de fantastic, de poveste, dar stricând clarităţii de viziune.

Pornite ca interpretări ale realităţii, tablourile d-nei Popea sfârşesc în decorativ. Un decorativ însă complicat, întortochiat, care justifică mai mult o teorie şi nu se adresează unei desfătări vizuale, — cum cer legile oricărei arte decorative.

De-aceia, pictura aceasta are ceva de experienţă, ceva neterminat, care, prin repetiţie, osteneşte pe amatorul fără prea ample cunoştinţe în tehnica cromaticei moderne.

Pe alocuri intervin şi imagini clare, cu suprafeţe curat şlefuite. Câteva dintre acuarele rămân, cu toată simplitatea tratării, piesele cele mai reuşite.

●

D-ra Lena Constante *nu este o necunoscută în lumea artistică. D-sa cultivă ilustraţia, impodobind cu imagini pitoreşti preţioasele volume editate de Fundaţia Principele Carol.*

Artista vrea desigur să-şi apropie şi alte genuri şi, alegând din rodul sârguinţei an de an, se prezintă în expoziţii personale.

Fiecare perete din expoziţia dela Dalles are strai artistic diferit, tablourile fiind un fel de demonstraţii ale unor mari calităţi în devenire.

Preferăm din strădania d-rei Constante acele mici ilustraţii decorative, spontane şi naive, care amintesc icoanele ruse şi persane, şi care prevestesc un talent de excepţionale posibilităţi.

●

D-l George Barbieri *se înscrie printre acei pasionaţi prieteni ai Balcicului, pentru care aspectele Coastei de Argint a Mării Negre rămân motive de permanentă atracţie.*

Şi în expoziţia aceasta a d-lui Barbieri vom admira deci colţuri de farmec intim ale oraşului nostru caracteristic oriental.

Mări albastre sau verzi, coaste însorite şi accidentate, căsuţe strâmbe şi pitoreşti, se înşirue în cadre puţine, dar egal tratate şi egal văzute, într'o îmbrăţişare de paletă cinstită, sinceră, caldă.

●

Sculptura d-lui Boris Caragea *e în vădit progres. Artistul n'a desminţit încrederea cu care a fost primit şi a căutat să-şi perfecţioneze necontenit tehnica.*

Simţul compoziţiei l-a avut dela început d. Caragea; — numai cizelarea materialului cu siguranţă şi sensibilitate i-a lipsit uneori. Şi-i lipseşte întrucâtva şi azi. Asta se obţine însă cu vremea, artistul fiind foarte tânăr.

Fără îndoială că tot ce face sculptorul dela Fundaţia Dalles este mult influenţat de puternica personalitate a lui Bourdelle, care stăpâneşte încă, mai ales în România, viaţa artistică statuară.

Meritele d-lui Caragea nu sînt însă întru nimic scăzute din pricina acestei influenţe, — d-sa dovedind că ştie să se orienteze şi ştie să prelucreze marile învăţăminte.

Problemele de mişcare în monumentalitate, pe care şi le pune sculptorul nostru aproape în toate lucrările sale, sânt dintre cele mai grele, dinadins alese parcă spre a-şi încerca priceperea în învingerea dificultăţilor.

Şi'n „Joc dobrogean", şi'n „Pescarii", şi'n unele portrete sânt multe contursiuni, este o privelişte obositoare de muşchi întorşi, răsuciţi, o exasperare care prea se repetă şi se aplică după reţetă.

Mişcarea cea mai îndrăzneaţă, cea mai expansivă nu exclude o înscriere clară în spaţiu.

Viaţa poate intra în tiparele artei oricât de diferită de realitate, cu o singură condiţie: să ne pară verosimilă. Prea multe exagerări de tehnică o încarcă inutil şi efectul e adesea contrar.

●

Tot la Fundaţia Dalles se află deschisă şi expoziţia de ceramică a d-lui Ioan D. Nicolescu-Filaret.

Foarte productiv, artistul expune o mulţime de vase de toate mărimile şi de toate formele, — ceiace dă ansamblului mai degrabă un aspect de industrie decât de artă.

Căci ceramica este şi ea o artă, una dintre cele mai delicate şi mai pline de posibilităţi. Definiţia aceasta d. Nicolescu o are în vedere în unele compoziţii cu coloraţie luminoasă, cu scris naiv şi subţire, dar în foarte multe exemplare d-sa este deadreptul lipsit de orice gust artistic.

●

La librăria „Căminul Cărţii" din Bulevardul Academiei, d-ra Claudia Bacalinicov *prezintă treizeci de miniaturi artistice care vestesc un real talent de compoziţie.*

Peisagii, flori, portrete şi icoane stau laolaltă pe un metru pătrat de perete, cuprinzând în cadre de câţiva centimetri adevărate lecţii de culoare şi desen.

Miniatura este în acelaş timp, aci, şi joc al sensibilităţii — şi artă de sugestie.

H. BLAZIAN

Am coborît la ascunzişul nostru la 10,15, în timp ce un vânt îngheţat dinspre apus mătura zăpada de pe muntele Hubbard în jos pe gheţar, spre noi. Toţi trei ne-am petrecut toată dimineaţa înfigând corturile în tabără şi pregătindu-le pentru locuit.

Wasson sbură înapoi la Carcross, după ce ne lăsase pe noi, şi se întoarse târziu după masă cu Carter şi Berdsley, precum şi cu altă încărcătură de merinde. Sobele cu gazolină duduiau, încălzind cafeaua pentru cină. Steagul Societăţii flutura în vârful cortului principal.

Dimineaţa, în timp ce Bob Bates şi cu mine aşteptam întoarecera avionului Fairchild din cursa până la poşta dela Telegraph Creck ca să putem face un sbor pentru fotografiat, Wason sbură încă odată cu o încărcătură de echipament, până la tabără.

Sboruri ca acestea în care o singură pană de motor de o clipă ar fi însemnat sfărâmarea fatală într'un haos de vârfuri de granit îngheţat, ne-au insuflat un respect fără margini pentru piloţii şi mecanicii noştri.

Vârfuri cu nume regale

Vremea bună s'a mai îndurat încă o zi de noi, la 7 Martie. Bob Bates şi cu mine, pe avionul pilotat de Bob Randall, am pornit în zori de zi cu două sarcini de îndeplinit: întâi, să sburăm spre apus, dincolo de tabăra principală şi prin creerul munţilor Saint Elias, în cursul sborului de iarnă plănuit îndelung, în jurul muntelui Logan; al doilea, să luăm pe bord pe Jack Haydon şi pe cei şase câni dela Kluane şi să sburăm cu ei până în tabăra principală, ca să ne complectăm echipajul terestru pentru transportul repede pe gheţar.

După o ceaşcă de cafea sorbită în grabă în tabără, am pornit repede spre apus, mărindu-ne încet altitudinea, în timp ce ocoleam coastele de miazăzi ale muntelui Hubbard. Indreptându-ne spre nord pe deasupra întinselor câmpii de ghiaţă ale gheţarului Hubbard, am trecut de măreţul munte Vancouver şi de vecinii lui, vârfurile gemene pe care le-am numit mai târziu Regele George şi Regina Mary, în cinstea jubileului regal englez.

Sburând la aproape 6000 de metri, scoteam clişeu după clişeu, din primul aeroplan ce turbura liniştea veşnică a marelui gheţar Seward, care se întinde între puternicii împăraţi ai Lanţului Saint Elias, munţii Logan şi Saint Elias. Temperatura, amarnic de rece când pornisem de pe pământ fu încălzită de nişte curenţi de aer ciudaţi, până la 20 de grade sub zero, pe când ne apropiam de 5000 de metri şi ne urmam în pace sborul prin labirintul de vârfuri crestate la nord de muntele Logan şi apoi din nou spre nord peste marea trecătoare îngheţată, dintre munţii Logan şi Lucania.

Deşi temperatura şi vizibilitatea erau foarte bune, vântul era îngrozitor. Grămezi de nori pufoşi fâlfâiau peste Oceanul Pacific şi o negură înaltă, ameninţătoare înainta neîntrerupt spre noi dela apus. Ne-am coborît în tabără la 2.30 după masă şi Bob Randall şi Andy au pornit pe dată la Kluane ca să ia câinii.

In timp ce ei erau duşi, Bob Bates şi cu mine am dat ultimele poveţe pentru transportul în sus pe gheţar, care trebuia să înceapă îndată după sosirea cânilor. Carter şi Andy făcuseră chiar o lungă cercetare pe skiuri, dealungul văii şi găsiseră terenul foarte prielnic, dar distanţele mult mai mari de cum ne închipuisem noi.

La 4.30 avionul Fairchild se întoarse dela Kluane încărcat peste măsură cu cea mai grozavă grămadă de bagaje pe care am văzut-o vreodată. Randall sta la conducere şi în dosul lui în cabina mică a avionului erau tescuiţi Andy, Jack Haydon, o sanie mică şi şase dulăi zdraveni!

Bob şi cu mine aproape ne resemnasem să petrecem noaptea în tabără, înghesuiţi împreună cu ceilalţi în sacii lor de culcare, când avionul se ivi în sfârşit.

Isbutirăm să mai turnăm încă 45 de litri de gazolină; şi am pornit din nou în zbor în amurg. Piscurile albe păreau că plutesc sub noi pe o mare de văi umbrite, în timp ce soarele se ascundea după munţii dela apus. Negurile oceanului îşi rânduiau în grabă trupele pentru luptă. Norii ne urmau repezi. Logan dispăruse şi Hubbard era aproape ascuns de ceţuri negre, urîte la înfăţişare şi înfăşurate în jurul creştetului său.

In noaptea aceia Bob Bates, Randall şi cu mine stăturăm serios la sfat. Să străbaţi Lanţul Saint Elias era un lucru. Să alcătueşti harta lui, ca să-l fotografiezi şi să-l treci din nou, era altceva. Pentru stabilirea taberei de sus, destul de repede ca să ne îndeplinim însărcinarea înainte de desgheţul din Iunie, ne trebuiau sau mai mulţi câni sau mai îndelungat ajutor prin avion.

Randall conduce transporturile aeriene

In sborul din ziua aceia făcusem o descoperire — anume, că Bob Randall era un pilot extraordinar. Bates şi cu mine îi demonstrarăm deci că un aeroplan care sburase cu noi trei toată ziua la o înălţime de 5000 de metri, nu putea întâmpina vreo greutate la decolarea de pe un târâm nemărginit şi bătut de vânt la o înălţime de vreo 2000 de metri — cât bănuiam noi că are furca gheţarului. A doua zi, sub un cer de plumb, urmând îndrumările însemnate pe una din fotografiile developate la Carcros, Randall transportă două încărcături cu echipament din tabăra de jos la răscrucea gheţarului, debarcându-le tocmai unde dorisem noi.

In timp ce şi cei din tabără munceau vârtos, transportând merinde cale de 35 de kilometri pe gheţar, cât era dela adăpostul avionului la răscruce, Bates şi cu mine şedeam pe ghimpi la Carcros, fiindcă furtună după furtună ne împiedeca să sburăm, pentru fotografiat. Abea la 22, aproape două săptămâni dela ultimul drum la gheţar, norii s'au mai împrăştiat. Dar pe când încălzeam avionul, curând după ce se crăpase de ziuă, căciuli de nori ameninţători se îngrămădiseră pe munţii din jur şi o ceaţă groasă plutea pe lac. Numai Bob, Randall şi cu mine am plecat.

La o oră şi jumătate după plecarea din Carcross o spărtură mică în ceţuri se ivi în faţă, drept la răsărit de cetăţuia puternică a muntelui Houbbard. Gheţarul sărea sub noi, o fâşie lată de argint cu umbre uşoare de nori cenuşii alergând în goană peste el. Am oprit motorul şi am pornit în jos în cercuri largi.

Tabăra de jos nu se vedea nicăeri. De jur împrejur erau troene nesfârşite de zăpadă proaspătă, neatinsă, îngropând orice urmă de cărare. O pată neagră, mică, pe jumătate acoperită de nămeţii uriaşi, putea fi un cort singuratic. N'am fi putut spune.

Tabăra găsită printr'o gaură în nori

Grăbindu-ne în susul văii, ne-am rotit pe deasupra adăpostului de sus, la 28 de chilometri mai departe. Acolo, spre bucuria noastră se afla tabăra nouă, adăpostită bine sub stâncile de la stânga barierei mari de ghiaţă ce desparte jumătatea de sus a gheţarului, de cea de jos. Vântul bătea atât de tare încât avionul s'a oprit aproape în clipa în care a atins pământul.

Uniţi acum din nou şi muncind acum în fiecare zi din zori până seara, ne-am transportat treptat tabăra în sus, pe un gheţar povârnit, plin de crăpături, până la un podiş, la 2700 de metri, chiar la poalele măreţelor stânci ale muntelui Houbbard. Timpul fusese scurt, încât am fost nevoiţi să punem şi oameni să tragă la sănii alături de câni. Toţi erau morţi de oboseal când în sfârşit ne-am aşezat tabăra acolo sus, după ce ne mutasem toată avuţia cu 32 de chilometri în patru zile.

A doua zi în zori era foarte senin. Pe o zi atât de strălucitoare, cu nişte împrejurimi atât de uluitoare, era greu de crezut că vremea ne va fi potrivnică. Dar barometrul scoborâse toată noaptea.

Singura noastră nădejde era să ajungem la adăpostul cel mai depărtat cu orice preţ, încât, dacă viscolea a doua zi, să ne putem întoarce la tabăra mai joasă înainte de a fi îngropată cărarea sub zăpadă.

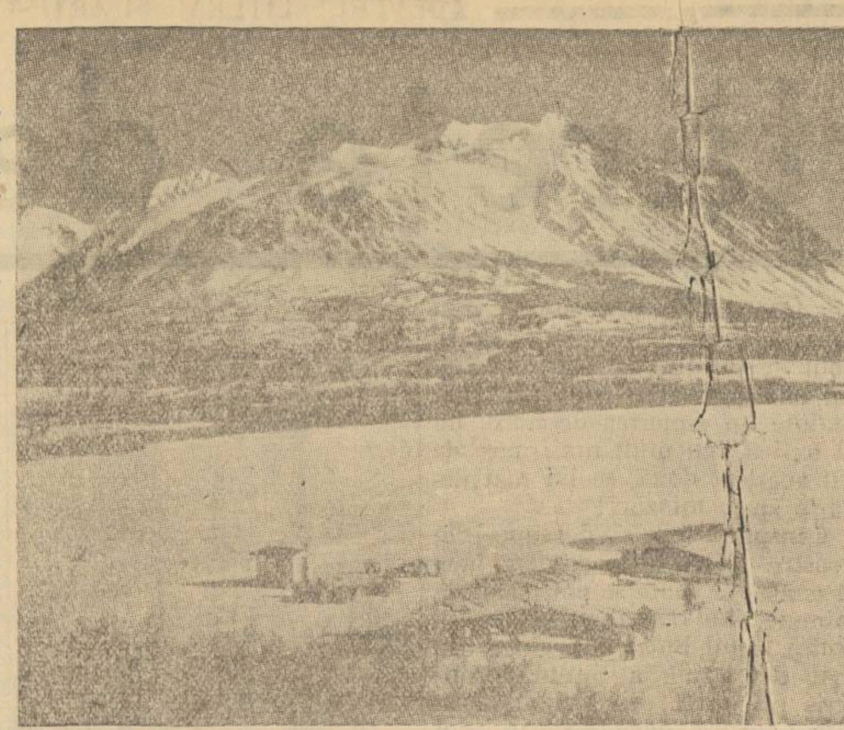
Jack Haydon şi Harty Beardsley s'au oferit să facă drumul până la adăpostul de cercetări, în timp ce toţi ceilalţi erau instruiţi să stea în tabără, gata de ajutor.

Inarmaţi cu căngi, târnăcoape pentru ghiaţă şi frânghii, precum şi cu teodolitul nostru, cu ziarul explorării şi cu hrana trebuincioasă, Jack, Harty şi cu mine am plecat din tabără la şapte dimineaţa luptând cu un vânt rece de miazănoapte.

Niciunul din noi nu dormise mult noaptea, mai ales din pricina unui ţăruş de-al cortului, care ieşise din loc şi-şi petrecuse noaptea împungându-mă drept în mijlocul spinării pe sub podeaua cortului.

Primii 800 de metri se înălţau pieziş în sus, în formă de poliţă îngustă de ghiaţă, acoperită cu zăpadă la vreun chilometru şi jumătate în dosul corturilor. La dreapta poliţei un perete vertical de ghiaţă cobora până la gheţarul pe care era aşezată tabăra noastră. La stânga o stâncă de granit, uriaşă şi înfricoşetoare străjuia pe vârful unui munte înalt de aproape 5000 de metri, şi fără nume.

Această făşie de ghiaţă era singurul loc pe unde te puteai apropia de capătul răsăritean ale unei trepte de zăpadă neatinsă, ce se întindea dealungul feţei de miazănoapte a muntelui Hubbard. Noi nădăjduiam să ne instalăm postul de observaţie pe o ieşitură ce răsărea din zăpadă, foarte aproape de capătul apusean al acestei trepte.

Aeroport improvizat, pe lacul de lângă Carcross

Drum cu peripeţii

Urcuşul rampei de ghiaţă ce ducea la treapta de sus era uşor, dar într'un loc, nespus de primejdios. In acel punct trecea drept pe sub capătul de jos al unei râpe grozave, ce turna adeseori avalanşe pe gheţarul nostru aşezat mai jos, de pe o stâncă de ghiaţă aproape de vârful muntelui cel înalt de 5000 de metri. Trecerea acestei râpe trebuia făcută în goană, altfel riscam grozav să fim nimiciţi de ghiaţa căzută de sus.

Inainte de a trece peste conul alcătuit din resturi de avalanşe, în fundul râpei, ne-am odihnit îndelung. Apoi am rupt-o la fugă cât am putut de tare, până când am fost sleiţi de goana printr'o grămadă uluitoare de blocuri de ghiaţă căzute la întâmplare. Când eram istoviţi cu desăvârşire, am mai alergat încă cinci minute şi în sfârşit am ajuns de partea cealaltă gâfâind ca nişte cai de curse şi cu picioarele tremurându-ne ca varga. Ne-am aşezat comod în zăpadă, pe traiste şi ne-am odihnit o jumătate de oră, până ne-am mai tras puţin sufletul; apoi am luat-o înainte, încet dar temeinic, dealungul coastelor de zăpadă, lungi şi line de pe poliţa de sus.

Stâncile muntelui fără nume se înălţau acum în dosul nostru. Micul nostru vârf de observaţie se înălţa drept în faţă, profilându-se desluşit pe cerul albastru senin.

Ne-au trebuit peste două ore de urcuş vârtos ca să ajungem la ieşitura aceasta. Când am plecat dela locul de odihnă eram siguri că ieşitura nu poate fi la mai mult de 3700 de metri; dar când am ajuns la o crestătură adăpostită, lângă ea, barometrul nostru arăta peste 4000 de metri deasupra nivelului mării.

In timp ce şedeam şi mâncam un prânz alcătuit din sardele îngheţate, smochine ca de piele, biscuiţi şi cafea fierbinte din thermos, temperatura începu să scadă şi mări întregi de ceaţă începură să se reverse către gheţarul Hubbard, dinspre ocean.

Măreaţa şi întinsa privelişte din jurul nostru nu-mi va pieri niciodată din minte.

In dosul nostru se înălţa Alverstone, cu 700 de metri mai înalt decât ieşitura noastră: adevărat vârtej turbat de vânt şi zăpadă pulverizată. Hubbard era drept în dosul lui, şi nu se vedea. Peste gheţarul Hubbard, către apus, străjuia Logan, uriaş şi măreţ, deşi la cel puţin 70 de chilometri depărtare.

Regele George şi Regina Mary, Lucania, Walsh şi Steeb, deşi doi din ei aveau peste 5000 de metri, păreau biete coline, aşezate în jurul acestui monarh puternic, pe care nu-l întrece ca înălţime decât muntele Mac Kinley, în America de nord.

Spre răsărit, şiruri după şiruri de vârfuri de stâncă ascuţite se întindeau până departe în direcţia Carcross. Pentru întâia oară munţii din depărtare păreau negri, în loc de albi; primăvara se apropia, la şes, căci se şi începuse luna Mai.

O zi de Mai şi 10 grade sub ze o

Ce caraghios întâi Mai fusese acesta pentru noi!

După prânz ne-am pus căngile la picioare şi ne-am căţărat din adăpostul crăpăturii noastre până la colţul care urma să fie postul nostru de observaţie. Pe când urcam ultimii 15 metri în sus pe stânci, vântul ne biciuia îngrozitor şi apoi începu una din cele mai extraordinare cercetări de felul acesta, din istorie!

Temperatura şovăia cam pe la 10° sub zero. Norii se adunau în dosul muntelui Alverstone. Odată cu întunericul vijelia va da peste noi. Temându-ne că vântul furios o să ne mişte instrumentul, am îngropat picioarele teodolitului sub o grămadă de pietre. Era atât de greu de înregistrat rezultatele, din pricina frigului, încât Jack şi cu Harty lucrau cu schimbul, scriind fiecare cu spatele la vânt, până când degetele-i nu mai puteau ţine condeiul.

Era un vis urât, să potriveşti şi să citeşti teodolitul. După fiecare suflare de vânt trebuia să ne întoarcem la rezultatele de pe muntele Logan, ca să fim siguri că trepiedul nu se mişcase. Adesea vijelia, venind din dosul nostru, întorcea capătul telescopului drept în ochiul meu, tocmai când îl îndreptasem spre vreun munte depărtat.

La ora două, când stabilisem cu grije direcţiile a vreo şase vârfuri mai însemnate, cununi ameninţătoare de nori începură să se aşeze pe vârfurile Logan şi Lucania. Vântul sufla cu puteri îndoite şi suluri de zăpadă sclipitoare se învârteau răscolite în aer deasupra vârfului Alverstone. Am împachetat preţiosul teodolit în cutia lui de aluminium, am strâns trepiedul şi am clădit o movilă mare de bolovani ca să însemnăm înaltul nostru post de observaţie.

Poliţa ce ni se păruse nesfârşită la dus părea doar o aleee la coborît. Privind la râpa avalanşelor, de sus, ţi se părea şi mai grozavă decât de jos: un zid şovăitor de ghiaţă atârnat de suprafaţa perpendiculară aproape, de granit, sus în aer. la vreo 1500 de metri de-asupra cărării noastre!

O crăpătură înghite trei câni

La 6 Mai, dis de dimineaţă, Jack urca povârnişul repede din dosul taberei. Eu urcam puţin înaintea lui Jack, în timp ce Andy, Ome, Harty şi Ad ne urmau de aproape. Bob era încă în tabără. După cinci minute de urcuş deasupra corturilor, cânii se jucau dincolo de cărare la dreapta noastră, când deodată unul din ei se făcu nevăzut. Doi din ceilalţi alergară să vadă unde s'a dus şi pieriră fără un sunet în zăpada prăfoasă.

Jack dintr'o săritură puse mâna pe alţi doi care alergau spre gaura îngustă ce înghiţise pe tovarăşii lor. Horty apucă pe al treilea şi îl ţinu strâns. Apoi strigarăm ca nebunii la Bob, să vie cu funii şi târnăcoape. El sbură, aproape, până la noi, în sus pe coastă cu toate frânghiile pe care le putuse găsi şi cât ai bate din palme aruncasem departe în fundul gheţarului o funie.

Jack striga ca un nebun în jos, spre întunericul îngheţat, dar numai ecoul găunos al propriului său glas rupse tăcerea din această crăpătură înfiorătoare, acoperită de zăpadă. Nu era timp de pierdut. Era atât de adâncă, încât nu i se vedea fundul. Probabil că Monkey Fanny şi Brownie, cânii căzuţi, muriseră! Parcă ni s'ar fi răpit deodată trei oameni dintre noi.

Legat de o frânghie şi slujindu-mă de cea coborâtă dinainte, ca de o balustradă, fui coborît în gaură. La o adâncime de 12 metri mi s'a părut că văd mişcându-se ceva. La 17 metri funia se isprăvi şi aceia de care mă ţineam cu mâna fu trasă în sus şi adăogată la capătul aceleia care era legată de mijlocul meu. Amândouă laturile crăpăturii se depărtau spre fund şi eu mă legănam fără rost încoace şi încolo, ca o momeală într'o undiţă.

Mă lăsară mai în jos cu încă trei metri şi nu mai văzui lumina zilei deasupra mea, pe când coboram sub o poliţă de ghiaţă ieşită în afară. O pată de sânge pe o bucată ascuţită de ghiaţă mă făcu să mă cutremur. Colo dedesubt, în lumina slabă, zăceau cânii ghemuiţi într'o grămadă, prea speriaţi ca să se mai mişte măcar. Un bloc masiv de ghiaţă era îndesat în crăpătură tocmai dedesubtul meu şi a trebuit să mă opresc, în timp ce oamenii de sus aranjau din nou legăturile mele, colo departe, deasupra, aşa ca să nu-l rostogolesc peste câni. Funia cobora înainte, la 20, 22, 23 de metri, şi în sfârşit picioarele mele dădură de ghiaţă tare chiar lângă Monkey.

Cânii erau încremeniţi. Nici un păr nu li se clinti în timp ce strecuram încă o sfoară printre curelele depe pântece, dela hamurile lor. Monkey avea un ochi din care curgea încet sânge, în timp ce el mă privea jalnic. Fanny schelălăia din fundul grămezii păroase, acoperită cu zăpadă. Cel puţin toţi trei erau *vii*.

La strigătul meu de jos, am fost repede ridicat ca un sac cu făină. Apoi veneau cânii. La jumătatea drumului o lăbărţare neaşteptată a funiei şi o bufnitură înfundată ne înştiinţă că un ham se rupsese. Care? Ni se părea că nici o fiinţă n'ar mai fi putut trăi după două căderi de acestea. Ceilalţi doi câni ieşiră curând la suprafaţă, stropiţi de sânge şi acoperiţi cu zăpadă. Monkey lipsea!

Gheţarul Kaskawulsh şerpueşte printre munţi

Iar în căutarea „Maimuţei"

Intr'o clipă Ad Carter porni după el pe frânghia mea. Peste cincisprezece minute Ad întâi şi apoi Monkey fură traşi afară din gaură. Indată ce Monkey fu deslegat dintr'un adevărat labirint de noduri, se sculă în picioare. Apoi porni către ceilalţi câni, smucindu-şi zgarda în timp ce Jack îl trăgea departe de crăpătură.

Singurele răni pe care le-am putut descoperi la vreunul au fost sgârietura dela sprânceana lui Monkey şi o unghie smulsă. Sângele de pe ceilalţi venea din rănile lui Monkey. De teamă să nu aibă vreo rană internă sau vreo lovitură le-am dat celor trei o zi de odihnă.

*) Monkey = maimuţă.

A doua zi, când prima încărcătură porni spre coastă, Fanny şi Brownie erau la loc în hamuri şi Monkey urlă toată ziua fiindcă nu-i se îngăduia să muncească.

Drumul spre ţărm fu lung şi fără peripeţii. Ultimul pas trebuia trecut la 20 Mai, altfel eram în primejdie din pricina lipsei de merinde. Poposind cât mai puţin şi trăgând poveri grele, munceam umăr la umăr cu cânii.

Şapte oameni în căutarea somnului

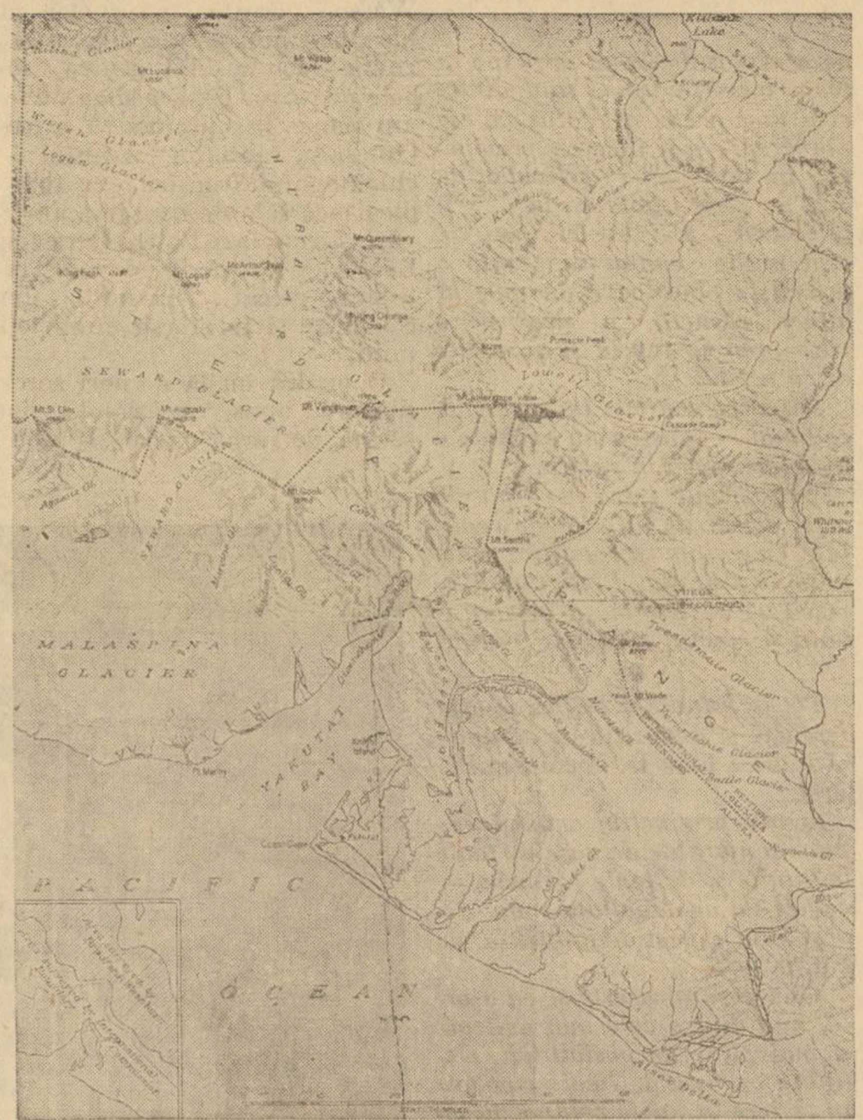
In sfârşit în dimineaţa de 17 Mai am ajuns la cea din urmă trecătoare. Vârfurile şirurilor dela graniţa spre Alasca se înălţau în faţa noastră. O cotitură în gheţar la 18 chilometri depărtare ne arăta locul unde şerpuia el printre cei din urmă munţi, spre mare.

Am poposit pentru ultima oară împreună pe şesul de sub trecătoare, şi, ca să nu ne lipsească excitarea suplimentară, unul din corturi se prăvăli peste sobă în timpul cinei şi tot avutul meu, afară de ce era pe mine, arse acolo. Andy abea îşi putu scăpa sacul de dormit şi salteaua pneumatică; ale mele au căzut pradă flăcărilor. Noroc pentru ceilalţi că locuiau în celălalt cort.

Şapte oameni într'un singur cort însufleţiră straşnic ultima noastră noapte, mai ales când veni vremea să fie pregătită cafeaua în mijlocul unei amestecături nemaipomenite de saci de dormit, haine şi saltele.

Ne-am luat rămas bun dela Bob Bates şi Ome, care porneau cu skiurile pe drumul singuratic, înapoi pe gheţar până în Yukon. Jack şi cânii trebuiau să-i urmeze a doua zi, după ce ne ajutau să străbatem trecătoarea cu ultimele poveri.

La 18 Mai, în zorile reci, ne-am luat rămas bun dela Jack şi l-am ajutat să înhame cânii. Am mângâiat pe rând pe fiecare dulău, şi apoi au pierit la vale, la strigătul răguşit al lui Jack...

Ţinutul Yukon

Mărunte

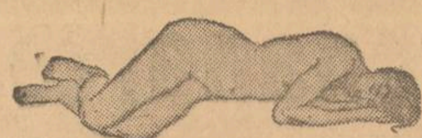
In editura „Bucovina" a apărut noua lucrare a d-lui C. Săteanu: „Figuri din Junimea", cu 45 clişee şi autografe de Mihai Eminescu, Titu Maiorescu, P. P. Carp, Iacob Negruzzi, V. Pogor, G. Hurmuzache, ş. a.

Autorul se ocupă pe rând de ctitorii societăţii, de corifeii Junimii, de poreclele junimiştlior, de momentele vesele dela Junimea ,etc., etc...

Intr'un număr viitor ne vom ocupa pe larg de această importantă lucrare.

A APĂRUT
MARELE PREMIU
AL FRANŢEI
PE 1936
p. ROMANUL DE AVENTURI
AZI
la chioşcari
şi librari

Moldova turistică

Ţinutul Moldovei a suferit o nedreptate şi în ce priveşte turismul. Aşa a fost să fie. Din când în când câte un scriitor adevărat a strâns din văgăunile munţilor moldoveneşti şi a pus în pagini, — care în treacăt fie zis şi ele au fost uitate, — frumuseţile locurilor din partea de nord a ţărilor româneşti.

Printre cei dintâi, şi ca cel mai nedreptăţit şi el, trebue să menţionez aici pe Calistrat Hogaş care a scris epopeia călugărilor din Munţii Neamţului şi a fixat pentru totdeauna chipul excursiei moldoveneşti.

Moldova nu este mai prejos decât alte provincii, întrucât priveşte frumuseţile locurilor. Iar dacă este vorba de locaşuri din trecut, apoi cred că stă în frunte.

Poate numai graţie lui Ştefan cel Mare care zidea o biserică de fiecare bătălie câştigată, şi care a câştigat multe, poate şi din cauza complexului de împrejurări istorice, dar în Moldova se găsesc urme din trecut şi ruini de istorie, ca într'un almanah deschis al acelor vremi...

Moldova prezintă o configuraţie generală cu totul deosebită. Ea e, întreagă, o succesiune de dealuri, care-şi ridică greabănul dela Nord spre Sud. Parcă ar fi un şir întreg de întărituri şi de obstacole, puse de natură să ne apere de invaziile dela Răsărit şi să asigure retragerea în munţi. Cine ar porni să taie Moldova de-a latul dela Nistru spre Neamţ, ar avea de urcat şi de coborît sute de coame de dealuri, una după alta. Parcă într'o agricultură de giganţi s'ar fi tras nişte brazde adânci din sus, din Dorohoi până spre Tecuci, toată Moldova fiind numai un ogor.

Şoselele care o leagă de Muntenia caşi drumurile de fier, se furişează pe albii de văi, între zidurile, uneori destul de râpoase ale dealurilor. Conformaţia aceasta nu are cine ştie ce valoare pitorească. O menţionez însă ca o observaţie generală, fiindcă ea este cu totul deosebită şi findcă îngreuiază traversarea Moldovei. Când eşti pe o culme de deal, când o cobori ca să te trezeşti cu alta în faţă. Depe creastă, şi spre răsărit şi înspre apus, vezi una după alta, spinările celorlalte dealuri. In amurg, apariţia lor are ceva mitologic. Parcă un cârd de fiare preistorice s'au culcat şi au fost împietrite de un blestem.

Totuşi drumul făcut astfel, cu suişuri şi coborîşuri în serie, nu este lipsit de farmec. Când urci o creastă de deal, valea peste care ai trecut se întinde tot mai mult în jos, cu sate întinse, cu drumuri încrucişate, ca pe o hartă care se desface treptat-treptat la picioare.

Când eşti sus pe culme, un popas este totdeauna de rigoare, chiar dacă eşti cu automobilul şi nu mai sânt ca odinioară cai de odihnit. Acolo sus, găseşti totdeauna trăsuri şi căruţe, care fac şi ele popas obligator. Pe fiecare coamă, e un fel de staţie pentru drumeţi, dar o staţie fără şef de gară şi semnale. O staţie unde vântul flueră hăuit şi prelung, prin firele de telegraf, şi unde vântul vine direct, păşind peste văi, depe un deal pe altul. De acolo vezi şi de o parte şi de alta, drumul pe care l-ai făcut şi cel care se desfăşoară ca un fir al destinului înainte, până ce se pierde după altă creastă.

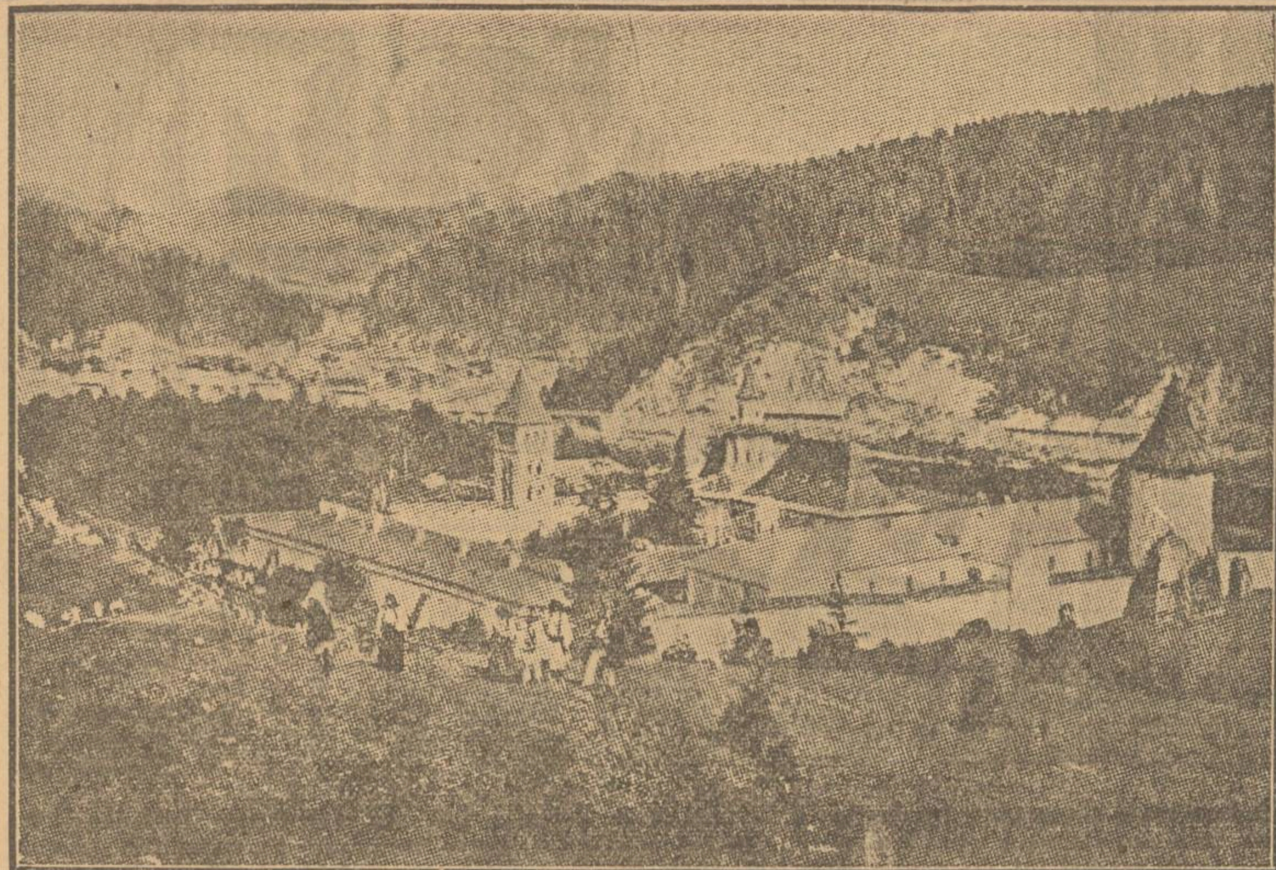
In felul acesta, călătoria e mereu plină de surprize şi variată. Nu are de loc monotonia unui drum pe Bărăgan, pe care parcă mergi mereu pe două linii paralele, fără de sfârşit şi n'ai să mai ajungi niciodată nicăeri. Pe drumul plan, n'ai puncte de reper faţă de care să simţi concret senzaţia mişcării. Pe dealurile Moldovei, simţi mereu că acum eşti aici şi acuşi într'altă parte. Depe fiecare deal se deschide brusc altă privelişte, cu alte sate, cu alte păduri, cu alte iazuri, — oglinzi uitate pe câmpii, — cu alte pârae, cu alţi pomi şi alte biserici.

Când ai păşit peste o culme, o panoramă în spate s'a închis şi alta îţi stă în faţă, e ca şi cum ai întoarce filele unui album şi, când treci o filă, ai închis o poză şi ai deschis alta. Traversarea Moldovei este o succesiune de surprize şi tablouri variate.

Unele văi, cum sânt văile Siretului, Moldovei şi Bistriţei, prezintă aspecte minunate.

Impresia sonoră şi curată de munte se amestecă cu imaginea de şesuri prelungi cu lunci sunătoare, cu oaze de sălcii seculare. Pe aceste văi, dealurile împrejur au ondulări largi şi elegante, ca nişte universale gesturi de îmbrăţişare.

Dealurile Moldovei, cu succesiunea lor mereu nouă de aspecte, dau o valoare turistică, adică un activ de distracţie şi de delectare, oricărui drum. Nu poate fi vorba desigur de o valoare turistică „profesională", dar de o creiare a acelei atmosfere de uitare şi recreaţie pe care o are un drum plăcut pentru orice drumeţ, fără intenţiuni turistice. Marele proprietar, care se duce dela conac la moşie, omul care se duce dintr'un sat la oraşul din apropiere, oricine se deplasează pentru o nevoe oarecare, nu se poate ca în Moldova să nu aibă pe calea lui satisfacţii de peisaj, delectare de natură, de

Mânăstirea Putna

neprevăzut, de nou. Poate că de asta Moldovenii sânt atât de legaţi de locurile lor şi sufăr mai mult decât alţii de un sentiment de provincialişti esclusivişti. Poartă în ei icoane de acestea fugare, — nenumărate, — pe care nu le mai găsesc apoi nicăeri pe unde se duc. Nu este nici munte, nici şes, nici deltă, nici mare: e Moldova. Şi e aşa, însemnată de pe zare în zare, cu acele misterioase movile de pământ, care sânt din loc în loc pe crestele dealurilor.

Toate dealurile Moldovei sânt pline de aceste movile. Mi se pare că rostul lor adevărat încă nu a fost precizat. Imi place să cred că sânt movile pe care se aprindeau focuri ca să se dea de veste din deal în deal, că năvălesc tătarii sau alte neamuri şi oşti. E o explicaţie mai romantică şi poate şi mai verosimilă. Morminte şi comori, în ele nu s'au găsit. Dar, pe culmi, poposind alături de aceste movile care ţin cu îndărătnicie taina lor prin veacuri, nu se poate să nu te simţi străjuit de spiritele trecutului şi solidar cu ele. Noaptea, bulbucând geana cerului, parcă te aştepţi să vezi ţâşnind din mijlocul lor flacările de odinioară, flăcări albastre, aşa ca sufletul flăcărilor care au fost altădată. Dacă s'ar întâmpla

DEMOSTENE BOTEZ

astfel, nu ar fi nicio minune; am înţelege numai mai bine şi mai adânc rostul vremilor şi taina lor nemărturisită, care ne scapă şi pe care deabia o bănuim.

Dar Moldova nu dă numai aceste minore şi de fiecare ceas satisfacţii turistice.

Marea depe litoralul basarabean are un carcter specific şi unic. Nu e nici peisagiul aproape biblic al Balcicului, nici nu are comunul coastei din sudul Constanţei. Acolo parcă se uneşte marea stinsă şi adormită a stepei cu nisip, cu marea cea albastră a apelor.

Când ai coborît la Cetatea Albă eşti în plin peisaj de stepă. picioarele ţi se înfundă în nisipul drumului, roţile trăsurii învârt şi vântură nisipul printre spiţe, ca pe o apă de praf la un scoc.

Oraşul poate fi aici lângă Nistru sau cine ştie unde, într'o stepă rusească. Aceiaşi adormire, aceiaş senzaţie de nesfârşit şi de grandios, aceiaşi dezolare: case de piatră întorc spatele la străzi, geamuri mărunte deabea se uită, străzile largi parcă aşteaptă să curgă pe albia lor, fluvii întregi. Poţi trece pe pod, astăzi fix, peste canalul adânc şi zidit care împrejmueşte cetatea. Poţi intra pe subt bolta porţii în curtea unde se adunau paznicii acestor locuri, cu suliţi şi cu arcuri. Poţi descifra arhitectura cetăţii, cu tot ce-i trebuia pentru viaţă şi pentru moarte.

Treci apoi la Budachi. Aceiaşi senzaţie grandioasă şi dezolantă de întâlnirea stepei cu marea. Intâiu vezi ca o coardă albastră care se bulbucă şi arcueşte pe orizont, apoi simţi miros de alge şi putreziciune sărată şi numai după aceia îţi dai seama că dunga dela orizont e marea.

Marea a pus deoparte, despărţit de o limbă de nisip lungă şi subţire care merge dela Bugaz până la Budachi Sat, lacul Budachi în care a izolat să fermenteze luciu şi mort, rezidurile binefăcătoare ale altor vremi.

Vreţi o plajă lungă de 20 km., — acolo se găseşte, — şi pentru nudişti şi pentru seminudişti. Bărăci de pescari marchează litoralul, negre, la fiecare doi kilometri, iar în faţa lor o barcă mare şi neagră, marchează la fel şi împărăţia apelor. Jos, între mare şi lac, pe limba de nisip, câteva case adăpostesc vizitatorii, care au venit să stea acolo ca pe mare, ca pe nişte vapoare de scânduri, şi să adoarmă şi să se trezească cu valurile venind în cerdac şi pe uşă, în tinda casei. Pentru aceia, dimineaţa soarele răsare chiar din faţa lor, şi răsare din ape, din lumina lor, strânsă la început ca un cucui.

Depe faleza dela Cordon, marea se vede desfăşurată jos, palpitând vie, foşnitoare.

Când e liniştită, poţi urmări pe ea drumuri ciudate şi verzi, de apă, care se încurcă spre mal şi apoi dispar mişcătoare, în larg, şi duc cine ştie unde. Poţi urmări jos jocul pescăruşilor care umblă, şi duc ştafeta dealungul ţărmului până la Burgas şi înapoi.

Toate acestea se pot vedea însă dacă eşti decis să trăeşti fără confort, să o duci primitiv, ca un pescar.

Drumurile sânt acoperite cu praf, copacii sânt şi ei prăfuiţi, n'ai apă, n'ai aşternut, dacă nu ţi-ai adus de acasă, n'ai cazino. Eşti la mare caşicum nu te-ai fi dus acolo să te răzbuni pe un an de privaţiuni, ci parcă trăeşti demult acolo modest şi resemnat.

Un confort şi o modernizare se vor realiza cu greu acolo. Drumul până la Budachi, din centrele orăşeneşti mai mari, e lung şi lent. Basarabia nu şi-a format încă o burghezie care să poată întreţine o staţiune de mare, luxoasă. Din Bucureşti nimeni n'ajunge până acolo şi — odată ajuns, dacă s'ar hazarda — ar muri de spleen, — şi de lipsă de snobism ambiant.

Dar natura suplineşte tot, chiar lipsa de Bucureşteni. Să vezi seara pe lacul liniştit cum se întorc dela plajă la sat bărcile cu pânze. Parcă sânt nişte păsări albe, care s'au ridicat în coadă şi bat din aripile întinse.

Basarabia mai are interes turistic la Tighina şi la Hotin, unde cetăţi la fel cu cea dela Cetatea Albă, înseamnă hotarul de lupte dela Nistru. In special cetatea dela Hotin, — spre care cobori printr'un ghetto perfect şi autentic oriental, — este măreaţă şi bine conservată. Nicio restaurare nu a stricat autenticitatea. Dar multe case din oraş sânt clădite din piatra istorică a dărâmăturilor.

Trecând spre munte, cine vrea să simtă că el cu neamul lui vine de departe, să se oprească în Iaşi aşa cum este el, sărac şi cam stâns. Golia, Galata, Cetăţuia sânt denumiri bătrâne şi mărturii istorice de mare preţ. Oricât le-ar fi banalizat utilizarea lor administrativă, n'au perdut, pentru cine are imaginaţie şi puţină putere de evocare, frumuseţea lor istorică. Dacă un călător a citit şi „In zodia cancerului" a lui Mihail Sadoveanu, apoi poate încerca aici o mişcătoare reconstituire istorică.

In Iaşi totul e istorie. Părăsirea lui deacum seamănă cu acele destine biologice, în care fiinţele — dupăce şi-au îndeplinit rostul lor, trebue să piară şi nu-i mai pot supravieţui.

Iaşul e stăpânit prea mult de trecut, nu poate scăpa de povara lui. Nici nu trebue să scape. Să o poarte doar cu mai multă cochetărie şi cu mai multe flori.

Moldova are minunate regiuni de munte. Nu vă spun aceasta cu amor propriu de Moldovean. N'am să spun că stâncile sânt din marmoră şi nici că brazii sânt mai înalţi ca în altă parte. Sânt însă frumuseţi obiective şi reale care nu se pot tăgădui. Muntele Moldovei însă nu-i explorat turistic. E munte fără reclamă şi fără turişti.

In Moldova viaţa este mult mai rustică decât într'alte părţi, — chiar viaţa de oraş şi de aceia poate turismul propriu zis de munte, cel cu ruksac, cu bocanci cu cue, cu pantaloni scurţi, cu funii şi târnăcoape, nu este cunoscut şi nici nu a fost cultivat.

Turismul este o necesitate a centrelor mari. E un mijloc de destindere a urbanilor, care nu au la îndemână, în fiecare moment, iarbă verde şi copaci.

Aci oricare târg e micuţ; e plin de grădini, are câmp şi pădure la cinci minute, iar orăşelele de munte sânt adevărate parcuri, sânt anexe ale muntelui.

Deaceia Munţii Moldovei sânt mai mult vizitaţi şi contemplaţi dela poale, decât urcaţi, călcaţi şi munciţi de piciorul voinic al omului.

Asta însă nu scade de loc valoarea pitorească de sine stătătoare a munţilor Moldovei, începând dela munţii acoperiţi şi calzi ai Bucovinei şi sfârşind cu bătrânul, severul şi dominantul Ceahlău.

Cine a spus că Bucovina e o veselă grădină, a avut şi pasiunea grădinii şi a cunoscut veritabil farmecul Bucovinei.

Bucovina e toată curată, răcoroasă, cochetă, colorată, vie. Nu are nimic grandios, dar totul e armonie de linii şi culori.

Apoi văile Moldovei, Bistriţei şi Trotuşului înseamnă vorba Mioriţei, — care se poate să fi pornit depe aci, — tot atâtea guri de rai şi picioare de plaiu.

Printre mânăstiri şi piscuri, trăeşti în începuturi împietrite şi în istorie cu evlavie şi eroism.

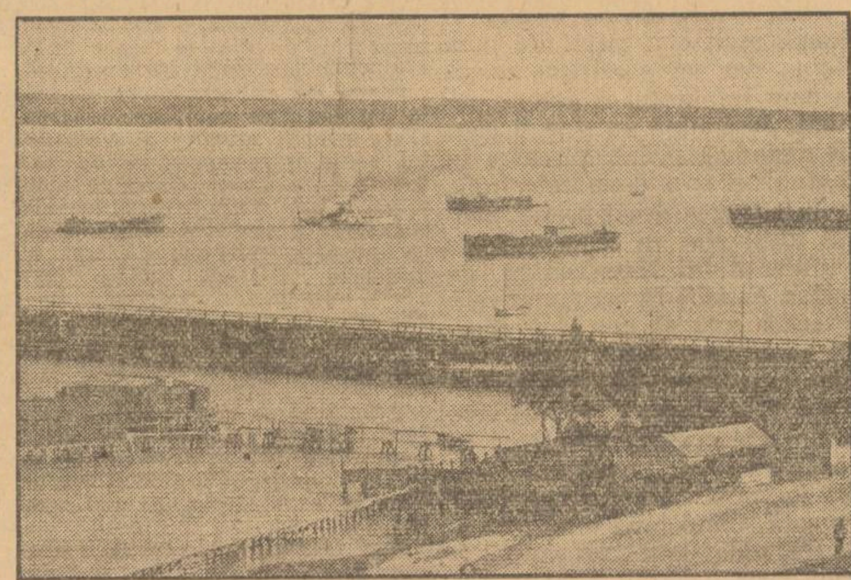
Pe valea Moldovei poţi colinda mânăstirile Bucovinei dela Putna şi Rădăuţi, până la Voroneţ şi Gura Humorului.

Pe valea Bistriţei dela Piatra în sus, până în Vatra Dornei şi Câmpulungul Moldovei, cu Bicaz, lacul Ghilcoş, Ceahlăul, Borsec şi Broşteni, este numai încântare şi antică minune.

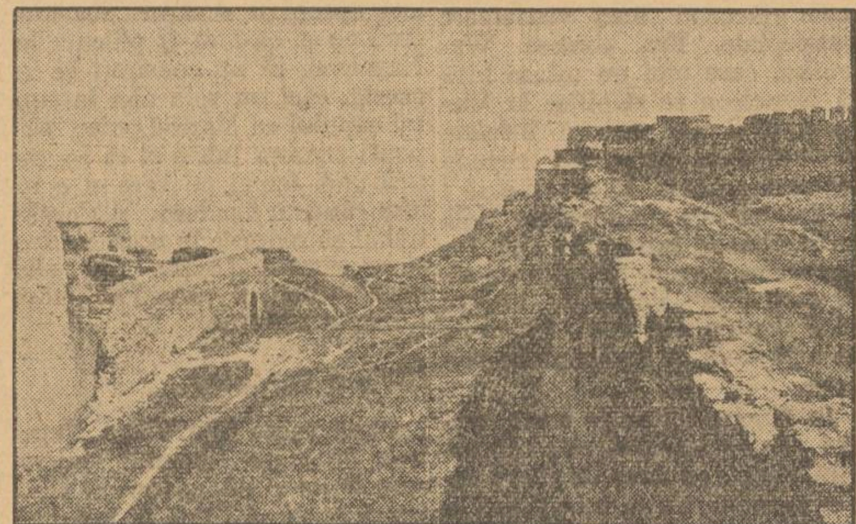
Italienii pot spune: să vezi Neapole şi apoi să mori.

Pentru Italieni dezideratul acesta condiţional, o fi fiind uşor realizabil. Noi să ne facem un ideal mai puţin mediteranean, — şi să încercăm măcar odată, ca pe o viziune, pe care nu o vom mai uita, cheile Bicazului.

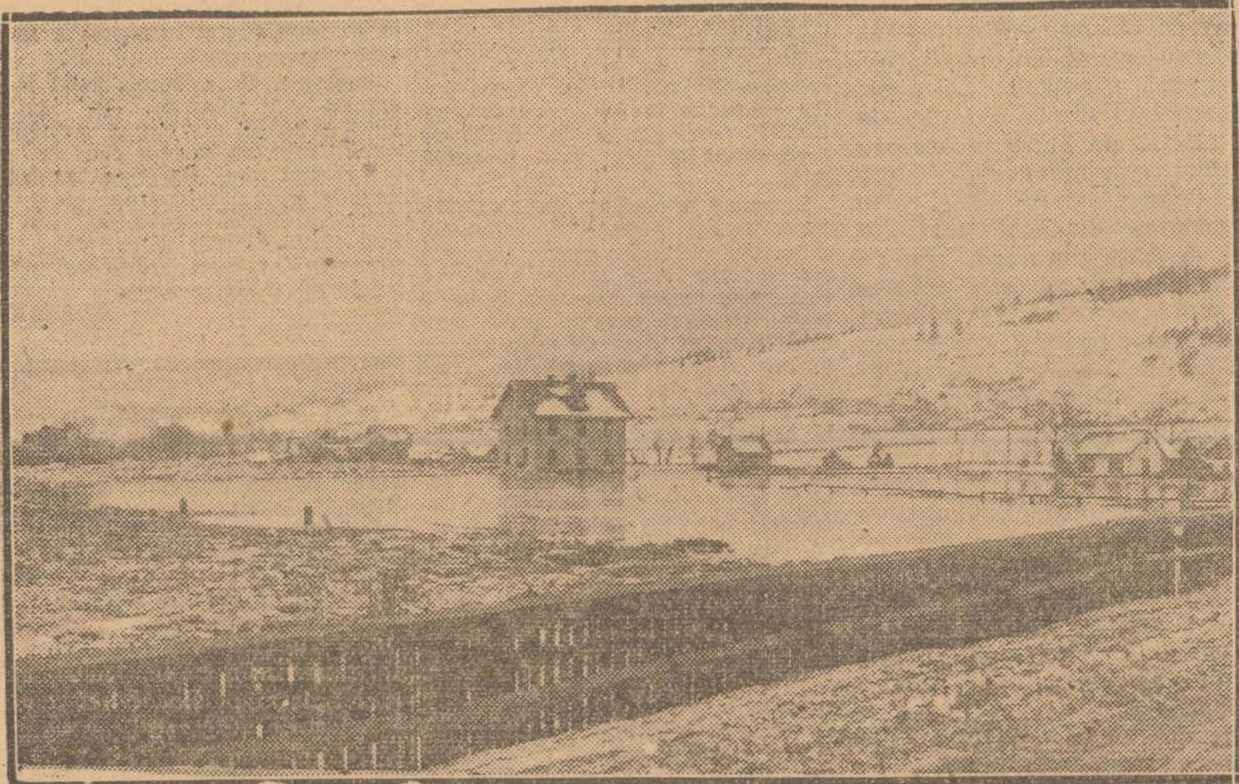
DEMOSTENE BOTEZ

Cetatea Albă — Portul

Cetatea Albă — Cetatea lui Ştefan cel Mare

Vatra Dornei

Ereditatea talentului muzical

Toţi marii muzicieni descind oare din familii care aveau dispoziţiuni vădite pentru această artă? Nu se cunoaşte nimic asemănător pentru ascendenţii lui Verdi. De asemeni, nici în familia lui Schumann, Berlioz sau Debussy...

Foarte des a fost citat cazul lui Berlioz în tabăra celor care susţineau teza că talentul muzical nu se transmite prin ereditate.

Teoria e cu totul greşită, deoarece aceste constatări izolate nu pot infirma doctrina ereditară a talentului.

S'a stabilit prin studierea unui însemnat număr de arbori genealogici, — spune d-na Luiza Gianferrari în „Le Mois", — că talentul muzical e ereditar, iar geneticiştii au încercat să determine legile care ocrotesc această transmisiune.

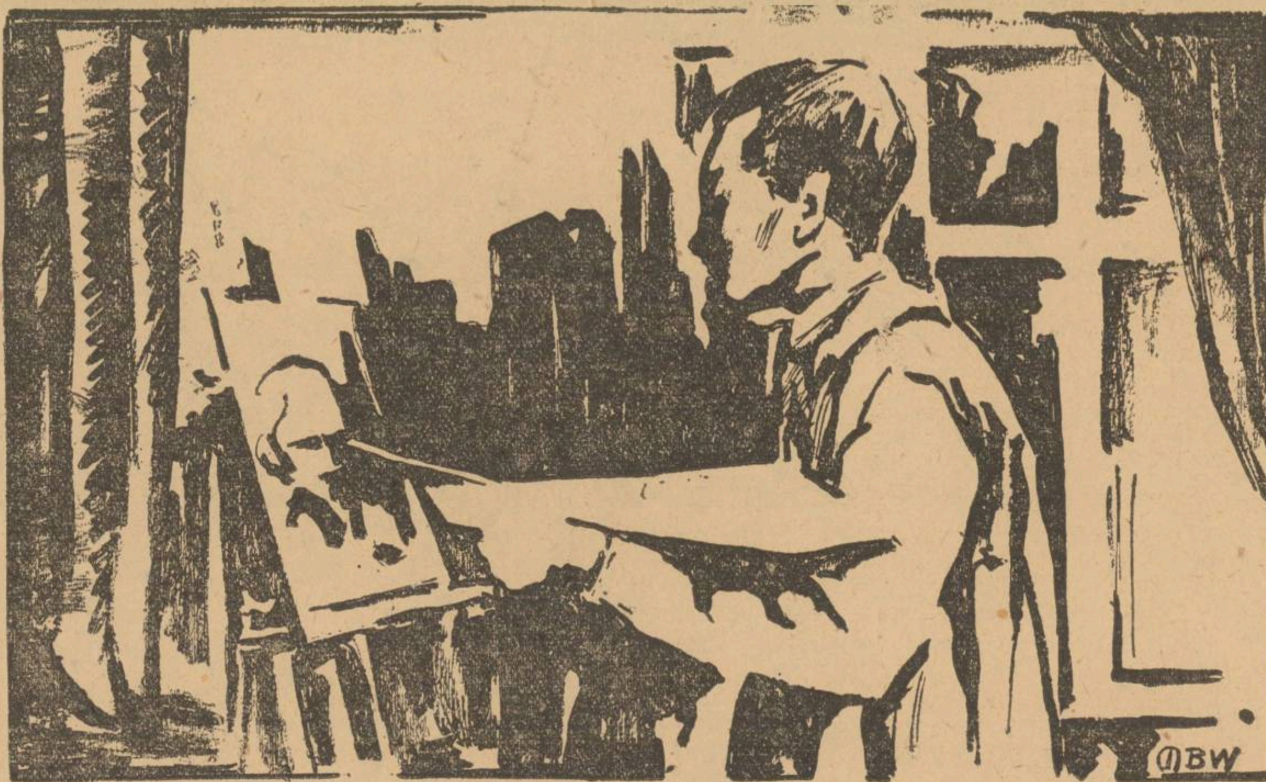
„Evident că talentul muzical e foarte complex; el reuneşte în mod sintetic aptitudinile, abilitatea, perceperea exactă a sunetelor care es din comun şi raportul lor melodic, intuiţia armonică, simţul ritmului, estetismul, uşurinţa tehnică, viziunea arhitectonică şi fantezia, fructul unei elaborări intime, naturale, de sensaţii care se traduc într'o idee...

„Analiza genetică a talentului e departe de a fi completă. Examenul numeroaselor date, culese cu multă răbdare, tinde să demonstreze că talentul muzical e transmis copilului de predecesorii săi".

Mânăstirea Putna - Mormântul lui Ştefan cel Mare

Viața sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

Contesa Walevska

In 1807 Napoleon era la Varșovia. Nobilimea poloneză se grăbi să-i onoreze prezența printr'un bal la care se îmbulzi să ia parte toată societatea înaltă feminină a Varșoviei. Sexul slab ținea neapărat să-și potolească curiozitatea de a cunoaște chipul victoriosului cu nume de legendă. La acest bal se perindară prin fața ochilor Impăratului fel de fel de chipuri de femei. Aceea dintre reprezentantele frumuseții poloneze care-i atrase, însă, în deosebi, atenția, fu contesa Walevska, o doamnă tânără, căsătorită de curând cu un nobil în vârstă, care pe lângă aceasta mai era și un om de moravuri severe și rigide. El își iubea mai mult titlurile de nobleță decât soția. La rândul ei, nici ea nu-l iubea, dar îl respecta.

Napoleon simți o vie inclinație spre frumoasa poloneză, căci ea era o întruchipare a acelei Venere nordice, cu păr blond și ochi albaștri. Frumusețea ei se degaja cu atât mai radioasă din albeața marmoreană a chipului ei și din vârsta îmbujorată a celor douăzeci și doi de ani pe care îi avea. Pe lângă aceasta, Napoleon găsi mii de farmece în conversația ei presărată cu accente de melancolie, care trăda sbuciumul casnic al unei soții tinere care se ofilește lângă un soț bătrân. Acest amănunt al vieții tinerei contese mări și mai mult afecțiunea care începuse să mijească pentru ea în sufletul lui Napoleon. Cu toate că seara aceasta nu fu decât una dintre acele ocazii reci în care protocolul își etalează gama lui de rigori, totuși cele câteva clipe pe care le petrecuse în compania contesei Walevska fură pentru Napoleon ore de adevărată fericire. Și când veni ingrata clipă a despărțirii, el abia de-și putu ascunde greutatea cu care înfrunta această clipă, căci se întreba dacă va mai avea norocul s'o revadă pe această ființă adorabilă.

A doua zi și fu trimis la doamna Walevska un mare personaj care să depună la picioarele tinerei contese omagiul iubirii pătimașe pe care ea o aprinsese în inima Impăratului. Mesagerul acesta o găsi tot atât de admirabilă în virtuozitatea ei, pe cât era de încântătoare în frumusețea ei. Ea mărturisi că Napoleon n'o lasă indiferentă, dar că atâta timp cât ea își va cunoaște cu desăvârșire datoriile de soție nu-și va abate spre adulter calea căsniciei ei. Impăratul îi scrise în nenumărate rânduri, o imploră într'una, dar în zadar, căci în fața chemărilor lui, rămase multă vreme mută. Și iată că acest bărbat pentru care cucerirea unei femei nu constituise niciodată un semn de întrebare, de astă dată nu numai că nu fu plăcut surpins de atitudinea de indiferență a contesei, dar chiar suferea din această cauză.

El nu-și pierdu totuși speranța și continuă să perziste în dragostea lui, scriind contesei aproape în fiecare zi suferința iubirii lui neîmpărtășite. Stăruințele acestea își avură în cele din urmă ecoul lor. Contesa se dădu învinsă și consimți, în sfârșit, să vină în apartamentul Impăratului, într'una din zile. Ca să nu fie observată, ea-și fixă vizita între orele zece și unsprezece seara, când marele mijlocitor se duse cu un cupeu s'o ia dela locul hotărît. Așteptând-o, nerăbdarea lui Napoleon atinsese culmea, căci i se părea că a cucerit Rusia.

Doamna Walevska sosi, în fine, dar era palidă, mută, înnecată de plâns și de-abia mai ținându-se pe picioare. Ea nu se putea împăca cu gândul de a renunța la castitatea ei și pasul acesta i se părea pur și simplu monstruos. Cabinetul Impăratului răsună până în adânc de noapte de suspinele ei și de mângâerile lui, așa că această primă întrevedere nu se rezumă decât la aceasta. La orele două după miezul nopții, ea ieși cu batista la ochi și fu condusă înapoi de acelaș mesager.

Două sau trei zile după aceea, ea reveni din nou, dar de astă dată mai liniștită, mai puțin mișcată. Totuși ea nu rămase nici de astădată prea mult în apartamentul Impăratului și se retrase destul de devreme pentru a nu fi bănuită de soțul ei. De atunci vizitele acestea continuară aproape în fiecare seară, până la plecarea Impăratului. Când două luni mai târziu ea primi o scrisoare prin care Napoleon o chema să vie la cartierul lui general dela Finkenstein, ea nu mai stătu o clipă la gânduri, și porni numaidecât pe urmele lui. Aici îi fusese pregătit un apartament, care comunica cu acela al lui Napoleon. Soțul ei cel bătrân care aflase totul, nu voi s'o mai primească înapoi; dar ce mai conta la ea pierderea acestei căsnicii nenorocite, pe lângă iubirea pătimașă și adevărată care se înrădăcinase acum în sufletul ei? Și cum n'ar fi fost așa, când această femee cu chip de înger venera în amantul ei pe primul om al secolului, în fața căruia virtutea ei capitulase atât de onorabil, după ce încercase în zadar să reziste. Cei doi îndrăgostiți luau aproape în fiecare zi masa împreună, fiind serviți de Constant, cel care ne și destăinuește în memoriile lui această intimitate. Conversația lor era aceea a doi tineri amanți care se întrec în a se copleși cu mai multă iubire unul pe altul. Când Napoleon își trecea trupele în revistă, cineva dădea fuga spre niște jaluzele și, ascunzându-se în spatele lor, îl urmărea pe Impărat până îl pierdea din ochi. Era contesa Walevska care nu se mai sătura venerându-și obiectul adorațiunii ei. De partea lui, Impăratul îi arăta o dragoste egală și n'o supăra niciodată, chiar dacă ar fi avut motive pentru aceasta câteodată.

Și astfel, întorcându-se din campania din Prusia Napoleon aducea printre trofeele lui și amintirea acestei iubiri poloneze cu păr blond și ochi albaștri.

Să nu ne închipuim însă că cei doi îndrăgostiți s'au despărțit acum pentru totdeauna. Napoleon se stabilise la Viena și-și fixase reședința la Schoenbrun. Nu mică-i fu tresărirea Impăratului, când într'una din zile Constant îi anunță radios numele plăcut al unei vizitatoare neașteptate. Era contesa Walevska, care nici nu aflase bine că Napoleon se stabilise la Viena și nu-și mai putuse înfrâna dorința de a porni să-l revadă cât mai grabnic. El dispuse să i se închirieze numaidecât o vilă fermecătoare într'unul din foburgurile Vienei. Și idila de altă dată dela Varșovia, începu să-și depene din nou fericirea, de astă dată pe meleagurile vieneze.

In fiecare seară, la scara acestei vile se oprea aceiaș trăsură fără stemă, cu care Constant venea în taină s'o ia pe contesă și s'o ducă în apartamentul stăpânului său dela Schoenbrun, unde cei doi se strecurau printr'o ușă secretă. Intr'una din nopți, când se abătuse asupra Vienei și împrejurimilor ei o furtună năprasnică, trăsura se răsturnă la o cotitură de stradă. Nu s'a întâmplat însă nicio nenorocire. Doar Constant fu ușor rănit, iar doamna Walevska se alese cu o umbră de spaimă. De când cu această întâmplare, ea avu întotdeauna față de primul valet al Impăratului o atenție deosebită, după cum el însuși ne spune aceasta.

Iată însă că nopțile de dragoste dela Schoenbrun începură să-și fredoneze refrenul lor. Tânăra contesă simți că în pântecele ei înmugurește fericirea unei fericiri. Când ea îi comunică Impăratului că iubirea lor avea să fie personificată într'un prunc, el nu știu cum s'o înconjoare cu toate grijile, cu toate atențiile și cu toate mângâerile pe aceia care de acum nu-i mai era amantă, ci viitoarea mamă a unui copil al lui. El hotărî ca tânăra mamă să-l urmeze la Paris, însoțită fiind de fratele ei, care era un ofițer distins, și de camerista ei. Duroc cumpără pentru ea o vilă splendidă în Chaussée d'Antin. Aici ea dădu naștere unui băiat care semăna leit cu Impăratul ceiace îl flată foarte mult pe Napoleon. Acest copil din flori primi încă din leagăn titlul de conte și creșterea lui deveni de acum singurul țel al restului vieții mamei lui. De partea lui, nici tatăl nu-i purta mai puțină grijă. El ținea să-și vadă fiul cât mai des și când contesa venea să i-l aducă, era primită la Tuilerii în micile apartamente, unde se strecura prin așa numita scară neagră. De fiecare dată când i-l aducea, Napoleon își îmbrățișa fiul cu o adevărată bucurie paternă, ceeace mărea și mai mult fericirea contesei Walevska. Când ea nu-l putea vedea pe Impărat, se resemna cetind, preferând singurătatea în locul sgomotului societății și plăcerii de a străluci pe la serate, baluri sau alte reuniuni de aceiași natură. Iubirea mare în care ea îl învăluise pe Impărat nu s'a stins niciodată. In insula Elba contesa Walevska veni să adaoge noi verigi la amintirea acestei mari iubiri a ei. Fiind exilat pentru prima oară, Napoleon primi în insula Elba o mulțime de vizite. Aceia care însă îl mângâe poate cel mai mult fu cea a contesei Walevska și a fiului său. Știind că Marie-Louise nu-l urmase pe Impăratul decăzut în exil, mama și fiul alergaseră să se stabilească în insulă, așa ca doi prieteni apropiați a căror societate credeau ei că-i va fi plăcută lui Napoleon. El nu consimți la aceasta, căci nu voia nici în ruptul capului ca Marie-Louise să-i poată reproșa într'o zi că i-a dat azil unei femei pe care el o iubise cândva. Contesa Walevska trebui să renunțe la acest proiect și se reîmbarcă peste trei zile, destăinuindu-și valurilor mării inima ei zdrobită.

Ultima fericire

După pacea dela Viena, Napoleon își luase drumul înapoi spre Paris și dăduse ordin casei Impărătesei să-i iasă în întâmpinare. Călătorind însă cu iuțeala lui obișnuită, el ajunse la Fontainebleau cu o zi mai de vreme și astfel nimeni nu se gândise să-l aștepte. La palat el nu găsi nici urmă de valet care să-l primească. Această neglijență nu numai că-l indispuse mult de tot pe Impărat, dar îl făcu să mormăe într'un mod care nu semăna deloc cu cel ce-i era obișnuit.

Totuși el nu-i adresă niciun reproș lui Duroc și se mărgini să expedieze la Saint-Cloud un curier însărcinat să anunțe împărătesei sosirea lui. Curierul plecase la ora unu după amiază și abia la orele cinci apărură câțiva ofițeri și un prim valet de chambre.

— Dar Joséphine? întrebă brusc Napoleon, adresându-se d-lui F...

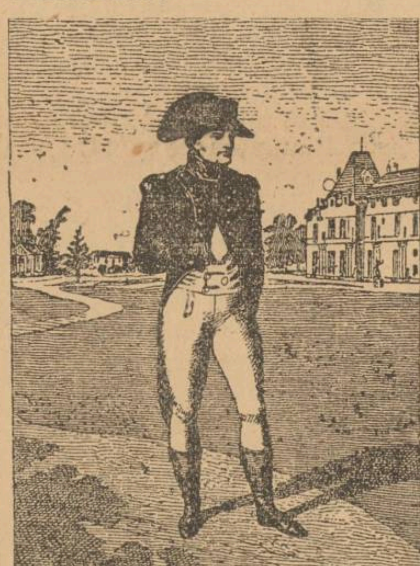
— Sire, răspunse acesta la întâmplare, eu am plecat înaintea împărătesei cu câteva minute. Poate în acest timp va fi sosit și Maestatea Sa.

— Prea bine! încheie Impăratul scurt și semnificativ și urcă spre bibliotecă, gesticulând și bombănind cuvinte pe care nimeni nu le putu distinge.

In fine sosi și împărăteasa la orele șase fără un sfert. Ea nici nu coborîse bine din trăsură și fusese deja pusă în curent cu cele petrecute. Era poate prima oară când ea lipsise dela una din acele întâlniri cu care era atât de obișnuită, pe care le socotea ca ordin, ca o datorie. La rândul lui, și Impăratul, împotriva obiceiului lui, nu-i ieși înainte și rămase mai departe liniștit în bibliotecă, unde împărăteasa îl descoperi, după ce-l căutase pretutindeni. „A! iată-vă, Doamnă!... Ce fericire, pe legea mea! Mai era timp. Cât p'aci să vin eu la Saint-Cloud", acestea fură cuvintele cu care Napoleon o primi ironic pe împărăteasă. Joséphine mâhnită că-și vedea soțul atât de rece și aceasta după o absență atât de îndelungată, încercă să se justifice.

— Dar Bonaparte, zise ea, e greșala ta. Ai sosit cu o zi mai de vreme decât mă anunțaseși.

— De sigur, eu n'am niciodată dreptate... Am venit după obiceiul meu, doamnă. Intrebați-l pe Duroc, nu s'a întâmplat așa întotdeauna?

Impărăteasa nu era obișnuită cu asemenea reproșuri, ceia ce făcu s'o podidească lacrimile. Napoleon continuă însă pe acelaș ton, săgetând-o până în adâncul ființei ei. Profund lovită, ea lăsă să-i scape câteva cuvinte puțin cam tari. Pentru prima oară fu pronunțat acum de Impăratul cuvântul divorț, la auzul căruia nefericita Joséphine nu mai putu murmura decât aceste cuvinte întretăiate: „O! nu, nu, Bonaparte, iubitul meu! Dumnezeule, este oare aceasta cu putință?" Ea se înăbușea de durere. Impăratul înduioșat, își dete seama că încercase prea mult această inimă de femee. El își îndulci vocea și luând mânile Joséphinei într'ale lui, începu s'o acopere cu mângâeri. „Ei bine, nu! îi zise el ștergându-i lacrimile ce i se prelinseseră pe obraji, niciodată!" și o atrase încetișor spre el. „Iartă-mă, adăogă el tot atât de blând. Caută altă dată să fii mai exactă". Și o îmbrățișă cu afecțiune. Ea ieși să-și schimbe toaleta, după ce-i promise lui Napoleon că într'un sfert de oră va fi gata pentru a coborî la masă. Pe la ora șapte și jumătate ea se întoarse. Impăratul lucra cu Montalivet și Decrès, care sosiseră între timp.

— Vezi? N'am întârziat o clipă, zise Joséphine radioasă, când intră.

— Măi, măi! exclamă Impăratul, privind spre mica pendulă atârnată într'unul din colțurile cabinetului. Foarte frumos, continuă el spiritual, nici eu n'am pierdut o clipită așteptându-te. Și uite ce bine-ți stă! N'am dreptate, domnilor? la care miniștrii răspunseră surâzători printr'o înclinare.

Și într'devăr Joséphine era minunată cu părul ei frumos, împodobit cu flori albastre și cu spice argintii și într'o rochie poloneză de satin alb presărată cu lebede.

Dar în acest timp hazardul pronunțase căderea lui Napoleon. Această întârziere de câteva ore, aceste reproșuri, această împăcare, toate acestea erau fatalitatea. De acum era ușor să prevezi că nu în zadar fusese pronunțat cuvântul divorț, cu greutatea lui de lespede.

In mijlocul serbărilor pe care Franța le dădea învingătorului dela Wagram, în mijlocul unei curți de regi și de prinți, Napoleon era preocupat acum de un gând pe care nu-l bănuia cât era de sinistru. El hotărîse să se despartă de Joséphine, de Joséphine îngerul lui tutelar, de Joséphine a cărei sterilitate îl dezolase, dar alături de care nu se știe care ar fi fost soarta tronului lui. Tronul lui Napoleon începu să se clatine în clipa când el aruncă în disgrație pe aceea care fusese port-bonheur-ul providenței lui. Hotărîrea aceasta fu, după cum el însuși a spus prea bine la Sfânta Elena, o prăpastie acoperită de flori.

Acest divorț era nu numai o clauză secretă a tratatului dela Viena, dar un sacrificiu imens pe care Impăratul îl datora politicii. Joséphine nu s'ar fi gândit niciodată să întrezărească în destinul ei o a doua catastrofă, mult mai grea decât prima. Svonul divorțului fu răspândit de confidenții lui Napoleon și de poliție. Fouché fu cel dintâi care se arătă gata să deschidă această rană sângeroasă. In acest scop, el se duse s'o caute pe Joséphine, și, fără a fi primit vreo misiune în acest sens, aruncă cu un ceas mai de vreme desnădejdea în inima celei mai bune dintre soții. Când Impăratul află aceasta, abia de-și mai putu stăpâni furia.

Napoleon hotărîse să nu dea pe față acest proiect înainte de a se fi întors la Paris Eugene de Beauharnais, pe care el îl chemase special în acest scop. Eugeniu fu primul care-i vorbi oficial mamei lui despre greaua hotărîre a Impăratului, încercând s'o obișnuiască puțin câte puțin cu această dureroasă, prea dureroasă necesitate. Cu această ocazie, el știu să-și facă datoria atât ca un bun fiu care caută să-și cruțe mama de o durere atât de nemărginită, cât și ca un devotat al binefăcătorului lui, față de care ținea să rămână până la urmă cel ce se achitase cu multă iscusință de toate misiunile ce-i fuseseră încredințate. Dar odată această misiune îndeplinită, el ținu să-i spună Impăratului că aceasta era ultima lui însărcinare și cu inima zdrobită de aceeaș durere pe care o încercase mama lui, anunță că voia să părăsească curtea cât mai neîntârziat. Fu nevoe de toată autoritatea pe care Impăratul o avusese asupra lui încă de când era mic copil, pentru a-l face să revină asupra acestei hotărîri.

In ziua când mesajul lui Napoleon referitor la acest divorț fusese prezentat, cetit și desvoltat în Senat, avu loc seara, în marile apartamente ale palatului, o întrunire restrânsă a înalților demnitari a căror mijlocire era necesară în această împrejurare. Aici remarcai pe prințul Eugeniu, pe Regnault de Saint-Jean d'Angély, toată familia imperială și cea mai mare parte a demnitarilor și ofițerilor coroanei. Joséphine sosise sprijinită de brațul fiicei ei, regina Hortense. Se observă ușor că ea plânsese mult, căci ochii îi erau supți de lacrimi.

Impăratul făcu cu voce tare declarațiunea proectului de divorț. Emoția lui era vădită, căci după fiecare frază a lui urma un lung interval care-l arăta zdrobit de greutatea acestui moment. Când veni rândul Joséphinei, fiica ei fu silită s'o sprijine de braț ca ea să se poată ține pe picioare. Cuvintele pe care împărăteasa le pronunța printre buzele ei încleștate de suferință, nu erau decât niște sunete automate și nu aveau niciun șir. Vocea ei tremurândă, înăbușită, era parcă glasul stins al unei ființe care-și trăiește ultimele clipe. Obrajii ei deveniseră două insule de suferință cufundate într'un ocean de lacrimi. Când ea isbuti să îndruge și ultimul cuvânt al declarației ce-i era smulsă din sânge, își lăsă capul pe umărul fiicei ei și, fixându-și privirile în van, deveni un adevărat spectru al desnădejdii. In acest timp Napoleon se agita pe scaunul lui, vorbea încet de tot și ținea ochii ațintiți asupra împărătesei. El părea că suferă tot atât de mult ca și ea. Atâta timp cât dură această dramatică solemnitate, toți cei care erau de față stătură cu capetele plecate, ca și când ar fi urmat convoiul funebru al adevăratei și ultimei fericiri a lui Napoleon.

In noaptea acestei zile cernite, Joséphine nu putu răbda să nu vină să-și vadă augustul soț pentru ultima oară. A doua zi ea avea să părăsească Tuileriile pentru totdeauna. Cu părul despletit, cu figura descompusă, ea înaintă spre patul împăratului și agățându-și brațele de gâtul lui, îl copleși cu toate mângâerile din lume. Și suspinele lor se cufundară mult timp, până în adâncul ultimei nopți a acestei fericiri zdrobite.

— Sfârșit —

GH. I. GEORGESCU

Cronica sportivă

In sfârșit, lupta cea mare, așteptată cu înfrigurare de toată suflarea sportivă, a avut loc. Am fost învinși. Acesta este rezultatul brut, și rămâne încă de cercetat dacă nu cumva din punct de vedere strict sportiv, — singurul de altfel admisibil, — nu e mai bine că s'a întâmplat așa cum s'a întâmplat.

Să fim cinstiți față de noi înșine și să mărturisim că dacă am fi învins, victoria noastră și-ar fi găsit justificarea pentru unii fanatici, în laptele combativității pe care l-au supt dela lupoaică strămoșii noștri direcți, Romulus și Remus!

E infinit probabil că în asemenea exagerări vor cădea învingătorii noștri; pentru noi însă, înfrângerea a readus evenimentul în granițele lui normale: acelea care mărginesc sportul. Am fost învinși de o echipă dintre cele mai temute ale Europei, în condițiuni care au dovedit că putem face față onorabilă oricând, oricărei echipe. Acesta este beneficiul moral al matchului de Duminică. Nimeni nu va putea contesta cu bună credință de aci înainte, că technicește, o echipă românească nu ar avea ce căuta într'o competiție internațională europeană.

Faptul că am furnizat o partidă infinit mai grea decât acea a vienezilor, maeștri reputați ai footballului, poate de asemenea să ne servească de mângâere. Ceace ne poate mângâia mai puțin, e însă excesiva canalizare a sentimentului patriotic pe terenul sportiv; s'ar fi crezut că dreptatea istorică, justiția imanentă, integritatea granițelor noastre erau în joc! Consternarea publicului la al doilea punct pe care l'au marcat ungurii era explicabilă, omenească, ...dar exagerată. Să ne întărim însă cu răbdare: încetul cu încetul, sportivitatea de care au dat dovadă jucătorii și oficialii își va face desigur loc și în public, într'un viitor pe care-l dorim cât mai apropiat.

Sânt însă unele neglijențe nepermise și umilitoare, care trebuesc relevate și îndreptate fără întârziere: în unanimitate, jucătorii oaspeți s'au plâns că terenul stadionului O.N.E.F. este prost întreținut; semnul exterior și vizibil pentru toată lumea al acestei neglijențe era ceasul terenului care se întâmpla să fie „defect".

Când se știe ce sume substanțiale încasează O.N.E.F.-ul de pe urma matchurilor de football, asemenea neglijențe constituesc un abuz și o umilință care nu se pot cu nimic justifica. Să nădăjduim că cel puțin de-acum înainte, conducătorii O.N.E.F.-ului vor fi la înălțimea răspunderii ce le-a fost încredințată.

Revenind la matchul de Duminică, se pot totuși reconstitui satisfacții chiar din cioburile speranțelor sfărâmate: mai întâi trebue admis că Ungaria a învins România la luptă mare; am avut, cum se spune, matchul în mână timp de peste 60 de minute; e drept că până la urmă l'am scăpat, dar în fine „l'am avut în mână"; deci o primă consolare. In al doilea rând, din echipa noastră n'au făcut parte un număr de indisponibili și indezirabili ce puteau întări simțitor formația României care, politicește vorbind, este un Stat înainte de a fi o rasă; cu atât mai meritorie deci, grija comitetului de alegere care a impus în compunerea echipei proporții de ordin statistic. Nu trebue pierdut din vedere nici explicabila emoție a debutanților în matchuri internaționale; în fine, toată lumea va fi de acord în a admite că soarta matchului a fost decisă nu de o superioritate invincibilă, ci de mici neprevăzute și imponderabile. Neprevăzută și greu explicabilă retragerea lui David din poartă după prima repriză; imponderabilă deși foarte grea, răspunderea lui Pavlovici în cea de a doua; imprevizibil deasemeni, faimosul mușuroi care a deviat traiectoria balonului în plasa noastră pentru a marca punctul victorios.

Toate acestea bine înțeles nu anulează victoria adversarilor noștri după cum nici nu micșorează meritele unora din echipierii României.

Apărarea de pildă, Albu și Bürger, au format o pereche de fundași care putea figura în orice echipă a globului; au atacat tot timpul și s'au plasat miraculos de bine pentru a putea intercepta cât mai mult; totuși au greșit și ei atunci când l-au lăsat liber pe Toldi să tragă la poartă nesilit și precis; eroarea lor ne-a costat un punct. Revelația matchului a fost însă linia mijlocașilor care s'a comportat peste așteptări, fiind superioară liniei corespunzătoare adverse; dacă Vintilă și-a făcut deja probele ca internațional, Dobra era însă debutant în această calitate și partida pe care a făcut-o a fost nedezmințit excelentă timp de 90 de minute. Demetrovici de asemeni s'a dovedit o bună inspirație a comisiunei de selecție și posesorul unei calități rare și extrem de prețioase: anume instinctul de a se plasa în drumul mingei; așa ceva nu se învață: e un dar. Demetrovici îl are într'o proporție cu totul remarcabilă. Despre Vintilă se poate spune că s'a definitivat în echipa națională; cu deosebire în defensivă, e un mijlocaș neîntrecut.

Inaintarea însă a decepționat; ușurința cu care se destrăma atacul, lipsa de coheziune și de preciziune sunt explicațiile unui randament cu totul nesatisfăcător; poate și excesul de combativitate din prima repriză a contribuit la aceasta, fapt e însă că în a doua jumătate a jocului, înaintarea noastră nu mai conta, împrejurare de care au profitat adversarii noștri, rutinați și experimentați.

Ar fi nedrept însă a nu menționa pe Bindea care s'a reabilitat nu numai în ochii publicului, dar pare-se chiar în acei ai comisiei disciplinare a Federației. Dobay nu s'a dezmințit nici el, dar nu a fost servit în felul care i se potrivește și cu care e deprins, cu rezultatul că nu a putut realiza nimic. Bodola s'a cheltuit prea mult în repriza întâi fiind obligat din pricina aceasta, să facă economie silită în cea de-a doua. Bine înțeles, ungurii n'au așteptat să fie invitați pentru a profita de această împrejurare.

Cum era de prevăzut, jocul nu a excelat prin blândețe, dar mulțumită abilității, atenției și severității d-lui Langenus, nu am avut de regretat nici unul din acele incidente brutale care dezonorează jocul și depășesc limitele sportului. Nu ne mai rămâne decât să nu uităm învățămintele acestei înfrângeri și să ne pregătim de revanșă.

GRIMAN

Uniunea culturală italo - română organizează, cu concursul Ministerului de Agricultură al Italiei și al Uniunei Camerelor de Agricultură din România, o excursie în regiunile agricole și 'n principalele orașe de artă ale Italiei, între 15 și 30 Octombrie.

Deasemeni, Camera de Comerț și Industrie Interbalcanică organizează o excursie de studii în Africa de Nord, Italia, Grecia și Turcia, între 15 Octombrie și 7 Noembrie, pentru viticultori, comercianți și turiști. Se vor vizita orașele: Veneția, Lido, Roma, Napoli, Palermo, Tunis, Insula Malta, Tripoli, Siracuza, Brindissi, Insula Corfu, Pireu, Atena și Istanbul.

Inscrieri și informațiuni la revista „Lumea turistică", str. Const. Mille 9 și str. Brezoianu 27, București.

Actualitatea lui Don Quijote

Sânt, fără îndoială, mai multe considerente pentru care Don Quijote, „odrasla minții" lui Cervantes — cum se exprimă el însuși — este și rămâne actual.

In românește a apărut întâia traducere completă a operei lui Cervantes. E o transpunere mai liberă și fugară după o veche traducere franțuzească. Iar în franceză, au apărut două ediții noui: una e traducerea lui Francis de Miomandre, tipărită acum câtva timp, a doua este reeditarea traducerii lui Oudin și Rosset, în colecțiunea „La Pleiade" revăzută de d. Jean Cassou.

Pe de altă parte, au fost date la iveală de curând câteva studii asupra „ciungului dela Lepanto", în care, bineînțeles, Cavalerul Feței Instristate e cercetat pe îndelete și cu deamănuntul. Printre aceste lucrări, e bine să cităm cartea d-lui Americo Castro, tipărită la „Rieder", și aceia a d-lui Jean Cassou, la „Editions Sociales Internationales".

Deasemenea, s'a tipărit în românește viața romanțată scrisă de Bruno Frank.

Iată destule împrejurări care îndreptățesc titlul acestor rânduri.

S'ar putea adăoga aici și evenimentele recente și tragice care însângerează Spania de azi și care au avut darul să facă pe unii neștiutori să pomenească fără înțelegere și fără potriveală numele eroului cervantin.

Dar socotesc că cea mai bună dovadă, dovada peremtorie că Don Quijote este actual, ne-o pune la îndemână însăși acea carte groasă care istorisește aventurile sărăcitului hidalgo, însuși conținutul cărții lui Cervantes. Dacă „iscusitul hidalgo don Quijote dela Mancha" nu ne poate da impresia certă că este o carte scrisă în zilele noastre, din pricina formei sale, în schimb conținutul ei se dovedește atât de actual, încât pare că Cervantes a întrevăzut, acum mai bine de trei sute de ani, fapte ce se vor întâmpla acum, cu înțelesul dat de dânsul. Și apoi, în cele o mie și ceva de pagini, sânt descrise stări sociale care nu s'au schimbat în Spania de trei secole încoace.

●

Mai întâi, e de datoria noastră, să înfățișăm cititorilor pe acest hidalgo însetat de aventuri cavalerești.

Deșirat și uscățiv, sărac și neînțeles, Don Quijote își părăsește adăpostul lui, putrezit de ploi, îmbuibat de mizerie materială, cu ungherele legate de pânzele păiajenilor, — îl părăsește ca să pornească în lume după aventuri, călare pe rebegitul Rocinante care *tantum pellis et ossa fuit*, „cu sulița la oblânc și pavăza la coapsă", însoțit desigur de un scudier, de Sancho Panza.

După aventuri? Firește! Viața mulcomă, lângă nevasta planturoasă și lângă blidul cu ciorbă fumegândă, este bună pentru senzualiști fără ideal, pentru slăbănogi și trândavi, pentru astmatici. Cine vrea să dea un sens vieții sale, pleacă în lume să caute aventuri. Da, să le caute, să le cheme. Căci vai de acela care așteaptă în bârlogul lui jilav și putred de lenevie, să vină evenimentul la el și să-l găsească nepregătit!

Don Quijote, împins de lecturile lui extravagante, a avut grija să se înarmeze cu pavăză și suliță, să-și ia un cal mai mândru, — în credința lui — decât Bucefalul lui Alexandru Machedon și decât Babieca Cidului și să-și tocmească fără plată un scudier credincios.

De toate s'a îngrijit. Și mai ales n'a uitat să se înarmeze cu nestrămutata credință în biruința lui finală.

Dar, în definitiv, ce fel de aventuri căuta Don Quijote? Pe cine și ce avea să birue?

Singur dă mărturii de câteva ori în această privință. El urmărește să câștige faimă și nemurire pentru dânsul și pentru „doamna visurilor sale" — cum până și Dante ar fi putut să-i spună Dulcineei din Toboso — sau „senora de sus pensamientos", cum o numește Cervantes.

Această Dulcinee — se știe — nu e alta decât țărăncuța Aldonza Lorenzo. Și nu e o întâmplare că femeia care trebuia cu imaginea ei ideală, să-i dea tărie în luptele sale de cavaler neînfricoșat, avea să fie o țărancă, iar nu o doamnă nobilă prin ascendențe și titluri, cum cereau obiceiurile vechilor cavaleri. Un instinct puternic și care nu dă greș, l-a făcut pe Don Quijote să înțeleagă că, în lupta imediată, icoana țărănimii iar nu a nobilimii, poate da tărie și-i poate fi alături.

Faimă? Nemurire? Nu sânt acestea obiective puerile, fără temei, care nu pot da naștere la acte însemnate? Nu. Căci în firea omului este să lase moștenire ceva al său celor ce-i urmează. Iar sufletele mari țin să lase pe urma lor tot ceiace au avut într'însele mai substanțial și mai nobil.

In fața cu perspectiva tristă a risipirii în neant, omul generos — pornind dela această durere intimă sau egoistă, dacă voiți — se va strădui să-și perpetueze, dincolo de moarte, în viața rămasă după dânsul, nu numai un nume glorios, dar și o serie de fapte și idei înalte, prețioase, folositoare. Unii săvârșesc asemenea fapte dătătoare de nemurire — nemurire în conștiința umanității, iar nu în lumea de dincolo, ale cărei elemente le scapă — și mor de moarte bună, alții, tocmai pentru faptele lor generoase, sânt siliți de anumiți oameni să moară, sau cum am zice mai limpede: sânt asasinați. Așa s'a întâmplat cu Socrate, cu Iisus, cu Giordano Bruno, cu Jaurès și cu alții.

Dar Don Quijote, ce fapte folositoare a săvârșit și ce idei mărețe a vânturat în lume, încât să aibă dreptul la faimă și la nemurire?

Cavalerul Feței Intristate ne va răspunde singur.

La fiecare pas, el ne spune că e în căutare de aventuri. Firește. Doar deaceia s'a înrolat în tagma cavalerilor rătăcitori. Dar oare acest admirabil și inimos Don Quijote căuta aventurile chiar cu orice preț, și pentru aventuri în sine? Nu! Hotărît nu!

Era prea sărac și prea bun, prea generos și prea hotărît cavalerul nostru, ca să facă din nobila lui meserie un joc și un lux. Profund grav și profund încredințat că lupta lui e plină de măreție, chiar dacă isprăvile lui vitejești aveau un sfârșit tragic sau comic, el lua jocul în serios și jocul nu mai era joc. Deaceia vorbind de cititorii lui Don Quijote, d. Americo Castro are deplină dreptate când spune: „După temperamentul său propriu, fiecare poate sau să râdă sau să mediteze: să disprețuiască niciodată!"

Dar să-l lăsăm chiar pe hidalgo să se recomande și să se explice: „...*yo soy* — spune el — *el valeroso don Quijote de la Mancha, el desfacedor de agravios y sinrazones*". Adică: „Sînt puternicul don Quijote dela Mancha, cel ce îndreaptă umilințele și nedreptățile". Iar altădată, dupăce lămurește scopul cavalerismului, închee astfel, adresându-se gentilomului Vivaldo: „...Pricepeți acum de ce rătăcesc dealungul pustiurilor, căutând fel-de-fel de aventuri, cu hotărîrea nestrămutată de-a mă arunca în mijlocul primejdiei, oriunde va voi soarta, atâta vreme cât va fi nevoe să apăr pe cei slabi și pe cei înjosiți". Și, însfârșit, în altă împrejurare, mai spune că a pornit „să străbată cele patru colțuri ale lumii în căutarea aventurilor de pe urma cărora alții vor trage foloase".

Iată, dar, ce înțeles au în mintea lui, aventurile pe care le caută. Mai întâiu, nu urmărește un profit personal: alții vor trage foloasele. Și care sânt acești „alții"? Sânt cei săraci și obidiți și slabi, al căror apărător nu pregetă să se numească până și în cele mai primejdioase împrejurări.

Decurge de aici că aventurile lui cavalerești erau pornite împotriva procopsiților societății, a celor răi, trândavi, impilatori, a jivinelor ce stăpânesc lumea și o sărăcesc în folosul lor.

„DON QUIJOTE" DE GOYA

*

Asemenea acțiune era necesară. Spania, țară săracă acum, era și mai săracă atunci. Ne aflăm în epoca decadenței feudalismului, fără să se ivească încă o clasă burgheză care să înlocuiască nobilimea parazitară și care să facă bunurile să circule pentru înviorarea vieții economice. Mișcarea populară deslănțuită de *los Comuneros* este îngenunchiată. Spania este prada acelor *picaros* fără căpătâiu, vagabonzi și golani, cu un fel propriu de viață, dar care nu constituesc o clasă socială. Sărăcia Spaniei este sărăcia țăranilor și a acelor mici moșieri care sânt hidalgii. Aurul Americii se varsă cu exclusivitate în *casa real*, pentru întreținerea curții, a castelor și a aparatului de stat. Jos mizeria este întinsă și profundă. Impilările administrației sânt susținute de inchiziție, care dă o mână de ajutor. Opresiunea devine aproape o mentalitate generală. Cine are o putere cât de mică de-a opresa — opresează. Credința catolică, așa cum o exercitau cardinalii și episcopii, ba chiar și ordinele călugărești, era nu numai un mijloc de adormire a conștiințelor și de consolare ideală, pentru nevoi imediate, dar și un mijloc de apăsare și constrângere. Iar pentru slujitorii altarului catolic, instituția religioasă înlesnea acumularea unor averi imense. Nici statul papal nu era atât de ridicat pe cât se arătau că sânt averile clericilor spanioli.

*

In felul acesta, mărinimia lui don Quijote ne apare ca răsărită din mijlocul mizeriei. El însuși este un hidalgo sărăcit. Pornit de jos, profund înțelegător al vremii lui, adică al suferințelor în contrast cu fastul și luxul claselor avute, don Quijote știe că poate ajunge el și cu toți din clasa lui, până la conducerea statului.

„Nu te îndoi o clipă, Sancho— spune el scudierului său — în felul acesta și pe căile pe care ți le-am arătat, cavalerii nătăcitori ajung la rangul regilor și împăraților"...

Căile acestea sânt căile aventurilor cavalerești, *buscando las aventuras*.

Iată o pildă de asemenea „aventură", pe care o găsim nu mai departe decât în al IV-lea capitol al cărții întâia:

*

„Nu trecuse mult dela plecarea lui don Quijote dela han, când i se păru că din desișul unei păduri ce se revărsa pe dreapta, se smulg niște țipete ascuțite, ca și cum cineva ar fi strigat după ajutor. Atunci: „Slavă cerului", zise el, pentru înlesnirea ce-mi dăruește, fiindcă atât de grabnic mi se ivește prilejul de a-mi face pe deplin datoria ca să pot culege rodul planurilor mele generoase. Aceste țipete, fără îndoială, sânt ale unui nefericit sau ale unei nefericite care are nevoe de ajutorul și ocrotirea mea". Și, strunindu-și calul, călăuzi pe Rocinante spre locul de unde i se părea că se aud țipetele. De îndată ce intră în pădure, zări o iapă legată de trunchiul unui stejar, iar, de un alt stejar, legat un flăcăiaș de vre-o cincisprezece ani, despuiat dela brâu în sus. El țipa cât îl lua gura, și nu fără să aibă dece, fiindcă un țăran îi număra pe spinare lovituri dese de curea.

Văzând această scenă, don Quijote începu să strige cu glas înecat de mânie:

„Necurtenitor cavaler, rău faci că lovești în cine nu se poate apăra; urcă în șea și pune mâna pe suliță (fiindcă o sulița se zărea răzimată de trunchiul copacului de care era legată și iapa), și-am să te fac să-ți dai seama că numai lașii sânt în stare să facă ceiace faci".

Țăranul, văzând în fața lui această fantomă înarmată care-i apropia sulița de vârful nasului, se îngrozi de moarte și cu glas plângător răspunse:

„Seniore cavaler, acest băiat pe care îl băteam, e o slugă a mea care îmi duce vitele la pășune prin împrejurimi; dar e atât de prostănac încât nu e zi de la Dumnezeu în care să nu mi se piardă câte o oae; și, fiindcă îl pedepsesc pentru nepriceperea și neghiobia lui, spune că fac acest lucru numai din sgârcenie, ca să nu-i mai plătesc simbrie; dar, pe sufletul și pe Dumnezeul meu, minte!"

— „Minte în fața mea ? Nerușinatul! strigă don Quijote. Pe soarele care se luminează, aveam de gând să fac să-ți treacă sulița prin trup. Plătește-i numai decât și fără nici o împotrivire; dacă nu, pe Dumnezeul care ne aude, îți curm zilele și te nimicesc chiar acum! Haide, desleagă-l!"

Țăranul își plecă fruntea și, fără să rostească un cuvînt, desleagă flăcăul din laț; don Quijote îl întrebă cât avea să primească dela stăpânul lui.

— „Nouă luni, răspunse el, câte șapte reali pe lună".

Don Quijote făcu socoteala ; găsi că suma se ridică la șaizeci de reali, și-i porunci țăranului să scoată banii numaidecât, dacă mai ține la viață. Calicul răspunse, tremurând de spaimă, că în impasul în care se găsea și după jurământul pe care îl făcuse (cu toate că nu făcuse nici un fel de jurământ), suma nu i se părea totuși prea mare: dar trebuia să se scadă din această sumă cele trei perechi de încălțăminte pe care le purtase băiatul și un real pentru două luări de sânge pe vremea când era bolnav.

— Primesc și această învoială, strigă don Quoijote; dar încălțămintea și luarea de sânge să fie trecute pe seama loviturilor pe cari i le-ai dat fără vre-o pricină temeinică. Dacă a rupt pielea ghetelor pe care zici că i le-ai cumpărat, d-ta i-ai sfâșiat-o pe aceea a trupului în schimb ; și dacă bărbierul i-a luat sânge pe vremea când era bolnav, d-ta i l-ai luat fiind deplin sănătos. Așa că nu vă mai datorați nimic !

— Mai e o încurcătură, d-le cavaler, n'am nici un ban la mine; dar Andrei n'are decât să mă întovărășească pân'acasă și-i voi plăti datoria ban cu ban.

— Să merg la el acasă ? strigă băiatul. Dumnezeu să mă ferească! Nu, domnule: mă cutremur numai când mă gândesc la una ca asta. Dacă nu te-ai fi ivit d-ta, m'ar fi jupuit de viu ca pe sfântul Bartolomeu.

— Nu mai poate avea o astfel de îndrăzneală, reluă don Quijote; e de-ajuns să-i poruncesc ca să mă asculte, mai cu seamă că-l voi pune să jure pe legea cavalerească pe care o cunoaște; dealtfel, îl las liber, iar în ceiace privește plata , răspund cu capul meu.

— Inălțimea voastră, seniore, să ia seama la cele ce spune, se împotrivi băiatul. Stăpânul meu nu e cavaler și n'a primit nicio dată vreun ordin în această privință; nu e altul decât Juan Burtosul cel chiabur, care locuiește la Quintanar.

— Ce-mi pasă! răspunse don Quijote; n'are decât să-și păstreze cavalerii burtoși; și-apoi, fiecare este rodul muncilor lui.

— Asta e adevărat, zise Andrei; dar stăpânul meu cărei munci i-ar putea fi rod, el care nu vrea să-mi plătească simbria și se bucură la munca și la sudoarea frunții mele ?

— Dar eu n'am să fac una ca asta, Andrei, fătul meu răspunse țăranul; fă-mi plăcerea și hai cu mine și, pe toate ordinele cacalerești din lume, jur că-ți voi plăti, după cum ți-am spus, ban cu ban, și-ți voi mai da și ceva pe de-asupra.

— De acest ceva pe de-asupra te scutesc, îi strigă don Quijote; dă-i ceiace-i datorezi, asta îmi e de-ajuns. Și ține seama să nu cumva să-ți calci jurământul; altfel, jur și eu la rându-mi, cu acelaș fel de jurământ, că mă voi reîntoarce și te voi pedepsi, găsindu-te oriunde te-ai ascunde, fie și în gaură de șarpe. Iar dacă ții mult să știi cine-i acela care îți dă poruncă, ceiace pentru d-ta înseamnă o nouă îndatorire pe care urmează s'o îndeplinești, află că sânt puternicul don Quijote de la Mancha, cel ce îndreaptă umilințele și nedreptățile. Și acum rămâi cu bine! Nu uita ce mi-ai făgăduit, nici ce-ai jurat; altfel, vei fi pedepsit.

„Zicând acestea, dădu pinteni Rocinantei, și, după câteva clipe, se făcu nevăzut".

*

Drept este că această aventură are un sfârșit pe care naivitatea, bună credința și încrederea în oameni ale lui don Quijote, nu l-au putut prevedea. Juan Burtosul, după plecarea cavalerului, îi trage băiatului o trânteală mai amarnică decât cea de la început. Don Quijote încă nu știa cât e de rea răutatea oamenilor. Și totuși, o știa deajuns, căci de atâtea ori, căutând pe cei răi ca să-i înfrângă, atent și prevăzător să nu-i scape niciunul, lua drept vrăjmașe până și lucrurile neînsuflețite, ca ilustrele mori de vânt și altele.

Puterea iluziei la don Quijote pornește tocmai dela dorința lui de bine. Tot ce i se pare că ar putea să zdruncine adevărul, să știrbească dreptatea, să apese pe cel mizer — totul trebue să piară prin tăria brațului său. El nu poate erta. Și e deajuns să i se pară — ca să și fie.

Dar, din întâmplarea relatată mai sus, care scoate la iveală întreaga măreție de caracter a eroului nostru, se mai poate înțelege de ce don Quijote suspina după legendara „vârstă de aur" care desigur n'a existat, dar pe care mulți dintre noi am voi s'o vedem în ființă:

„Fericite vremi și veacuri fericite acelea pe care cei vechi le-au denumit de aur — spune cavalerul dela Mancha. Și nu pentrucă atunci aurul care în veacul nostru de fier este atât de prețuit, putea fi găsit în pământ fără nici o osteneală, dar fiindcă oamenii din acel veac nu cunoșteau aceste două cuvinte: *al tău* și *al meu*. In acel veac sfânt, toate lucrurile erau comune".

In mai multe rânduri apoi, deșiratul și uscățivul don Quijote se luptă cu alguazilii (polițaii, sbirii), cu alcalzii (primarii), cu agenții fiscului și chiar cu clericii, deși el e catolic sau tocmai pentrucă este. Auziți-l cum exclamă, când se află singur în castelul nobililor: „O, sărăcie, sărăcie!" Iar oamenilor în lanțuri, duși la muncă silnică, le ia apărarea cu vorbe pline de greutate. Când îi vede, Sancho Panza spune Cavalerului:

— Aștia sânt ocnași, oameni ținuți în silă de rege să tragă la galere.

— Cum oameni siliți ? — grăi don Quipote. — E cu putință ca regele să țină cu sila pe cineva ?

Totdeauna, cavalerul nostru va fi alături de această *gente forzada del Rey* și totdeauna se va întreba: *Es posible que el Rey haga fuerza à ninguna gente ?* Pentrucă don Quijote este și apărătorul libertății.

CERVANTES
portret de Jauregui

Prin urmare, încă odată, aventurile lui don Quijote nu sânt un joc cu care să-și treacă vremea și să-și ucidă „spleen"-ul, ci o luptă gravă, plină de riscuri.

*

Dar tocmai pentrucă această luptă e riscată, don Quijote, în înțelepciunea lui, a înțeles să fie prevăzător și a făcut așa ca să aibă „sulița la oblânc și pavăza la coapsă". In lupta sa cu ticăloșii și cu cei răi, gata să facă orice pentru a-și menține puterea și privilegiile, don Quijote știe că trebue să fie înarmat și să cunoască mânuirea armelor. Adversarul îți dictează armele de luptă. Bestiei care stă gata să ucidă nu-i poți răspunde cu duhul blândeții.

Iată de ce cavalerul Feței Intristate este un dibaci mânuitor de arme și, mai mult, unul care nu pregetă să facă elogiul meșteșugului armelor.

Incă odată ni se lămurește înțelesul pe care-l dă el cuvântului „aventuri", care, după dânsul, înseamnă fapte de arme puse în slujba binelui, și dreptății și a păcii. Da, a păcii, și veți vedea îndată cum, căci voi lăsa pe cavaler să vorbească.

El vrea să arate că știința armelor stă, în anume împrejurări, chiar mai presus de carte, Auziți-l:

„Cărturarii — spune don Quijote — urmăresc să i se dea dreptății prețuirea cuvenită, să se dea fiecăruia ceiace este al său, să vegheze la menținerea și la împlinirea legilor. Această țintă, firește, e mare, îmbucurătoare și vrednică de toată lauda. Totuși, nu-i atât cât ar putea fi, de pildă, scopul armelor, care nu urmăresc decât să statornicească pacea, adică cel mai mare bun pe care-l pot dori oamenii în această viață.

„Cele mai îmbucurătoare vești pe care le-a primit lumea au fost cele aduse de îngeri, în noaptea care a fost pentru noi adevărata zi a luminii, atunci când au început să cânte în liniștea văzduhurilor: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, iar între oameni bună învoire!" Deasemeni, binețea cu care-i îndeamnă pe discipolii dragi cel mai mare cârmuitor al cerului și al pământului, atunci când intră în casa cuiva, e aceasta: „Pacea să domnească în această casă!" Și iarăși, de multe ori le-a spus: „Eu vă dăruesc pacea, vă las în pace și pacea să domnească printre voi", ca și cum cea mai darnică mână ar fi lăsat pe masa cuiva darul cel mai de preț, fără de care, nici în cer, nici pe pământ, nu se poate afla fericirea. Această pace e adevăratul sfârșit al războiului și cine zice război, zice arme..."

Ei, războinic mai e cavalerul nostru! Dar va fi fiind numai de dragul războiului ? Firește că nu. Doar singur arată că urmărește pacea și lasă să se înțeleagă că face apel la arme silit numai de cel ce turbură și amenință „cel mai mare bun pe care-l pot dori oamenii în această viață *(la paz, que es el mayor bien que los hombres pueden desear en esta vida)*".

Nu este, cum s'ar zice, un războinici pur, unul agresiv; în fond, are oroare de război, căci iată cum oftează după ce descrie toate mizeriile pe care le îndură, în arșiță sau în ger, soldatul cu solda neplătită și cu stomacul chiorăitor:

„Oh! binecuvântate veacurile care n'au cunoscut furia îngrozitoare a acestor blestemate unelte ale morții care sunt tunurile, și pe-al căror născocitor aș vrea să-l știu osândit în pântecele iadului, unde să-și primească răsplata pentru drăceasca lui născocire!"

Sânt cu atât mai semnificative aceste cuvinte cu cât le rostește unul care și-a dat seama de însemnătatea meșteșugului armelor în lupta pentru îndreptarea strâmbătăților sociale și pentru înscăunarea păcii între oameni.

Dacă mai înainte, a arătat don Quijote că, atunci când trebue să se facă apel la arme, înțelepciunea cărturarilor nu mai e bună de nimic, tot așa el adaugă că și ruga clericilor nu ajută.

„...Călugării — zice el — în tihna și lipsa lor de griji, se roagă cerului pentru binele pământului; câtă vreme noi soldații și cavalerii aducem la îndeplinire ceia ce ei cer, apărând-o cu tăria brațului și ascuțișul sabiei, nu la adăpost, sub acoperiș, ci sub cerul deschis, în arșița verii și în ascuțitele geruri ale ernii. Astfel, noi sântem trimișii lui Dumnezeu pe pământ și uneltele prin care se împlinește aici dreptatea lui. Și cum faptele de arme și ceiace se leagă de ele sau le urmează nu se pot împlini decât trudind și asudând, înseamnă că cei ce le săvârșesc împlinesc, fără îndoială, o sarcină cu mult mai mare decât a acelora care, în tihnită pace și hodină, se roagă lui Dumnezeu să ocrotească pe cei slabi".

Iată, deci, un nou înțeles, just și aspru, pe care-l dă don Quijote științei armelor. Iar într'alt loc, el mai spune: „...Nu poți să duci pe umeri povara armelor până nu mulțumești stomahul". Și de multe ori, firește, duci această povară tocmai ca să ajungi la îndestularea pântecelor. De aceia, don Quijote s'a așezat alături de cei flămânzi.

●

Să fi izbutit oare, cu aceste rânduri, să arăt cât este de actual cavalerul Feței Intristate ?

LASCAR SEBASTIAN

CRONICA MODEI

Zilele frumoase de toamnă nu trebue să ne amăgească și să ne expună a fi surprinse de frig fără haine călduroase.

„Blănurile sânt pentru oamenii bogați", — îmi spunea zilele trecute o drăguță vânzătoare dela un mare magazin. Totuși, ele fiind foarte necesare și femeilor cu situații modeste, moda blănurilor va fi accesibilă tuturor, fără să impună un lux prea costisitor. In marile colecții ale modelelor de iarnă, blănurile scumpe își au locul lor, dar nu figurează numai ele. Garniturile de blănuri autentice sânt foarte discrete, așa că nu va fi nevoe să se întrebuințeze imitații din blană de pisică sau vulpină, atât de urâte și de puțin durabile, din alți ani.

Baza ansamblurilor de iarnă sânt mantourile și tunicile din postav tivite sau garnite cu vulpe argintie. Cităm printre cele mai caracteristice, un mantou de postav verde bronz, în formă

de redingotă, foarte scurtă și foarte amplă, cu un singur buzunar și un singur rever. Mânecile, micul guler drept și bordura reverului din blană rasă.

Garniturile care formează plastron, sânt favorabile femeilor mărunte, pe când cele care formează platcă, îngroașă mult bustul și nu convin decât formelor foarte svelte și plate. Garniturile care formează și mânecile și lărgesc umerii se potrivesc numai femeilor înalte și subțiri.

Nicăeri nu se mai văd rochii sau mantouri care se termină rotund la gât. Gulerul se ridică pretutindeni la ceafă, ca gulerele *directoire* sau ca acelea din 1830. Acestea nu avantajează totdeauna, dar cel puțin sânt călduroase. Lipsa de guler însă este și mai puțin avantajoasă.

Paltonul scurt, ca și jacheta pe talie, cu bască, din blană, își păstrează încă locul în moda de iarnă.

Pentru femeile foarte elegante, Heim a lansat cazaca de vulpe, foarte suplă și manșonul în formă de portofoliu, cu un *rabat* de postav sau velur brodat. Ambele se poartă cu un bonet suedez jumătate broderie, jumătate blană, dar acest model nu poate fi purtat decât de fete și femei foarte tinere.

In privința culorilor, negrul rămâne nuanța cea mai distinsă. Rochia de culoare este mult mai pretențioasă. Ea cere mantou și accesorii din culori opuse sau juxtapuse, iar tot șicul stă în potrivirea nuanțelor.

De câtiva ani fiecare mare casă își alege o culoare, care servește de bază colecției. Astfel, Piguet și-a ales toate nuanțele de violet, de la *parme* la cyclamen. Heim crease în primăvară o culoare denumită cu mult spirit „*crotin*". Patou preconizează *marron* și o culoare destul de rece și greu de purtat: *ardoise*.

Amestecul culorilor nu merge decât la rochiile de sport și la cele de seară. Eleganța discretă a rochiilor de după prânz le adoptă mai puțin. Stofele pentru rochiile de sport sânt așa numitele „tweed" scoțian, dar care nu au câtuși de puțin culorile clasice ale „clanurilor" din Scoția. Ele sânt ecosezuri în așa numitul „flammé", roș și galben pe fond verde, sau foarte topite în diferite tonuri, gri închis cadrilat cu roșu, bayader cu galben, roș și verde sau un fel de țesut cu fondul albastru, desene roșii și galbene în relief, ca niște strălucitoare vitralii.

Eșarpele joacă un mare rol: Cravată ruginie de velur pe un chandail de tricou verde, sau eșarpe de culori foarte vii pe o rochie neagră pentru după prânz. Aceste eșarpe sânt sau de mătasă în două tonuri de verde, de exemplu, sau din catifele împletite abastru, verde, roșu.

Ca să ne facem o idee de rolul culorilor suprapuse în rochiile de seară, voi cita o rochie din colecția Lelong de muselină de matasă cu talia sus și un corsaj în patru tonuri diferite: *bordeaux*, roș deschis, verde și galben, care se înoadă la spate, evazându-se în eșarpe care fac trenă, pe o rochie albă. Lameurile șanjante, acele aurii și cele bronzate sânt de mare efect.

Cât despre alura rochiilor de seară, poreclite „Grandes Robes", cu volane nenumărate în spate, din talie până jos, formând și trenă, ea ne amintește rochia Suzanei Valodon, grațioasa apariție din tabloul lui Renoir „La Danse à la ville", reprodus în „Ad. Lit." din săptămâna trecută.

Cât despre pălării, ele continuă să fie ridicole și caricaturale. Sfătuiam în cronica trecută pe cititoarele noastre să nu dezespere și să aștepte, căci ne spuneam: „prea-i ridicolă moda pălăriilor, nu se poate ca femeile să o accepte". In adevăr modistele de data aceasta pare că și-au pus în gând să pună la încercare tendința placidă a femeilor de a

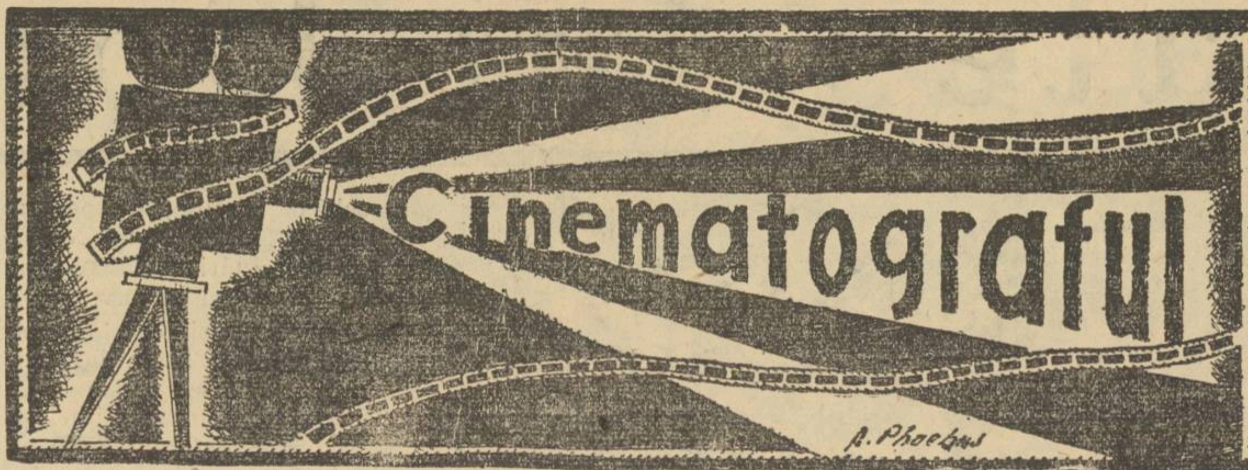

se supune ca niște oi în turmă, modei, punând pe cap bonete cu urechi de măgar, fel de fel de cozonaci și melci, de forme pătrate și trunchiuri de con, adevărate caricaturi și invențiuni spre a urâți figurile cele mai drăguțe.

Pentru cititoarele noastre am ales câteva modele care se pot purta fără a stârni râsul sau mirarea și totuși a sta bine la față.

BITRIX

NU VEȚI PUTEA STRĂBATE
într'o singură zi întreaga Românie
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEAȚA
va face acest lucru în locul D-voastră !

Inainte de a fi...

Intr'un film, care rulează la cinema Savoy, am văzut scris, negru pe alb (adică alb pe negru) cea mai neașteptată frază din toată literatura cinematografică română, și anume:

„Inainte de a fi plecat, aflase că Dorothy... etc."".

E prima oară că traducătorii ca să zicem așa români de la Societatea Scriitorilor renunță la frumoasa formă:

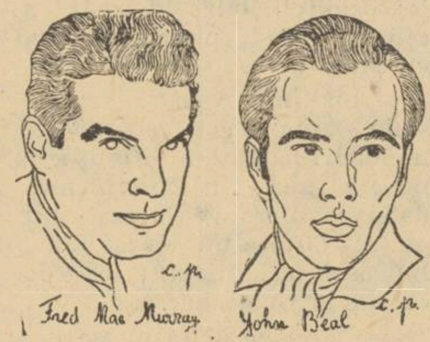
„Inainte de a plecat..." sau, și mai viguros:

„Inainte de pleacă, s'a dus etc., etc..."

Nu glumesc. Este riguros prima dată când S. S. R. își aduce aminte să vorbească propriu zis românește pe chestia lui „înainte de ".

Numai să ție...

Și cu aceeaș ocazie, atragem atenția domnilor de la S. S. R.

asupra unei confuzii foarte frequente pe care o fac între cuvintele — toate egal de scumpe pentru un intelectual realist — cuvintele: înapoi și îndărăt, sau a se întoarce, a se înapoia, și a înapoia.

Imi aduc aminte că odată Malec întreabă pe eroina respectivă: „vrei să-mi înapoezi sărutul?" — ceeace savanții grămătici de la S. S. R. au tradus cu: „vrei să mă săruți înapoi" — ceeace, oricât ar fi de profitabil pentru un tânăr artist, nu se potrivea cu acțiunea filmului....

Logică

Intr'o gazetă-revolver din acelea pe care, în schimbul unui leu, bucureșteanul are impresia că o citește între două stații de tramvai, am găsit aceste cuvinte:

D-l Suchianu îl scoate pe d. Posmantir mare cinematografist. Dar știe oare d. Suchianu că fotografiile pe care le-a admirat d-sa nu-s luate de d. Posmantir ci de un simplu ucenic al său?"

La care d. Suchianu ar fi tentat să răspundă că tocmai dacă un ucenic al d-lui Posmantir este capabil de rezultate fotografice așa de reușite, ce trebue să fie meșterul, când se pune la lucru.

Dar pentru un gazetar-revolver-român logica a fost totdeauna considerată ca o aluzie perfidă și ca o personală insultă. Cum nu vrem să ofensăm pe nimeni...

Little minister

A venit, în sfârșit, și la București un film care a avut mare succes, — în străinătate, film în care s'a ilustrat Catharine Hepburn. Se petrece în Scoția de acum aproape 100 de ani, în atmosfera puritană, gregară și monotonă a parohienilor unui orășel . Drama sufletească — dramă curentă în țările protestante — e aceea dintre conștiința convențională a colectivității și conștiința personală a unui om curajos și drept.

In rolul tânărului, foarte tânărului preot, actorul Beal este deosebit de emoționant. Are o figură gravă de copil care ia lucrurile în tragic, o privire patetică și înflăcărată care ne mișcă profund. Actorul Beal a dat aci o remarcabilă creație.

De altfel toți joacă bine, iar Katharine Hepburn poate tocmai cel mai puțin. Mai întâi prea este supărător de urâtă. Este biologic urâtă. Două nări și o gură în permanență căscate, făcând pe obraz trei pete ca niște răni, fac un efect repulsiv, care e accentuat de ferma intenție a eroinei de a face tot timpul grații de gazelă. Și pe urmă vocea, o voce totodată plângătoare și ascuțită, extenuată și stridentă, expirantă și țipătoare... Nu se potrivește. Combinația dă un efect caraghios.

Păcat. Căci K. H. are sigur talent. Dar nu poți lupta cu lucruri fizice fundamentale, ca urâciunea feții, corpului, vocii....

Cum spuneam, filmul e, în genere, magistral jucat. Lucru curios: regia are un fel de stil rusesc: încetineală, apăsare pe priveliști fizionomice, preocupare de adâncime omenească; de tragic cotidian, preocupare uneori cam insistată, în total însă reușită; apoi exterioare sugestive. Să nu fie vorbit englezește, ai jura că e un film sovietic. Ceeace, dovedește că americanii, acești neîntrecuți artiști ai ecranului, știu să se inspire și de la metodele rusești. Ce bine ar fi dacă și Rușii, la rândul lor, lăsând la o parte prejudecata artei burgheze (nu există artă burgheză și proletară ci doar artă bună și proastă) — s'ar decide să învețe ceva și de la americani. Lecția californiană ar da studio-urilor moscovite un accent nou, care nu ar fi decât spre gloria civilizației bolșevice.

Incă un cuvânt. Filmul e vorbit în dialect scoțian. Foarte interesant. Este un accent aspru, întunecat, cu r-uri foarte sbârnâite, cu toate vocalele tinzând spre î, în rezumat un accent, am zice noi, un mic accent țigănesc, dar care combinat cu limba engleză are ca efect încetarea atât a lătratului cât și a sclifoselii și înlocuirea lor prin niște sonorități sumbre, și pasionate, care se potrivesc de minune atât cu peisagiul, cât și cu mentalitatea oamenilor care îl populează.

Sunetul cuvintelor dintr'un film devine deodată foarte important artisticește dacă aspectul fizic al vorbelor trece pe planul întâi, și aspectul logic pe arierplan. După cum am mai spus-o adeseori, în viața reală cuvintele spuse nu au aproape nici o însemnătate, nici o putere determinantă de evenimente. Nu prin conversații prealabile influențăm noi asupra destinului altora și al nostru. Iată de ce vorbăria din teatru este ceva primordial fals, în contrasensul vieții celei adevărate și al desfășurării ei reale. Dacă am rezuma aceste constatări într'o formulă, am spune așa:

Vorbele, vorbele rostite de oameni în legăturile lor dintre dânșii, — vorbele nu-s aproape nici odată cauze — de evenimente, ci dincontra: efecte, *consecințele evenimentelor, situațiilor, mentalității generale. Limba e un fenomen foarte curios și interesant tocmai fiindcă* oglindește *credincios, reflectează „par choc en retour" evenimentele proprii acelei societăți. Alura generală a unei limbi, intonațiile, lungimea sau scurtimea propozițiunilor, felul modest sau viteaz de a ataca fraza, predominanța de vocale sau de consonante, felul de a vâjâi sau invers escamota pe v, felul de a „bate toba" sau invers de a scârțâi pe r (sau de a-l înghiți în fundul gâtului ca Francezii) — toate aceste sonorități ale limbajului au o importanță psihologică de document omenesc mult mai mare decât sensul momentan și semnificația trecătoare a unor fraze care se spun și numai decât se și uită.*

Pentru toate aceste motive, am spus eu odată, într'un lung studiu făcut în „Revista fundațiilor regale" asupra „Bilanțului filmului vorbitor" — că in-

troducerea „parlantului", care a însemnat în multe privințe o coborîre a nivelului artistic în cinematograf, poate însă însemna și un important câștig de artă dacă, — dacă cuvintele sânt întrebuințate exclusiv în scopul de a reda zgomotul pe care îl face limbajul articulat, de a imita cu talent toate variile accente sonore ale vorbirii omenești.

Iată de ce accentul acela sumbru, aspru, zbârnâit și întunecat, al dialectului scoțian este de un efect psihologic — „deci artistic — impresionant, în filmul „Little Minister".

In total, acest film este o producție remarcabilă, vrednică de a fi examinată în amănunțime.

Fantome de vânzare

Imi rezerv pentru cronica viitoare să vorbesc pe larg de fermecătoarea și foarte originala operă a lui René Clair. Inainte de a spune cât e de fină și de subtilă, mă mărginesc să spun că e prodigios de amuzantă. La fiecare scenă găsim câte un detaliu de un comic homeric.

Carole Lombard

Ca orice actriță californiană de clasa I, Carole Lombard poate face și fi absolut orice. Am văzut-o, alături de Carry Grant, în formă de răsfățată fiică de miliardar, cu toane, violențe, generozități subite și trecătoare,

etc. Am văzut-o, apoi, ca proletară, domnișoară manicuristă. Metamorfoza era deplină. Umerii se lăsaseră în jos, ca subt apăsarea invizibilă a greutăților vieții și clasei; picioarele, în loc să calce înfipt, cu tocuri totdeauna proaspete, un sol deja cucerit, — acum târșâiau subt povara amintirii curselor pe jos obligatorii, obligatorii pentru o fată din popor; privirea disprețuitoare a domnișoarei de bani gata devenise acum privirea sceptică a femeii care luptă pentru un loc subt soare. Dispreț și într'un caz și într'altul; dar în cazul întâi disprețul neștiutoarei, în cellat disprețul celui ce tocmai prea știe multe. Două disprețuri oarecum exact inverse, pe care Carole Lombard le-a jucat, pe amândouă, magistral.

De la o vreme încoace, această actriță a fost pusă la roluri de combinații. *Astfel, în „Aventură în zori de zi", a fost însărcinată să utilizeze accentul imperativ de femee autoritară și violentă, iar pe de altă parte și în acelaș timp a avut prilejul să ne arate știința ei neîntrecută de a fi* „bleagă cu grație". *In „Prințesa Olga" combină alte două stiluri: stilul fals-princiar de mare-vedetă, cu stilul perfect sincer dar și perfect vulgar de proletară U. S. A. Și efectul e iarăși subtil și fermecător...*

Trebue să amintim că ifosele de mare artistă internațională, cu tot ce ele comportă ca ridicol și apocrif, au fost mai de demult puse de ea pe scenă în acel film cu totul remarcabil care se chema „Secolul al XX-lea" și unde ea făcea pe steaua moftuoasă, (alături de John Barrimore care, aci era cabotinul regisor, genial și secătură, curajos și escroc, entuziast și lichea — rol de mare, mare compoziție poate cel mai interesant rol al lui Barrymore).

Amintesc acestea pentru că în „Prințesa Olga", noul film jucat acum la Savoy, Carole Lombard moștenește ceva din fumurile de înalt personaj din „Secolul XX", cu această importantă deosebire totuși: aci ea se dă drept *prințesă daneză din motive de publicitate, pentru a „forța destinul" rebel printr'o lovitură îndrăsneață de reclamă. Când face pe Alteța și își prelinge în chip regal vorbele dealungul buzelor, privind ca dela 1000 de metri înălțime, o face fiindcă trebue să se prefacă. De îndată ce rămâne singură cu madama ei domestică, își reia „slangul" new-yorkez, cu gee! și scream! și tot arsenalul de miticisme americane.*

Din contră; în „Secolul al XX-lea" fumurile pe care și le dă au ajuns la ea o a doua natură, au devenit perfect sincere; iar când, într'un eventual acces de furie, își readuce aminte să întrebuințeze inflexiuni populare și accente sonore plebeiene, e iar sinceră.

După cum vedem, situațiile în cele două filme, nu-s de loc identice.

Și pentru amatorul de artă psihologică, pentru amatorul de literatură, teatru, pictură portretistică, cinematograf, technică pantomimică și sonoritați verbale; într'un cuvânt pentru amatorul de documente omenești, nu poate exista nimic mai interesant decât să urmărească o bună artistă americană dealungul atitudinilor sufletești pe care i le impun diferitele ei roluri, să urmărească schimbările și combinațiunile.

Sub două drapele

Iată încă un tipic film american unde plictiseala și anosteala unei probleme nu se poate mai convențională — ca misterul african și penal al soldatului din Legiunea Străină — este salvată prin splendoarea, acuratețea, varietatea prezentărilor fotografice și prin jocul impecabil al actorilor, — zeci de actori, aleși pe sprânceană, și a căror defilare pe dinaintea ochilor noștri ne procură un suculent ospăț psihologic și portretistic.

Pe lângă nenumăratele capete de ambe sexe alese pentru acest film, trebue să semnalăm cele patru vedete, formând două câte două, un minunat efect de contrast.

Bărbați: Ronald Colman și Victor Mac Laglen; femei: Claudette Colbert și Sybill Ranson.

Mc. L. este ca și în alte filme, o bestie impulsivă, capabilă de orice infamie, dar și de remușcări oridecâte ori firea lui violentă l-a făcut să comită o nedreptate. Amestec de generozitate și egoism provenind ambele dintr'o fiziologie vajnică, luxuriantă, care permite luxuri ca generozitatea, dar care nu suportă piedici. O gură contractată într'un zâmbet pentru care argoul pungășesc român a inventat frumoasa expresie de „parșiv" — zâmbet care foarte ușor se înmoaie în acela care precede lacrimile.

In contrast cu Mac L., avem pe R. Colman, împodobit cu un nu mai puțin permanent rictus, dar un rictus de blândețe și comprehensiune, de calm dispreț al primejdiei și amărăciune cu lungi rădăcini în trecut. Mac Laglen e numai izbucniri instinctuale; Ronald Colman e numai conținere și refulare.

In ordinea feminină: Claudette Colbert are acel farmec grav — pe care i-l cunoaștem — și care provine din seriozitate; curaj și probitate sufletească; cealaltă eroină, este împodobită cu acel surîs monden, știți, zâmbetul acela de arc voltaic sclipind din treizeci de dinți deodată, fațadă socială folositoare pentru că slujește a ascunde îndărătu-i adeseori neantul cel mai perfect, dar care poate tot atât de bine sluji să mascheze niște gânduri prea profunde, prea serioase, prea tragice pentru a putea fi date la iveală deodată. Desvelite brusc, ar exploda și ar face numai stricăciuni. Refulate de tot, ar rămâne ascunse.

Așa, grație acestui filtru de siguranță care e surâsul monden, gândurile cele mai sfioase și mai intime tot reușesc să-și distileze un început de mărturisire. Surâsul monden — la asta nu ne gândim destul de des — are deci și un fel de funcție adjuvantă în sensul sincerității. Iată de ce acest soiu de rictus este așa de interesant.

Actrița noastră, aceea care face pe Lady Veneția — contrastând cu Cigarette, mascota plebeiană a Legiunii — dispune de acest particular surâs. Dar prețios, pe care foarte puțini actori îl au.

D. I. SUCHIANU

Proectul monumentului Regelui Ferdinand I și al eroilor Regimentului 32 Mircea din Ploești, prezentat de sculptorul M. Onofrei la concursul care se ține luna aceasta la Ploești.

OAMENI ŞI MĂŞTI

Suferinţe de autor...

Seară de premieră. Publicul a început să ocupe locurile, afectând aere blazate. In cabine, actorii se tot apropie şi se depărtează de oglindă. Maşiniştii — oameni cu muşchi de oţel şi cu papuci de pâslă — stau întinşi, în coate, în spatele decorurilor.

Un om în smoking, cu cravata fugită dela locul ei, agitat şi preocupat, se plimbă în spaţiul rămas între zidurile de carton, muşcându-şi buza inferioară şi uitându-se, din cinci în cinci minute, la ceas...

Omul acesta, care-ţi face impresia că e apucat de colici, este autorul piesei, un râvnitor la gloria roşcatului Will.

Cu falca sprijinită în palma dreaptă, privind „pe deasupra" omul dela cortină mulţumit după „cinzeaca" înghiţită pentruca ...să prindă putere, priveşte superior la omul care par'că a înghiţit argint viu. Cu paşi rari, pompierul de serviciu străbate scena, duşman de moarte al elementului pentru furtul căruia Prometeu a fost sfâşiat de-un vultur.

Apare „inspicientul", mestecând nişte pâne neagră, rămăşiţă dela cina luată pe apucate: „cu autorii ăştia originali n'ai timp nici să îmbuci, domnule!"

— Ii dăm drumul? — întreabă el pe omul pradă unei agitaţii din ce în ce mai mari.

— Să mai stăm cinci minute! — răspunde autorul, ca un copil dus la dentist şi care, de frică, cere o amânare de cinci minute a extracţiei.

Iată şi directorul teatrului, în frac, pregătit să primească felicitări pentru modul cum înţelege să „încurajeze" literatura dramatică originală.

Directorul loveşte, prieteneşte, pe umăr pe autor. Acesta tresaltă speriat. Directorul, crud, îi spune, bucuros parcă de chinurile protejatului său:

— Ei, să te vedem acum, iubite maistre, de ce eşti în stare! Tot vă plângeţi pe toate căile că nu vă încurajăm. Ei, să vedem acuma ce spune „marele animal" din sală!

Autorul dă din cap vinovat, cerându-şi par'că scuze.

Directorul se adresează apoi regisorului:

— Ei, nu-i daţi drumu', că e târziu!

— Dumnealui a spus să mai stăm cinci minute.

— Ce să mai stăm? Păi după dumnealui ne luăm noi acuma? He, hei! Dumnealui a scris piesa, am cheltuit bani ca s'o jucăm, acuma să ne lase în pace, să nu ne 'ncurce!

— Cum zici dumneata! — spune, cu o voce zugrumată autorul, făcând pe Pilat din Pont, ca şi cum nu el ar fi pisat o omenire întreagă ca să i se joace piesa.

Regisorul apasă butoane şi din laturi îşi fac apariţia interpreţii, mai toţi având grijă să spuie sufleurului, care se pregăteşte să intre sub scenă: „să nu mă laşi, că nu ştiu ce am astă seară".

Cortina s'a ridicat, primele „acorduri" ale piesei se pierd în sală şi omul în smoking îşi continuă plimbatul, de astădată frecându-şi mânile şi dând din cap, îngrijindu-se parcă de cele ce se rostesc pe scenă.

Regisorul, enervat, şi pe drept cuvânt, de „scârţul" pantofilor, se răsteşte odată: „sst!". Omul, caşicum ar fi primit un duş rece în creştetul capului, merge în vârful picioarelor: „dracu să-i ia, îi am de cinci ani şi-acum şi-au amintit să scârţâie".

Sfârşit de act. Aplauze răzleţe. Maşiniştii se reped să schimbe decorurile, încurcaţi grozav de autor, care cu cât vrea să se ferească cu atât se loveşte de ei. Şeful maşinist se uită urît la el, vrând par'că să spuie: „Ţi-a trebuit piesă cu palate şi terase! Trei pereţi, o masă, un pat şi două scaune, nu-ţi ajungeau?" Şeful perucher, ţinând într'o mână douăzeci de bărbi şi în alta zece ciocuri, oftează: „Cu piese d'astea, nu mai găsesc păr în România!"

Actorii, ştergându-se de năduşeală îşi spun: „Mă nene, cu piese d'astea, ţi se distruge molecula, nu alta!"

Scoborîrea unui plafon, aduce în capul autorului o prăfărie care-i albeşte părul. Se poate însă întâmpla să albească deabinelea, ca acei condamnaţi la moarte, care, în preziua execuţiei, încărunţesc în celulă.

Intre timp, în foyere, autorul nostru e judecat fără circumstanţe atenuante.

Şi se isprăveşte şi actul al doilea. Galeria, care înţelege că în costul biletului intră şi apariţia la rampă a autorului îl strigă.

Impins dela spate, autorul irupe, palid, în scenă. Se înclină şi par'că-şi cere iertare.

Revenind în scenă, mulţumeşte interpreţilor, chiar şi acelora care au venit cu rolurile neînvăţate.

E greu, e foarte greu, să te relevi pe lumea asta... Cât de puţin ştie publicul de suferinţele unui autor dramatic român!

IOAN MASSOFF

André Porthis: Du couvent aux Cortés

Pentru o bună înţelegere a dramei care sfâşie Spania, nici-o lectură nu-i mai completă decât aceia a cărţii recent publicată de André Porthis: „Du couvent aux Cortès".

Autoarea a trăit multă vreme la Barcelona, dar nu s'a mulţumit să ne arate începutul mişcărilor revoluţionare dintr'o singură direcţie. Deoarece ceasul politic al femeii sunase în Spania, romanciera a ţinut să culeagă prin interview-uri autentice şi fidele gândurile şi dorinţele tuturor Spaniolelor, ale celor de dreapta ca şi ale celor de stânga. Astfel, putem urmări drumul pe care-l parcurgem împreună cu André Corthis prin faţa diferitelor tipuri feminine dela simpla femee munteană până la figuri celebre ca agitatoarea Nelken, La Passionaria, celebra luptătoare comunistă şi altele bine cunoscute în diferite direcţii.

Din această incursiune, făcută pentru a arăta ce-a devenit, de la înfiinţarea republicii, femeia spaniolă, André Corthis spunea acum şase luni, cuvinte care se schimbă în realităţi — subt ochii noştri:

„In momentul de faţă nimic nu mai e simplu în Spania. La drept vorbind, trecutul, prezentul şi viitorul se confundă cu atâta furie, încât nu mai ştii unde te afli. Ce-am văzut eri nu mai există astăzi, şi ceiace aşteptăm dela ziua de mâne va fi distrus poate de doctrine şi adevăruri vechi de peste trei sute de ani"...

Andre Thérive: Fils du jour

Romanul lui André Thérivè pune faţă în faţă două clase, pe care întâmplarea le face să se întâlnească. Clasa burgheză, reprezentată de o mamă cinstită şi bună, de un tată credincios care pentru a-şi mântui fiul îl va asasina şi de un bătrân destrăbălat, egoist, dar care nu-i capabil să facă cel mai mic rău.

Această clasă alternează cu cealaltă, a „blestemaţilor", din care face parte Jeanne, femeia de stradă Bertine şi protectorul cu bani, Bronstein...

Intr'un decor extrem de variat se scurge această viaţă sau mai curând tragedia pe care autorul a descris-o în cele mai mici detalii ca un adevărat maestru al limbii şi al romanului francez.

Georges Bernanos: Journal d'un Curé de Campagne

Cărţile lui *Georges Bernanos* au un accent generos şi direct care se comunică imediat cititorului. Ele sânt pline de mânie, înfrigurate şi pătimaşe, dar, sub aspectul cam aspru, se simte un suflet plin de candoare. Işi urmează drumul orbeşte, se loveşte, se încăpăţânează, pare pierdut şi deodată triumfă. E un soldat al cauzelor dificile şi, deşi uneori greoiu, stângaciu şi difuz, este poate singurul autor de azi în care se simte suflul inspiraţiei.

Eroul lui Bernanos din acest roman, este un preot, dar care e în acelaş timp uneori un om de înaltă ţinută sufletească, alteori fiinţa cea mai mizerabilă. Pare că a primit dela Dumnezeu o misiune pe care numai Dumnezeu singur ar putea-o îndeplini. Pentru îndeplinirea ei, ar trebui să se consacre cu totul, căci trebue să se mântue nu numai el, ci să mântuiască şi pe alţii, care i-au fost încredinţaţi. Iar pentru aceştia el nu-i decât un extravagant, pe jumătate lugubru, pe jumătate glumeţ. Cei ce-l primesc îl întrebuinţează pentru scopurile lor, îi impun o tradiţie, un ordin, un limbaj.

Cine să-l ajute? Camaradul din seminar pe care-l ştie mediocru? Episcopul care-i zice mereu: „Pas d'histoires! pas d'excès!"? In jurnalul său intim el îşi dă pe faţă slăbiciunile. Influenţa unei ascendenţe alcoolice şi surescitarea vieţii sale de abstinenţă, scot în lumină unele elemente care pot intra în ispitele unui preot. Il duc până la marginea prăpastiei: pierderea oricărei nădejdi. Dar tocmai în clipa în care-l credem pierdut e scăpat, mântuit chiar prin debilitatea şi maladia moştenită dela părinţi „căci tot e har", — zice murind eroul lui Bernanos.

Autorul descopere adevărata valoare a omului numai în devotament, modestie, dragostea de aproape şi naivitatea copilărească. In *„Curé de campagne"*, Bernanos pleacă dela lucruri foarte umile, le transformă se'nţelege, dar ele poartă în ele greutatea pământului de pe care au fost dezlipite.

Nu-i roman care să pară mai puţin compus decât acesta. Fabulaţia, intriga romanţioasă rămân pe lături. Chiar faptele principale sânt cunoscute prin aluzie. Pagini şi pagini de monolog. Drama din romane e numai un episod din altă dramă mai vastă, ca povestea unui suflet căruia o întâmplare îi îngădue să se dea pe faţă.

Ceiace-i important, nu-i întâmplarea, ci criza pe care o provoacă, *iluminarea*, o iluminare adevărată în care te face să crezi. O operă foarte frumoasă, orice restricţii am face.

Drieu la Rochelle: Beloukia

Intr'un Bagdad fantastic găsim un soţ, o soţie, un amant şi un trădător. Printr'un joc de intrigă amoroasă, aceste personagii îşi caută destinul atât în victorie cât şi în sacrificiu. O mişcare, bine ordonată, împinge aceste patru personagii, în ură ca şi în dragoste, mişcare ce nu-i lipsită de măreţie.

„Beloukia" este o povestire foarte atractivă. Din punct de vedere moral — justificarea unui adulter foarte senzual, dar şi spiritual, petrecut în vremea unui război civil, în care te-ai aştepta ca patima pentru acţiune să înlăture totul ca să se conformeze timpului pe deoparte şi legilor iubirii pe de alta. Drieu La Rochelle îşi trimite personagiile tocmai la Bagdad.

Poate că aceasta strică romanului. Orientul e prea departe de Occident şi eroul are un noroc fantastic. Apoi e prea complect: libertin, mistic, conspirator, soldat, amant, poet şi în unele momente chiar moralist, cu destul bun simţ... Trăeşte însă şi, cu toată complexitatea sa, pare simplu şi e tare. Uită că e desăvârşit.

Poate că temperamentele şi caracterele au oarecare slăbiciune, dar au un merit: trăsătura caracteristică nimereşte drept unde trebue şi acţiunea susţine destul de bine psihologia.

In tot cazul „Beloukia" pare cea mai reuşită dintre operele sale, cu toate că nicăeri nu şi-a permis atâtea libertăţi. Libertăţile ce şi le-a îngăduit sânt însă, poate şi frâna pe care şi-a pus-o căci „a nu-şi refuza nimic" impune de multe ori o oarecare înfrângere de sine.

Maniera sa de a scrie consistă în a se avânta într'un moment spre lirism, apoi fără a-l atinge, a reveni la analiza rapidă, spre a se cufunda în urmă într'o cercetare laborioasă, conştiincioasă, uneori confuză.

Locot. Col. Henri Carré: Le Marechal de Villars

In minunata frescă din care e compusă această carte, Locotenent-colonelul Henri Carré, într'un stil uşor şi atrăgător, povesteşte o viaţă de soldat viteaz, — Villars fiind precursorul lui Napoleon.

Autorul nu ne înfăţişează numai pe militar, ci ni-l prezintă pe Villars în viaţa lui intimă, ca diplomat şi academician.

In adevăr, eroul lui Henri Carré a fost primul soldat academician.

Substanţiala prefaţă scrisă de mareşalul Pétain, alcătueşte, în fruntea cărţii, o mare lecţie de istorie militară.

Cine ar fi fost mai indicat decât eroul dela Verdun să prezinte publicului pe învingătorul de la Denain?.

Cronica literară

Barbu Delavrancea (alte fişe literare)

Eroul din *Linişte* (1887) este un urmaş terestru al Luceafărului, ataraxic şi apatic. Glumeţi vulgari îi pun muşte în mâncare, dar el rămâne impasibil:

„Necunoscutul privi lung în farfurie, şi nu arătă nici scârbă nici supărare. Luă furculiţa, scoase liniştit, una după alta, toate muştele, tăcu, şi începu să mănânce fără a se sinchisi de vecinii cari râdeau cu hohote".

Curând se va ivi în literatura română, alături de acesta, tipul învinsului în viaţă, al umilului. Eroul din *Linişte* nu este încă un învins. Răutatea oamenilor şi nimicnicia lumii i-au dat o mândrie aspră, incapacitatea de a mai avea simţiri, starea desăvârşită de „linişte". Povestitorul urmăreşte pe ciudatul erou, pe care lumea îl socoteşte nebun, îl pândeşte pe fereastră, îl vede arzând cărţi groase şi tăindu-şi o vână cu bisturiul. Ingrozit o rupe la goană. A doua zi fac cunoştinţă şi „nebunul" îşi povesteşte viaţa. Era doctor. In tinereţe cunoscuse ticăloşia omenească. Lumea îl socotea vorbăreţ fiindcă muncea şi avea vederi personale:

„Când mi-am desluşit acea prigonire, a tuturora contra mea, era prea târziu căci revolta era înveninată de desgust şi de dispreţ.

„Revolta te răscoală contra lumii, desgustul te face să cazi în mijlocul ei, dispreţul te exilează din ea. Eşti străin şi singur într'ai tăi şi în mulţime. Vorbesc o limbă din care nu înţelegi decât cuvintele deslegate. Duc o viaţă pe care nu o explici decât ca şi pe viaţa unui câne: nu mai e nici urît, nici frumos, nici cinstit, nici necinstit, nici bine nici rău. Nişte maşini care sfărîmă, macină, moaie, dospesc, împrăştie, ard şi se mişcă: ...M'am închis în mine; am tăcut; mă uitam lung, zâmbeam, ascultam, închideam ochii".

Doctorul face cunoştinţă cu fiica unui tuberculos bătrân pe care îl îngrijise cu bune urmări. Această fată reprezintă în nuvela lirică a lui Delavrancea eroina lunatică sau aburoasă din Eminescu, moarta, de pildă, din *Mortua est,* dar într'un fel şi pe Cezara, pentrucă are singură îndrăsneala de a-şi mărturisi dragostea unui om timid. Tânăra femee se îmbolnăveşte însă şi transfuzia de sânge pe care i-o face soţul n'o poate scăpa. De aci mai târziu mania la doctor de a arde cărţile, dovedite netrebnice, de medicină, de aci gestul tăerii vinei cu bisturiul. Mai apoi, peste câţiva ani, moare şi fetiţa căreia soţia îi dăduse naştere. Aci doctorul are în faţă nu răutatea oamenilor, ci nepăsarea cruntă a naturii. Neputinţa lui de a opri în loc legile neînţelese ale firii îi dau gânduri negre de zădărnicie, derivate din tot ce e asemănător la Eminescu. Insă Delavrancea nu are, cum am spus, capul metafizic şi partea aceasta e declamatorie sau numai vorbăreaţă. In cutare fragment putem recunoaşte accente din *Mortua est,* în deosebi râsul amar:

„Ei bine, a murit, a murit, nu face nimic!... Şi eu oi muri... Toată lumea moare... Natura întreagă moare... Cine poate opri în loc jocul fatal al legilor neîndurate din univers? Revolta noastră?...

„Ş'am început să râz".

Nota autentică este şi aici poezia anemiei, analiza acelor acuităţi ale simţurilor pe care le au numai tuberculoşii:

„Nu sunt ca ceailaltă lume... O gălăgie îmi face rău... Un râs nestăpânit îmi face rău... O vorbă rea spusă pe socoteala altuia, îmi face rău... Cum îşi bate ceaiul cu linguriţa bancherul cel pleşuv, şi cum şi-l soarbe de lacom şi de gras, îmi face rău"...

Senzaţia de exanguitate e tradusă în imagini delicate de transluciditaţi şi răceli:

„...Palidă, cu nasul subţire, cu gura mică, cu buza de jos răsfrântă puţin, cu două gropiţe în obraji la orice zâmbet, cu ochii albaştri migdălaţi, umezi, buni şi limpezi, puşi sub nişte arcuri de sprâncene subţiri şi pierdute în tâmplele ei albăstrii. Părul bălaiu, tremurând fir cu fir la fitece mişcare a capului, i se lăsa din creştetul frunţii în cosiţe mlădiate după urechile ei mici şi albe"...

„Mâna era rece, slabă, moleşită, ca o blană de pisoiu mic"...

Mai este şi o atmosferă ceţoasă de nuvelă fantastică, tip Edg. Poe, înfăptuită prin sentimentul de groază.

„Deodată începui să tremur. Două făşii de ger mi se strecurară prin amândoi ochii. Tocmai în dreptul lor întâlnisem o altă pereche de ochi cari scânteiau ca doi ochi de pisică, uitându-se într'ai mei".

sau prin sibilinitatea unor verdicte medicale:

„...Fereşte-te de linişte. Liniştea în d-ta poate deveni organică şi te poate sorbi atât de mult încât să nu-ţi rămâe, spre deosebire de un cadavru, decât puterea involuntară de a nu te descompune şi libertatea fizică de a te mişca".

Toate acestea nu pot da însă temeinicie unei nuvele, întemeiate mai ales pe lirism şi artificiu. O doamnă, fără instrucţie deosebită ,vorbeşte cu astfel de stilizări:

— „Vezi... ce galbenă şi ce întinsă piele are pe obraji mutul care mănâncă singur, care tace fără a se gândi, care mănâncă fără a mesteca, care mişcă buzele şi nu i se aude glasul?"

Câteodată propoziţiile sânt aşezate în scară după metoda lui Hajdeu, la revista căruia Delavrancea colabora:

„Imi dădea mâna.
Mă îngrijea
Se uita la mine.
Se gândea
Tăcea.
Atâta tot".

Dulcegăriile sânt supărătoare. O fetiţă de şase ani spune lucruri de acestea:

— „Ah! ce bine'mi pare! Ce bine săruţi tu, ce bine săruţi tu tată!"

Intenţia veristă nu poate depăşi ţuica şi tocana la masă şi criza stomacală:

„... O convulsie epileptică. Vărsă. Doctorul întrerupse operaţia".

Şi în vorbire Delavrancea urmărea culoarea grasă, şi lucrul ar fi fost îngăduit dacă ar fi avut simţul de a absorbi în expresie o mare încordare substanţială. Dar tăriile lui sânt curat stilistice, discordante, precum: „cu ochii ţaglă; pivele îşi bocăniau *cracii*".

Articolul din *Revista nouă* (15.IV 1888), *Grigorie Alexandrescu,* ne înfăţişează pe Delavrancea în ipostasul de critic literar. Azi o astfel de scriere n'ar avea nici o însemnătate, dar pentru vremea aceea când se făcea atât de puţină analiză estetică (Maiorescu aproape nu are un articol de curată critică), compunerea este remarcabilă şi revelatoare a esteticei autorului. Delavrancea bagă de seamă cu firească dreptate lipsa observaţiei în proza românească din epoca lui Alexandrescu. Ideea e banală dar atunci era un ou al lui Columb şi Delavrancea, el însuşi prozator de fantazie, ar fi putut foarte bine să nu ceară numaidecât prozei ceeace el însuşi nu-i putea da. Asta confirmă intenţia lui veristă (atât de puţin înfăptuită), năzuinţa de a da informaţii „despre starea noastră socială, despre moravurile noastre".

In prozodie Delavrancea e un rigorist, un macedonskian. Alexandrescu foieşte, după el, de greşeli de ritm. Cutare vers prea cunoscut:

Trebue să ştiţi însă...

îi „detună în urechi". Iată o eroare. Regularitatea accentului pe penultima de dinaintea cesurei şi pe penultima dela sfârşit dă poetului dreptul la tot felul de licenţe. Şi este hotărît că Alexandrescu, versificator nu prea iscusit, îşi trage în fabule şi meditaţii, sucul humorului său din legănarea prozaică a versurilor:

*Tre*bue să ştiţi însă şi pot să dau dovadă.

Rezerva faţă de Eminescu îşi arată colţii în afirmarea că „marele fabulist despreţueşte forma versului tot atât de mult ca şi Eminescu în cele dintâiu încercări ale sale: „Veneră şi Madonă", „Mortua est", „Inger şi Demon", „Egipetul", „Impărat şi proletar", în însuşirea vasăzică a proastelor prejudecăţi prozodice contimporane. Delavrancea mai susţine că „lui Eminescu" îi lipseşte adevărata coardă satirică pe care o găseşte în Alexandrescu, că „Eminescu este un Alceste mai înverşunat chiar decât cel creeat de Molière". Asta, pe când Eminescu trăeşte încă şi în revista lui Hasdeu care nu prea făcea haz de poetul Luceafărului, dovedeşte că generaţia epigonilor nu era chiar aşa de fanatic eminesciană cum ne închipuim şi că ea îşi acoperea timida, şi ne place să credem, onesta ei invidie literară în rigorismul formal ca aici, în anti-decepţionism ca la Vlahuţă.

Este cu desăvârşire dreaptă observarea că Alexandrescu e inferior în erotică. Cu acest prilej descoperim în rânduri fine înţelegerea miniaturală a lui Delavrancea faţă de poezia ce cânta iubirea „pentru o păpuşică drăguţă cu chip rotund şi rumen", şi „melancolia delicată"... Dar e bombastic să spui cum că în „Adio la Târgovişte", sânt versuri neîntrecute în toată literatura noastră şi că în „Umbra lui Mircea" presimţi un geniu, deşi imaginea azi perimată a primului acord „călcat ca pe o orgă dintr'un vast templu gotic" reprezenta atunci o încercare de sugestie critică plastică de care un Maiorescu nu era apt. Dar nu e acesta un mod acoperit de a spune că Eminescu nu se ridicase până la culmile lui Alexandrescu? La fel Macedonski se face că ignorează pe Eminescu umflând meritele lui Bolintineanu sau ale lui Alecsandri. In acelaş timp Delavrancea afirmă că versuri de aşa „adâncă şi sguduitoare întristare, nu se află în niciunul din numeroasele volume ale blândei privighetori de la Mirceşti". Despre „blânda privighetoare", adică despre Alecsandri, trebue să fie vorba în *Linişte:*

„Intr'o zi discutam împreună dacă un vestit poet al nostru a iubit ori ba, ca un adevărat artist, şi poet, şi dacă poeziile lui de iubire răspund la porniri adevărate şi profunde. Ea zicea că da, eu susţineam contrariul...

— Nu, eu nu sânt de părerea d-tale, îi răspunsei eu. Versurile lui sânt uşoare pentrucă nu spun nimic. O muzică de silabe nu poate fi decât uşoară. Limpezimea lor le vine nu din profunditate ci din indiferenţă. Când spui lucruri pe care orice om de bun simţ, tolănit fără grije pe o sofa moale, le poate spune, ar fi şi păcat să nu fii limpede, mai ales când toată viaţa ai ciripit în versuri. Comparaţiile lui, în genere, ca toate celelalte figuri, sânt, după formă şi după cum tind să lumineze şi să învieze o idee, nefireşti şi şcolăreşti căutate. Bogăţia la el, e lipsită de mişcare şi de căldura vieţii. Tocmai felul acestei bogăţii dovedeşte că scriitorul nu vede, nu simte, şi nu o înţelege deodată. Când vede şi simte nu înţelege, când vede şi înţelege nu simte. Şi când vede, simte şi înţelege, atunci desigur că este vorba despre ceeace omului ordinar de tot nu i-ar trece prin minte. Atâtea diminutive, atâtea figuri căutate şi moarte, atâta nepătrundere în inima omenească, atâta cumpătare în vers, atâta blândeţe de simţire, atâta duioşie de cuvinte, toate acestea ţi-arată pe omul cu tempera-

Urmare în pag. 10-a

Insemnări și polemici

Obiceiuri și ceremonii vânătorești

După orice vânătoare de elefanți — spune M. A. Even, — întoarcerea în sat a Mindassilor e foarte veselă. Fiecare își poartă sarcina de carne. Puțin însă înainte de a intra în centrul aglomerat al satului, râsul și veselia încetează ca prin farmec și toți cei din ceata vânătorilor își vopsesc corpul în semn de doliu.

In noaptea următoare are loc celebrarea unei ceremonii expiatorii a morții elefantului. Locuitorii satului execută dansuri și cântece fără caracter mistic, dar care nu servesc decât ca intermedii, deoarece sânt veșnic întrerupte de apariția „ngangadjoko"-ului. Acesta năvălește în cercul format de dansatori într'o larmă de bocete înfiorătoare:

„La moartea tatădui meu n'am plâns! La moartea mamei de asemenea n'am plâns! Dar iată, acum la moartea lui Ondoula (sau Lemboumha) plâng! Durerea mea e sinceră și plânsul abundent!"

„Ondoula" e numele ritual dat în timpul acestei ceremonii elefanților de talie mijlocie. „Lemboumha" e întrebuințat pentru elefanții foarte mari.

Intensitatea și durata lamentărilor e în raport direct cu mărimea animalului și cu munca depusă pentru a fi omorât. Dacă animalul mort nu-i decât un pui de elefant, moartea lui e considerată fără nici-o importanță mistică și nu-i plâns...

Animalul e atât de recunoscător față de tristețea omorîtorilor săi, încât va sfătui pe toți tovarășii săi să se lase omorîți. Dacă însă, moartea lui nu-i plânsă, elefantul se supără...

O autobiografie a lui Péguy

Anul trecut a apărut tomul al operelor complecte ale lui Ch. Péguy, conținând între alte lucrări postume, o autobiografie, „Pierre, Commencement d'une vie bourgeoise". Ea este neterminată și a fost scrisă în 1898. Sânt amintiri din copilărrie care se opresc înainte de confirmare.

Péguy apare ca un copil serios și sărman, crescut cu dragoste de mama și de bunica lui, în virtute și muncă. E ca un copil înțelept din cărțile cu conținut moral. E convins de la sine că numai copilul care ascultă și lucrează repede și bine, mai bine decât alții, ajunge bine. Ascultă poveștile bunicii, se teme că poveștile minunate nu sânt adevărate și nu-i fericit decât când mama mare îi povestește din copilăria și tinerețea ei, pentru că atunci e sigur că povestirea e adevărată.

Ajută pe bunica și pe mama în gospodărie, prepară paele cu care maică-sa umple scaunele.

Ciudat, nu-i plăcea să se joace, pentrucă jocul nu era folositor și nici nu-l amuza. La școală învață foarte repede a citi și a socoti. Concentrat, încordat, face totul cât se poate de bine, toate temele care i se dau și altele învățate de el pe deasupra. Chiar somnul îi era ocupat cu lucruri în care se silea să lucreze.

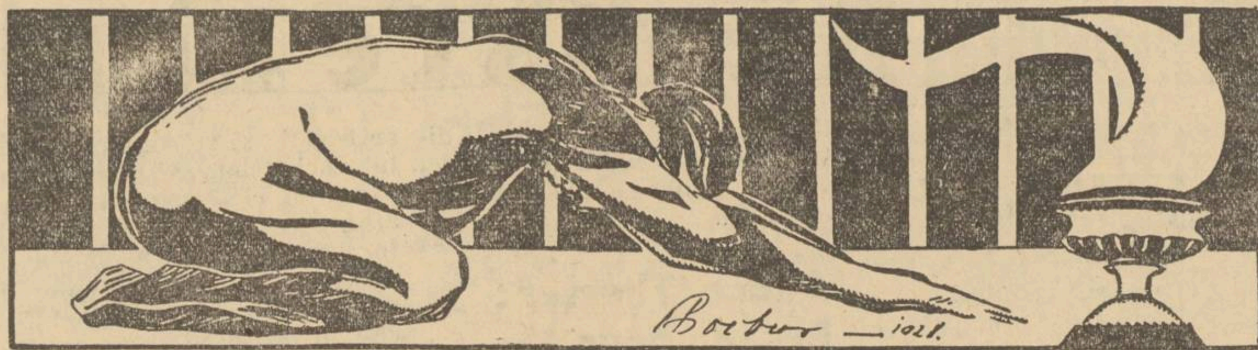
„Eram mulțumit fiindcă nici noaptea nu dormeam somn adânc ca ceilalți băeți, ci o foloseam".

Nu avea un punct de vedere al său de a privi lucrurile, dar le privea din toate punctele de vedere posibile. Vorbește, de pildă, de mătura bunicii cum vorbește un botanist de o plantă.

In unica odae în care trăește găsește un neistovit câmp de observație și totul se întipărește în mintea sa.

Analizează până și acțiunile pe care le fac cei din jur. Totul face osteneala să fie înregistrat. Dar numai un copil sărac poate privi lucrurile cu o așa pietate, cu atâta respect și să caute apoi să le inventarieze în notații exacte și precise. Stilul lui Péguy se va resimți toată viața deaceste obiceiuri de copil sărac. El nu va lepăda nimic din cele ce ar putea da o viziune mai clară, mai personală, o expresiune mai evocatoare.

Cu aceeași privire stăruitoare cu care privea lucrurile în jurul său în copilărie, — cu aceiași mișcare în cerc a cugetării sale oneste, va privi el mai târziu Istoria, Societatea, Oamenii. Impresiile care se vor naște în sufletul lui arzător le va exprima cu procedeele minuțioase de meșteșugar iscusit pe care le-a văzut în copilărie.

Copilul nu avea fantezie, dar făcea multe și sigure descoperiri. Omul va atinge culmile pas cu pas, fără să piardă nici o clipă sentimentul voinței care călăuzește.

Ținându-se cu încăpățânare de fapte, luând lucrurile de pe pământ și urmărindu-le ca un primitiv, a căpătat el, desigur, forța de convingere, fascinația asupra altora, înăbușitoarea lui îndrăzneală care nu e lipsită de grandoare.

Copilul acela auster, care nu știa ce este ispita, trebuia să prezerve și în omul format acea puritate neîngăduitoare și simplă, care este unul din accentele cele mai impresionante ale personalității sale. Aceasta l'a făcut să devină omul de o autonomie fără pereche, Péguy cel unic în felul său.

Cartea galbenă

Lewis May, autorul unei biografii foarte apreciate, a lui Anatole France și a cardinalului Newman, în englezește, a scris Istoria casei de editură a lui John Lanes *din Londra, cu prilejul expoziției colecției „Cărții* Galbene".

Autorul își amintește cum a venit, într'o zi de Decembrie 1889, Lane *la tatăl său, Dr. May, și i-a spus că vrea să lanseze un nou „book-seller", angajând pe Lewis May și un altul, mai bătrân, la biroul său. Curând apoi s'a umplut vitrina micii sale prăvălii din Vigo Street cu cărți galbene și numai cu cărți galbene, ca și când s'ar fi deschis un portal imens spre West și ar fi năvălit un soare nou plin de strălucire.*

Scoborîtorul acesta dintr'o familie de fermieri, din Devon, cu o ascendență de hughenoți dinspre mamă, s'a dovedit a fi o formidabilă capacitate comercială. Era în acelaș timp și un colecționar dintre cei mai inteligenți, ceiace a rămas până la urmă, căci casa impunătoare de editură din Lancaster Gate Terrace, care a devenit cu timpul mica prăvălioară de debut, semăna cu un adevărat muzeu. Avea un simț special în alegerea scriitorilor expuși în vitrină, cu care știa să atragă publicul și să-și facă clientelă.

Lewis May arată cât de bine știa Lane să îmbine idealurile pe diferite terenuri unind un simț comercial de cea mai mare subtilitate cu năzuințele publiciștilor moderni.

Maestrul dela „Bodley Head" avea un talent inegalabil pentru publicitate și reclamă. El știa să-și adapteze perfect metodele cu cerințele cercurilor celor mai cultivate și mai exigente în gusturile lor artistice, deși publicul său cititor era mai ales în păturile cele mai înaintate ale democrației.

Din mic funcționar, care a debutat apoi cu o prăvălioară în care era tovarăș cu Elkin Mathews, *în 1887, a devenit, după doi ani, conducătorul unei case de editură, pentru ca apoi, în cinci ani, prin îndrăzneala loviturilor sale, să domine situația.*

Incă din primele timpuri „Bodley Head" s'a afirmat ca editură a cărților artistice, emancipând tipăritura de clișeele greoae și pompoase ale „ediției de lux", din epoca victoriană.

Mai mult decât principiile estetice și filosofice a contribuit la succesul editurii „simțul culorii înflăcărate" a editorului și i-a îngăduit lui Lane să lanseze și să menție toată vremea la un succes fără pereche, ediția „Nineties".

*Autorii editați de Lane sânt încă și mai interesanți decât editorul lor. Lane, iar cine vrea să se documenteze cât mai bogat în literatura epocii aceleia literare din Anglia, trebue neapărat să citească: „*John Lane and the Nineties*" de Lewis May.*

Wells și Williams Watson figurează printre cei editați la „Bodley Head" precum și populara ediție a lui John Locke.

Esența edițiilor „Nineties" a fost o mișcare de evaziune între revoluție și elan teosofic, spre a se degaja spiritul englez de opresiunea unei civilizații învechite și a încerca o reîmprospătare prin introducerea unor discordanțe.

*Patronul lui Lane trebuia să fie Des Esseintes al lui Huysmans, care și-a dărâmat propria sa casă pentru a-și reclădi un nou univers artificial. Această ediție a dat un impuls care a armonizat temperamentele cele mai variate: O. Wild, Kenneth Grahame, Beardsley și „*The Napoleon of Notting Hill*" a lui G. K. Chesterton, și mulți alții, care au contribuit cu toții să întoarcă ochii publicului de la vechea și ordonata literatură victoriană spre romanul nou și stimulant.*

„Lane" a fost din vremurile sale de debut, rege în micul său regat din Vigo Street mărginit la est cu Nash's Regent Street și mai ales cu Café Royal, iar în spre vest cu Hogarth Club. La nord ajungea până la Café Verrey, iar la sud ajungea până în Picaddilly. „O lumină specială lumina acest regat în miniatură, în comparație cu care împrejurimile erau stânse și crepusculare", — spune L. May...

In luminile din prezent regatul lui Lane pare, de sigur, crepuscular. Punerea în scenă și chiar coloritul editurei s'a schimbat cu totul. Edițiile „Nineties" care atrag azi clientela sânt cu totul altele și au depășit cu totul lumea celor care le-a dat naștere.

„The Yellow Book" *a dat naștere unor urmași a căror rațiune de a fi este paradoxul, dar paradoxul cel mai însemnat este faptul însuși al ediției „*Nineties*" de a fi purtat fructe atât de neașteptate și atât de bogate.*

Muzica havaiană

Inregistrarea fonografică îngădue amatorului de muzică, de azi, să asculte, din fotoliul său, folklorul muzical de pe cinci continente. Multe din înregistrări sânt credincioase, multe însă sânt „trucate".

Discurile hawaïene au fost foarte la modă acum câțiva ani și poate mulți dintre noi au constatat totuși că această muzică semăna prea bine cu cea europeană ca să fie polineziană. Iată că în prezent după cinci, șase ani, din niște jurnale havaiene pe care le păstrase în coleție Miss Hartung, nepoată a lui Lecomte de Lisle, din insula Reuniunii, se scot două articole, din care se vede cum au ajuns până la noi cântecele hawaiene, cine le-a cules și le-a păstrat.

In „Honolulu advertiser" *din 7 Noembrie 1929 se vorbește de H. Berger, mort de curând, care, introdusese obiceiul de a întâmpina călătorii cu cântece hawaiene, atât la plecare cât și la sosire, fixând astfel caracterele acestei muzici.*

Berger a venit în insulă la 1872, după invitația regelui Ramshameha al V-lea, care dorea să aibă o orchestră ca acea pe care o ascultase pe un vapor austriac. El era încă tânăr, deși fusese în trei războaie și dirijase muzica militară prusiană, la intrarea Germanilor în Paris, în 1871.

*Muzica pe care o găsise Berger în insulă se compunea din dansuri și cântece întovărășite de tobă și flaut, alături de imnurile religioase. Portughezii din Azore, țiganii din Mediterană, aduseseră ghitara pe care Hawvaïenii au transformat-o în „uku*lele", *ghitară cu coarde de oțel.*

Berger observă imediat farmecul acestei muzici indigene și se hotărî să noteze și să păstreze tot ce va putea culege din acest folklor muzical. Regele cerea însă să nu se cânte decât muzica europeană, dar numai cu muzicanți hawaïeni.

Timp de 45 de ani și sub cinci regi, Berger n'a întrebuințat decât 12 muzicanți străini în orchestra sa.

La optzeci și cinci de ani, când a murit, a fost salutat ca părintele muzicii hawaïene, care, după credințele populare, este însăși muzica paradisului Pacificului.

Alt articol din „Honolulu Star Bulletin", 15 Oct. 1929, vorbește despre compozițiile lui Berger pe teme havaiene, care, — afirmă autorul articolului, — trebue să se numere cu sutele. Sute de elevi au fost formați de el, iar spre bătrânețe, când a trebuit să părăsească orchestra municipală, s'a consacrat orchestrelor de copii.

Multe din bucățile de muzică hawaïană, cântate în lumea întreagă, sânt opera căpitanului H. Berger.

Tricentenarul primei Universități din Statele Unite

Universitatea Harvard *este nu numai cea mai veche Universitate americană, dar și leagănul vieții politice și științifice a țărilor de peste ocean.*

A fost întemeiată de primii emigranți, care nu erau toți comercianți, soldați, căutători de aur și evadați din închisori. Un mare număr dintre ei erau savanți și ecleziaști, care au părăsit Europa spre a propovădui evanghelia într'o „lume nouă" și a-și realiza idealul pe un pământ nou.

Tot astfel, părintele Pedro de la Gasca *a întemeiat Universitatea hispano americană, din Lima, numai la câțiva ani după cucerirea Perului, iar Laval a creat, în Canada franceză, Universitatea franco-americană, din Quebec.*

Primii Puritani, alungați din Anglia, abia ajunși în golful sterp al Massachussettului, se și gândesc să înființeze un colegiu Anglo-Saxon. Planul lor începe să se realizeze din clipa în care John Harvard le pune la dispoziție biblioteca sa, alcătuită din 400 volume și le lasă moștenire toată averea, în 1636.

John Harvard, al cărui nume îl poartă Universitatea, s'a născut în Southwark, mahalaua lucrătorilor din Londra, în care tatăl său era măcelar. Și mamă-sa era fiica unui măcelar din Stratford-on-Avon, unde poate l-a cunoscut pe marele Shakespeare, contimporan cu dânsa.

Harward a urmat teologia la Cambridge. Mai târziu a vrut să dea numele acestei Alma Mater fundației sale din Newtown, astăzi Boston, dar a murit înainte de a se fi terminat preparativele pentru crearea colegiului.

Succesorul său Nathanael Eaton, era și el un vechiu student dela Cambridge, dar de o natură opusă cu totul naturii lui Harward. El era un vânător pasionat, care părăsea bucuros biblioteca pentru vânătoare și luptele cu Indienii. Dar tocmai de un astfel de om avea nevoe tânăra Universitate la întemeiarea sa. Studenții trebuiau deprinși cu lupta aprigă a vieții, cu pericolele pădurilor virgine, cu muncile cele mai grele și adesea erau treziți în toiul nopții de atacurile Indienilor și chiar ale fiarelor sălbatice.

Adevărata prosperitate a Universității Harvard nu începe decât cu hellenistul Dunster, *care o ridică la nivelul la care se găseau pe acele vremuri Oxford și Cambridge. In timpul lui Dunster purtătorii de pergamente dela Harvard sânt recunoscuți de Universitațile Angliei și se începe între acestea și Harvard un schimb activ de profesori.*

Dotații importante, din Anglia și din Lumea Nouă, fac Universitatea Harvard cu totul independentă de Stat și de Biserică și ea devine adevărata școală a celor ce au făcut Revoluția și Războiul pentru Independență.

Primul „doctor honoris causa" *dela Harvard a fost* George Washington *„Părintele Patriei".*

Dar Universitatea Harvard a jucat un mare rol și după instaurarea tinerii republice. Liberată de vechile prejudecăți puritane, ea deveni, sub influența ideilor Revoluției Franceze, leagănul liberalismului și nu a încetat a-l propovădui mereu, exercitând influența pe care toți o știm, asupra Statelor Unite.

Benjamin Franklin, *a stabilit legături cu profesorii dela Sorbona și a încurajat influența culturii franceze în America. La Universitatea Harvard a făcut descoperiri senzaționale celebrul paleontolog Agossiz, și cu mijloacele procurate de această Universitate a întreprins faimoasele expediții în America de Sud, rămase celebre în analele științei. De altfel, aniversarea morții acestui savant este și până azi comemorată de întreaga populație a Statelor Unite.*

In epoca în care au studiat la această Universitate Thoreau și Longfellow, Harvard s'a numit „Weimarul Americii".

Pe lângă că și-a păstrat caracterul de „centru intelectual", Harvard *a rămas credincios tradiției sale liberale; i s'ar putea chiar imputa oarecare exces de liberalism. Astfel, în timpul marelui războiu, conducătorii universității nu se puteau hotărî să suspende pe Kuno Franke, aprig naționalist german, nici după ce America intrase în război.*

Dar anul acesta, cu prilejul tricentenarului, Harvard a refuzat *o importantă donație a unui german, doctorul* Haufstaengl, *prieten intim al lui Hitler, pentru a protesta pe această cale împotriva spiritului de intoleranță care domină azi în Universitățile Reich-ului al III-lea.*

---

ment molâu și fericit".

Prețuirea fabulelor lui Alexandrescu în care s'ar afla „un norod, întreg întreguleț, cu toate vițiile lui, cu toate vițiile noastre" și care va trăi „cât va dura neamul românesc", este înflăcărată dar exagerată.

Tot înflăcărarea este nota de căpetenie a articolului despre Ispirescu. (*Revista nouă,* 15.II 1888)). Modestul povestitor, socotit autor al unei opere „nepieritoare", este obiectul unei rătăciri lirice din cele mai extravagante. Născut la București, mahalagiu așadar, Ispirescu cu greu ne poate apărea drept „copilul libertății, al aerului fără hotare, al glumelor, al ghicitorilor, al snoavelor și al poeziilor populare", „rodul soarelui, al vântului și-al goanei, iar nu fructul pipernicit și dospit al serilor întunecoase, umede și încropite". „Care povestitor, continuă în culmea aprinderii Delavrancea — a fost atât de bogat și de poetic, atât de artist, încât să-și spue legendele atât de frumos și de sensibil? In Ispirescu vezi dihăniile și te înspăimântă, vezi voinici frumoși și viteji și râmnești la ei, vezi cosinzenele și te prăpădești după ele, vezi foamea leșinată și pițigăiată și-ți trec fiori d'alungul spinării. La el epitetele și imaginile sânt potrivite și artistice, sânt vii și concrete, încât te zgudue și-ți transmit emoția fără să prinzi de veste".

Lirizmele sânt mai curioase, acolo unde există putința unui control obiectiv, în materie de limbă, de pildă:

„Dar limba? Ce laude ar fi care nu i s'ar cuveni? „Basmele Românilor" este cea mai strașnică palmă pentru acei săraci cu duhul care strigă la fite-ce cuvânt că este luat dintr'un cronicar, pe care de sigur că nu l'au citit. Limba poporului e vie, limba lui Ispirescu este imagina desăvârșită a acestei limbi uitate, sărăcite, schilodite... Fără îndoială însă că claviatura nemărginită a limbii lui Ispirescu, etc. etc...."

Culegerea lui Ispirescu e numită „sfânta carte" și meritele sânt înșirate în caturi după metodul tipografic al lui Hasdeu:

„limba poporului nostru dumicată în cuvinte;

„limba poporului nostru ca alcătuire de frază;

„poporul nostru ca putere de invenție poetică;

„înțelepciunea și proverbele poporului nostru;

„religia poporului nostru pe jumătate păgânească pe jumătate creștinească;

„obiceiurile trecute ale poporului nostru;

„prejudițiile, multe din ele uitate, ale poporului nostru;

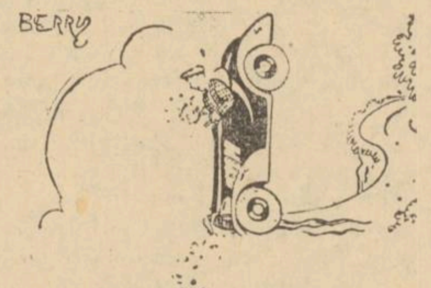
„măestria a tot-puternică și vrăjită ale feluritelor animale etc. etc."

Dacă ne gândim că la epoca aceea opera lui Creangă era încheiată nu putem să nu rămânem jigniți de lipsa de gust a lui Delavrancea și să nu găsim îndreptățită aluzia privitoare la el a lui Maiorescu că „de regulă poeții înșiși sânt cei mai răi critici asupra poeziei altora".

G. CALINESCU

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

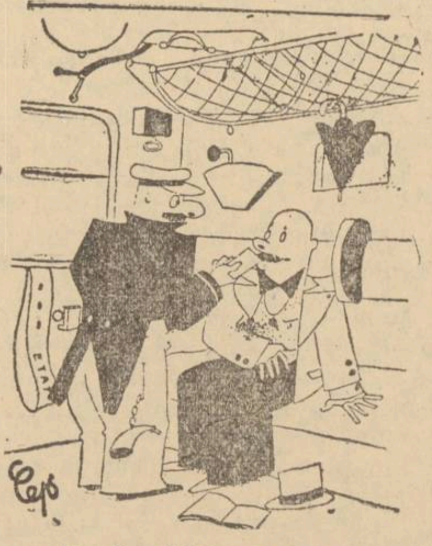
— In cartierul nostru ai masini la discreție. Trebue să fii grăbit sau să ploaie... ca să nu găsești.

— Am spus-o întotdeauna: poți merge oricât de repede dacă frânele sânt bune!..

PERCEPTORUL INDRĂGOSTIT
— Domnișoară, nu mă siliți să vă fac o declarație!...

— Dar ăsta-i bilet de metro...
— A, pardon! Credeam că-s în autobuz.

Un membru al Ligii contra sgomotului, plimbându-și cânele după ora nouă seara.

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — No. 828
Duminică 18 Octombrie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei exemplarul în țară
10 Lei exemplarul în străinătate

Din viață... și din cărți

Șapte suflete

O dimineață de toamnă străvezie și senină ca o dimineață de primăvară. Noaptea, a plouat. Cerul e spălat și umed încă. De aceia albastrul lui e atât de limpede și de curat.

Calea Victoriei are încă asfaltul ud. E ora opt. Sergenții sânt singuri prin mijlocul ei. Trecătorii sânt rari. In dreptul unui magazin de mobile, unde trotoarul e îngust, un grup de oameni s'a oprit.

Toți se uită lung în pământ — în acelaș loc. — De departe se simte o emoție concentrată și fixă. Atitudinea trupului lor are ceva pios și plin de respect. — Un accident.

Lângă bordura trotuarului, un câne lup zace culcat. A fost probabil prins subt roatele unui automobil. Are șira spinării ruptă și picioarele dinapoi paralizate. E întins, culcat, cu capul înainte. Are ochii căprii la fel cu părul. E liniștit și atent. Se uită lung la cei care-l privesc. Ochii sânt triști, triști...

Trebue să creadă că oamenii pot totul, că-l mai pot salva. Simt în el o concentrare teribilă. Parcă i-aș pipăi gândurile îndurerate. Cine ar putea să spue ce se petrece în capul acela lipit de asfalt?!

Trecătorii îl privesc neputincioși. Au inima strânsă și figura crispată.

Imi zic: „Mai este omenie... dacă pot rămâne astfel în fața unui câne în agonie...

Un sergent a pornit de departe spre grupul nostru, tacticos.

Doi spectatori pornesc înaintea mea, după ce mai aruncă o privire îndurerată ca după cineva foarte scump.

Am plecat și eu.

Inaintea mea și-au reluat discuția. Unul din ei spune:

— Ai văzut, naționaliștii tăi, au executat în Irun, și femei și copii, după ce luptele s'au sfârșit...

— Foarte bine, răspunse celălalt, să se termine odată cu anarhia. Trebuesc exterminați, toți. Trebue pusă dinamită...

S'au îndepărtat apoi cei doi emotivi spectatori ai cânelui paralizat, și n'am mai putut urmări discuția. Il vedeam numai pe cel din marginea trotuarului gesticulând energic.

Și m'am gândit că, dacă ești câne-lup mai poți capta omenia unui om; dar ca om, nu.

La match

E un match de foot-ball de mare interes. Spectatorii au început să ocupe locurile cu o oră înainte de începerea spectacolului. Am făcut la fel și, de sus, privesc valurile de lume care intră, transfigurate și febrile. Urmăresc mulțimea care curge mereu, și în care descopăr din când în când câte un cunoscut.

In fața mea, un rând mai jos, un domn spân și slab, a reținut alături două locuri pentru doi prieteni.

Pe unul a pus pălăria, pe altul un ziar. Cine trece, întreabă amabil și insinuant: — Liber, vă rog?

— Nu, ocupat, răspunde domnul spân și slab.

Și lumea trece înainte în căutarea altor locuri. Pălăria și ziarul rămân la posturi.

Un domn înalt, cu mustața neagră, cu umerii lați se oprește în fața celor două locuri marcate. Se uită cercetător asupra tribunei. E îmbulzeală mare. Nu se mai vede nici un loc. Lumea se înghesue. Unii protestează vehement.

Domnul cu mustața neagră, nu întreabă nimic. Ia pălăria, o pune peste ziar și se așează. Cel spân sare ars.

— Domnule, te rog, locurile sânt ocupate.

— Or fi, dar eu n'am unde sta. Cine vrea loc să vie la timp.

— Dar eu am venit aici de la 2.

— Și eu am venit dela Brașov pentru match. N'aveau decât cei pe care-i aștepți să fi venit mai devreme din dealul Spirei... E mai aproape decât dela Brașov.

Și acestea spuse se așează mai temeinic, își scoate pălăria, o pune pe braț și se șterge cu batista pe frunte și pe ceafă.

Domnul spân nu tace din gură. Bombănește singur, se agită, face apel indirect la publicul dimprejur.

Publicul, care în parte fusese pretendent la acelaș loc și avusese naivitatea de a respecta „ocupatul", ține fățiș cu domnul dela Brașov, cu intrusul.

Și începe și publicul să-l apostrofeze pe cel spân cu monopolul locurilor. Iau parte trei rânduri de bănci. Unii fac glume, alții se amuză, pasivi și râd. Incetul cu încetul, lucrurile s'au liniștit. Incep să se facă aprecieri asupra jucătorilor și prognosticuri asupra rezultatului.

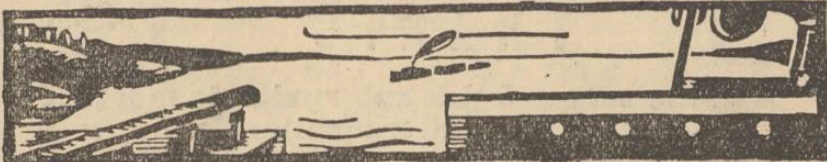
Domnul dela Brașov își dă o părere, altul e contra. Domnul spân e de aceiaș părere cu cel dela Brașov. S'a nimerit să aibă aceiași jucători favoriți. Și's prieteni. Stau de vorbă. Domnul dela Brașov mută și ziar și pălărie alături, o pune și pe-a lui deasupra și se instalează lângă „inamic".

După ce-a început jocul, tot timpul au aplaudat și au huiduit împreună după cum a fost cazul, într'un acord înduioșător.

După al doilea mitan, la plecare, au ieșit împreună.

Cei din dealul Spirei nici n'au venit până la sfârșit.

DEMOSTENE BOTEZ

Toamnă

Șuvoiu întins de apă pe străzile murdare
Și noaptea tot mai goală se zbate prin zăbrele,
Cu aripile rupte, trec șiruri de cocoare
Ca niște unghiuri moarte, cu zvon de viață 'n ele.

Și 'n urmă cad greoae de ceață și pământ,
Prin șanțuri umezite, cadavrele de foi,
Și zgâriate aspru de ghiara unui vânt,
Rămân adânc lipite cu fruntea pe noroiu...

...A nu știu câta toamnă și tu n'ai mai venit
Pe mâini să-ți țes povara crucificată 'n slavă,
Și amândoi cu gândul întors spre răsărit,
Să ascultăm cum cântă o lebădă bolnavă...

CONSTANTIN SALCIA

Henry Visconte — D-ra M. D.

Moda și teoriile științifice

Există o modă a teoriilor nu numai în politică, filosofie, litere și științele sociale, dar chiar în științele așa zise exacte, în științele fizico-chimice și 'n medicină.

Intr'un recent articol din „La presse médicale", purtând titlul „Nos idoles", R. Sabouraud a arătat moda trecătoare a anumitor teorii medicale, fondate în cea mai mare parte pe imaginație, teorii care n'au putut rezista în fața faptelor. El scrie:

Imaginația — în materie de știință — e cea mai necesară și mai periculoasă dintre facultățile noastre.

In știință, singur faptul e important; totuși prin sine însuși el n'are nici o valoare, deoarece nu capătă o deosebită însemnătate decât prin interpretarea care i se dă.

Păcat însă că interpretarea noastră e de cele mai multe ori ipotetică și aventuroasă.

Astfel, istoria medicinei, care ar fi trebuit să fie istoria faptelor demonstrate, nu-i decât o raportare de ipoteze — în parte perimate — care nu ne deșteaptă decât ironia...

Spiritul are nevoe de sinteză, ca și arhitectul, care dorește să-și vadă monumentul cât mai curând realizat.

Sabouraud dă mai multe exemple luate din istoria medicinei: ipotezele dermatologice de Bazin, artritismul, neurastenia, anafilaxia, și teoriile cancerului. Despre artritism scrie:

„In locul ideilor, care ne lipseau, am făcut o întreagă teorie. Artritismul e un cuvânt comod, care părea foarte clar. El era întrebuințat dându-i-se o definiție precisă, pe care n'o avea. Astăzi, voga artritismului e în descreștere, iar doctorii din actuala generație nu-și mai pot explica ce loc important avea acest cuvânt în cărțile apărute între 1890 și 1900".

Autorul formulează și anumite considerațiuni de ordin general:

„Trebue să înțelegem că o teorie cu cât e mai largă și cu cât vizează mai mult sinteza și unificarea ideilor noastre, cu atât ne poate satisface mai mult la început, deoarece ea procură un punct de sprijin și un centru socotit ca fix și solid. In acelaș timp însă, ea poate să fie și falsă, căci se îndepărtează din ce în ce mai mult de faptele tangibile și verificabile.

E clădită pe nori; e ca un decor de teatru.

Origina acestor teorii, e nevoia de unitate și sinteză pe care o are spiritul nostru. Astfel, orice teorie prezentată bine devine un factor de entuziasm; nu mai poate fi vorba de o ipoteză, ci pur și simplu de religie, și religia, prin esență chiar, se îndepărtează de orice element logic sau controlabil.

După entuziasmul doctorului asistăm la entuziasmul publicului. Teoria a căzut la nivelul unei mode.

In timpul domniei unei mode, orice femee care nu o urmează pare ridicolă; zece ani mai târziu, întreaga modă trecută ne va părea ridicolă...

„Partea curioasă e că privim cu dispreț teoriile de altădată, dar vorbim cu deosebit respect de cele actuale...

„In adevăr, o teorie cu cât vrea să fie mai extensivă, cu atât e mai vaporoasă, iar beneficiul ei devine din ce în ce mai îndoelnic...

„Științele medicale nu erau decât teorii în epoca lui Molière. Să nu reîncepem să vorbim ca el. Teoriile sânt „idoli".

„Fiecare generație ridică științele, iar următoarea le răstoarnă. La ce bun?

„Pentru moment, teoriile și sistemele noastre sânt adevărați semi-zei".

Un talent autentic:

Agatha Bârsescu

Fosta artistă „imperială" a împlinit 75 de ani

Teatrul de pretutindeni e plin de glorii false. E curios cum în acest domeniu, în care actorul e supus încontinuu examenului public, au putut să se strecoare — izbutind chiar să se mențină vreme îndelungată — mediocrități care ajung să-și creeze un renume cu totul nemeritat. Se produce cu lansarea lor un fel de sugestionare colectivă a publicului, care începe să creadă că X sau Y sânt într'adevăr talente remarcabile, de vreme ce atâția susțin acest lucru.

Rolul principal în lansarea acestor glorii false îl joacă deseori presa. Da, teatrul de pretutindeni cunoaște așa numitele „creațiuni ale presei', baloane de săpun, care câte odată nu se sparg decât târziu.

In afară de mirajul cuvântului tipărit, o frumusețe fizică, dar care nu poate constitui singură un talent dramatic, poate contribui, într'o largă măsură, la crearea unui renume nemeritat.

Fac aceste considerații, pentru a releva o excepție, un talent autentic, care — în virtutea unei justiții imanente — răzbate, mai curând sau mai târziu, oricâte piedici i s'ar așeza în cale. Birue în pofida prejudecăților timpului și a lipsei cadrului de manifestare.

Mă gândesc la d-na Agatha Bârsescu, cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani, unul din cele câteva mari temperamente dramatice ale lumii, care și-a cucerit unul din cele mai însemnate locuri în teatrul universal, mulțumită exclusiv biruitorului său talent scenic. Cetiți sincerele, dar nu mai puțin impresionantele sale amintiri * și vă veți da seama cum miruiții artei adevărate sânt înzestrați cu o putere, parcă supranaturală, pentru a învinge piedici familiale — era lucru de ocară pentru fiica unui general de acum șaizeci de ani să se urce pe scenă — și tradiții seculare, care opreau pe o străină să ajungă la „Hofburg-ul" din Viena.

Există parcă destine care trebuesc împlinite cu orice preț. N'a ascultat Agatha Bârsescu sfatul părintesc, cum n'a ascultat nici Lessing, pe care tatăl său în zadar l-a sfătuit: **„Nu te amesteca printre actori Gotthold Ephraim Lessing! Mai bine nu te-ai fi născut decât să faci acest lucru. Dumnezeu să mă erte, îmi vine să iau un baston și să-ți dau în cap până te voiu ucide, numai să nu-mi faci această durere".**

Astăzi, prima română artistă cu renume european trăește izolată, ducând o viață nelipsită de grijile mărunte și pe care, în nici un caz, n'o merită artista, care, deși a jucat mai mult într'o limbă străină, n'a uitat niciodată că e româncă.

Alte popoare chiar de civilizație mai proaspătă decât a noastră, știu să-și venereze pe acei care au contribuit la gloria țării lor. Ungurii n'au uitat până la sfârșitul vieții pe

AGATHA BÂRSESCU

Maria Jaszai — o mare tragediană — și pe Louise Blaha, celebra cântăreață.

Nu dau decât aceste două pilde.

Agatha Bârsescu merita să-și închee altfel viața ,decât să fie nevoită a trăi din salariul mizer al unei catedre de declamație la un Conservator fără elevi.

Cel puțin să fie tratată ca atâtea glorii false, de care vorbeam la începutul acestor rânduri.

IOAN MASSOFF

1 Agatha Bârsescu: „Memorii", editura *Adeverul*, 277 pagini. 70 lei.

I. Jalea — Proect pentru monumentul regelui Carol I

Actualități Științifice

Jubileul telefonului

In anul acesta se împlinesc 60 de ani de când Graham Bell, fizicianul american, englez de origină, a reușit să pună la punct invențiunea admirabilă a telefonului, care a revoluționat condițiunile vieții sociale. In Statele-Unite această comemorare s'a făcut cu un deosebit fast.

Nu e lipsită de interes povestirea debuturilor acestei invențiuni, a cărei geneză cuprinde numeroase peripeții.

Ca multe alte descoperiri și realizări technice, născocirea telefonului a rezultat ca un desnodământ neprevăzut al unor cercetări îndreptate într'o direcție cu totul deosebită.

Alexandru Graham Bell, născut în Anglia la Edinburg în 1847, era fiul unui profesor de lectură și dicțiune. Bunicul său, care-i predase primele noțiuni de învățământ la Londra, se bucura de o anumită celebritate, ca specialist în studiile în legătură cu mecanismul vocii. După cum vedem, din tradiția a două generații, tânărul Bell era predispus să acorde un interes deosebit chestiunilor în legătură cu educația graiului. Și într'adevăr, împreună cu frații săi, a înființat niște cursuri destinate să învețe să vorbească pe tinerii surzi, deveniți, firește, și muți, din lipsa exercițiului graiului.

Se pare că metoda lui Graham Bell era destul de ingenioasă, întrucât rezultatele s'au arătat foarte încurajatoare. Tânărul profesor utiliza un sistem de scriere fonetică, pe care-l învățase dela tatăl său.

Emigrat în Canada, Bell se stabilește definitiv în Statele-Unite și înființează în 1872 la Boston o școală pentru „învățământul vizual" al graiului. Entuziasmat de progresele rapide ale elevilor săi el concepe ideea realizării unei mașini capabile să facă sunetul vizibil. Odată pornit pe această cale, Graham Bell lucrează cu frenezie, zile și nopți întregi, făcând tot felul de experiențe, cu diapazoane și bobine electrice, în scopul de a realiza o analiză sistematică a sunetelor. Intre timp, un tânăr fizician dela Universitatea din Harvard îl ajută în această direcție, punându-i la dispoziție un studiu documentat, pe care-l făcuse asupra mecanismului urechii omenești.

Graham Bell, stimulat de această sugestie, se gândește că cea mai fericită soluție a problemei urmărite ar fi un aparat care să imite în mod mecanic funcționarea urechii noastre. Zis și făcut. Pentru realizarea acestui dispozitiv, colaborează în 1874 cu un technician, Thomas Watson, și împreună cu acesta, reușește să execute diferite modele de telegraf cu lamă vibrantă. Intr'o zi, pe când Bell își aranja la ureche lama vibrantă a receptorului său, Watson ridică, din întâmplare, un resort al transmițătorului, instalat în camera vecină. Bell constată, foarte surprins, că în receptorul său, se aude sunetul produs de declanșarea resortului. Această constatare neașteptată avea să-l conducă la marea sa descoperire: telefonul.

Intr'adevăr, în 1875 reușește să transmită pe această cale câteva cuvinte, iar la 10 Martie 1876, experimentând un nou „transmițător lichid", Bell poate telefona lui Watson, care se găsea în altă odaie, următoarele cuvinte: „Vino imediat, domnule Watson, am nevoie de d-ta". Watson a înțeles comanda și s'a executat. Pentru prima oară noua invențiune fusese utilizată într'un scop practic.

Intocmai ca și în cazul telegrafului electric, a cărui utilitate n'a fost prevăzută la început nici de autorități, nici de public, telefonul a întâmpinat și el în prima fază o primire sceptică. Gazetarii scriau că „nu văd la ce-ar putea folosi o asemenea născocire". Publicul a avut însă prilejul să se convingă repede de contrariul. Intr'adevăr, numai după patru ani, se găseau în funcție în Statele Unite 47.000 de telefoane.

Mai fericit decât mulți alți inventatori, Graham Bell a asistat la întreaga desvoltare a invenției sale. S'a stins din viață la 2 August 1922, în vârstă de 75 de ani.

Bagheta magică, măsurător de unde

Savantul italian, preotul catolic, doctorul Stiattesi, directorul Observatorului astronomic Quarto, din Genova, studiază de câțiva ani, pe cale științifică, problema „baghetei magice". După cum se știe, aceasta e denumirea populară a dispozitivului constituit, în general, dintr'o furcă de lemn flexibil, pe care anumiți operatori, înzestrați cu facultăți excepționale — rabdomanții — ținând-o în mână reușesc dela suprafața solului, să descopere și adâncimea isvoarelor de apă și a zăcămintelor subterane.

Asemenea fenomene inexplicabile, au fost considerate multă vreme ca interesând mai mult așa zisele „științe oculte". Cercetătorii moderni au reluat studiul problemei „baghetei magice", pe baza disciplinei metodelor științifice.

După profesorul Stiattesi masele de metale și minerale subterane emană anumite radiațiuni, a căror lungime de undă variază după natura zăcămintelor. Ca atare, bagheta magică n'ar fi în realitate decât un detector de unde foarte sensibil în mâna rabdomanților. Or, acelaș oficiu l-ar putea îndeplini un aparat de laborator adecvat. Mai mult încă, dacă am reuși, nu numai să detectăm, ci să și măsurăm pe această cale, lungimea de undă a radiațiunilor subterane, am fi în stare să precizăm ce anume metale sau minerale se găsesc sub pământ, într'un anumit loc. Pornind de la această premiză, savantul italian a construit un undametru care, combinat cu un receptor de radio și o antenă specială, reprezintă un detector ultrasensibil pentru cele mai mici lungimi de unde. Cu ajutorul dispositivului său, profesorul Stiattesi a întreprins o explorare a subsolului, reușind să determine, nu numai locurile unde se găsesc vine de apă, ci și prezența celor mai mici masse de metale și minerale. Aceiaș instalație a fost aplicată cu succes la cercetarea depozitelor metalice din tezaurul unei bănci genoveze, permițând o evaluare din cele mai precise.

Procedeul e experimentat acum în Italia pentru descoperirea zăcămintelor petrolifere. In preajma Florenței s'a pus astfel în evidență lichidul prețios, într'o cantitate insuficientă însă, pentru o exploatare industrială.

Amprente digitale luminoase

Metoda obicinuită a amprentelor digitale se isbește în practică de anumite dificultăți. Astfel, e cu neputință de recunoscut asemenea înregistrări dactiloscopice pe un fond cuprinzând un desen, mai ales atunci când în compoziția desenului intră mai multe culori.

Acest neajuns, care îngreuia adesea sarcina criminalogilor, a fost înlăturat grație invențiunii unui tânăr fotograf din Passadena (California) d. Fletcher Gould, care a adus astfel un însemnat aport în domeniul fișelor dactiloscopice.

Inventatorul american s'a gândit să folosească anumite pulbere fluorescente, ca fosfatul de uranil sau antracen, pe lângă praful alb folosit în mod obicinuit la imprimarea amprentelor digitate. Expus la acțiunea razelor ultraviolete, obiectul prezintă urme luminoase în locurile corespunzătoare amprentelor.

D. Fletcher Gould a pus la punct mai multe feluri de pulbere, după culoarea fondului amprentelor.

Ing. I. S.

Viața teatrală

„Troilus și Cressida" de Shakespeare la Teatrul Național

Lăudabile sânt eforturlie Teatrului Național din București, de a căuta să ne prezinte la fiecare debut de stagiune, câte o piesă din marele repertoriu shakespearian.

In anul acesta a fost aleasă „Troilus și Cressida", minunata dramă satirică, dintre cele treizeci și șapte de minuni ce compun producția cunoscută până azi a lui William Shakespeare.

Trebue să o spunem din capul locului că spectacolul așa cum a fost realizat pe scena Teatrului Național, este un insucces categoric. Succes de public a fost, aplauzele la scenă deschisă au acoperit adeseori glasul actorilor, iar critica s'a arătat în general mulțumită de cele ce a văzut. Aceasta însă pentrucă genialul Shakespeare are întotdeauna în traista lui de meșteșugar iscusit atâtea podoabe de neegalat, încât și de data aceasta, ca de câteva ori încă, a reușit, prin mijloace ce-i sânt proprii, să salveze cu frumusețile textului, stângăciile montării.

E dureros, profund de dureros să vezi cum capodopere iluminate de o viață eternă, și care au trezit dealungul veacurilor bucuriile artei, în inima spectatorilor, se pierd și se fărâmă în bucățele între cele trei ziduri ale unei scene, nereușind să treacă dincolo de al patrulea, spre a găsi ecoul necesar în publicul din sală.

Câteva explicațiuni sânt necesare pentru a justifica susținerile noastre.

„Troilus și Cressida" trebue socotită ca o operă aparte din repertoriul shakespearian. Nu este nici o comedie, dar nici o tragedie. Nu este nici o dramă puternică, precum în nici un caz nu poate fi o farsă grotescă, așa cum s'a străduit regisorul Teatrului Național să ni-o arate.

„Troilus și Cressida" trebue privită ca o poveste ușoară dar nu ușuratecă, ca o satiră fină la adresa eroilor antici, dar nu ca o brutală piesă de moravuri. „Troilus și Cressida" echivalează cu ceeace am numi azi o „comedie de salon". Nimic nu este apăsat, totul este doar creionat, abia atins, iar ceeace am putea interpreta ca o șarjă grosolană sânt simple aluziuni. Plină de subînțelesuri este această admirabilă poveste de dragoste, și ceeace este mai cu seamă important și aproape unic, în opera shakespeariană, plină de nuanțe.

Teatrul lui Shakespeare, deși complex în desfășurarea elementelor ce-l compun, este de cea mai izbitoare simplicitate. Totul apare limpede, clar, totul este arătat pe față, și „jucat" cu sinceritate în fața spectatorului. Eroii se transformă în timp ce conflictul evoluiază, dar această transformare se face pe scenă, fățiș, cu brutalitate uneori, dar întotdeauna cu o anumită majestate. Frazele lui Shakespeare sânt împodobite cu metafore, cu comparații, și cu o bogăție de cuvinte cum rar se poate întâlni într'o literatură dramatică, dar ele niciodată nu au mai multe sensuri, sau diferite nuanțe. Atât comicul cât și tragicul sânt exprimate prin cele mai potrivite cuvinte. De aci reese și acea senzație de forță, pe care ți-o dă orice producție shakespeariană.

De data aceasta, Shakespeare, cu „Troilus și Cressida" a eșit din făgașul normal al creațiunii cu care se obișnuise. Scrisă imediat după „Hamlet', sau, ceeace este mai probabil, odată cu el, „Troilus și Cressida' a fost pentru marele „Will", o destindere, o recreațiune, un divertisment, și ca un divertisment trebuia să fie prezentată pe scena Teatrului Național. Când a transpus pe scenă eroii Iliadei, Shakespeare nu s'a gândit nici un moment să-i facă ridiculi, și în special nu i-a trecut prin minte să dovedească ceva, sau să ne prezinte o drastică satiră. Totul a fost la el, țâșnit din inspirația creațiunii, și întreaga piesă este învăluită de o atmosferă ușoară, fină, spirituală.

Regisorul care a montat „Troilus și Cressida" pe scena teatrului Național, s'a lăsat convins de principiile generale care stau la baza technicei shakespeariene de punere în scenă. Aci stă toată cheia erorii definitive a regisorului. Rezultatul este că am avut un spectacol falș dela început și până la sfârșit. Tablourile din tabăra grecilor au fost jucate într'un ritm de farsă, atât de pronunțat, încât tot sensul și toată savoarea operei shakespeariene au fost denaturate până la maximum. Agamemnon și Ulyse se îmbrânceau și se tăvăleau de râs când venerabilul Nestor, cu barba-i de argint încerca să spună o vorbă înțeleaptă. Achill, beat mort se certa cu Ajax ca la ușa cortului (fără nici un joc de cuvinte), iar Menelaus eșea din scenă zicând „salutare... salutare!", pe cel mai perfect ton caragealesc. Publicul a râs și s'a amuzat la culme de toată atmosfera facilă de pe scenă, și este fără îndoială că spectatorul reacționează la ceeace i se dă. Dar nu trebue uitat — și aci stă toată gravitatea lucrului — că publicul a fost pur și simplu indus în eroare. Nu toată lumea are timpul, sau tragerea de inimă să citească „Troilus și Cressida", înainte de a o vedea pe scenă. Lucrul de altfel este perfect normal, de oarece o piesă de teatru trebuește jucată și nu citită. Dar miile de spectatori care s'au perindat dela premieră și până azi, au plecat acasă cu convingerea că „Troilus și Cressida" este un vodevil, la care se râde copios. Or, aci intervine rolul unui Teatru Național, care are menirea, nu să râvnească la spectacole facile, și cu casa închisă, ci să facă educația publicului. Și din păcate, de data aceasta, Teatrul Național nu și-a îndeplinit menirea.

Cu atât mai mult regretăm acest lucru, cu cât d. Paul Prodan, animat întotdeauna de cele mai bune intențiuni, s'a arătat un priceput și iscusit director de teatru. D. Paul Prodan nu are evident nici o vină în realizarea acestui spectacol, poate cel mult pe aceia de a nu fi tăiat în carne vie, scoțând pur și simplu piesa de pe afiș.

S'a mai întâmplat un lucru grav, chiar foarte grav, odată cu reprezentarea acestei piese, și anume textul lui Shakespeare a fost tăiat, aranjat, amputat, cu o desinvoltură și o necompetență cu adevărat uimitoare.

Evident, producția shakespeariană este adeseori încărcată cu anumite lungimi, care făceau desigur deliciile spectatorilor pe vremea Reginei Elisabetha, dar care astăzi nu mai pot fi gustate de un public cu un temperament schimbat, și de aceea scoaterea anumitor pasagii dintr'o piesă de Shakespeare nu ni se pare un sacrilegiu. Numai că aceste tăeturi trebuesc făcute cu un rost oarecare și cu o certă abilitate.

La „Troilus și Cressida" s'au întâmplat adevărate minuni. De pildă Prologul a fost scindat în trei părți egale: prima a rămas prolog, a doua a fost transformată în epilog, după ce în prealabil s'au schimbat timpurile verbelor dela viitor la trecut, iar a treia a fost pur si simplu înlăturată! Inlăturarea aceasta nu ar avea un caracter atât de grav, dacă pasagiul suprimat nu ar fi avut — credem noi — o importanță foarte mare. In aceste câteva linii, Shakespeare arăta technica confecționării unei piese de teatru, așa cum o înțelegea el. Și eu cred că în materie de teatru, Shakespeare este în măsură de a ne învăța câte ceva...! De altfel sânt multe piesele, în care Shakespeare ne arată cu o mare bogăție de detalii, cum joacă actorii, cum trăesc, cum se scrie teatru și ceeace este teatrul. Toate acestea au ajutat enorm la stabilirea technicei shakespeariene, atât de importantă în istoria artei dramatice. Apoi, pentru a reveni la „Troilus și Cressida", nenumărate replici, unele mai frumoase ca altele, nenumărate pasagii au fost cenzurate fără milă, de o mână nepricepută.

Traducerea d-lui Em. Ciomac, ni s'a părut oarecum greoaie, și uneori neurmărind cu atenție textul shakespearian. D-sa ne obișnuise până acum cu traduceri mult mai reușite.

Interpretarea a avut să se resimtă de ritmul infernal impus de punerea în scenă.

Lăsând la o parte pe d. G. Vracca și d-na Elvira Godeanu, care ne-au înfățișat un cuplu romantic de o excelentă factură, trebue să recunoaștem că d-nii N. Brancomir (Agamemnon), D. Grigoriu (Nestor), N. Bălțățeanu (Achile), A. Pop Marțian (Ulyse), H. Polizu (Menelaus) și Gr. Mărculescu (Ajax), deși mânați de cele mai bune intențiuni, și-au pus tot talentul de care dispuneau pentru a întruchipa personagii false, și în nici un caz personagii așa cum a înțeles Shakespeare să le creeze. Vina, bineînțeles nu este a d-lor, ci a celui care i-a învățat să joace.

De partea Troiei, lucrurile s'au prezentat mai bine. D-nii O. Brădescu (Priam), A. Athanasescu (Hector), Al. Critico (Parys) și M. Gingulescu (Aenea), au jucat sobru și reținut. Trebue remarcată excelenta creațiune a d-lui I. Manu în Thersit.

„Troilus și Cressida" rămâne minunata piesă pe care o știm. Dar cât de mult ar câștiga spectacolul, dacă s'ar proceda la o radicală schimbare!

GH. NENIȘIOR

Ing. Paul Faragó
BUCUREȘTI
câștigătorul premiului I pentru studii de șah la Olimpiada din *München* 1936

Mărunte

BILL GAZON IN SPANIA. Neîntrecutul călător de optsprezece ani, în expedițiile sale, pline de aventuri, tot pe atât de îndrăznețe, pe cât de romantice, nimerește și pe meleagurile Spaniei, astăzi atât de însângerate de lupta dintre frați. Și, acolo, pe acel pământ atât de frământat de obuze și mitraliere, Bill Gazon are, la rându-i, o încăierare, pentru frumosul țel pe care-l urmărește. In volumul CALATORIILE SALE FANTASTICE este povestită, cu mult humor, trecerea sa prin Spania, de unde a putut scăpa numai grație unei pescărițe. Călătorii fantastice în America, America de Sud, Asia Orientală, etc., cu peste 60 ilustrațiuni în text. 3 volume mari a câte 600 pagini fiecare. Lei 20 volumul.

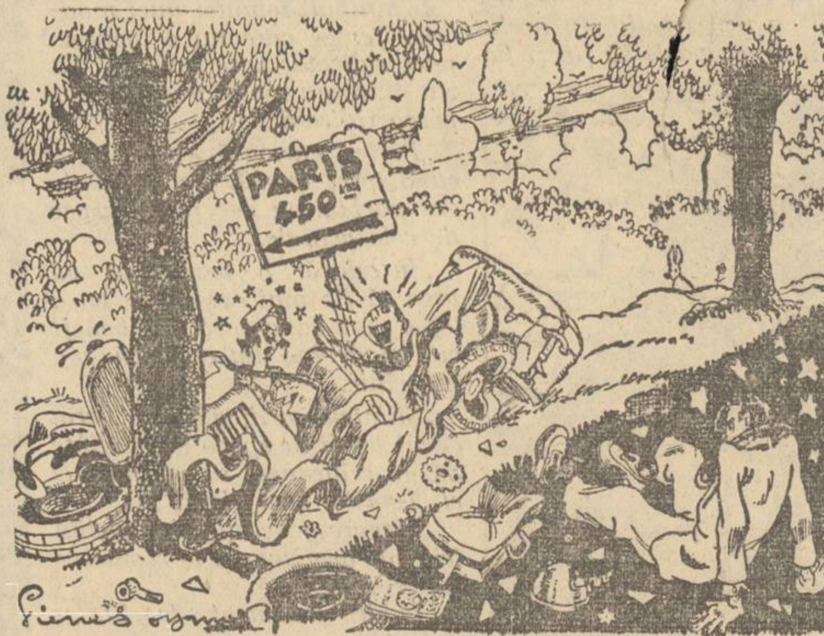
Sunteți fotogenică duduie ?
Sunteți fotogenic domnule ?
Revista „CINE A" vă publică gratuit fotografia
Citiți condițiunile în revista
CINEMA
Singura revistă de specialitate, tipărită la Heliogravură, în 24 pagini, fumos ilustrate.
Prețul 5 Lei

Radiofon'ști!
Aveți vreo nedumerire în materie de Radio?
Aveți nevoe de vreo lămurire sau sfat practic?
Adresați-vă cu încredere revistei
RADIO
Radiofonie — Televiziune
Știință pentru toți
Veți primi imediat și gratuit răspunsul la rubrica „De vorbă cu cititorii" care apare regulat în această revistă.

In Colecția „Șantier" a apărut:
CONST. GRAUR
Portrete socialiste
C. Dobrogeanu-Gherea, Paul Lafargue, I. C. Frimu, A. Axelrad, Mișu Ionescu, Ioan Adam, Ștefan Tatovici, Severine.
Cuvânt introductiv:
BARBU LAZAREANU
De vânzare la librării Lei 12

Astăzi se pune în vânzare:
IUDA...
Un rechizitoriu făcut, pe înțelesul tuturora, falsului naționalist. O aprigă demascare a șovinismului, a urei, a bâlbâelii inconștiente. Pagini de actualitate și de antologie politică scrise de
MARIA ARSENE
și prefațate de TUDOR TEODORESCU - BRANIȘTE
70 pagini — Prețul Lei 5

NU VEȚI PUTEA STRĂBATE
într'o singură zi întreaga Românie
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEATA
va face acest lucru în locul D-voastră !

— Ce rizi, idiotule?
— Am scăpat de școală mâne di mineață...

NOU! Citiți în
„ROMANELE CAPTIVANTE"
Pasionantul roman al lui F. H. SHAW
numai 15 LEI
TRANSATLANTICUL TRAGIC
260 pagini
O minte satanică ține sub spaimele morții pe toți pasagerii unui transatlantic. Lupta înebunitoare cu misterul și cu dușmanul nevăzut. Cine e? Ce-l mână?... Fi-vor mai ales mântuite viețile eroilor dragi? Pagini de un fior chinuitor!...
Cereți-l la chioșcari și librari

A apărut
NOUL MERS AL TRENURILOR
valabil dela 4 Oct. 1936
32 pagini pe hârtie velină
De vânzare la toate chioșcurile, librăriile, birourile de voiaj și depozitele de ziare
Editura „ADEVERUL" S. A. — Prețul 3 Lei

In vâltoarea examenelor

In dimineaţa asta dau primul examen.

Bun! De altfel era şi timpul ca toate astea să sfârşească. Mi-e indiferent dacă voiu trece sau nu examenele. Vreau numai atât: Să treacă odată zilele astea chinuitoare, să scap de tot, de toate, oricum ar fi rezultatul!

Am certat aseară servitoarea, parcă m'ar fi ucis! Şi când gazda m'a întrebat, cu infinite menajamente, ce-mi făcuse servitoarea, am repezit-o de-a intrat în pământ de ruşine! Noroc că nu mi-a mai spus nimic! Şi-a dat seama de halul în care mă aflam....

Dacă trebue să sfârşească odată toate astea, atunci cu cât mai repede, cu atât mai bine!

Cum, sânt nervoasă?! Dar de loc! N'am fost niciodată mai în formă decât în dimineaţa asta! Dacă-mi clănţănesc dinţii, e numai pentrucă mi-e foarte frig. E o dimineaţă răcoroasă. Pe urmă, fireşte, n'am mâncat nimic!

Mama a ţinut neapărat să vină aici în timpul examenelor. Intenţionat nu i-am comunicat data. A venit tocmai azi dimineaţă! Probabil că o mamă simte când copilul ei e în primejdie! Mi-a pus în poşetă bomboane întăritoare care să mă susţină dacă îmi slăbesc puterile. Să-mi slăbească puterile? Tocmai acum? Vom vedea noi!

Taxiul m'a depus la capătul lumii.

Insăşi ziua, ziua de azi, nu prea s'a sculat nici ea cum trebue. Pare indispusă. Nu mă miră: zi de examene! Decorul nu poate fi bogat!

Mă despart de mama: se pare că nu prea sânt nici eu dispusă şi nu arăt tocmai bine. Mama mă priveşte îngrijorată şi-şi şterge cu batista o lacrimă.

— Plângi, măicuţo?

— Nuuuu! Mi-a intrat ceva în ochiu!

— Lasă, c'o să-ţi iasă când voiu termina examenele!...

M'au zărit băieţii. Trebue neapărat să dau dovadă de un curaj pe care, bineînţeles, nu-l am. Nuţi sare din mersul tramvaiului, tocmai în faţa Facultăţii. Ne îmbrăţişăm fără să scoatem o vorbă. Mi-e cam ruşine de mine, de trezirea sub sărutul mamei, de plecarea mea învăluită în tandreţe, de indispoziţia mea. Se vede cât colo că ea, Nuţi, n'a dormit toată noaptea!

Nimeni n'am pus întrebarea obişnuită: „ce mai faci?" Nimeni n'a mai glumit pe seama examenelor. Am vorbit de toate, numai despre examene nu.

Dan dă mâne abea; dar e şi el cu noi, aşa cum şi noi vom fi mâne cu el.

La opt precis, Mussolini ne bagă într'o sală mică şi ne încue. Mai mulţi colegi răsfoesc cursurile. Dan are simţul situaţiei:

— Interzis a se da de mâncare fiarelor! strigă el deodată.

Evident, de vreme ce noi vom fi cei mâncaţi...

Nu se 'ngraşă porcul în ziua tăierii!

Şi Dan începe să cânte!

N'am aşteptat mult — cu aş fi murit! — şi a intrat profesorul...

Coşmar

La prânz ne-am regăsit pe terasa Picadilly.

Sântem plini de bani, toate poftele ne sânt permise. Ne costă pe fiecare câte 160 de lei. Atâta numai? Ce, sântem într'o cârciumă ieftină de mahala? Trebue să fi greşit chelnerul: atâta e numai bacşişul lui!

Vorbim foarte puţin de examenul de dimineaţă. Mircea nu e mulţumit. Nuţi e nervoasă. Eu n'am nici o părere. Nu ştiu ceam făcut, nici nu vreau să mă mai gândesc. Mă gândesc numai că mi-am pătat rochia albă pe care azi o pusesem prima dată...

După masă e prea cald, toată lumea pare abătută. La un moment dat am aţipat, aşa cum stam la masă. Dan îmi toarnă în gât un pumn de nisip. Ii datorez viaţa!

Mă duc acasă. Pe jos. Picături mari de sudoare moaie gulerul meu alb.

Abea în pat deschid cursul, să caut condamnarea ori gloria mea. Observ prostiile spuse: am avansat cu doi ani Revocarea edictului dela Nantes! Şi nu m'am gândit la impozit...

— „Gândeşte-te, domnişoară, la ceva la care toată lumea se gândeşte!...

...Tocmai impozitul... Il ştiam doar!

Mă înfurii şi asvârl toate cursurile în mijocul odăii.

Adorm plângând...

...M'am trezit tocmai dimineaţă, destul de târziu, dar mai bine dispusă. Dacă am puţin noroc...

Dar un şarpe îmi şueră la ureche:

„Dacă ai lua bilă neagră la Enciclopedie şi ai mai lua una.., n'ai mai avea nevoie să munceşti... N'ai mai trebui să pregăteşti celelalte materii... Octombrie e departe... poate că nici nu va mai veni vreodată... Ce bine ar fi dacă ai pleca în vacanţă... şi ai lăsa dracului tot infernul ăsta!...

o

Da, dar uite, mama a rugat pe profesor să-i dea rezultatul şi profesorul i-a spus că mi-a dat drumul!...

Azi visăm numai dragoste

Pe lacul din Cişmigiu, barca alunecă alene. O lumină „Puvis de Chavannes" se amuză să ne transforme în pastel.

Mâne jucăm ultimul act al comediei. Romanul. Evident că nici nu ne gândim acum la asta.

Mircea n'a vrut să vină azi cu noi, pentrucă se teme că are două bile negre şi vrea să le contrabalanseze cu o *albă*. Dan îi demonstrează că în cazul acesta numai fetele şi el vor fi ca să vâslească. Acest motiv fără replică l-a hotărît! Nu sântem deloc îngrijaţi în privinţa lui. Va reuşi în Octombrie! Ne supără acest lucru, mai mult decât pe el, sau, în orice caz, mai mult decât arată el.

Nuţi, care a cam încurcat'o la Enciclopedie, a dat bine la celelalte. Dan, după ce a răspuns strălucit la Enciclopedie, se pare că a înhăţat o *neagră* la Civil! Prin urmare, eu deţin recordul, cu două *albe* cel puţin...

O zi sublimă.

Lunecăm leneşi, în căldura soarelui şi a tinereţei noastre. Părul lins al băeţilor luceşte ca arama bine lustruită. Nuţi şi cu mine bălăcim degetele în apă şi stropim băeţii. Băeţii se feresc şi-am putea să ne răsturnăm. Dar ce ne pasă! Avem pete de soare pe braţe şi umbra pălăriaşelor pune atâta dulceaţă în ochii noştri!

Prin ochii lui Nuţi trece subit o îngrijorare:

— Ce este *actio adjectitiae qualitatis?*

O huiduim.

— Ah! nu!

— Acum te asvârlim în apă!

Ea zâmbeşte şi tace. Ii şoptesc:

— Nu fii îngrijată. Diseară îţi spun!

Mâne, bucurie sau eşec, mâne lupta cea mare pentru viitor.. Apoi încă doi ani scumpa nebunie studioasă a Facultăţii... Apoi viaţa...

Dar azi să petrecem liniştit pe lac, în barca unde studenta are timpul — cine ştie? — să viseze dragoste....

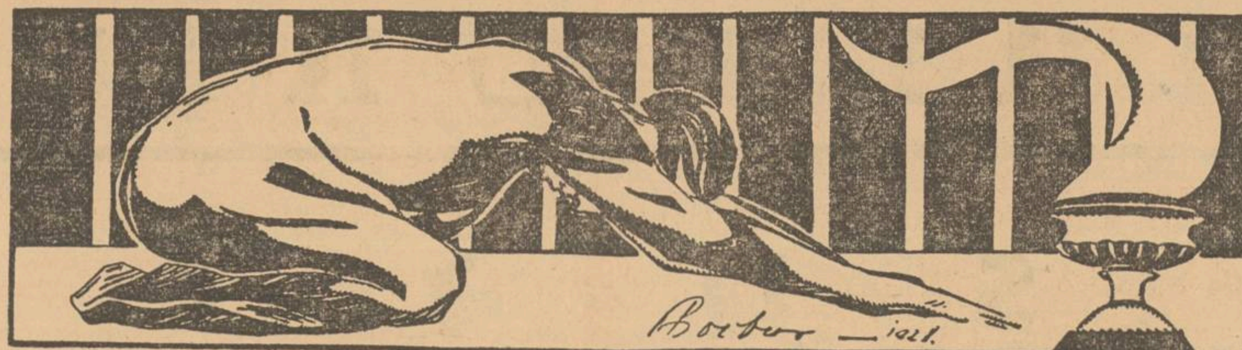
o

Sâc! Toţi patru am trecut examenele!...

Peste trei luni reîncepem.

Vacanţă frumoasă, bunii mei prieteni!...

CARMELLA MARIUS MIRCU

PLASTICA

Arta culorilor cere nu numai însuşiri înăscute, nu numai deprinderea cu realităţile din afară, dar şi o observaţie atentă dincolo de priveliştile care ni se perindă zilnic pe dinaintea ochilor.

Artistul trebue să pătrundă şi să tălmăcească sensul lucrurilor.

Pe lângă înţelegere şi talent, i se cere muncă susţinută, aspră, de multe ori descurajantă, — pentrucă rezultatele artistice sânt adesea departe de intenţii şi de sentimente, chiar la artiştii maturi.

„Drama picturii" sau Paul Cézanne — nu-i un subiect de literatură, ci o realitate dureroasă pe care au cunoscut-o toţi marii meşteri ai culorii.

Cézanne s'a ostenit toată viaţa să supună materia picturală gândurilor lui, s'o învingă, spre a putea dispune de ea ca de un mijloc sigur, ca de-un instrument docil.

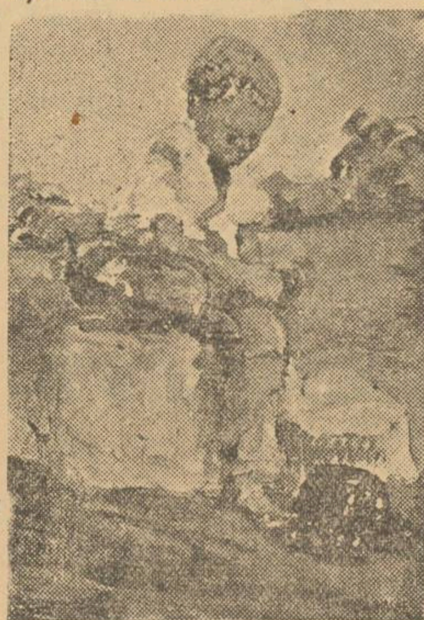
Şi ca torturatul pictor dela Aix au fost atâţia, — unii mai puţin celebri, — toţi având însă conştiinţa meşteşugului, dându-şi seama de importanţa şi

Claudia Bacalinicov — Peisaj

răspunderea faptei lor, chiar când ea nu era sortită să depăşească pragul atelierului.

Numai cu însuşiri înăscute şi încredere exagerată nimeni nu poate ajunge prea departe pe calea aridă a picturii, ci rămâne osândit dintru început să se afunde în diletantism.

Ioana Giossan — Spinul

E cazul d-nei Elena L. Kraus *şi al d-lui* Andrei Littecki, *care expun la Ateneul Român.*

In afară de valoarea etnografică a unora dintre bucăţi, nu găsim aproape nimic care să ne reţină. Parcă expozanţii s'au străduit inadins să nu depăşească platitudinea şi mediocritatea.

Şi-i păcat! Unele licăriri ar fi îndreptăţit o nădejde...

o

Tinereţa e impetuoasă; nu cunoaşte nici-o piedică, nu recunoaşte nici-o înfrângere.

E uimitor cum trece peste greutăţi, părându-i-se că le-a învins numai cu avântul, numai cu dorinţa ei de victorie.

Dar tinereţa e fermecătoare şi trebue aplaudată.

Iată, de pildă, expozanta din str. Brezoianu No. 25, — d-ra Ioana Gr. Giossan.

Chiar neştiind că artista abea a trecut hotarul adolescenţei, îi recunoşti entuziasmul şi fuga fără grijă a temperamentului, după operele expuse.

Este mai ales în această expoziţie strigăt de viaţă, frământare lăuntrică pentru un gând frumos.

Este ceva de primăvară, ceva fraged şi senin, dincolo de subiectul imediat al lucrărilor.

Astfel, chiar defectele, întâlnite pe alocuri, devin simpatice şi sânt scuzate repede în atmosfera aceasta de sinceritate, de completă bună credinţă.

D-ra Ioana Giossan n'a împrumutat o tehnică mai mult sau mai puţin modernă, cu care să-şi ceară insistent un loc printre colegi. Lucrul ar fi fost prea uşor şi eftin.

Artista vrea să picteze aşa cum o ajută puterile sale deacum, cucerindu-şi cu încetul şi la timpul ei personalitatea.

Sub imboldul tinereţii, e nestăpânită şi îndrăzneaţă.

Sânt experienţe care trebuesc neapărat făcute.

Cu cât sânt mai grele la început, cu cât sânt mai avântat şi voiniceşte încercate, cu atât rezultatul va fi mai preţios cândva, când apele se vor limpezi...

Claudia Bacalinicov — Portret

D-ra Ioana Giossan va ajunge fără îndoială la victorii trainice, cu alesele calităţi de care dă dovadă.

H. BLAZIAN

Oraşe în două etaje

Un ziar francez anunţă că un constructor parisian intenţionează să construiască o serie de block-house-uri, sprijinite pe stâlpi, în aşa fel încât să facă posibilă o circulaţie a publicului dedesubtul acestor construcţii.

Proectul, în aparenţă cu totul nou, a fost conceput totuşi acum 450 de ani de faimosul Leonardo da Vinci. Intr'adevăr, în 1495, Leonardo propusese lui Lodovico Moro, ducele din Milano, un plan de oraş, cu străzile dispuse în două etaje. Etajul de sus era destinat pietonilor, cel de jos camioanelor. Celebrul pictor voia chiar să-şi puie în aplicare proectul în periferia oraşului Milano, construind, cu titlu de încercare, 5000 de case pentru adăpostirea a 30.000 de persoane. Avantagiile acestei inovaţii, după Leonardo da Vinci, rezultau din faptul că „mulţimea oamenilor, care se înăbuşe reciproc în murdărie şi în aer confinat, ar putea trăi într'o atmosferă sănătoasă, dacă s'ar depărta din viaţa oraşului germenii boalelor". O conductă de canalizare era destinată să scurgă gunoaiele şi necurăţeniile.

Se pare însă că ducele n'a reuşit să fie convins. Va ajunge oare epoca noastră să asiste la înfăptuirea şi a acestui plan al lui Leonardo, după cum ne-a fost dat să vedem realizate abia acum atâtea alte idei ale genialului artist şi savant italian?

Expoziţia Dem. Berea se va deschide Duminică 18 Oct. în Sala Dalles.

Ioana Giossan — Efect de lumină

„Simfonia neterminată"

După aproape treizeci de ani, iată-i — în seara asta — lovindu-se piept în piept, la colţul unei străzi. Un dublu strigăt; schimb de vorbe neînţelese; exclamaţii; gesturi... Apoi pornesc alături prin ninsoarea care a început să cadă...

...

— Aici? întreabă el, sufocat de emoţie văzându-se la capătul unei alei, înaintea unei vile.

— Da, răspunde ea — nu mai puţin emoţionată, pe când pătrund înăuntru. Numai... să nu râzi de mine!

Să râdă... Pentru ce? Şi-şi roteşte, nedumerit, ochii în jurul camerei, în care a fost introdus. Sânt aci: mobile scumpe, covoare de preţ; lucruri vechi, e drept, însă lucruri de artă. Dar tresare deodată... Căci pe etajere, pe măsuţe, pe pian, pretutindeni — în rame mai mari sau mai mici, de lemn sau de metal — nu-i decât o fotografie, una singură: a lui.

— Aşa dar... tu m'ai iubit? deabia poate articula, în faţa unei atari descoperiri.

— De sigur, face ea simplu.

— Dar şi eu te-am iubit; te-am iubit ca un nebun.

— Ah! Nu mi-ai spus-o niciodată!...

Şi nu poţi şti dacă în cuvintele ei e bucurie sau numai reproşul pentru târzia lui mărturisire...

— Când am venit la tine în seara aceia — ţi-aduci aminte? — începe el să povestească, team găsit în salon înconjurată de-o ceată de tineri: parcă te văd cum, mai frumoasă decât oricând — purtai o rochie albă şi'n păr un trandafir tot alb — stăteai în faţa pianului deschis şi-ţi plimbai mâna pe clape. Dar ce însemnam eu — sărac şi obscur cum eram — pe lângă toţi acei băeţi bogaţi şi de neam mare? Din cauza asta, vezi, nu îndrăzneam să-ţi spun niciodată nimic...

Atunci însă venisem cu atâta curaj, încât aş fi fost gata să înfrunt orice şi pe oricine. Ce vrei? Vibra încă în mine bucuria succesului — tocmai îmi luasem licenţa şi pentru prima oară credeam în... steaua mea. Dar... când m'am apropiat de tine, m'ai primit cu atâta răceală, că toate planurile mele s'au prăbuşit acolo, la picioarele tale.

M'am retras împleticindu-mă şi — cu toată stăruinţa — n'am putut rămâne până la sfârşitul petrecerii; căci petrecere era in casa părinţilor tăi, în seara aceia. Când am ieşit pe uşă cântai... — stai că-mi amintesc acum — cântai: „Simfonia neterminată".

— De atunci nu ne-am mai văzut... spune ea, încet.

— Da... nu ne-am mai văzut, repetă şi el.

Apoi, obsedat, revine la amintirile lui.

— A doua zi, sub un pretext oarecare mi-am scurtat vacanţa şi m'am înapoiat în Capitală. Peste câteva zile, fata gazdei mele — observasem mai de mult să-mi dădea târcoale — surprinzându-mă plângând, în odăiţa mea, s'a apropiat şi m'a mângâiat. Mă simţeam atât de nenorocit, atât de singur!... Fără să ştiu ce fac m'am repezit şi i-am sărutat mâna. Insă dânsa — îndemânatecă — a întors lucrurile în aşa fel, încât m'a adus în faţa mamei sale, care... ne-a dat binecuvântarea... Şi dacă cel puţin m'ar fi iubit! Aş mai fi zis. Dar nu, n'a avut decât un scop: să se mărite bine. Şi-a reuşit, încheie el, brutal. Azi are: bani, rang, nume... Căci m'am luptat şi am învins.

— Ştiu... confirmă ea, ţi-am urmărit toată activitatea.

— Ah! Trebuie să binecuvintez sau să blestem întâmplarea care mi te-a scos în cale în seara asta?... Sânt fericit, dar şi extrem de nefericit, mărturiseşte el. Inţelegi?

Ea face doar un semn afirmativ cu capul: e atât de turburată!....

— Uite, mă crezi? reia el, când se mai linişteşte. Astăzi după atâţia ani, soţia mea, mama copiilor mei — am trei: un băiat şi două fete; ba sânt şi bunic de câteva luni — nu-i pentru mine decât: o străină. Căci nu m'am putut ataşa de dânsa niciodată. Pe când tu... tu....

— Şi nu te-ai măritat.... şopteşte, după o pauză, privind-o lung şi trist în ochi şi sărutându-i mânile: mâni albe, fine şi subţiri; mâni dragi, dar mâni îmbătrânite.

— Şi nu m'am măritat...

— Şi te-ai gândit la mine totdeauna?

— Totdeauna. Ce mult te iubeam! Nici unul din băieţii pe care-i cunoşteam nu mi se părea asemănător cu tine. Şi pentru că erai frumos; şi pentru că erai inteligent, energic, mândru... Mai ştiu eu cum?

Da, te iubeam... Şi de aceia suferceam, neştiind cărei cauze să atribui nepăsarea ta faţă de mine, când — în seara pomenită de tine, doar la câteva minute înainte de sosirea ta — unul dintre aşa zişii... prieteni, mi-a desvăluit misterul: trăiai în concubinaj cu cineva, aveai şi-un copil... Mai târziu am înţeles care-i fusese scopul: bănuise că ţineam la tine şi voise să te înlăture. Dar atunci... l-am crezut.

— Canalia! se revoltă el. Aşa se explică atitudinea ta.

Dar ea continuă ca şi cum n'ar fi fost întreruptă:

— Apoi am aflat că te-ai căsătorit... Ca să-mi mai uit durerea am plecat în străinătate; am rătăcit de colo, colo... Când m'am înapoiat în ţară, părinţii mi-erau morţi, averea înglotată în datorii... Am vândut ce-am putut; m'am stabilit aici şi... Asta-i tot.

— Da... ne-am spus tot... rosteşte el, cu amărăciune. Şi-acum ar trebui să mă duc. Ar trebui, dar nu pot.... Mă laşi să mai stau? Nu te incomodez? Nu te supăr?...

— Cum poţi vorbi aşa? îl ceartă ea, netezindu-i cu sfială un rever al hainei. Vai! Toată viaţa a dorit să-şi culce măcar o clipă capul pe pieptul lui! Dacă ar face acum gestul ăsta? Nu, ar fi ridicol. Şi, renunţând netezeşte înainte reverul hainei..

— Când mă gândesc că ne aflăm amândoi de atâta vreme în oraşul ăsta! îl aude vorbind din nou. (Il aude, însă nu-l înţelege; şi parcă-i face rău că vorbeşte atât; şi-ar voi să-i ceară să tacă. Ce rost mai au cuvintele când...) De câţi ani stai aici?

— Ce-ai zis?.. A! da... De douăzecişidoi.

— Douăzecişidoi de ani!?.. Şi poate c'am trecut de atâtea ori unul pe lângă altul şi poate că..

— Lasă! îl opreşte ea. La ce bun să te mai sbuciumi pentru ceia ce-a fost? Mai bine să ne închipuim că sântem tot tineri ca... în seara aceia... Vrei?

— De sigur că vreau, consimte el, râzând. Numai că... Ha! Ha! Ha!...

— Tot aşa râzi, observă ea.

— Da... tot aşa... Doar atât a mai rămas din cel ce-am fost odată.

Şi sculându-se c'un fel de violenţă — din fotoliul în care a stat până acum — s'apucă să facă conjurul camerei.

Ea îl urmăreşte cu ochii măriţi, ca şi cum ar vrea să cuprindă în ei toată fericirea care-i este dată; fericire care i se imprimă treptat pe faţă — cu o frumuseţe ce merge până la transfigurare — când glasul lui puternic se ridică iarăşi:

— Imi dai voie?

Şi până să-i răspundă îl şi vede îngenunchind lângă pian şi răscolind printre note.

„Nu s'a schimbat!" gândeşte, îmbrăcându-l într'o privire recunoscătoare — parcă ar vrea să-i mulţumească pentru asta. „E acelaş: furtună şi cer senin..."

— Le-ai pe toate... pe toate... isbucneşte el, din când în când.

Da. In caetele cu scoarţe colorate, colţurile jupuite şi bronzul de pe margini şters; în caetele cu semnături pretenţioase, dedicaţii naive şi datele unor zile fericite, care-au fost... cândva, se găsesc, alături unele de altele: celebrul „Valse Brillante" cu umila „La prière d'une vierge", grandioasa „Poloneză" cu sfiosul „Reproche d'amour" — toate cântecele din trecut, toate...

Dar deodată îl vede ridicându-se şi fluturând, triumfător, o notă:

— Am găsit... Ah! dragă! dragă!... Cântă-mi „Simfonia neterminată"!

Ea îi cântă; el ascultă; şi... plâng amândoi.

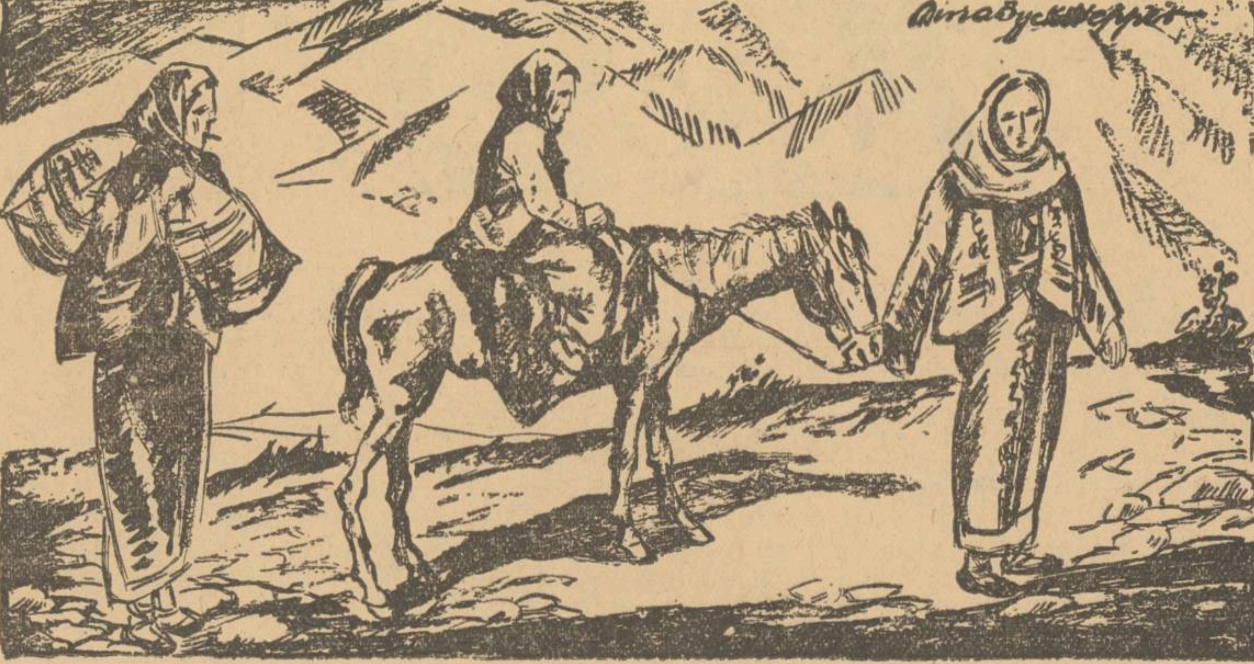
„Afară zăpada s'a aşternut de-o palmă.

EUGENIA PETRESCU

Literatura Universală

Valentin Kataev

Un specimen

— In acest palat, spuse directorul muzeului, se află un specimen unic în toată Uniunea Sovietică, un specimen rar al cetățeanului din anul 1905.

— E o figură de ceară sau un om împăiat? se interesă unul din vizitatori.

— Nu, scumpe tovarășe, răspunse mândru directorul. Nu e nici figură de ceară, nici un om împăiat. E un splendid specimen veritabil al cetățeanului din 1905, neatacat de molii și de intemperii.

— Cum așa? Intrebară în cor vizitatorii.

— E un caz de letargie, unic în lume. O minune à la Wells. Acest om a leșinat acum 20 ani și nu s'a mai trezit.

— Nu se poate!

— Cum nu se poate? Cazul s'a petrecut așa: în 1905, acest locuitor a fost arestat din greșală împreună cu niște demonstranți și trimis la secție. „Cine ești?" îl întrebă comisarul de serviciu. „Sânt, nobile domn, funcționar clasa a 12-a și n'am făcut nimic rău".

— Minți, mă! Dece ochii îți trădează parcă mișcarea liberatorie? Taci! La ce partid ești înscris? și a bătut cu pumnul în masă. Locuitorul a avut un leșin, care apoi s'a transformat într'un somn letargic. La timp, s'a ocupat și presa străină de acest caz. Nici cei mai buni medici n'au putut să facă nimic. Iar un profesor cunoscut a declarat: „Indvidul se va trezi din letargie nu mai de vreme decât după 20 de ani". Iată cum stă chestia, scumpi tovarăși.

— Și, în adevăr, s'a păstrat bine? Ar fi interesant să-l vedem!

— O să-l vedeți îndată. E un specimen foarte amuzant! Nici n'am cuvinte ca să vi-l descriu. Are umbrelă, galoși, ceasornic de argint. E un exemplar splendid... Vă rog să vă convingeți.

Rostind aceste vorbe, directorul deschise un dulap, dar, deodată, se dădu înapoi, îngrozit.

Dulapul era gol.

— A dispărut! exclamă directoul.

— L-o fi furat cineva, presupuseră vizitatorii. Ne pare rău.

— Nu se poate să-l fi furat! Crucile de pe morminte se fură, e drept. Se întâmplă. Dar morți pân'acum n'au mai fost furați.

— Atunci? N'o fi plecat singur?

— Stați, tovarăși! S'au împlinit exact 20 de ani. Poate s'a trezit și...

— E foarte simplu.

— Atunci, țipă directorul, trebue să-l căutăm imediat. Să nu-l calce vreun autobuz. Doar răspund pentru el. Cum se face că nu l-a observat portarul? Iertați-mă, tovarăși. Trebue să fug!

●

Trezindu-se din somnul letargic cetățeanul întâi își pipăi picioarele, să vadă dacă nu i-au dispărut galoșii. Apoi pipăi umbrela, își suflă nasul, eși cu băgare de seamă din dulap și, neîmpiedicat de nimeni, cobori în stradă.

— Acasă! Cât mai repede acasă! bombăni ei. Doamne, ce o să creadă soția? Ce o să spună șeful? Să dormi la secție! Birjar, du-mă în strada Tretia Meșceanscaia.

— Două ruble.

— Ai mâncat laur? Iți dau 25 de copeici.

— Poate d-ta ai mâncat laur? Ce mușteriu!

— Dobitocule! Ești obraznic! Vrei să te duc la poliție?*

— Poate ai să mă ameninți cu sergentul?

— Canalie! Iți bați joc de autorități? Subminezi bazele statului? Stai, să-ți notez numărul! Ser-gent-!!!

— Ia te uită! îl privi birjarul, cu respect. Cum a izbutit să cumpere vutcă, Duminică? Zău, nu știu. Și cred că a băut cel puțin două sticle dacă strigă: „sergent"!

Locuitorul notă cu atenție numărul trăsurii birjarului obraznic și plecă pe jos.

— Tovarășe, spuneți-mi, vă rog, cum pot să ies spre Dmibovița? Il întrebă un tânăr.

— Ce ai spus? țipă locuitorul. Drept cine mă ei? Crezi că sânt revoluționar? Nu-ți sânt tovarăș!

— Iartă-mă, cetățene.

— Nu sânt nici cetățean.

— Dar cine sânteți?

— Sânt funcționar clasa a 12-a și cavaler al ordinului „Sf. Ana" clasa a III-a. Dacă, din greșală am fost arestat împreună cu niște revoluționari, aceasta, tinere, nu dovedește nimic...

Tânărul privi țintă în ochii locuitorului și se dădu, prudent, la o parte.

— Ce neplăcere, mârâi locuitorul. Până și pe stradă ți se spune „tovarășe". Numai să nu afle șeful. M'ar da afară din slujbă. Trebue să fac ceva...

Iși băgă mânile mai adânc în buzunare și începu să cânte „Doamne, păzește pe Țar".

— Băiatule! Dă-mi, drăgutule, vreo două numere din „Steagul Rusiei" **.

— Ce să vă dau?

— Dă-mi vreo două numere din „Steagul Rusiei". Sau, mai bine, dă-mi trei numere.

— Nu cunosc așa ziar.

— Nu-l ai? Atunci dă-mi „Timpul nou".

— Nu există ziarul ăsta.

— Dar ce ai?

— Am „Gazeta muncitorească", „Pravda", „Pravda roșie".

— Obraznicule! Subminezi bazele Statului? Vinzi ziare ilegale? Stai, nemernicule, te duc eu la secție.

— N'ai drept. Plătesc impozite!

— Bine! Am să-ți arăt eu impozite!

Locuitorul notă cu grijă semnalmentele periculosului vânzător de ziare și, scârțâind din galoși, porni înainte.

Pe fațada unei case mari, citi inscripția: „Comitetul partidului comunist rus, secția Moscova".

— Frumos!... In văzul tuturor sânt subminate bazele statului. Să notez și asta. Și numele străzii. Și numărul. Tot, tot.

Locuitorul notă în carnețel datele necesare și merse înainte.

— Tovarășe, dați-mi voe să aprind țigara, îl opri un cetățean gras, îmbrăcat cu o șubă de castor.

— Hi-hi... Vă rog să nu aveți nici un pic de îndoială. Nu, nu. Nu fac parte din nici o organizație subversivă și ilegală, n'am nici o legătură cu nici un cerc revoluționar și cu nici o grupare politică și, cum s'ar zice, nu sânt „tovarăș"... Chiar dacă am dormit la poliție, vă rog să mă credeți, ex... excelență... a fost o încurcătură fatală... Un concurs de împrejurări nenorocite... Ex... ex... ex...

Cetățeanul cu șuba se dădu la o parte, înspăimântat.

●

După ce cutreerase toată Moscova și pierduse orice nădejde în reușita căutării, seara târziu, directorul muzeului găsi, în sfârșit, spre marea lui bucurie, specimenul dispărut al locuitorului.

Specimenul sta în genunchi, în mijlocul pieții Teatrului și, plângând cu hohote, spunea:

— Sânt un om cinstit... A fost o încurcătură fatală... Chiar dacă am dormit la secție, Dumnezeu vede că aceasta a fost din greșală... Doamne, păzește pe Țar! In ce privește însă, birjarul No. 4921 și vânzătorul de gazete No. 12 (de 14 ani, blond, cu ochii albaștri, semne particulare n'are), pot să afirm că ei, în adevăr, sânt amestecați în mișcarea revoluționară, mai ales vânzătorul de gazete, ziare ilegale și subversive... Apoi pot să vă indic adresa comitetului partidului comunist din Moscova... Chiar dacă am dormit la poliție...

Mulți dintre trecători se opreau și-i dădeau câte o copeică.

●

Două săptămâni se căznise directorul muzeului, lămurind locuitorului esența evenimentelor și schimbărilor, petrecute în cei 20 de ani din urmă.

La începutul săptămânii a treia, locuitorul pricepu.

La sfârșitul săptămânii a treia, locuitorul intră în serviciul unui turist.

Iar la începutul săptămânii a patra, odată, în timpul mesei, spuse, în treacăt, colegilor:

— Anul 1905? Cum nu, cum nu! Mi-aduc aminte. Pot să spun că personal am luat parte la lupta autocrației. Am stat și la răcoare... Pentru că am luat parte la o demonstrație... Au fost evenimente mari, tovarăși, ce să vă spun!... Noi sântem vechi socialiști și revoluționari. Am înfruntat multe vijelii...

Se spune că, odată, ținu chiar o cuvântare la o serată închinată amintirilor din anul 1905 și avu succes.

Dar aceasta nu e sigur.

Restul, însă, sânt fapte autentice.

*) După instaurarea regimului bolșevic în Rusia, poliția și toate organele ei au fost înlocuite cu mili'ieni.

*) Ziar monarhist rus, interzis după deronarea țarului NicolaeII.

Anton Cehov

Rătăciții

O localitate de recreație, la țară, învăluită de întunericul nopții. In clopotnița satului ceasornicul bate unu. Avocații Kozeavkin și Laev, amândoi în cea mai bună dispoziție și clătinându-se ușor, ies din pădure și se îndreaptă spre vile.

— Slavă Domnului, am sosit... — spune Kozeavkin, răsuflând. In starea noastră să mergi pe jos cinci kilometri dela haltă — e un act de eroism. Am obosit grozav. Și parcă dinadins nu era nici un birjar acolo...

— Dragul meu, Petea, nu mai pot! Dacă peste cinci minute nu mă aflu în așternut, am să mor...

— In aș-ter-nut! Glumești, frate! Mai întâi vom cina, vom bea ceva vinișor și numai după aceea va veni așternutul. Eu cu Verocica n'o să te lăsăm să dormi... Ce bine e — dragă — să fii însurat! Tu nu poți înțelege acest lucru, suflet uscat ce ești! Am să ajung acum la mine acasă obosit, cu sufletul scos... are să-mi iasă înainte o soție iubitoare, are să-mi dea ceai, ceva de mâncare, și, ca mulțumire pentru munca mea, pentru iubirea mea, are să mă privească cu ochii ei negri cu atâta dragoste și căldură, că am să uit,—dragă—și osteneala, și furtul cu spargere, și tribunalul și Curtea de Casație... Minunat!

— Dar... mi se pare că mi s'au frânt picioarele... abia mai merg. Mi-e sete grozavă...

— Iată, sântem acasă.

Prietenii se apropie de una din vile și se opresc sub fereastra dela margine.

— Vila e drăguță, — spune Kozeavkin. — Mâne ai să vezi ce priveliști avem aici. Inăuntru e întuneric. Așadar Veronica s'a culcat, n'a vrut să mai aștepte. Stă în pat, și probabil se chinuește cu gândul că eu încă n'am venit... (împinge cu bastonul o fereastră, care se deschide). Ce curajoasă, se culcă fără să închidă ferestrele (scoate mantaua și o aruncă împreună cu geanta pe fereastră). Cald! Hai să cântăm o serenadă, s'o facem să râdă... (cântă) „Luna plutește pe cerul albastru... Vântul pașnic suflă... Frunza lin o scutură..." Cântă, Alioșa! Verocica, să-ți cântăm serenada lui Schubert? (cântă) „Cântul meu cu rugăminte" (o tuse spasmodică îi taie glasul). Ptiu! Verocica, spune-i Axiniei să ne descuie portița (pauză). Verocica! Nu-ți fie lene, dragă, scoală-te (se urcă pe o piatră și privește pe fereastră). Veruncic, mămico, îngerașule, neasemuita mea soție, scoală-te și spune-i Axiniei să ne descuie portița! Doar nu dormi! Mămicule, — zău — sântem așa de osteniți și de istoviți, că nu ne arde de glume. Am venit dela gară pe jos! M'auzi tu, ori nu? A, la naiba (Incearcă să se sue pe fereastră și alunecă). Poate musafirului nu-i plac astfel de glume! Văd, Vera, că ai rămas aceeaș fată de pension, cum ai fost, îți arde de pozne....

— Poate că Vera Stepanovna doarme! spune Laev.

— Nu doarme! Ea așteaptă probabil să fac scandal și să scol din somn pe toți vecinii! Vera, încep să mă supăr! A, la naiba! Ajută-mă, Alexei, să intru pe fereastră! Ești o ștrengară, o școlăriță, altceva nimic!. Sprijină-mă!...

Laev sprijină, gâfâind, pe Kozeavkin. Acesta intră pe fereastră și dispare în întunericul odăii.

— Verca, aude peste un minut Laev. — Unde ești? Drace!.. Mi-am murdărit mâna de ceva!

Se aude un fâșâit, bătaie de aripi și un țipăt disperat de găină.

— Iaca na! — aude Laev. — Vera, de când avem găini în odaie? La dracu, dar aici sânt o mulțime de găini! Un coș cu o curcă... ciupește t-ticăloasa!

Pe fereastră se reped cu sgomot două găini și țipând disperat, o iau la goană dealungul străzii.

— Alexei, am greșit casa! — spune Kozeavkin cu un glas plângător. — Aici sânt niște găini. M'am înșelat, probabil.... Duceți-vă dracului, ce vă sbateți, blestematelor!

— Atunci ieși mai de grabă! Ințelegi? Mor de sete.

— Indată... Să-mi găsesc mantaua și geanta.

— Aprinde un chibrit!

— Chibriturile sânt în manta... Dracul m'a pus să mă bag aici! Toate vilele sânt la fel, nici dracul nu le cunoaște pe întuneric. Au! m'a lovit curca în obraz! T-ticăloasa!

— Ieși mai degrabă, o să creadă lumea că furăm găini!

—Indată... Nu-mi găsesc mantaua. Sânt o mulțime de zdrențe aici și nu știu care e mantaua. Aruncă-mi chibriturile!

— N'am chibrituri!

— Frumoasă situație, n'am ce zice! Ce să facem? Fără manta și geantă nu se poate. Trebue să le găsesc.

— Nu înțeleg cum poți să nu-ți cunoști propria vilă, — se indignează Laev.— Bețivule... Dacă știam că o să se întâmple o istorie ca asta nu aș fi plecat pentru nimic în lume cu tine! Acum aș fi acasă, aș dormi fără grijă, pe când aici, poftim, să te chinuești... Sânt grozav de obosit, mi-e sete... Sânt amețit!..

— Indată, îndată... n'ai să mori...

Peste capul lui Laev sboară țipând un cocoș. Laev oftează greu și cu un gest de desnădejde, se așează pe o piatră. Inima îi arde de sete, ochii i se închid, capul i se apleacă... Trec cinci, zece, însfârșit douăzeci de minute, iar Kozeavkin se tot ceartă cu găinile.

— Petre, mai ai mult?

— Acum. Găsisem geanta, dar iar am pierdut-o.

Laev își sprijină capul în pumni și închide ochii. Țipetele găinilor devin tot mai puternice. Locatarele vilei deșarte sboară pe fereastră și — i se pare — că niște bufnițe se rotesc pe întuneric deasupra capului său. Țipătul lor face să-i țiuie urechile, groaza îi cuprinde sufletul.

„Canalia"! — gândește el. — M'a poftit la dânsul, mi-a promis că mă tratează cu vin și cu lapte bătut, și în loc de asta m'a făcut să vin pe jos dela gară și să ascult aceste găini"...

Idignat, Laev își vâră bărbia în guler, își așează capul pe geantă și încetul cu încetul se liniștește. Oboseala îl birue și începe să ațipească.

— Am găsit geanta! — aude Laev strigătul triumfător al lui Kozeavkin. Am să găsesc îndată și mantaua și — basta, mergem!

Dar iată că prin somn aude un lătrat de câne. Intâi latră unul, apoi, altul, al treilea... și lătratul lor, amestecându-se cu cotcodăcitul găinilor, dă o muzică sălbatecă. Cineva se apropie de Laev, îl întreabă ceva, după asta simte că acel cineva se suie peste capul său pe fereastră. Sgomot, țipete.

O femee cu șorț roșu stă lângă el cu un felinar în mână și îl întreabă ceva.

— Dumneata n'ai dreptul să-mi vorbești așa! — se aude glasul lui Kozeavkin. — Eu sunt avocat, doctorand în drept, Kozeavkin. Poftim cartea mea de vizită!

— Ce să fac cu cartea dumitale de vizită! — spune un bas răgușit. Mi-ai împrăștiat toate găinile, ai spart ouăle! Uită-te ce-ai făcut. Mâne, poimâne aveau să iasă din ouă puii de curcă, și dumneata i-ai strivit. Ce-mi trebue mie, domnule, de cartea dumitale de vizită!

— N'ai dreptul să mă reții! Da! N'am să-ți permit!

„Mi-e sete"... gândește Laev silindu-se să deschidă ochii și simțind că cineva se coboară pe fereastră peste capul lui.

— Eu sânt Kozeavkin! Am aici vila mea, mă cunoaște toată lumea!

— Nu cunoaștem nici un Kozeavkin!

— Ce-mi tot vorbești? Să vie starostele! El mă știe!

— Nu te repezi, are să vie îndată șeful de jandarmi... Noi cunoaștem pe toți cei care stau aici, dar pe dumneata nu te-am văzut decând sântem.

— De cinci ani am o vilă la Dnilâe Vâselki!

— Ei asta-i! Parcă aici e Vâselki? Aici e Hilovo, iar Vâselki e mai la dreapta, dincolo de fabrica de chibrituri. E la vr'o patru verste de aici.

— Dracul să mă ia! Vasăzică, am greșit drumul.

Țipetele oamenilor și ale animalelor se amestecă cu lătratul cânilor, și din haosul de sunete se desprinde glasul lui Kozeavkin.

— N'ai să îndrăznești! Am să plătesc! O să afli cu cine ai deaface!

Insfârșit glasurile se sting cu încetul. Laev simte că cineva îl bate peste umăr.

Trad. din rusește de C. R.

OVESTIRI FĂRĂ ŢARĂ

Tragicul destin al lui Juan Gundth

Juan Gundth a năzuit toată viaţa să fie om bogat. De mic copil mintea lui plăzmuia cele mai fantastice şi mai îndrăzneţe proecte de îmbogăţire. Se gândise mai întâiu să plece în ţinuturile aurifere, să cerceteze straturile geologice până va izbuti să dibue vreun filon, bogat în minereuri. Citea pe nerăsuflate cărţile de aventuri, care descriau amplu viaţa căutătorilor de aur. Aceste lecturi îl pasionau grozav. Suferea cu eroii cărţilor laolaltă, trăia cu ei emoţiile prilejuite de izbândă, când, după multă trudă, subt târnăcopul care desgropa tainele pământului. aurul îşi risipea strălucirea.

Planul acesta care i-a însufleţit copilăria şi adolescenţa a fost însă părăsit, pentrucă Juan Gundth, care cu imaginaţia putea să colinde întreg pământul, care construia cele mai fastuoase proecte de îmbogăţire, era totuşi un individ timid din cale afară, căruia îi lipsea voinţa să-şi traducă măcar în parte intenţiile în fapte. Aşa că planul acesta, care cerea hotărîre, îndrăzneală şi perseverenţă, fu înlocuit prin altul mai apropiat de firea lui. De altfel o întâmplare petrecută cam pe când Juan Gundth împlinea 16 ani, fu hotărîtoare pentru proectele lui de îmbogăţire.

Un furt de o îndrăzneală fără pereche se petrecu chiar la Banca Naţională a Katariei. Intreg tezaurul acestei bănci a fost sustras de către un hoţ necunoscut şi nebănuit. Nimeni nu putea să dea cea mai mică indicaţie.

Cu o seară înainte, la controlul de noapte, tezaurul se afla intact, iar adouaazi dimineaţă dispăruse fără urmă. Fusese ucis un paznic şi grav rănit portarul dela intrarea de serviciu. Dacă hoţul rămânea nedescoperit, avea în adevăr o avere considerabilă. avuţia unui stat, la dispoziţie. Şi iată că hoţul, care pricinuise grave complicaţii financiare interne şi externe Katariei, rămase necunoscut.

Intâmplarea aceasta aprinse imaginaţia lui Juan Gundth. Era într'adevăr un mijloc unic de a deveni cât se poate de avut. Un mijloc greu, de netăgăduit, recunoştea singur, dar iarăşi de netăgăduit mai simplu decât de a cutreera California sau alte ţinuturi aurifere. Spărgător şi ucigaş însă Juan Gundth nu putea deveni. N'avea nici forţa fizică, nici resursele sufleteşti pe care ţi le cere o atare îndeletnicire. Era fricos, ruşinos, laş.

Nu avea prieteni. In şcoală era izolat. Era tăcut şi arţăgos. Nici măcar un elev strălucit nu era. Abia izbutea să treacă dintr'o clasă în cealaltă, mai mult prin stăruinţele mamei sale, o văduvă nenorocită, decât prin hărnicia lui. Era prototipul omului mediocru, ros de o singură ambiţie: să fie bogat! Să dispuie de grămezi de aur, să-i aşeze în movile şi moviliţe, să construiască din monedele strălucitoare tot felul de figuri şi aranjamente arhitectonice.

Alţi băieţi de-o seamă cu el, se opreau, cum este şi firesc, înaintea vitrinelor încărcate de jucării, de cărţi sau de dulciuri. El se oprea în faţa magazinelor de bijuterii, înaintea vitrinelor de zarafi şi rămânea îndelung cu privirile agăţate de aurul strălucitor. Avea o atitudine de halucinat. De multe ori se întâmpla să atragă atenţia asupra lui. Eşea câte cineva din zărăfie, sau din magazinul de bijuterii şi-l întreba ce caută. Atunci se desmeticea. Par'că se trezea dintr'un vis. I se făcea frică şi o lua razna cât îl ţineau picioarele.

Fireşte, această sete de îmbogăţire avea ceva bolnăvicios. Juan Gundth însă nu era un avar. Vroia să fie bogat ca să poată porunci. Era ambiţios şi-l umilea peste măsură origina lui modestă şi starea lui mizeră. Ar fi vrut să arunce cu banii, ar fi vrut să aibă palate, slugi în livrele, maşini. De mic copil intuise puterea pe care o oferă banul. Se simţea umilit că vara trebuia să umble cu haine groase, că de multe ori rămânea netuns. Ar fi vrut să aibă aventuri galante. Era însă timid, urît şi prost îmbrăcat şi-şi dădea seama că în condiţiunile acestea nu putea să aibă succese de cuceritor.

Banul, ah, numai banul, o avuţie imensă, aşa cum izbutise să fure iscusitul hoţ dela Banca Naţională a Katariei, putea să-i acorde toate satisfacţiile năzuite, care rămase doar în stare potenţială, îi flagelau liniştea sufletească.

De ar fi putut să aibă măcar tezaurul „băncii de schimburi internaţionale" o bancă mult mai mică, mult mai săracă, dar în orice caz îndeajuns de bogată să poată face fericirea lui Juan Gundth. Această dorinţă exprimată cu glas tare fu scânteia unui plan îndrăzneţ. Cum asasin şi spărgător nu putea fi (Juan Gundth, spre deosebire de mulţi oameni superiori lui din toate punctele de vedere, avea însă marea calitate că îşi dădea seama de insuficienţele, care îl împiedicau să ajungă repede om bogat) se gândi să intre funcţionar la „Banca de schimburi internaţionale" din Zara, capitala Katariei, să caute să fie repartizat la serviciul tezaurului şi, odată acolo, să poată sustrage, având conducerea şi cheile tezaurului, toate valorile aflate. Da, aşa va face! Nu-i trebuia învăţătură, nu-i trebuia nimic altceva decât bani, bani şi iar bani, cum rostise chiar Napoleon Bonaparte.

Incântat de perspectivele acestui proect, Juan Gundth înştiinţă pe maică-sa că renunţă la şcoală, că vrea să ocupe un serviciu, s'o mai ajute şi pe dânsa, nu tot ea să se străduiască să-l ţie în şcoli. Cum se întâmplă adesea, bătrâna Gundth avea ambiţia, tocmai fiindcă era o biată spălătoreasă, ca băiatul ei să ajungă învăţat mare. La început se opuse, nici nu vroia să audă ca Juan să părăsească şcoala, dar mai apoi, înduioşată la gândul că el vroia să-i vie în ajutor, se împăcă cu această idee şi se hotărî să-i caute pe la boerii ei o slujbă. Juan îi spuse însă de la început că nu primea să fie decât funcţionar la „Banca de schimburi internaţionale". Incepură stăruinţe şi alergături, oferte peste oferte. Bătrâna nu putea înţelege dece Juan se încăpăţâna să nu primească alt serviciu.

Avură certuri. Ba într'o zi bătrâna scoasă din fire, vru să se omoare. Juan însă nu cedă cu nici un preţ. Când începuse să-şi piardă nădejdea că va mai putea obţine mult nădăjduita slujbă, primi răspuns printr'un curier galonat al Băncii să se prezinte a doua zi, să-şi ia în primire o slujbă pentru început modestă de practicant. Bucuria deslănţuită de această veste nu poate fi tradusă în cuvinte. D'abia aştepta să vie ziua următoare. Nu ştia cum să împingă timpul mai repede. Seara când maică-sa se înapoiă dela lucru îl găsi beat turtă. Işi lămuri îndată cauzele acestei beţii şi în loc să-l dojenească, îl mângâie şi îngriji să se potolească şi să se culce, ca nu cumva să întârzie la slujbă.

Adouazi dimineaţă, Juan Gundth, gătit cu hainele de Duminecă, tuns şi pomădat, cu inima gata să iasă din zăbrelele pieptului de emoţie, se prezentă la Banca de schimburi internaţionale. Fu repartizat ca practicant la serviciul corespondenţei. Era într'o Joi, era primăvară, iar Juan Guandth se şi vedea bogat. Ochii îi străluceau şi întreaga lui făptură radia numai fericire.

•

Juan Gundth a fost un funcţionar ireproşabil timp de aproape 32 de ani. Intrat la 16 ani, zi de zi, an de an, Gundth depunea un zel fără pereche, în îndeplinirea atribuţiunilor ce i se dădeau.

După un stagiu de şase luni ca practicant, fu avansat funcţionar, tot la secţia corespondenţei, apoi, fiind un element cu adevărat excepţional, la cererea lui fu trecut pe la toate secţiunile. Astfel rând pe rând a funcţionat la corespondenţă, la contabilitate, la devize, la ordonanţare, la scont, etc. numai la serviciul tezaurului nu putu să treacă. De când cu furtul de la Banca Naţională a Katariei, toţi directorii de bănci deveniseră foarte precauţi. Numai funcţionarii vechi, îmbătrâniţi în serviciu erau detaşaţi ca trezorieri ai băncii. Incolo, nimeni n'avea voie să viziteze pentru o clipă măcar vastul tezaur al Băncii, prevăzut cu nişte pereţi groşi de doi metri şi făcuţi dintr'un material special. O uşă grea, care se deschidea numai din cabinetul directorial printr'un complicat mecanism electric oprea şi libera accesul în tezaur. Fireşte această măsură l-a decepţionat şi l-a descurajat foarte mult pe Juan Gundth. Vru să demisionze din bancă, să găsească alt mijloc de îmbogăţire. Totuşi după un timp îşi reveni. Mirajul banilor, posibilităţile, perspectivele deschise de bogăţie îi pintenau din nou ambiţia. Nu! Va persevera, de-ar trebui chiar să-şi treacă întreaga viaţă, aşteptând. Şi în adevăr Juan Gundth aştepta treizeci şi doi de ani. Anii trecuseră peste el, mama lui murise, el rămase neînsurat, ducea o viaţă săracă de orice bucurie. Era ursuz, existenţa lui pendula între slujbă şi o odaie mizeră mobilată. Nu cunoştea nicio plăcere. De bună seamă că avansând treaptă cu treaptă, în Banca în care intrase de copil, şi ducând traiul acesta auster, izbutise să strângă oarecare avere. E însă surprinzător că banii aceştia, rodul muncii şi al privaţiunilor sale, nu-i procurau nicio satisfacţie. Juan Gundth visa să fie nabab, să poată cumpăra orice: Oraşe, ţări şi suflete. Gândul că într'o zi va izbuti să aibă tezaurul băncii la dispoziţie, îi însufleţea existenţa, îi lumina zilele lui sărace, îl târa prin viaţă. Când se gândea că va fi uluitor de bogat, că va fi stăpân peste un tezaur, obrajii lui subţi şi palizi se înroşeau, în privire i se aprindea o luminiţă ciudată, iar la tâmple vinele îngroşate pulsau mai repede.

Infăţişarea lui cocârjată, stoarsă, îmbătrânită suferea o totală transformare. Intinerea. Ah! De ar veni odată clipa când va fi şeful serviciului tezaurului! Şi clipa aceasta veni după 31 de ani. In sfârşit, traversând toată filiera funcţionărească, la prima vacanţă ivită la postul de şef al tezaurului, consiliul de administraţie al băncii încredinţă lui Juan Gundth această funcţiune de mare încredere.

In mâna lui ţinea destinele băncii. In primele zile, Juan Gundth umbla ca beat. Se mira toată lumea de înfăţişarea lui şi directorul general aproape că regreta această numire. Ii se citea pe figură că este mistuit de o febră sufletească. Ochii i se înfundaseră în orbite şi avea o culoare de cadavru. Cu timpul însă îşi reveni. Umbla toată vremea în tezaur, deşi obligaţiile funcţiei sale nu-l obligau la aceasta. Avea sub ordinele sale 10 funcţionari tot atât de bătrâni şi de încredere ca şi el, care îl ajutau. Poarta grea a tezaurului era încuiată de Han Mojer, un funcţionar încă mai vechi decât el. Insă cheile dela safe-uri le avea Juan Gundth. Sub motivul că inspectează safe-urile toată ziua cotrobăia prin ele. Işi făcea tot felul de socoteli, de planuri strategice, şi întocmea planul loviturii, pe care o amâna zi de zi. Acum, când ajunsese în sfârşit unde năzuise, parcă îi pierise curajul. Totuşi nu se lăsă. Se încuraja singur. De altfel safe-urile doldora de aur şi de pietre, îi luau minţile. In noaptea zilei de 17 Septembrie, — un an după ce fusese numit conducător al tezaurului,—Juan Gundth se hotărî să-şi puie în aplicare planul conceput cu 32 ani înainte. De cu ziua se ascunsese într'o firidă a tezaurului, iar când Han Mojer închisese poarta mare, grea şi groasă de doi metri, Juan Gundth ieşi afară din ascunzătoare. Zidurile groase ca şi poarta, amortizau orice zgomot. Putea deci să opereze în voie. Scoase cheile şi în geamantanul mare şi încăpător deşertă rând pe rând conţinutul tuturor safe-urilor. A doua zi putea să şi-l scoată în voie, întrucât în calitatea lui de şef al tezaurului nu putea fi suspectat. Când îşi înfunda degetele în aurul strălucitor, când rostogolea pietrele preţioase dintr'o mână în alta, ochii lui căpătau o lucire stranie, inima-i bătea să se rupă, iar în gât îi gâlgâia râsul unei satisfacţii demente.

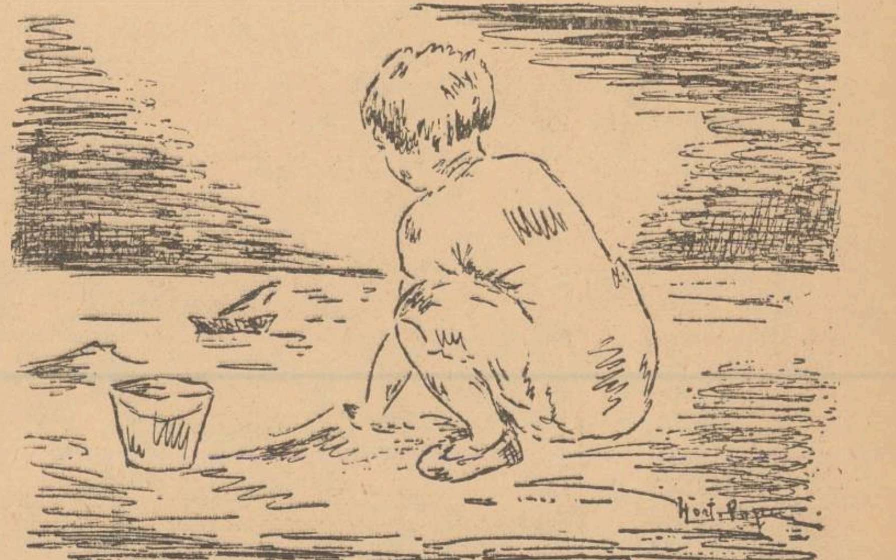
In sfârşit nădejdile şi disperările lui de o viaţă întreagă aveau acum să fie răsplătite. Visul copilăriei şi adolescenţei lui: să fie bogat, neînchipuit de bogat! Să-şi poată cumpăra orice plăcere, orice satisfacţie. Să-şi ia revanşa asupra lumii care îl umilise. Juan Gundth nici nu simţi cum îi trecuse noaptea. Când ceasul mare din peretele gros al tezaurului bătu ora opt, Juan Gundth fu cuprins de panică. Ştia că la 8 şi un sfert Han Mojer deschide poarta şi vine în control. Strânse în grabă geamantanul şi se înghemui din nou în ascunzătoarea lui din firidă. Aşteptă înfrigurat. Era fericit. In curând va fi bogat, tare bogat. La 8 şi un sfert însă poarta rămăsese încă închisă. Mai trecu un sfert de ceas, apoi încă unul şi poarta tot închisă rămase. Juan Gundth nu ştia ce să creadă. Când însă văzu că se face ora 10 jum. şi că nimeni nu vine să deschidă poarta grea groaza de a fi rămas îngropat de viu în pivniţa cu aur ca un torent îi umplu sufletul. Căptă să se calmeze, zicând că poate Han Mojer o fi bolnav. Alt gând însă venea să-i năruie ca pe un castel de scrum nădejdile, consolările, ipotezele înfiripate din necesitatea de a alunga groaza, care tot mai mult punea stăpânire pe el. In orice caz dacă era bolnav Han Mojer, era Marti care putea să deschidă, era Ionad, era chiar directorul general, care cunoştea mai bine ca toţi secretul mecanismului. Ceva se'ntâmplase. Ce oare? Faţa lui Juan Gundth deveni pământie. Broboane grele de sudoare i se prelingeau dealungul obrazului. Incepu să ţipe, să lovească uşa grea şi groasă de doi metri. Se runcă în ea cu toată greutatea corpului, în nădejdea că va izbuti s'o sfărâme, dar se prăbuşi pe podea însângerat şi îndurerat. Incepu să plângă. Disperarea îl înlănţuia încetul cu încetul ca un păianjen. Isbucni într'un urlet sinistru. Alături geamantanul doldora de aur şi de briliante. Il zări şi se înfurie. Il lovi cu picioarele. Aurul, pietrele se rostogoliră pe podea. Vederea lor îl înfurie şi mai mult. Juan Gundth era la hotarul nebuniei. Nu vroia aur, nici bogăţii, nici pietre. Vroia să fie liber, liber. O sete îngrozitoare îi ardea gâtlejul. Ah, dacă ar fi avut un strop de apă, dac'ar fi fost liber! Dece nu-l liberau, dece nu venea nimeni? Doamne, dece? Incepu să se roage. Juan Gundth care niciodată nu trecuse pragul unei biserici, care nu crezuse decât în aur, se ruga lui Dumnezeu.

Doamne, dece nu-l liberau. Muriseră cu toţii? Fără să vrea, fără să ştie, Juan Gundth rostise un mare adevăr. Da, în oraşul Zara, capitala Kataviei, murise toată lumea. Tineri, bătrâni, femei, bărbaţi, copii. Un neaşteptat atac aerian cu gaze, transformă Zara într'un imens ţintirim. Nimeni nu scăpase. Doar Juan Gundth care ascuns, îngropat de viu în tezaur, ce forma un admirabil adăpost împotriva gazelor, rămăsese în viaţă. El singur era viu, cu o avere imensă în stăpânire, aur, argint, pietre preţioase. Şi totuşi ar fi renunţat cu drag la toate, numai să fie liber. Visul de-o viaţă a lui Juan Gundth se frânse ca un vreasc.

•

Când după douăzeci şi opt de zile, tezaurul Băncii de schimburi internaţionale, fu deschis de către trupele inamice, care ocupară oraşul Zara, Juan Gundth fu găsit mort. Jumătate din geamantanul pe care Juan îl adusese în seara de 17 Septembrie, pentru a-l umple cu avuţiile tezaurului a fost ronţăit de nefericitul prizonier. Pântecul îi era umflat, buzele îi erau umflate şi crăpate, iar în cerul gurii înfloriseră rozele negre ale scorbutului.

ŞTEFAN TITA

Cronica mizantropului

Autodidactul

Constatam mai deunăzi faţă de o distinsă intelectuală împrejurarea cam anormală că numărul autodidacţilor a crescut în lumea noastră literară într'un mod neobişnuit şi eram de părerea că asta e o primejdie şi că în sfârşit, în genere, (excepţiile se găsesc în toate) nu se poate aştepta mare lucru dela un autodidact. Atunci mi s'a răspuns că Gorki era autodidact, că cutare era tot autodidact şi mi s'au dat atâtea nume încât opinia mea părea că iese sdrobită. Şi totuşi nu mă dau învins. Urmează să ne lămurim însă ce înseamnă autodidact.

Se numeşte de obiceiu autodidact persoana care nu urmează studii regulate, în deobşte la o şcoală, şi care, doritoare de cultură, c[illegible] mult şi de toate, însă dela o vârstă când creerul şi-a terminat creşterea lui celulară. Un autodidact se deosebeşte prin vastitatea preocupărilor, prin superficialitatea lor, prin incapacitatea de a pune degetul pe miezul problemei şi de a o rezolva în chipul cel mai scurt cu putinţă. In definitiv aşadar autodidactul descoperă că 2+2=4, prin propriile puteri şi cu pierdere de timp când putea foarte bine să consulte un manual de aritmetică.

Insă autodidactismul este cea mai relativă dintre noţiuni şi e în dependenţă de timp şi de spaţiu. Şcoala oficială nu e un antidot al autodidactismului, ba putem chiar spune că mulţi dintre intelectualii noştri cu studii universitare sânt nişte autodidacţi. Autodidactismul începe acolo unde contactul între experienţa generaţiunilor trecute şi noul şcolar se rupe şi individul e constrâns din lipsă de călăuză să facă sforţări inutile. Cine a descoperit un inedit care de fapt era publicat e un autodidact.

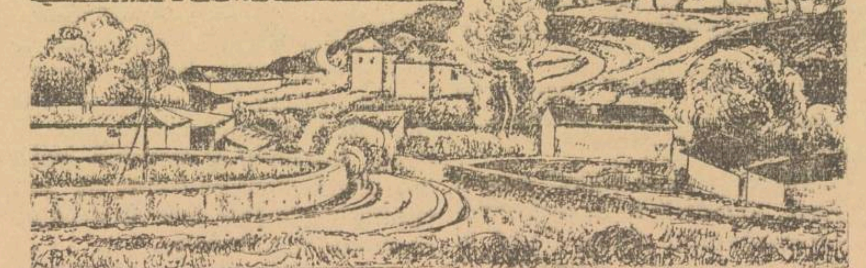
In România lipsa unui trecut cultural solid face ca tânărul să audă puţine la şcoală şi să înveţe totul prin sine. Şi cine învaţă prin sine descopere America a doua oară. De aci lipsa de technică în cugetare, de noroc în alegerea problemelor esenţiale, dezorientarea generală a culturii.

Dimpotrivă, lucrătorul care în Occident urmează nişte biete cursuri serale şi se pregăteşte încolo singur este mai puţin autodidact decât universitarul nostru. Acolo omul păşeşte pe un teren bine bătătorit. El are la îndemână cărţi de sinteză de unde află pe unde să încolţească problema, cât s'a făcut şi cât nu s'a făcut. Mediul în care trăeşte este el însuş o permanentă şcoală şi un temeinic control.

La noi cetăţeanul vede la teatru pe Shakespeare, pe Molnar, pe Mircea Rădulescu, pe Tudor Muşatescu şi-şi zice că aceştia sânt dramaturgii lumii. Insă la Comedia Franceză se reprezintă Molière, Racine, Corneille, Musset, clasici vasăzică, fiindcă teatrul în chestiune este o excelentă şcoală. La Florenţa cetăţeanul vede zilnic pe David al lui Michelangelo, vede Perseul lui Benvenuto Cellini, vede pe Sfântul Gheorghe al lui Donatello şi atâtea şi atâtea şi apoi e de ajuns să ia în mâni o istorie a artelor pentru ca totul să se aşeze în minte în cea mai perfectă rânduială. Contactul între generaţii este acolo păstrat mereu prin carte şi monument, prin biserică şi limbă, în vreme ce la noi acest contact este întâmplător şi redus. Un muncitor italian a citit mai întotdeauna Divina Comedie, Orlando Furioso şi Promessi Sposi dar un universitar român nu.

De aci urmează acel fapt curios că dintr'un autodidact occidental iese adesea un savant în toată puterea cuvântului, în vreme ce dintr'un universitar român se desface... un autodidact.

ARISTARC

Adio

Fără plâns amarnic, nici urări banale
Am să-ţi spun „adio" şi, plecând încet,
N'am să mai privesc în urma mea cu jale
N'am să duc cu mine veşnicul regret.

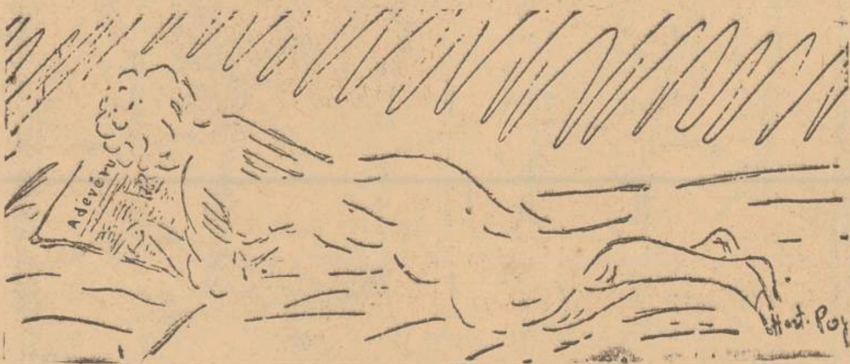
Duşi de-un val puternic, valul de dorinţe,
Am gustat în taină, făr'un pic de-amor.
Fără lacrimi mute, fără suferinţe,
Clipe de plăcere, ore lungi de dor.

Dar n'auzi cum sună ceasul despărţirii?
Mâna mea va strânge mâna ta, şi blând,
Iarăşi fără lacrimi (lasă-le iubirii!)
Am să-ţi spun „adio", mâne, chiar râzând

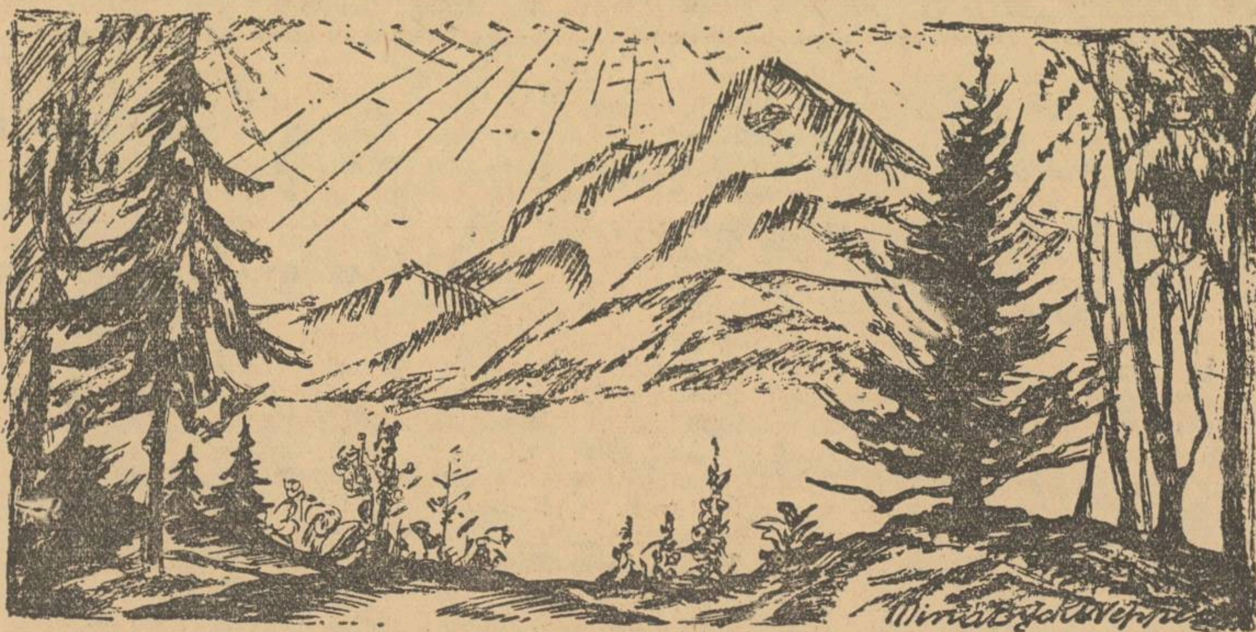
Căci mi-e frică veşnic, poate ca şi ţie,
Să nu se strecoare un acord greşit —
Sunet de flaşnetă într'o simfonie...
Lacrimi de adio... cântec învechit!

LOTIS DOLENGA

NOTA. — Trebue să specificăm că autoarea, fiind de origină străină, nu a învăţat decât târziu limba românească — ceiace, bine-înţeles, îi **măreşte meritul de a se putea exprima ni versuri corecte.**

Internat

Sfârşitul de primăvară statornicit între arborii parcului, trimite în clasă fâşii de soare, — care realizează un efect de lumină, parcă de mai înainte calculat... chipurile fetelor sânt irizate de un răsărit ce vine de pe podele...

— Şi cu acestea, încheem şi capitolul acusticei. (Glas subţire, tremurat. Vorbeşte profesoara de fizică, — lângă tabla cu semne albe, care 'nchipuiesc schema unui fonograf. E firavă, profesoara. Ondulaţie permanentă. Rochiţa e croită după jurnalul nou, — îşi notează Gaby).

— Tu, Sanda, ce poţi să spui despre înscrierea sunetelor? Răspunsul duce la Edison. Descrie-mi, tu, Gaby, fonograful.

— „Şi Mioara voia să-şi facă una la fel"). Se ridică.

— Ce făceai acolo, Gaby? Ce desenai? Dă-mi să văd.

— Domnişoară...

— Ce-i asta? A! O rochie de seară. Eşti iremediabilă, Gaby. (De ce ne spune pe nume şi e îngăduitoare?) (Cum. Da, corsajul nu e prea bine desenat. A observat şi „Eprubeta"...).

— Şi-acum, descrie-mi, te rog, fonograful lui Edison...

— E forma primitivă a patefonului. (A bătut cineva în uşă). E format dintr'un cilindru...

— Aşa! (A intrat pedagoga).

— „Maria Cotlaru la cancelarie". — Maria, te duci, puţin, la cancelarie. Te cheamă, d-na Directoare...

●

Lilly: E frumoasă: Maria... Şorţul negru şi chipul ei alb", îmi amintesc de statuetele de marmură şi eben..."

— Stai, Gaby... Sanda, poţi să urmezi explicaţia? Cred că te-am răpit din vis... Unde erai? La Hollywood? Te preumblai la Palm-Beach. Cu cine? Garry Cooper sau Clark Gable?... (Râsete—în fund. Surâsuri— în primele rânduri). Ce-aveţi voi a face cu fonograful lui Edison? Lumea voastră...

(Mă enervează Eprubeta, îşi zice Gaby). Tu, Lilly, ce spui?

— Vă pot vorbi, despre fonograful lui Edison, d-ră!

— Tu eşti prinsă — de realitate Lilly... Ce contrast faci alături de Cristina! — Unde gândeşti. Cristina?...

— La umbre, la chipuri din cărţi; e bună prietenă cu Maria Cotlaru... (E glasul de trompetă al Anişoarei, din ultima bancă. Moldoveanca bătăioasă).

●

Şoaptă: — Lilly! Lilly... Cât e ceasul?

— Mai sânt două minute, Sanda.

— Uf! n'are alta un ceas care merge mai repede?

Soneria salvatoare, departe... Destindere... Pupitrele s'au ridicat. — La revedere, fetelor... Rumoare...

●

Rumoare...

— Dece-o fi chemat-o pe Maria, la cancelarie? Care ştie?

— Să aşteptăm.

— In dulapul ei şi'n cutii, nu ascunsese nimic...?

— Hai, la pedagogă.

●

— Săntem în plin mister, fetelor. Pedagoga nu spune, s'o tai!

Sanda:

— Ca'ntr'un film de grand-guignol...

— Termină, te rog, cu cinema-ul tău...

●

— Gaby, am să-ţi spun ceva...

— Ce-i, Lilly? Haidem, prin parc...

— Cristina!... Hai, cu noi...

— Nu, Lily... Merci... Rămân aci, pe bancă, sub castan. Citesc...

Cristina e supranumită: Garbo. E şi ea blondă şi „fatală". Şi-apoi, decând Sanda a istorisit scenă cu scenă, „Queen Cristina", Cristina a împrumutat mult dela Garbo...

Lilly:

— Ce citeşti?

— (Cu emoţie):... Paul şi Virginia...

Gaby:

— Romantică...!

Cristina:

— Gaby!

— Venim să te luăm, când o suna, pentru masă...

●

Parcul internatului şi-a îmbrăcat hainele de 'nceput de vară, decor necesar peregrinărilor lente, perechi-perechi, ale şcolăriţelor. Aleele se pierd în umbre, ca'n Watteau.

— Maria primea de undeva scrisori?

— Nu pot să ştiu, Gaby!

— Adevărat! Noi — aproape ne ştim, care avem scrisori şi fotografii... Şi de mine se ştie,... de Sanda... nu-i aşa, Lilly?

— Sanda are fotografii de staruri de cinema...

— Tu!...

— Eu? De loc...

— Dece spui aşa? Ai şi journal intim... spune drept...

— Bine, asta-i altceva... Dar scrisori, nu... Şi nici fotografii...

— Nu i-ai arătat, odată, Sandei?

— Ţi-a spus? Era o poză cu vărul meu...

— Mâne, să ştii că m'ascultă „Madame Lessing", la germană.

— ...

— La Română. am pregătit pe Eminescu, cu versuri pe dinafară. Il epatez pe „Metaforel". Tu ce-ai preparat?

— Arghezi...

— Da' ce ai, tu, Lilly? La ce te gândeşti?

Pauză.

— La Maria...

— O fi plângând?

— Nu trebue să plângă...

— Dece?

— Haidem, la masă!... Clopotul a sunat).

— Christina, ai citit mult? Numai pe jumătate?

Citeşte până la sfârşit... Iţi place?

— Da, e minunat, Lilly!...

— Nu-i aşa? Mai târziu, am să-ţi dau şi eu o carte...

E, însă, o carte amară...

— Da? — Cum se numeşte? Spune...

— „Victoria" — de Hamsun!....

●

Adouazi, în parc... Lilly, cu chipul ei de Antince, — Gaby şi Sylvia au părăsit micul teren de tennis, — îngrădit cu sârmă.

Sylvia: — Ştiţi că Doamna Directoare a chemat-o şi pe Cristina?

— Dece asta?

— Haidem în parcul d-nei Directoare...

Gaby: — Nu e voe...

— Din mansarda spălătoresei, le-am văzut...

— Pe Maria şi Cristina...?

— Se preumblau... Hai, treceţi! Ssst. Tăcere! Uite-le, trec!.. Repede...

●

Pe alee, Cristina şi Maria păşeau alene, cuprinzându-se cu braţul de mijloc...

Cristina:

— Toate fetele s'au speriat! mai ales că n'ai venit nici la masă... Lilly spunea că tu nu trebue să plângi...

— N'am plâns, Cristina... Sânt aşa de liniştită!...

(In casa de alături o violină desprinde şi trimite — văl de mătase — printre arbori. „Poemul" de Fibich...). Imi pare rău, numai, c'am să-l supăr pe papa..

E atât de bun şi de drăguţ... Dar o să 'nţeleagă...

El e artist...

— E pictor, nu-i aşa?

— Da.. Acum, e la Florenţa... Expune la *bienală*.

Ai sfârşit „Paul şi Virginia"?

— Incă nu, Maria... Asculţi?

— Da!... Poemul de Fibich...

— E minunat...

— Cântă, pe disc... Peste zid...

. . . . . .

— Adrian... Frumos nume, nu-i aşa?

— Da, Mario. Şi Paul e frumos, nu-i aşa?

— Aş fi ţinut la el, chiar dacă n'ar fi fost decât o închipuire...

— Maria!

— E ciudat, nu?

— Chiar dacă n'ar fi fost decât o închipuire, o umbră, Maria?

— Da, o umbră...

●

In ochii Cristinei se oglindi cerul umbrit de înserare...

— Ce e cu tine, Cristina?

— O, nimic...

— Spune-mi, Cristina...

— Maria, îţi spun... Să nu afle nimeni. Te rog... E o taină, n'ai să mă crezi. E aşa de ciudat... Ştii, eu nu adorm, repede... Stau mult timp, cu ochii deschişi şi... Nu visez....

M'apucă uneori şi miezul nopţii... Adesea nu adorm de loc. Şi într'o noapte, a venit *Umbra*.

— „Umbra"? Care umbră?

●

(Geamul era deschis... Se auzeau greerii şi broaştele, în bazinul din grădină... S'au auzit, deodată paşi, pe pietrişul aleii... Şi umbra s'a ivit, în fereastră).

●

— E o vedenie.

— Nu, Maria. Eu dorm cu creştetul spre fereastră...

Umbra am văzut-o profilată de lumina lunii, pe păretele dimpotrivă şi încadrată de fereastră...

Ca un desen în tuş negru...

— Ciudat! Eu cred, totuşi, că e o vedenie, Cristina.

Tu citeşti, nespus de mult... Trăeşti vieţile eroilor din cărţi... Ii iubeşti...

— De-atunci, a venit în fiecare seară...

— Ce spui, tu? Nu a văzut nimeni, nimic...

— Nu. Totuşi, s'a ivit în fiecare noapte, în lumina ferestrei deschise a dormitorului... A stat pe marginea ferestrei.. A privit înăuntru... Şi a plecat, după o vreme... In fiecare noapte la fel.. şi toate astea eu le vedeam mişcându-se, aproape ireal, pe ecranul luminos — de pe păretele... Ca nişte umbre chinezeşti... Nu m'am întors, niciodată, spre fereastră, ca să privesc...

— Dece, Cristina?..

— Nu ştiu...

— Ţi-era frică?

— Nu.

— Atunci?

— Ştiu eu? Aseară n'a venit. Luna era acoperită de nouri şi ferestrele au fost închise.

— Crezi că la noapte are să vină? Cerul e senin.

— Mă simt înfiorată, Cristina... E aşa de nefiresc...

— Spuneai, adineauri, c'ai fi ţinut la Adrian, chiar dacă n'ar fi fost decât o închipuire... Nu-i aşa?

— Da, Cristina... Tu... îl iubeşti? Cristina!... Nu fugi! Cristina!

— Trebue să mă duc la meditaţie!

●

Lilly:

— Tăcere! Diseară veghem.... Ne-am înţeles, Gaby? Sylvia?

— Da.

— Haidem, repede, în sala de meditaţie. Am la cuvinte, de scos, la latină, pentru mâne!

●

Sylvia:

— Sanda, te rog, ascultă-mă, tu:

Uritur infelix Dido totaque vagateur.
Urbe forens, qualis conjecta cerva sagitta —
Quam procul incantam memora inter Cresia fixit
Pastor agens telis...

Mai încolo, nu mai ştiu... Dar până aici e bine?

— Nu ştiu, dragă... n'am citit, deloc, la latină...

Eu sânt ascultată...

— Ce bine de tine! Ce mă fac eu?

— Lasă, că-ţi suflăm noi, nu te lăsăm...

— Straşnic... Anişoară, şterge-o de pe patul meu...

Treci la tine...

Lilly:

— Toată lumea la culcare. Eu sânt de serviciu...

— La culcare! La culcare!

— Ssst! Ssst!

— Tună, fetelor, are să plouă! A şi 'nceput...

— No. 435!

— Ce este? Cine mă chiamă?

— Eu! N'ai adormit, Cristina?

— Nu.

●

— S'a liniştit ploaia!...

— Au început norii să se'mprăştie...

— Dormiţi... Şi tăceţi din gură..

●

Gaby (înfiorată):

— Iese luna...

— Lilly! Are să vină?

— Taci!

— S'a luminat dormitorul...

— Ssst!

●

— Lilly, uite, Cristina se duce la fereastră...

— Ssst! Deschide fereastra...

●

— Se sue 'n pat!...

●

(Un ceasornic bate, departe, unsprezece bătăi, — într'o tipsie de aramă, parcă. Tăcere îndelungă. Un tren flueră departe, iar linişte. Apoi, clari, apăsaţi, paşi pe pietrişul de pe alee, în grădină).

— (Şoptit): E cineva în grădină!...

— (Şoptit). — Auziţi?

●

(Paşii vin mai aproape. Scrâşniţi. Din ce în ce mai aproape. S'au oprit. Linişte... De-odată, reîncep iarăş paşii... Rar, 3-4. Se opresc. Apoi, egali, se îndepărtează. Suprapus: un fluerat din gură: un motiv scump din „Poemul" de Fibich).

●

(Rumoare).

— Maria! Cotlaru, la cancelarie!

— Numaidecât! Lilly, iartă-mă, te rog, Uite, am aci un bileţel pentru tine!

— La cancelarie! Maria.

●

— Lilly, mergem în parc?

— Da. Am aici, un bilet, dela Maria. — Unde-o fi Cristina?

— E în grădină!

●

Lillyşor drag,

Iţi trec o mărturisire: scrisorile nu sânt ale mele, ci ale Ginei. Mi le-a cerut înapoi şi nu i le-am dat. M'a pârât, spunând că am scrisori, de la băeţi...

...Adrian? Nici nu-l cunosc... Dar ţin la el, nespus... Am să-l caut, însă; poate, că-l voi găsi vreodată! Atunci am să-mi închei, cred, — romanul de dragoste... Rupe, te rog, biletul...

MARIA

●

— Tu înţelegi ceva?

— Da. înţeleg... înţeleg mult! Unde pleci?

— Mă duc să caut ceva, în dormitor... Uite-o pe Cristina, pe alee...

— Cristina...

— ...

— Eu eram... Te supăr?

— O, nu!

— Te plimbai?

— Da...

— Citeşte biletul acesta...

— E pentru mine?

— Pentru amândouă...

●

— Buna Marie!

— Cristina! Ţi-am adus şi cartea pe care ţi-o făgăduisem.

— „Victoria" de Hamsun?

— Da.

— E un semn aci?... Ai subliniat?

„De întreabă cineva ce-i iubirea, spune-i că nu-i altceva, decât un zefir ce foşneşte printre roze şi care se linişteşte, apoi. Adesea e o pecete, ce nu se poate rupe, care durează o viaţă întreagă, până dincolo de moarte.

„Dumnezeu a creat-o, într'o mulţime de feluri care durează, sau trec".

(Uşor, de peste zidul internatului, se aude cântat pe violină, motivul scump, din „Poemul" de Fibich).

Gaby: — Fetelor! Lilly! Cristina! Unde sânteţi? Maria e nevinovată... N'o mai elimină! Cristina!

N. PAPATANASIU

Prinţese franceze regine în Anglia

Multe prinţese din Franţa au luat odinioară în căsătorie prinţi britanici, căci mariajul era pe atunci la baza acordurilor pentru pace, ca o garanţie de bună credinţă. Nu se putea bănui de înşelăciune un rege care-şi da chezăşie viaţa copiilor săi.

Choiseul, ministrul lui Ludovic al XV-lea a fost cel din urmă care s'a servit de aceste pacte familiale. De multe ori aceste alianţe nu au putut face nimic pentru stabilirea păcii între naţiuni, dar multe inimi au fost sfărâmate cu acest prilej.

In timpul războiului de o sută de ani, s'au prăpădit atâţia Englezi şi Francezi pentru a se şti ale cui sânt unele teritorii, — revin ele lui Carol al VI-lea sau lui Ricard al II-lea? Obosiţi amândoi de lupte, au încercat să cadă la învoială printr'o căsătorie.

Isabelle de Valois nu avea decât nouă ani când s'au angajat convorbirile cu Richard, care avea 30 de ani.

Ea era o blondă încântătoare, foarte inteligentă, dându-şi bine socoteală de încurcăturile în care intra. Regele se îndrăgosti din prima clipă de Isabelle; iar ea, încântată de frumoasele bijuterii, îi răspunse cu afecţiune. In mânile ei fragede, aducea pacea. Dar şi pe acele vremuri, ca şi în timpurile noastre, erau două partide: cei ce mor în război şi cei ce trăesc din el. Aceştia din urmă, sub conducerea ducelui Gloucester, făcură o opoziţie ireductibilă.

Când mica Isabelle intră în Londra, în rochie roşie, brodată cu păsărele de aur, pe crenguţe de perle şi zmaragde, o parte din populaţie, cu Gloucester în frunte, îşi arătă nemulţumirea.

Ricard a trebuit să omoare pe Gloucester, făcură o opoziţie irecepu, căci revendică sceptrul Henri de Lancaster, partizanul reluării ostilităţilor cu Franţa.

Ricard fu omorît; Isabelle, cu toată tinereţea ei, adună oştire spre a-şi răzbuna soţul, dar, capturată, îşi văzu copilul murind şi fugi în Franţa.

Acolo se remărită cu vărul său, poetul Charles d'Orleans. Muri în 1410, în vârstă de abia 23 de ani, înainte de a-şi fi văzut soţul prizonier în teribila bătălie dela Azincourt.

Dar Isabeau de Bavière, mama nefericitei Isabelle, nu se descurajă. Işi mărită şi a doua fiică cu fiul noului rege al Angliei, Henric al V-lea de Lancaster. Catherina era tot blondă ca şi Isabelle şi era fiica cea mai mică a lui Carol al VI-lea, supranumit le fou.

Şi acest mariaj s'a făcut tot în vederea păcii, — cu deosebirea că Isabeau de Bavière a dat Franţa pe mâna Englezilor.

Prin trattatul din Troyes, 20 Mai, 1420, ea declară pe fiul ei Charles dezbrăcat de drepturile sale la tron, pe când Henri de Lancaster ia titlu de Rege al Franţei.

Atunci se ridică partizanii Franţei, cărora le dă prima victorie Jeana d'Arc.

Catherina „cea bălae" care a suferit urmările tuturor peripeţiilor războiului dintre Carol al VII-lea, fratele ei, şi soţul ei, moare după moartea acestuia, lăsând un fiu slăbănog, care trebuia să facă faţă unei situaţii imposibile.

Cu fiul acesta, care a fost Henri al VI-lea, s'a mai făcut o încercare de pace prin căsătoria cu Margareta de Anjou, nepoata regelui Franţei. Margareta n'avea decât 15 ani şi era de o drăgălăşie răpitoare. Indrăgostită de ducele de Nevers, ea deveni Regina Angliei, sacrificându-şi fericirea cu mult curaj şi resemnare. Cu toate sforţările bietei regine pentru a instaura pacea, ostilităţile reîncepură şi Carol al VII-lea fu învingător. Henric al VI-lea înebuni, iar Margareta trebui să conducă singură politica şi războiul, luând parte şi la bătălii, cu un eroism neînchipuit. Incepuse Războiul celor două Roze. *Soţul ei muri, fiul ei muri deasemeni, iar ea trebui să fugă în Franţa, lăsând coroana în mânile noului pretendent. Războiul se termină prin victoria armatelor franceze, iar căsătoria n'a fost nici de data aceasta de niciun folos.*

Ultima prinţesă garanţie de pace, între Anglia şi Franţa, a fost Henriette de France, fiica lui Henri IV. Şi aceasta a avut o istorie tragică. S'a măritat la 20 de ani cu Carol I al Angliei. Ne-a rămas dela Van Dyck portretul lor. Amândoi — frumoşi şi având aparenţa că s'ar potrivi — nu duc deloc casă bună împreună. Prinţesă catolică într'o ţară protestantă tânăra regină deveni repede inpopulară. Puritanii nu-i îngăduiau eleganţa franceză şi măsurile aspre pe care le lua Carol I ca să-şi mascheze slăbiciunea, fură atribuite reginei. Cu mare energie ea susţinu pe rege în războiul civil, venind şi în Olanda ca să ridice o armată de mercenari.

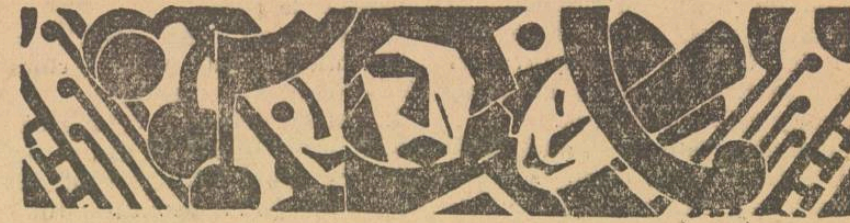
Partidul regalist fu învins la Exeter, de Cromwell, regele fu decapitat. Regina plecă în Franţa, unde muri curând. A avut opt copii, dintre care doi au fost regi în Anglia. Ei i se pot aplica cuvintele lui Chateaubriand. „Nimeni nu ştie câte lacrimi pot vărsa ochii unei regine".

M. Onofrei — Monument

O pagină de umor

Somnambulul

Eram toţi în păr, obişnuiţi duminicali strânşi la o ţuiculiţă, spre a prăznui cum se cuvine o zi de odihnă universală: Liviu Holban, Leon-Adolphe, Zissu Rivescu, Rică cel cu aventurile şi umila Dvs. slugă.

De pe terasă, perspectiva Căii Victoria se oferea magnifică privirilor noastre, mai ales că o sărbătoare naţională făcuse să fâlfâe la balcoane majestuoase steaguri, ca nişte pânze de corabie.

Frumuseţa decorului se întregea cu ritmul cadenţat al gărzii de la Palat, ce defila în sunet de alămuri şi în uniforme aurite de soare. Era o Duminică plină de vis şi de miragii.

Când la masa noastră năvăli ca o furtună, ca un posedat, Firică Andronescu. Căzu desnădăjduit pe un scaun şi suspină sfârşit:

— Sânt nenorocit, băeţi!

Lăsarăm pustiului imaginile ce ne desfătau privirile şi holbarăm ochii la dânsul. Omul era, într'adevăr, într'o ţinută care trăda mari chinuri sufleteşti. Nodul cravatei strâmb, mustaţa pleoştită, şi ochii roşii de nesomn şi de suferinţă.

Bănuiam că i-o fi murit vreo fiinţă dragă sau cine ştie ce altă nenorocire asemănătoare şi ne compuserăm toţi mine de circumstanţă, gata să-l îmbărbătăm, aşa cum se cuvine între vechi prieteni. După ce bău două ţuici pe nerăsuflate, — să-şi stâmpere năduful, — el începu trist:

— Un proverb popular glăsueşte: **Cine n'are bătrân, să-şi cumpere!** Pentru că bătrânii posedă, pe lângă sfătoşenia lor, experienţa unei vieţi întregi care nu poate decât folosi tineretului nostru desmăţat.

Aproape toţi plecarăm capetele, deoarece făceam parte din „tineretul desmăţat" şi, indirect, fraza ne era şi nouă adresată.

— Tineretul „ăsta" nu cunoaşte stimă şi respect pentru bătrâni!

— ...Mă erţi, nene Firică, — se amestecă în vorbă Leon-Adolphe, — proverbul e foarte adevărat şi plin de tâlc; într'adevăr, tineretul de azi e destrăbălat şi merită să fie pus la stâlpul infamiei. Dar... vezi matale, chiar în zilele noastre, în statul liber Tananarive, dăinueşte un obicei bizar faţă de bătrâni. Şi anume, omul ajuns la 60 de ani, neputincios de a mai fi folositor obştei, e suit în vârful unui cocotier. Apoi, zuluşii, în sunet de tam-tamuri şi în chiote religioase, sgudue cu putere cocotierul. Dacă fosila cocoţată sus nu cade, apoi mai are zile de trăit; dacă însă se prăvăleşte, atunci din carnea şi ciosvârtele sale se face o mâncărică minunată.

— Ei bine, măi băeţi, eu aşi merita soarta bătrânilor din Tananarive, pentru că sânt bleg!

— Bleg, vai... protestarăm noi.

— Bleg, tâmpit, idiot şi bou bătrân, complectă el.

— ? ! ?

— Turnaţi benzină peste mine şi daţi-mi foc, că merit! Trageţi-mi fiecare câte patru palme şi scuipaţi-mă'ntre ochi, da! Onoarea mea e terfelită şi nu mai face cât o ceapă!

— Cum, când, cine? izbucnirăm noi.

— L-am dat afară pe Mitruş.

— Pe Mitruuuuş?...

— Da, şi încă i-am tras şi vreo două după ceafă pezevenghiului!

— Nu mai spune... Dar ce-a făcut aşa grav, nene Andronescule, că era băiat bun?

— Bun de ocnă, complectă supărat Firică Andronescu. Bun de spânzurat! Băete, 6 vermuturi cu sifon!

Işi scoase panamaua, îşi lărgi strânsoarea cravatei şi sorbi cu lăcomie vermutul.

— Să mai faci bine cuiva! L-am primit în casă, aşi putea zice, mai mult de milă. Ce, eu aveam nevoe de secretar? Ce sânt eu, ministru, avocat, profesor, ca să am nevoe de altul care să-mi aducă aminte că trebue să mă duc la slujbă? Il cunoscusem însă pe răposatu taică-su şi mi se prăpădea inima că-l vedeam şomer. A venit la mine, licheaua, cu şoseli şi cu momeli. Că am o bibliotecă vastă şi că-i păcat să nu pui puţină ordine în ea, că dacă eu aşi fi de acord, el îmi întocmeşte un repertoire alfabetic al cărţilor, le etichetează, le numerotează, înfine o pune în ordine". Eu... flegmatic şi filantrop, ce mi-am zis: Bine, Mitruş fă-i ce crezi. Şi l-am oprit la masă, ba i-am zis să vie regulat de-aci încolo. Aveam un costum rezervă, i l-am dat lui. Palton n'avea, aşa că l-am luat într'o zi cu mine în oraş, fără ştirea nevestii, şi l-am îmbrăcat. Ba, om eşti... i-am dat şi ceva părăluţe de buzunar, că era păcat de mustăcioara şi de tinereţile lui, să umble prin Bucureştii ăştia plin de femei, fără lăscae la el.

Aveam o odăiţă sus la etaj, unde ţineam boarfe şi cufere vechi. I-am pus o dormeuză, un lavabou şi i-am cedat-o lui. Să scape omul de grija chiriei pe vremea asta de criză.

Se achitase conştiincios de bibliotecă. Mi-o făcuse, într'adevăr, „lună", ba se oferea câteodată să facă şi mici comisioane nevestii-mii. O târguială, un moft, ca să nu se deplaseze ea. Ne era drag şi devenise, pot să zic, un membru al familiei. Imi purta cravatele şi cămăşile; dar — ce să-i faci? — om cu om se ajută. Ziua, el sta acasă; dar seara, pe un ger de crăpau pietrele, venea să mă ia dela birou şi mă'nsoţea la un păhăruţ de vin.

Băiat bun, n'aveam ce mă plânge, şi Angela la fel. Il lăuda chiar. Intr'o seară, el ne-a propus să facem o şedinţă de spiritism. Citise el undeva o carte de unu Şarlă Rişet şi'ntr'adevăr, Domnilor, făcea nişte experienţe cu masa, de ne uimea. I-am cumpărat chiar nişte cărţi despre Ştiinţele Oculte şi el ne citea despre magnetism, fachirism, somnambulism şi câte alte aleaiuri. Când stingea lumina, vedeam cu ochii mei cum se mişcă perdeaua, iar spiritul lui Tutankamon intra în cameră, pe când noi trebuia să ne ţinem răsuflarea, strângându-ne de mâni şi fără să scoatem o vorbă. Dura aşa, cam vreun sfert de oră bătăiala spiritistă a perdelei, când el, expert în materie, întreba:

— Spirite al lui Tutankamon, mai eşti aici? Dacă nu răspundea, — şi nu răspundea niciodată, — era semn că plecase şi când aprindea lumina, totdeauna Angela spunea plină de admiraţie:

— Vai, ce emoţionată sânt. Mâne seară să-l aduci pe Napoleon, dom'le Mitruş.

— Extraordinar, ascultam numai ochi şi urechi. Parcă-l vedeam pe Napoleon Bonaparte intrând falnic şi călare prin perdeaua din strada Inclinată.

— Şi?

— Ei, în fiecare seară, venea altă somnitate pe care n'o vedeam, dar pe care o simţeam intrând prin geam şi dispărând prin ziduri. Barem despre partea fachirismului, Mitruş făcea adevărate minuni. Vâra o lumânare aprinsă într'un pahar şi-i ordona să nu se stingă. Şi nu se stingea! Lua un pol, îl închidea în pumn în faţa noastră şi când deschidea palma, ia-l de unde nu-i Dispărea ca prin minune, după ştiinţa vechilor fachiri şi deodată Mitruş, lovindu-se cu palma peste frunte şi mormăind nişte versete arabe, îl scotea din poşeta nevestii-mii. Minuni, Domnilor, ştiinţă ocultă, nu altceva!

In ultima vreme, Mitruş studia nişte cărţi relative la somnambulism şi nu eşea din camera lui decât la masă. Mă gândeam: Cine ştie ce minunăţii noi o să ne arate! şi aşteptam rezultatul lecturilor sale.

Ştiinţele astea oculte or fi ele bune, dar într'o noapte, Angela tresări speriată din somn, arătându-mi pe burlan o umbră albă, care cobora spre parter: Mitruş. L-am văzut cu ochii mei, asta mi-i crucea! Venea încet ca o pisică şi dispărea în negură.

De prea multă cetire, gândeam eu, se ţâcnise la cap, băiatul! Se întâmplă Domnilor, asta şi cu actorii. Uite, Vălgoreanu, de-l juca pe Othello, într'o seară, la un spriţ, i-am spus:

— Las'că plătesc eu, maestre... Ştiţi ce mi-a răspuns? „Să taci, Desdemona! Urletele cerului atrag blesteme asupra capului tău. Vreau sânge, sânge!..." Doamne fereşte.... Şi, cum spuneam, îl văd ţâşt! pe burlan plimbându-se'n faţa geamului şi apoi dispărând ca'n gaură de şarpe. Am tăcut chitic, n'am zis nici pis. A doua zi la dejun, îl întrebai aşa, pe dedeparte:

— Ai făcut azi noapte somnambulism, Mitruş?

— Azi noapte, — se freacă el la ochi, aşi! Am dormit tun, fără vise. Ei, comedie!

Angela şi cu mine îl văzuserăm foarte bine căţărat pe burlan şi-a doua şi-a treia zi, el nu, că dormise tun!

Angela îmi sugeră ideia următoare: să stau la pândă, să vedem ce face. Poate sânt niscai experienţe în curs, pe care nu le poate încă divulga. Şi-apoi, ferească Dumnezeu! — într'un acces de somnambulism, să nu cadă, să-şi facă vreun rău. Te joci cu somnambulismul!?

Trei săptămâni la rând, după ce cobora pe burlan, mă strecuram tiptil după el. Mergea ca'n vis, alb, în cămaşa de noapte, abia călcând pământul, plutind aproape. Ocolea casa. Pitit pe după leandrii, mă ţineam după el, când, — al naibii, — deodată dispărea în grădină. Il căutam printre pomi, în tufele de trandafiri, nimic! Intram în magaziile din fundul curţii, cotrobăiam prin pod, în camera lui, el nu-i şi nu-i de parcă-l înghiţise pământul! Aşa că regulat, vreme de-o jumătate oră îl aşteptam să se întoarcă, de-mi pierea somnul.

A doua zi la masă, cu cearcăne viorii la ochi, abea catadixea să spue:

— Nea Firică, Şarlă Rişet ăsta, e un geniu! Transa hipnotică dă rezultate mari, supranaturale.

Ce ştiam eu de transa hipnotică şi de fenomenele supranaturale? Ştiam doar atât, că de-o lună de zile încheiate, Mitruş mă speriase cu somnambulismul de care suferea, făcându-mă să sar la ore fixe din pat şi să-l urmăresc zadarnic în halat şi papuci. Ocolea colţul casei, îl ocoleam şi eu. Sărea peste şanţul dela cişmea, hop şi eu. Se da după stiva de lemne, eu la fel. I se prelingea umbra printre salcâmi şi poartă, ca un duh necurat şi dispărea de parcă nici n'ar fi fost; iar eu, cu felinaru'n mână făceam ocolul curţii. Până şi'n coteţul găinilor l-am căutat.

— Interesant, făcu Rică. Dar unde dracu putea să intre, că e doar om, nu diavol!

— Unde? se uită chiondorâş Andronescu, unde zici? La nevastă-mea. La Angela! Şi eu, blegul, îl aşteptam cu felinarul aprins ca nu cumva să cadă dracului şi să-şi rupă coastele! Ei, nu sânt bou bătrân, ai? N'aşi merita să fiu suit în cocotier?

IULIU LAZĂR

— Când eşti mort, parc'ai fi încornorat: toată lumea ştie, numai tu n'ai habar...

Un muribund

De câte ori desfăcea dimineaţa ziarul, Moţonel Constantinescu dădea cu ochii de anunţul scris cu litere groase:

„Doctor P. Popescu-Pomârla, specializat la Paris în boale de piept — str. Florilor No. 7— consult 5-7 p.m."

Zadarnic căuta să se gândească la altceva sau să citească vreun important articol de fond. Fără voe, ochii fugeau spre locul unde doctorul Popescu-Pomârla îşi publica adresa şi atunci gânduri negre începeau să-l frământe.

Anunţul acesta ajunsese într'atât să-l obsedeze, încât renunţă câteva dimineţi dearândul de a mai cumpăra ziarul.

— Cu toate acestea e stupid, spunea el tare ca să-şi dea curaj. E stupid şi ridicol tot ce mi-a intrat în cap. Neam de neamul meu n'a fost bolnav de plămâni şi nu văd nici un fel de motiv care să mă facă să cred că eu aş putea avea groaznica boală.

Dar îşi dădea seama cu spaimă, că în fond, nu era deloc convins de aceste afirmaţii optimiste, menite să-l liniştească.

Din contra, cunoştea o grămadă de fenomene riguros controlate, care-l îndreptăţeau să creadă nu numai că era într'adevăr bolnav, dar că boala se găsea într'un stadiu destul de avansat. De câtva timp încoace tuşea şi nu izbutise în nici un chip să se îngraşe. Nu e vorbă că nu fusese el niciodată prea gras; dar oricum, simptomele existau. De pildă, uneori, noaptea, transpira aşa de tare, încât adesea trebuia să-şi schimbe cămaşa ca — Doamne fereşte! — să nu contracteze o pneumonie.

Astrela, nevastă-sa, îi spunea că transpiră de frică sau de ipohondrie. Auziţi, vă rog, logică feminină! Dacă se putea ca un om ca el să transpire de frică! Dar alaltăeri, după dejun, când s'a pomenit cu gura plină de sânge!? Tot ipohondrie era ?

— Vezi că te-ai zgâriat la o gingie, căutase dumneaei să-l liniştească.

S'a sgâriat la o gingie? Uşor de zis. Dela o gingie nu curge însă, aproape un sfert de kgr. de sânge.

Moţonel Constantinescu îşi dădea seama că exagerează puţintel, dar nu voia în ruptul capului să şi-o mărturisească. Desigur că nu putea să precizeze matematic cantitatea de sânge. C'o fi fost un sfert de kilogram sau o sută de grame, n'avea importanţă. Fapt cert era însă, că existau toate simptomele, indicate în orice tratat de medicină pentru a descrie teribila boală; iar el, dacă era într'adevăr un om conştient, trebuia să se ducă fără întârziere la medic.

După o scurtă dar vehementă deliberare cu sine însuşi, Moţonel Constantinescu se hotărî în sfârşit să meargă la specialistul din Paris pe care i-l recomanda zilnic, ziarul.

In după amiaza acelei zile, pe la orele cinci, el cotea, cu inima strânsă de emoţie, pe strada Florilor. Era o zi minunată de primăvară, cu aer îmbălsămat şi cu soare mult. Câţiva copii se jucau în mijlocul străzii, iar dela o fereastră deschisă, veneau acordurile vesele ale unui pian. Totul împrejur părea frumos şi proaspăt; şi natura parcă într'adins era atât de încântătoare în ziua aceia, ca să facă să crească şi mai mult melancolia din sufletul lui Moţonel.

„Dacă era bolnav, aşa cum credea, nu-i mai rămânea decât să se omoare. Nu putea suporta o agonie prelungită. Nu putea să se chinuiască şi nici să chinuiască pe cei din jurul lui".

Se opri în faţa casei cu numărul şapte şi cu inima agitată, gata să-i spargă pieptul. citi cele două firme, aşezate una deasupra celeilalte. Pe una era scris: „Garanţia — societate de asigurare pe viaţă", iar pe cealaltă tot cu litere negre şi groase ca în ziar: „Doctor P. Popescu-Pomârla, specializat la Paris... etc., etc".

Cu genunchii moi şi cu sufletul la gură, Moţonel Constantinescu urcă, ca un condamnat, cele câteva zeci de trepte până când se pomeni în faţa unei uşi. Apăsă pe butonul soneriei mai tare decât ar fi vrut.

„Cel puţin să se termine odată", îşi spuse el cu bărbăţie, dar când uşa se deschise şi un omuleţ cu bărbiţă roşcată îl introduse într'o sală de aşteptare mohorîtă, simţi cum i se topeşte şi bruma de curaj ce-i mai rămăsese.

Cu toate că era răcoare, sudoarea îi şiruia pe tâmple; iar undeva, mai jos de furca pieptului, simţea nişte crampe dureroase

— Poftiţi, luaţi loc, îi spuse omul cu bărbiţă. Doriţi de sigur să vă asiguraţi...

— Da, da, domnule doctor, vreau să mă asigur, dacă sânt sănătos, completă repede Constantinescu.

— Evident, evident. Dacă sânteţi sănătos. Nu sânt însă eu doctorul. Vine şi el numaidecât.

Când vorbea, omuleţul clipea repede din ochi şi clătina bărbiţa într'un mod caraghios.

„Cine naiba o mai fi şi ăsta", se inteba Moţonel intrigat. Vreun secretar, probabil, sau poate un medic secund.

— Iată-l şi pe doctor, vorbi din nou omuleţul.

Intr'adevăr, pe uşă intrase un individ straniu, de o slăbiciune cadaverică, cu ochii duşi în fundul capului şi cu nişte haine mult prea largi pentru scheletul lui.

— Bună ziua, domnul meu, spuse el cu o voce cavernoasă.

Omul cu bărbiţă roşie îi ieşi în întâmpinare.

— Dumnealui doreşte să se asigure... bineînţeles dacă e sănătos. De aceia te rog, să-l examinezi, doctore.

— Foarte bine, foarte bine, încuviinţă doctorul. Vă rog să vă desbrăcaţi, domnule... cum vă numiţi?

— Moţonel Constantinescu.

— Câţi ani aveţi ?

— Treizeci şi cinci.

— Unde locuiţi?

— E neapărat nevoe şi de adresă? se miră Moţonel.

— Da, da, desigur, răspunse din spate omuleţul cu bărbiţă.

După acest mic interogatoriu, doctorul se apropie de bolnav şi începu să-l examineze.

—Mda, mda, făcu el sibilinic după aceia şi se aşeză pe un scaun în dosul biroului ca să scrie ceva.

— Desigur că e foarte grav dacă nu vorbeşte nimic, gândea Moţonel, în timp ce-şi îmbrăca cămaşa. De sigur că-mi sânt atinşi ambii plămâni şi nu mai am de loc şanse de vindecare. Ba chiar, — ferească Dumnezeu! — ar putea fi şi o phtizie galopantă.

Mânile începură să-i tremure şi numai cu greu îşi putu înoda cravata. In timpul acesta, doctorul terminase de scris şi acum privea pe Moţonel cu o licărire stranie în ochi.

„Sânt pierdut", gândi acesta şi nu mai avu putere să-şi prindă ultimul nasture în bretele.

— Scumpul meu domn, spuse în sfârşit omul fantomă din faţa lui, e bine ca fiecare să aibă grije de aproapele lui. De sigur că aveţi copii.

— Nu, n'am, bâigui Moţonel simţind cum i se usucă gâtlejul, de frică.

— Cu atât mai lăudabil pentru acela care se îngrijeşte din timp de soţie şi de celelalte rude apropiate, căci ce sântem noi decât nişte bieţi muritori, nişte sărmani pasageri al căror ceas de plecare definitivă din viaţă e necunoscut. Moartea poate surveni dintr'o clipă într'alta. Fiecare e dator să se aştepte la desnodământul fatal şi să aibă grije de cei ce-i vor supravieţui. Desigur că nu e bine să fim pesimişti. deşi viaţa trebue privită cu stoicismul şi dispreţul suveran pe care ni-l arată admirabila religie budistă şi... Dar ce aveţi, domnul meu? Nu vă simţiţi bine? Poate aerul închis..

Ascultând discursul doctorului, ce parcă venea dintr'o altă lume, Moţonel simţise la început, cum i se scurge, încet-încet, tot sângele din vine. In cele din urmă, de frică, inima i se oprise să mai bată şi o clipă avusese senzaţia că moare.

— Destul, destul, strigă el. Nu mă mai chinuiţi!

— Care e ultimul d-tale cuvânt, d-le doctor?

Cei doi oameni îl priveau speriaţi; omuleţul cu bărbiţa din ce în ce mai tremurătoare, iar doctorul mai palid şi mai fantomatic ca oricând.

— Ultimul meu cuvânt, făcu el încurcat. Iată am scris aci tot.

Luă de pe biurou hârtia şi o întinse lui Moţonel.

— Taxa e cinci sute de lei, adăogă el cu o voce timidă.

Moţonel Constantinescu plăti şi băgă hârtia în buzunar fără să se mai uite la ea. Sprijinindu-se de un scaun, închise ochii şi cu o voce tragică şi obosită, întrebă: — Aţi scris tot, absolut tot?!?

— Da, da, fiţi fără nici o grijă îl asigurară ceilalţi doi.

— Ei bine, atunci adio, domnilor, mai putu el să spună, cu glasul comprimat de emoţie; şi luându-şi pălăria, scoborî în fugă treptele până în stradă.

Aşa dar, era pierdut, aşa dar, trebuia să moară!

Fel de fel de gânduri negre îi străbăteau creerul într'un fel de galop fantastic şi nici nu băgă de seamă când parcurse drumul până la el acasă.

— Ce ai, frate, ce te strâmbi aşa, — îl întrebă Astrela, când îl văzu intrând pe uşă.

— Ce am?! Vrei să ştii ce am? spuse el sacadat; şi pentruca lovitura de trăsnet să fie şi mai năprasnică, lăsă întâi să se scurgă un interval de câteva secunde. Şi numai după aceia scoase hârtia din buzunar şi i-o întinse:

— Iată ce am!

Impresionată de atitudinea misterioasă a bărbatului, Astrela luă hârtia şi-şi aruncă ochii pe ea, dar imediat după aceea, izbucni mânioasă:

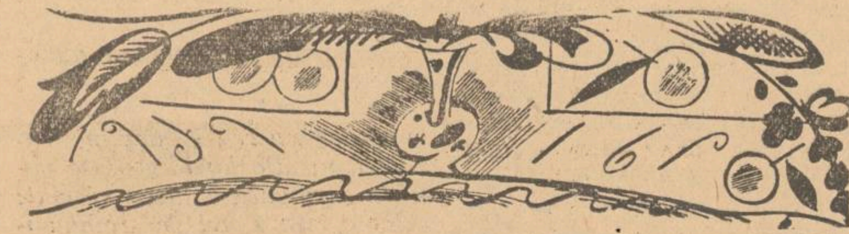
— Dar bine, omule, trebue să fii nebun ca să arunci banii pe bazaconii de astea.

Moţonel o privi năuc. Ce însemna purtarea asta? Il certa fiindcă se dusese la doctor? Oare nici apropierea morţii nu o făcea pe femeia aceasta mai blajină?

Dar imediat o bănuială i se strecură în suflet. Dar dacă...?

Smulse hârtia din mâna femeii şi o citi pe nerăsuflate: „Societatea „Garanţia". S'au primit lei cinci sute, ca primă rată pentru asigurare pe viaţă, dela d. Moţonel Constantinescu, pe care vizita medicală l-a găsit în perfectă stare de sănătate".

PETRU ŞERBĂNESCU

Croqiu

Ticuţei

Fata cu păr bălai cetea sub caişi în livadă.
Pe abecedar şi pe părul fetei au căzut flori de zăpadă.
Ochii verzi s'au ridicat de pe file şi au privit departe,
Dar, fiindcă soarele acoperise cu lumină toate slovele pe carte.
Fata duce mâna streaşină la frunte şi începe a ceti, silitoare,
Lecţia mai departe pe abecedarul de sus unde scriau în triunghiuri cocoare.

VIRGIL C. GHEORGHIU

CRONICA MODEI

Muntele și marea sânt domenii potrivite pentru sportul femeilor elegante, ca și pentru inspirația poetică. Cel mai vechi sport și cel mai prețuit de femei ca și de bărbați este *vânătoarea*.

Femeile, care se înduioșează pentru animalele căzute sub poveri prea grele, care se devotează cânilor și pisicilor și se îngrijesc de păsările cerului, făcându-le cuiburi și dându-le hrană în timpul ernii, fără a mai vorbi de iubirea exagerată a cânilor și pisicilor de apartament, nu se dau îndărăt când e vorba de vânătoare.

Atitudinea lor față de sălbătăciunile naturii, este atitudinea Mariei Thereza față de împărțirea Poloniei: „plânge, plânge, dar ia partea ce i se dă din Silezia!"

Așa și femeile, începând cu Diana, zeița vânătorii, compătimesc cu bietele căprioare, plâng pentru sărmanii epurași, dar... merg la vânat și ambiționează a fi vânătorițe îndrăznețe, abile și... frumoase ca și antica lor patroană...

Să nu uite însă frumoasele noastre că la un sport atât de nobil se cere o artă desăvârșită, nu numai în îmbrăcăminte, ci, mai ales în arta cinegetică, al cărei prim și important comandament este să știi să te servești de pușcă și să tragi la tir.

Prudența, stăpânirea reflexului, disciplina nervilor, controlul impulsiunilor, educația ochirii și a intuiției. Vânătorul își ia arta în serios. Vânătorița ușuratecă și ignorantă în această artă e ridicolă și mai ales supărătoare, stricând totul cu nedibăcia, nervii și răsfățul, într'un sport de răbdare, de știință și de artă cum este acesta. Deci, atențiune, tinere fete și femei entuziaste, care vreți să mergeți la vânătoare. Luați atitudinea ce vi se cere, — atât pentru a păstra un bun echilibru, cât și pentru a ține corect pușca pe umăr. Deci corpul plecat ușor înainte, piciorul stâng suportându-i toată greutatea. Fiți apoi antrenate și pregătite pentru un mers îndelungat; nu-i glumă! Veți merge 24—30 chilometri și nu pe câmp neted, ci printre scaeți, pietre și cioate, prin păduri și prin arături, prin noroi și prin apă. Articulațiile dela șolduri, genunchi și mușchii dela pulpă intră în joc. Vă veți mlădia desigur, veți face un exercițiu admirabil, veți pierde grăsime, veți respira un aer înviorător, veți simți suflarea vântului și veți gusta astfel plăcerile care explică pasiunea pentru acest magnific sport. Dar cu o condiție: să fiți gata a îndura orice, fără a scânci, a vă răsfăța și a face pe fragila și delicata cucoană de salon.

Dacă nu știți să trageți la țintă, mergeți la vânat chiar fără pușcă, dar mergeți.

In ceiace privește echiparea, prima grije trebue să fie a vă îmbrăca confortabil și cald, fie că purtați jupa despicată, jupa chiulotă sau knickers. Culoarea să fie neutră. Vesta de lenaj să aibă buzunare cu foiu, mâneci care să se poată încheia și descheia, în pliuri largi. Pullover fără mâneci pe o cămașă subțire, fular, mănuși adecuate și micul feutru tradițional.

Puneți în geanta de vânat un impermeabil cu glugă. Cât despre încălțăminte, vă puteți plăti cisme înalte, cisme zise de vânătoare sau de călărie. Esențialul este să aveți pe picior ciorap de lână.

Ca pentru orice exercițiu și sport în plin aer, *grija frumuseții* este extrem de simplificată. Ungeți-vă părul înainte de a pleca cu briantină lichidă sau petrol și prindeți-vă cosița cu ace invizibile.

Pe obraz puneți-vă o cremă grasă, pe care o absorbiți cu o hârtie absorbantă.

Dacă țineți numaidecât să puneți fard, nu întrebuințați decât fardul corail sau florentin, căci tonurile *orangé* se îngălbenesc în contact cu aerul de câmp deschis. Din acelaș motiv nu întrebuințați nici pudre brune, decât dacă mai sânteți foarte arse de soare la epoca aceasta. Preferați tonurile „abricot" și „chair".

Nici-un fard la ochi; periați-vă bine sprincenele și genele, treceți pe pleoapă puțină *ulei antirides*. Pe buze puneți un roș gras, asortat ca ton cu cel de pe obraz. Ungeți și nările cu un *velouté* special. Pe picior puneți o pătură groasă de cremă grasă.

Seara, la întoarcere, faceți o *baie ochilor*, cu un tonic. Nu vă serviți pentru față decât de produse onctuoase, cremă sau lapte. Fricționați-vă picioarele cu ulei de canfor, mergând de jos, dela pulpă, pe coapse în sus, în spre inimă.

Nu cred că mai e nevoe să se spună elegantelor noastre atât de informate în grijile higienice că nu trebue să cedeze ispitei de a lua parte cu prea mult zel la prânzurile vânătorești. Ele știu prea bine că, dacă nu vor fi rezonabile, vor pierde tot beneficiul orelor sănătoase care le-au reîmprospătat. Dacă din întâmplare v'ați lăsat pradă ispitei, condamnați-vă a doua zi și chiar încă vreo două zile la o cură de legume, fructe și apă minerală. Voi încheia acest capitol cu versurile următoare:

Chassez vous seul? dès lors tout est pour vous,
Etes-vous vingt? rien souvent n'est pour tous.
Et vos plaisirs sont parsemés d'alarmes;
Mais soyez deux, et la chasse a des charmes.
Dans le plaisir des sens, d'esprit, de coeur,
Le ciel pour deux composa le bonheur.

Gândiți-vă și la bietele voastre victime; învățați pe derost versurile lui *Vigny*, asupra morții lupului:

Nos fusil, l'entouraient en sinistre croissant,
Il nous regarde encore, ensuite il se recouche,
Tout en léchant le sang répandu sur sa bouche,
Et, sans daigner savoir comment il a péri,
Refermant ses grands yeux meurt sans jeter un cri.

Poată că dacă ați fi citit episodul cu moartea ciutei, din *Pădurea lui Petrișor*, a lui Mihail Sadoveanu, nu veți lua parte cu nici un preț la goana împotriva cerbilor.

In timpurile acestea crude de războae civile și dispreț pentru tot ce făcea delicata sensibilitate feminină altădată, mă tem însă, că idealul multora dintre cititoarele noastre va fi să apară:

Bondissant au milieu des molosses, superbe
Dans les clameurs de mort, le sang et les abois,
Faisant voler les traits de la corde tendue,
Les cheveux dénoués, haletante, éperdue,
Invincible, Arthémis épouvantant les bois!
(J. M. de Hérédia)

S'a deschis însă vânatul de epuri. Sânt atât de numeroși, încât dacă nu-i vom mânca noi, vor sfârși prin a ne mânca ei pe noi.

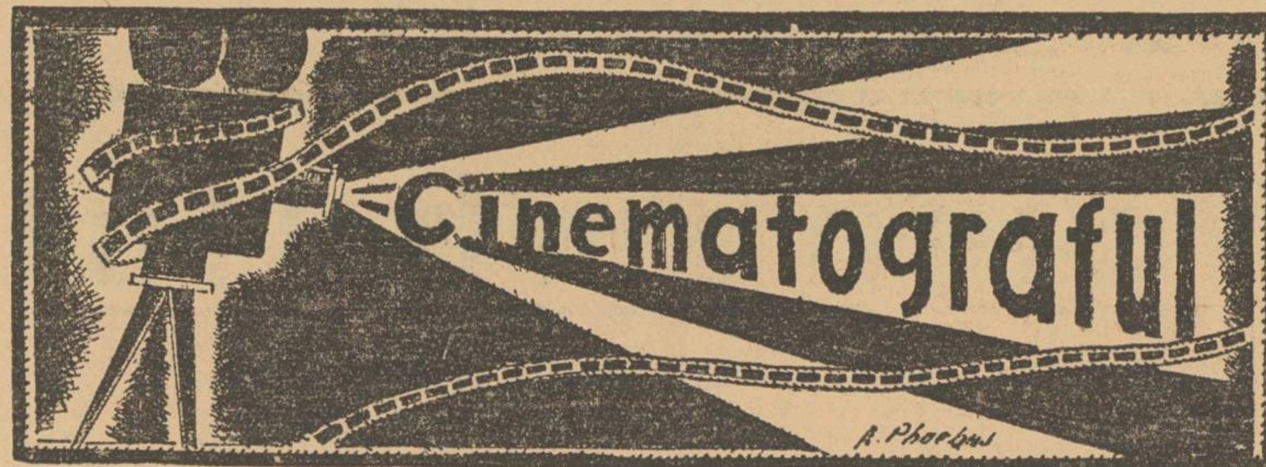
Nu-i veți avea pe conștiință deci pe bieții epurași, mai ales mâncând o mâncare a cărei rețetă o deţin dela o fină gastronomă: *Epure gătit de o pădurăriță!*

Tăem epurele în bucăți, apoi punem bucățile pe foc iute după ce le-am presărat cu făină; le prăjim în unt sau untdelemn (nu în untură) până ce se colorează. Punem într'o cratiță cu puțină apă și un pahar bun de vin vechi, sec. Adăugăm sare, piper, un buchet de zarzavat, douăsprezece cepe arpagic, un cățel de usturoi tras în unt. Să fiarbă la foc moale. Sosul să nu fie lung.

Servim epurele înconjurat de bucățele de slănină afumată, prăjită și așezată pe felioare foarte subțiri de pâne prăjită în unt, felii de ciuperci cât se poate de groase, așa ca aceste felii să pară escalope, trase și ele prin unt ca să fie puțin crocante.

Dacă mai aveți și ceva vin vechi alb, din vreo pivniță renumită puteți fi cu cugetul împăcat: epurașul a avut un praznic despre care poate merge vestea.

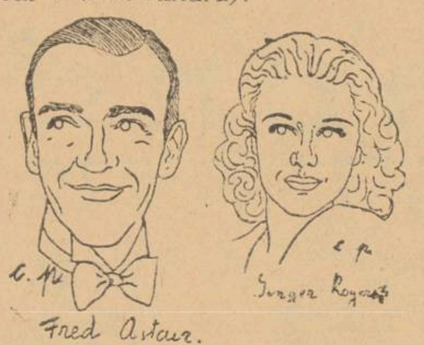
BISTRIX

Fantomă de vânzare

Este cea mai fină satiră realizată până acum pe ecran. Au fost desigur filme mai subțiri ca acesta, bunioară cele două minunate fantezii umoristice ale lui Lubitsch: Contesa Lilly și Trei și Una. Dar nu erau propriu zis satire. Nu-și băteau joc de moravuri trecătoare, ci de oameni în genere, de caraghioslâcul etern inerent ființe umane.

„Fantomă de vânzare" este o savuroasă așezare pe două coloane a spiritului european și a spiritului yankeu. Europa e reprezentată prin Anglia (în speță Scoția); America printr'o familie de miliardari, cu tată care transformă totul în afacere, reclamă și concurență, și cu fată care visează, iubește și care detestă afacerile (deocamdată, cât e încă tânără).

Contrastul între cele două mentalități este urmărit sub toate formele. Când americanul îmbarcă, piatră cu piatră, castelul scoțian pentru a-l reașeza, tot piatră cu piatră, în Florida, și când se descopere că acest castel conține un strigoi, începe o polemică între Washington și Westminster. Washington spune: inflație de stafii, dumping de strigoi, Englezii își scurg marfa lor neîntrebuințabilă — fantome, ruine și altele — pe piața americană. Iar Westminster: Statele Unite vor să ne fure tot: monumente istorice, artiști, tot, până și fantomele noastre de familie...

In felul acesta se desfășoară enorma farsă compusă de abilul și spiritualul regisor René Clair.

13 ore de zbor

Cinema „Corso" are specialitatea filmelor foarte „dinamice". Acolo se pot vedea poveștile cu cow-boys, cu gangsteri și alte asemenea aventuri. In „13 ore de zbor" pe lângă caracterul polițist al filmului, mai avem și o altă particularitate: unitatea de loc. *Totul se petrece în nacela unui avion-autobuz. Am insistat adesea asupra acestei chestiuni. E foarte greu să nu fii monoton într'o poveste unde totul se petrece într'o singură casă, pe bordul unui singur vapor, sau, ca aci, pe bordul unui aeroplan. Foarte greu. Dar tocmai de aceea, când reușești să scapi de monotonie păstrând unitatea locului, efectul artistic e fermecător. Varietatea mutrelor, diversitatea psihologiilor, mulțimea evenimentelor, toate acestea contrastează cu permanența, cu constanța cadrului spațial și, prin aceasta, bogăția de efecte distincte e și mai net pusă în valoare. Avem ceia ce în muzică se chiamă „variațiuni pe o temă", modalități mereu altele ale unui subiect mereu acelaș.*

„13 ore de zbor" este tocmai o asemenea reușită estetică. Nu este — cum s'ar putea deduce după titlu (care desigur a îndepărtat multă lume) — nu este, zic, un film de aviație. Nacela aeronavei e doar un local; principalul sânt oamenii foarte diverși cari îl frequentează, și mai ales carcterul obligatoriu al acestei cohabitațiuni.

Bozambo

Iată un film care a plăcut, cred, tuturor categoriilor de spectatori, de la cei mai subțiri la cei mai primari. Asta mă bucură foarte, căci bucata aparține acelei categorii foarte interesante și nu destul introduse la noi în țară, care se chiamă „documentarul de lung metraj" (ca Eskimo, Țiganii, Congorilla).

Anecdota, „fabula" — sânt inexistente. Ni se arată cum colonizează Englezii. Triburi pacificate, triburi răsculate — și finalmente iar pacificate — iată tot filmul. Simplu prilej de a ne înfățișa moravuri africane de un nespus interes.

Acest documentar e poate tipic pentru a ilustra acel curios adevăr de estetică potrivit căruia uneori prin informație abil făcută putem vrăji artisticește (de obicei se întâmplă invers: prin artă reușim, odată cu emoția estetică, să și informăm pe consumator, să-i sporim cunoștințele sale intelectuale). Intr'adevăr, aci fiecare tablou cu negri este de o poezie profundă și pătrunzătoare; cortul cu copilul adormit la sunetul cântecului de leagăn, câmpul calcinat și torid pe care pășesc, întorcându-ne spatele, trupele tatuate, boite, împodobite cu pene de struț, în sunetul colectiv de mmh! mmh! mărșăluit în cadență și indicând că regele și supușii săi nu sânt mulțumiți de rezultatele întrevederii cu Comissioner-ul Marei Britanii, — toate aceste aspecte de „viață neagră" ne umplu de o nostalgie stranie, absurdă (absurdă căci nu avem dece să oftăm după moravuri sudaneze), dar cu atât mai turburătoare.

Felicităm cinematograful Aro de a se fi încumetat să aducă un asemenea film, fără „poveste" și fără sexapeal.

Poteca pinului singuratec

„Poteca pinului singuratec" este în fond primul film technicolor. Zic primul pentru că cel dintâi îndrăznește să atace, în culori, peizajul: *munți, iarbă, drumuri, râpe, stânci, lacuri, etc. De fapt, peisagii colorate au mai fost, începând cu vechiul „Black Pirate" al lui Douglas Fairbanks senior și terminând cu „Little Colonel" al lui Shirley Temple. Decât în Piratul negru erau puține peisagii (scenele se petre-*

ceau mai ales pe vapor) și în tot cazul nu pe ele era pus accentul. Iar Micul Colonel era colorat doar la sfârșit, când toată aventura lua alură mărturisită de vis, de „pink" și „blue story". In „Măști de ceară" culoarea avea drept funcție să desvolte o atmosferă de sinistru, de ireal, de viața „de dincolo de groapă" — ceeace s'a reușit deplin. In sfârșit, în „Becky Sharp" se voia de asemeni un lucru special: redarea atmosferei de „roman ilustrat", de carte cu poze.

In „Poteca pinului singuratec" e vorba de o poveste realistă, deși oamenii sânt cam bizari ca fire. Ș'apoi accentul nu e pus pe colorația costumelor, perdelelor, mobilelor — ci mai ales pe colorarea ierbii, norilor, apei, cerului, prafului, focului, pietrii, pământului. Și iată rezultatul.

Dar mai înainte, o mică remarcă. Nu trebue, în filmul colorat să cerem o redare mai fi*delă a* realității. *Culoarea aci nu apropie, ci depărtează de real. Sau mai precis tinde să construiască un real sui generis, făcut numai din culoare, din combinații agreabile de tonuri și nuanțe. Ar fi o eroare să credem că realitatea fiind colorată introducerea cromotehniei în cinematograf e încă un pas spre realism integral și spre „trompe-l'oeuil". Dimpotrivă, culoarea pe ecran, introduce un gen nou, caracteristic tocmai printr'un important „coeficient de ireal". Technicienii nu trebue să lucreze aci la copiat realitatea, ci la inventat o realitate nouă — dacă se poate spune (și se poate).*

Așa s'a făcut în „Poteca pinului singuratec". Tonurile introduse aci n'au nici în clin nici în mânecă cu adevărul cel terre-à-terre. Sânt niște simple potriveli de efecte de vopsea, niște teoreme de policromie, unde tema poate fi oricare (munte, râu, pull-over, apus de soare, o pereche de papuci — puțin importă). Și este procedeul cel corect. Filmul colorat trebue să rămână ceva „special" — o fantezie și o

excepție — adevăratul film, filmul normal rămânând cel alb-cu-negru. Technicolorul e o recreație; care poate fi încântătoare; dar care, ca orice joacă, trebue să rămână un moment minoritar.

Cum s'a reușit, în filmul nostru, cu acest procedeu? Mărturisim că foarte satisfăcător. Am făcut o statistică: am numărat tablourile unde combinația de culori era foarte fericită și tablourile unde potrivirile erau proaste. Și rezultatul a fost cam de jumătate-jumătate. Cam 50% din sinfoniile colorate țipau; cam 50% erau fără nicio rezervă splendide. Ceeace, având în vedere tinerețea acestei technici, constitue un rezultat foarte optimist. In desenurile lui Walt Disney (unde sarcina e mai ușoară și experiența mai veche) proporția e cam de tot atât. Cincizeci la sută din combinațiile de polycromie ale lui Disney sânt odioase; în schimb, cincizeci la sută minunate. Și asta e pentru moment foarte mult.

Dacă se lucrează asiduu la asta, în numele nu al vreunei false intenții de exprimare integrală a realului ci tocmai de creare a unei noui realități, a unei realități de culoare pură — se va construi cu timpul o artă excelentă — desigur anexă și simplă „dependință" a marei arte cinematografice — o artă, totuși cu legi proprii și cu mijloace speciale de a fermeca.

Pentru a sfârși, două întrebări:

De ce acești technicoloriști nu sânt mai preocupați de problema aerului, *(expresia aparține picturei), adică a impresiei de mult aer între obiecte, de văzduh larg și respirabil? In toate filmele colorate — dar absolut toate — este oarecum cam prea multă culoare, ceia ce dă un aspect de îmbâcsit, de înăbușitor, de decor care ne va cădea pe cap.*

Și a doua întrebare. De ce nu se întrebuințează două culori distincte pentru obrazul celor două sexe? Omenirea — cel puțin aceea pe care o practicăm noi — se compune din bărbați galbeni și femei roșii. De ce nu se exprimă acest dimorfism? Desigur, cu tonuri care n'au nevoie să fie exact acele din realitate, dar care să fie totuși distincte unul de altul.

D. I. SUCHIANU

Caleidoscop

Muzeul Impărătesei Eugenia

Micul orășel Pierrefonds, din Valois a deschis, în vara aceasta, un muzeu al ocrotitoarei și binefăcătoarei sale, Impărăteasa Eugenia.

Romanul Eugeniei Maria de Montijo de Guzman, contesă de Teba, constitue una din cele mai fantastice aventuri, ce se poate închipui. Numai prin miracolul frumuseții sale, o mică contesă spaniolă a devenit Impărăteasă. A plătit însă foarte scump această strălucire de scurtă durată.

N'a fost fericită în căsnicie, căci Napoleon al III-lea o înșela cu o lipsă de decor dureroasă chiar pentru un cap încoronat. Imperiul s'a prăbușit în noroi și sânge. Impăratul a murit în exil, trei ani după căderea sa. Fiul ei unic, pe care-l adora și de care se legau toate nădejdile ei, a fost omorât la 23 de ani de Zuluși. Iar ea a rămas să-l jelească timp de 50 de ani!...

Muzeul de la Pierrefonds oglindește toată această existență cu strălucirea și grozavele ei nenorociri.

Un om de gust, Francois Ferrand, a adunat cu răbdare vreo sută de amintiri dela această împărăteasă care venea la Pierrefonds să se odihnească după ceremoniile și eticheta dela Compiègne și Tuileries.

Mulțumită ei, castelul dela Pierrefonds construit de Louis d'Orleans la finele secolului al XIV-lea, care nu era decât o grămadă de pietre, fu reconstruit de Violet de Duc, *cu cele șapte turnuri, înalte de 35 metri.*

Acest castel fusese cumpărat de marele Napoleon, în 1812, pentru ridicula sumă de cinci mii de franci. El deveni, prin grija Impărătesei, o clădire grandioasă, într'un adevărat decor de operă, în care frumoasa și grațioasa Eugenia își petrecea orele de repaos împreună cu fiul ei adorat.

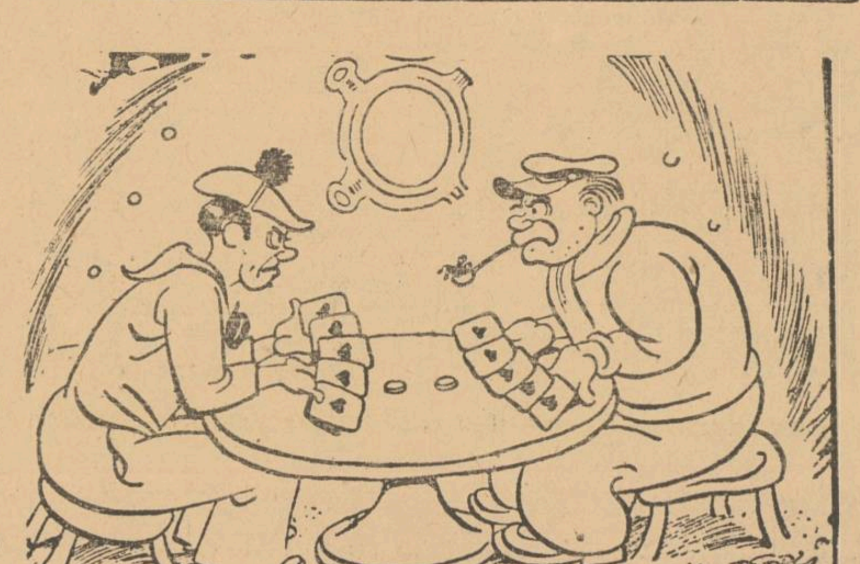
Trăia acolo ca o simplă burgheză, fără nici-o constrângere. Făcea plimbări pe lac, organiza vânători și nu voia să fie considerată decât ca o castelană din Pierrefonds, care adesea vizita săracii și le ducea ajutoare.

Multe dovezi din muzeu vorbesc despre caritatea ei. A înființat în Pierrefonds primele „Leagăne" pentru copiii mamelor nevoiașe.

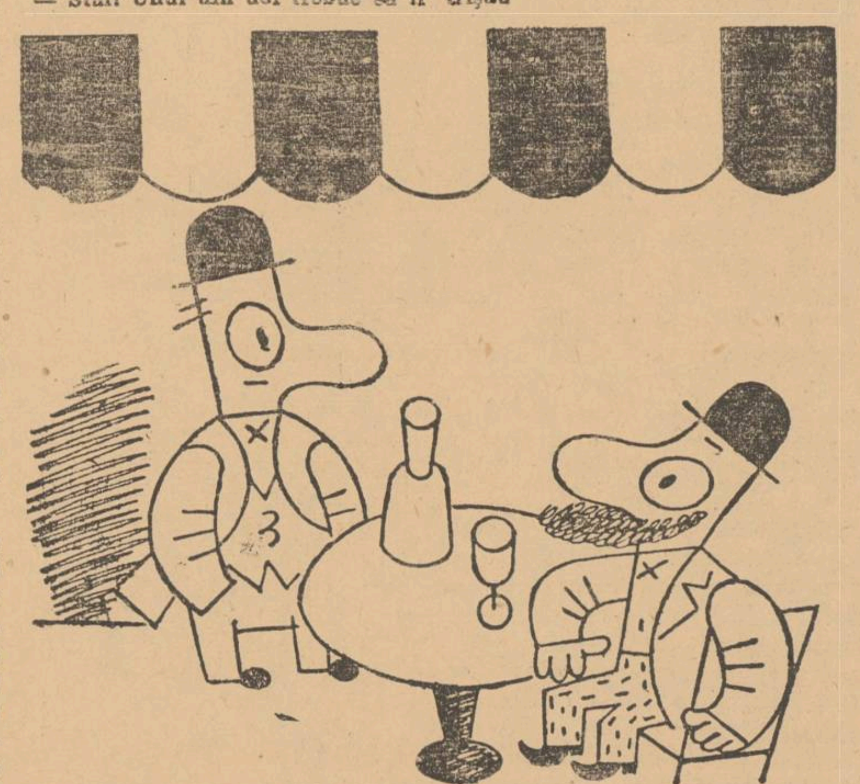
La intrarea muzeului se află o splendidă bucată de Carpeaux, în lut ars, în care Impărăteasa reprezintă „Cumpătarea" și, tot de Carpeaux, un bronz, în mărime naturală, care reprezintă pe Prințul Imperial cu cânele său Nero. Apoi o serie de opere de Canova, Winterthaler, Nieuwerkerke, Frémiet, David, Eugène Lami, reprezentând scene și episode din viața familiei imperiale.

Obiectul cel mai impresionant însă, este masa de lucru a Impărătesei, cu bobinele și broderiile sale, cu paravanul brodat de ea, cu necesarul de toaletă, în care flacoanele păstrează încă parfumul ei favorit, cu jocul de căișori, oferit de ea unui ambasador spre a-i plăti o filipină, *cu pantofii, cu mănușile, cu talerele cifrate, confesionalul, caetele în care-și scria temele micul prinț, apoi teancul de scrisori dela fiu către mamă și dela mamă către fiu...*

In toate acestea se distinge partea umană, sufletul duios de femee, al cărei chip se răsfrânge din toate cadrele și fotografiile și pe care amintirea nenorocirilor și calvarul ei de mamă, o înobilează mai mult decât a putut-o face sceptrul imperial.

— Stai! Unul din doi trebue să fi trișat.

— Ai petrecut bine vacanța?
— Admirabil! Familia mea a fost plecată o lună la mare.

Sinceritatea în opera literară a lui Jean Bart*

Jean Bart şi-a adunat impresiile, — ajutat de minunatu-i spirit de observaţie, — din fapte şi întâmplări adevărate, din călătorii făcute pe cele mai multe din mările pământului: fie în calitate de ofiţer activ în marina militară, (pe care a părăsit-o cu gradul de căpitan), fie în cea de comerţ.

Datorită acestei situaţii speciale, literatura lui nu are nimic conventional, nimic factice: e lipsită de monotonie, de uniformitate.

●

Dar miile de cititori care şi-au hrănit mintea şi sufletul din literatura lui Jean Bart şi s'au emoţionat subt farmecul însemnărilor din **„Al doilea Jurnal de Bord"**, — nu au cunoscut până azi un fapt, pomenit numai în treacăt de bătrânul amiral Coandă, într'un inimos articol scris cu prilejul morţii lui Eug. Botez. Şi el este suficient a arăta nu numai sinceritatea operei lui literare, dar încă şi valoarea morală a acestei opere.

Se poate desvălui azi cititorilor, ceiace mai'nainte era cunoscut numai camarazilor de navigaţie, că impresiile lui privitoare la furtună, atât de sugestiv redate în multe dintre schiţele-i marine, (amintiţi-vă spre exemplu **„Dela Rodos la Calimno")** au fost culese de către Jean Bart cu preţul unor mari suferinţe.

Scriitorul decedat recent, deşi marinar iscusit şi **gabier** îndrăzneţ, mai ales în navigaţia pe vase cu pânze (căci el îşi făcuse educaţia ca tânăr marinar la aspra dar strălucita şcoală depe **bricul** „Mircea", unde lupta cu furtunile la strânsul **velelor**, învaţă nu numai răbdarea în faţa suferinţii, dar şi marele secret al voinţei unit cu dispreţul pentru nimicniile vieţii), suferea cu toate acestea grozav de chinuitorul „rău de mare".

Omul de uscat, sau călătorul care face scurte voiaje de agrement pe pacheboturi rapide şi confortabile, în cabina odihnitoare de lux, aceştia nu cunosc suferinţele voiajelor pe cargoboturi, vase domoale de marfă, care, fără oprire, navighează săptămâni de-arândul pe mări înfuriate. Ei nu ştiu nimic din zbuciumul şi din nesiguranţa în care trăesc marinarii pe timpul groaznicelor furtuni depe ocean. Şi nici nu bănuesc că din pricina vânturilor cumplite şi a valurilor enorme repezite pe **bord,** ofiţeri şi oameni de echipaj sânt condamnaţi zile şi nopţi de-arândul a sta uzi, nemâncaţi şi nedormiţi sus pe **punte,** ameţiţi din cauza balansului violent al navei, bătuţi de viscolele furioase care mugesc sălbatec, terorizaţi la tot pasul să fie smulşi de furia trâmbelor de apă care ameninţă din clipă în clipă să răstoarne vaporul, ori să-l desfacă din încheeturi.

Şi Jean Bart, care a ştiut să prindă pitorescul apelor şi să-l redea, trecut prin sufletul lui simţitor, nu numai din frumuseţea mărilor calme, dar şi din frământarea oceanelor furioase, — a făcut-o adesea cu preţul unor sacrificii nebănuite, pe care numai cei ce l-au văzut navigând le cunosc în întregime.

●

El suferea grozav de chinurile răului de mare, iar lungile stagii de îmbarcare nu ajunseseră nici odată să-l înfrăţească cu valurile înfuriate.

Rezista însă datorită numai unor mari exerciţii de voinţă, — şi cazurile acestea sânt numeroase la navigatorii de rasă, mai ales la cei din marina engleză.

Iar prietenii, care după trecerea furtunii făceau cu el haz de această slăbiciune a lui fără lecuire, — îi închinaseră şi o nevinovată epigramă, care a circulat mulţi ani printre marinarii vaselor noastre:

Că Jean Bart iubeşte marea
Nimeni nu se îndoeşte;
Dar se pune întrebarea;
Pe el marea îl iubeşte?

...Dar acum, asemeni eroului din străvechile poveşti ale bătrânilor navigatori ai Eladei, aceleaşi poveşti pe care generaţiile mai tinere de marinari le-au ascultat înfioraţi ca şi el în nopţi de feerie şi vis dela bătrânii corăbieri ai **bordului,** la piciorul **catargului** din **prova** lui „Mircea", culcaţi pe aspre **parâme** de cânepă; el şi-a depus ancora la ţărmul veşniciei...

STELIAN CONSTANTINESCU

*) **Jean Bart** este numele unui vestit **amiral** francez, născut la **Dunkerque,** în 1650. El şi-a început cariera navală ca **mus** (copil de marină), pe o corabie cu pânze. Nu avea încă 18 ani când s'a înrolat ca voluntar pe un vas de războiu, iar la vârsta de 48 ani, adică în 1697, ajunge amiral, dupăce în calitate de şef de **escadră** îşi capătă o faimă care atinge gloria.

Pentru actele lui de bravură „Franţa recunoscătoare" a ridicat în 1848 viteazului amiral o măreaţă statue, în chiar oraşul de naştere al eroului.

Statuia e aşezată în mijlocul pieţei şi anume în faţa străvechii catedrale, în al cărei turn înegrit de vreme, se află vestitul **Carillon,** ce de atâtea secole însoţeşte cu sunetul lui grav mersul liniştit al orelor ce trec.

Faima amiralului strălucit nu se putea să nu trezească admiraţia tânărului literat, abia eşit depe băncile şcoalei navale cu mintea plină de faptele celebrului marinar, — aşacă debutând în publicistică cu al său **„Jurnal de Bord"** (1901), sublocotenentul Eugen P. Bottez îşi alege ca pseudonim numele marelui navigator.

Indreptări

Cu privire la adjectivul *prostatec* folosit de Eminescu,

Că n'ai fost mai mult ca dânsul.
Şi prostatecele *nări*

pricum şi de Odobescu *(cfr. Op. l. M. Em. IV,* p. 235) constatăm că e un cuvânt bine documentat istoriceşte. Derivat din *prost,* după Gaster, însemnând *vulgaire,* îl întâlnim în *Viaţa lui Bertoldo, Sibiu 1799* (apud Gaster. *Chrest, II,* p. 170). „(întrebările) le-au aflat mai toate *prostatece*". Il foloseşte Vasile Aaron în precuvântarea la *Patimile lui Isus:* „nu vei găsi într'însa... ceva din poveşti *prostatice* adăugat", ba chiar Daniil Scavinschi în descrierea Eorsecului:

Şi prostatica în sbucium
a păstorilor cântare,

Compunerea din urmă a fost publicată de Pumnul în *Lepturariu, III,* şi de acolo va fi luat Eminescu vorba.

In *Opera lui M. Eminescu II,* p. 96, citam după un ms. eminescian (ms. 2276 f. 163) o însemnare cu literă chirilică, ce reproduce titlul unei dedicaţii în versuri *(Stihuri politice i asupra stemei prea luminatului slăvitului şi blagocestivului Domn Io Constantin B. Basarab Voevoda).* Am pomenit de o tipăritură brâncovenească în lipsă de alte indicaţii, dar acum, cercetând mai de aproape acest amănunt (e probabil, de altfel, că poetul şi-a scris necorecta însemnare din memorie, jucându-se), cred că e vorba de Cazania Mitropolitului Ştefan, din 1732, *Chiriacodromion sau învăţătoare care are întru ie cazanii la toate duminicile preste an* etc. Cu titlul notat de Eminescu *(Stihuri politice asupra stemei prea iluminatului slăvitului şi blagocestivului Domn Io Constantin Voevod)* se începe dedicaţia. Domnul este Const. Mavrocordat. Cartea era răspândită căci Alecu Russo o citea în lipsă de altceva în surghiunul său dela Soveja (v. *Soveja).*

G. CĂLINESCU

Paul Morand: La route des Indes

Cartea lui Paul Morand s'a născut treptat în cursul unei serii de peregrinări din Asia Minoră în Golful Persic, din Egipt în Turcia, din Italia în Indii, de pe coasta grecească pe cea arabă şi din Egipt în Siria.

A fost alcătuită din numeroase meditaţii pe bordul vaporului sau din avion, din cabina vagonului de cale ferată sau de pe puntea yahtului, — din gânduri născute în timpul unei plimbări cu automobilul sau cu barca uşoară pe suprafaţa liniştită a vreunui lac.

PAUL MORAND

Astfel s'a format în spiritul lui Paul Morand o sinteză complectă a vieţii istorice şi a înfăţişării geografice a acestei căi a Indiilor care a atras de milenii pe toţi occidentalii.

Ptolemeii, Fenicienii, Cruciaţii, Marco Polo, sir John Mandeville, Christofor Columb, Vasco de Gama, Cook au fost fascinaţi de fabulosul prestigiu al Orientului.

„Ca două fiinţe virgine, duşmane sau îndrăgostite, dar pasionate una de alta, Occidentul şi Orientul au dorit să se contopească cu orice preţ, la început prin canalul de Suez, apoi, când a fost întreruptă această comunicaţie directă — la prima cucerire arabă — pe căile cele mai lungi şi mai nesigure..."

Lucas-Dubreton: Rachel

Lucas-Dubreton e unul dintre străluciţii reprezentanţi ai şcoalei istorice, pentru care bogăţia şi precizia documentară nu sânt suficiente în sine, dar au calitatea de a da o vie realitate evenimentelor din trecut şi de a le oferi prezenţa sub ochii cititorului.

Autorul, care s'a ocupat cu deosebire de prima parte a secolului trecut, ne prezintă în acest cadru pe femeia care a lăsat în istoria scenei franceze o amintire profundă; pe marea regină a artei dramatice, Rachel.

Lucas-Dubreton ne evocă surprinzătoarea şi miraculoasa aventură— care nu se poate întâmpla decât în atmosfera scenei — a fiicei unui mic negustor evreu şi-a unei ţigănci rătăcitoare.

In cartea lui Lucas-Dubreton urmărim cu înfrigurare acest destin paradoxal, înflăcărat de cele mai frumoase şi mai josnice pasiuni, — ascensiunea vertiginoasă a unei fete simple către celebritatea mondială, apoi, imediat revenirea la infidelitatea publicului pentru aceia care a ştiut atât de bine să captiveze pe auditor. Artista moare la treizeci şi cinci de ani, — o moarte tot atât de precoce ca şi vertiginoasa ei ascensiune.

Cărţi engleze

A apărut de curând o carte semnată de Miss Sackville-West, asupra figurii atât de impresionante, de tragice şi de seducătoare a *Jeanei d'Arc.* Moartă pe rug la vârsta de 18 ani, cariera eroinei n'a durat decât un an, dacă scădem anul petrecut în închisoare. Dacă ar fi murit în luptă, puţin s'ar fi ştiut despre ea.

Când şi-a publicat Anatole France lucrarea asupra Jeanei d'Arc, nu se ştia mai nimic despre viaţa şi caracterul ei de către majoritatea celor ce se socoteau totuşi printre oamenii culţi şi informaţi.

De când a editat Quincherat, în 1861, toată procedura procesului său, a existat însă un izvor sigur de documentare, căci procesul dădea amănunte foarte exacte asupra faptelor, gesturilor, spuselor şi asupra întregii persoane a Jeanei d'Arc.

Miss Sackville-West, mare poetă şi scriitoare originală, întrunind pe lângă acestea şi calităţile ei de subtilitate feminină, în studiul caracterului ţărăncii, dela Domrémy, izbuteşte să prezinte cetitorului o eroină ce apare mai verosimilă şi mai reală decât toate cele prezentate până azi.

Lucrarea poate mulţumi şi pe eruditul cel mai pretenţios. E scrisă într'un stil limpede şi simplu, care-i face lectura foarte plăcută.

●

Romanul romanţios, care pare că revine la modă, e reprezentat prin *The faithfull Lovers* de I. D. Beresford, autor de o reputaţie bine meritată.

Romanul e greu de rezumat, deşi foarte uşor de citit. E o încercare de a justifica aşa numitul „Coup de foudre", privit în vremurile noastre ca o ficţiune cam ridicolă a romanticilor.

In acest roman „le coup de foudre" s'ar fi petrecut la o epocă în care eroul avea 18 ani, iar eroina 12, şi s'au zărit prin geamul unui automobil.

Conflict de doctrine, conflict de suflete, conflict între sentimente şi concepţia datoriei, totuşi autorul pare a se juca cu dificultăţile şi le învinge.

●

Alt roman *Teather in her Cap,* de miss Barbara-Worsley-Gough, este o revelaţie plină de fineţă şi însufleţire a mentalităţii tinerelor generaţii.

ANATOLE FRANCE

E povestirea escapadei a câtorva Englezi şi Englezoaice, toţi tineri, parcurgând cu maşina drumul de pe marginile Albionului la Strasburg, spre a asista la un festival de muzică, dar mai ales pentru a petrece. Cititorul se amuză şi el dela prima la ultima pagină, în tovărăşia acestui tineret serios sub aparenţa lui frivolitate.

●

O altă lucrare, datorită unei tinere engleze, este prefaţată de profesorul Gustave Rudler, dela Oxford, pentru cartea elevei sale Margaret Eatwood *„The Rebival of Pascal".*

Autoarea, atinsă la 7 ani, de o coxalgie care a lăsat-o infirmă, a murit de pe urmele ei la treizeci de ani, tocmai în clipa în care-şi terminase teza, pe care prietenii, dintr'o pioasă datorie, au editat-o.

Astăzi, când s'au reluat cu mult interes studiile asupra lui Pascal, lucrarea tinerei engleze, în care se evidenţiază cu mult discernământ influenţa remarcabilă a acestui gânditor asupra epocei dela 1882, în Franţa, este o contribuţie de valoare.

Cărţi franceze

Acum doi ani, Robert Brasillach a publicat romanul *L'Enfant de la Nuit,* inspirat din nevoia omului de a visa şi descriind lupta celui ce visa de a-şi desprinde personalitatea de sub influenţele care o covârşeau.

In volumul recent publicat, *Le marchand d'oiseaux,* autorul pare că se întoarce spre prima sa operă *Le Voleur d'Etincelles,* spre realismul umoristic, nuanţat de bonomie şi de graţia himerică.

Este însă o mare primejdie de a cădea în procedeu, în manieră, pentru un autor care în loc de a face un pas înainte, face unul îndărăt.

Eroul, le *père la Frite,* este un ideolog cam sarbăd, un fals cărturar, cu o filosofie banală şi pe măsura sa. E un fel de simbol căruia i se opune Marie Lepetitcorps, cu firea sa acră. Dar şi unul şi altul sânt cam didactici şi întreaga povestire e tratată ca o dizertaţie.

Influenţa sentimentalismului lui Robert Francis, amintiri din sclipirile şi coloritul irizat al lui Giraudoux se resimt destul de accentuate pe ici pe colo.

Ceiace aparţine însă lui Brasillach este darul de a creia atmosferă şi descrierea tipurilor de studenţi şi studente. Romanul însă, în totalitate, lasă impresia unei lucrări fragmentare şi inegale.

Cronica literară

MATEIU I. CARAGIALE: Pajere

Dela curând răposatul Mateiu I. Caragiale, unul din fiii marelui Caragiale (un altul, Luca, poet şi el, murise mai de mult) au rămas câteva poezii, în deosebi sonete şi câteva terţine, pe care editura „Cultura Naţională" ni le înfăţişează acum într'un volum. Mateiu Caragiale s'a făcut cunoscut generaţiei de după războiu printr'un soiu de roman *Craii dela Curtea veche* publicat întâiu în revista *Gândirea* şi care îşi are fanatici admiratori. Despre acest roman, al cărui merit va trebui controlat în lumina întregii desfăşurări a literaturii române, nu este locul a vorbi aci. Din simpla răsfoire a poeziilor, cititorul îşi poate da seamă că Mateiu Caragiale era un spirit de elită, un om care gândea şi simţea. Ţinuta versurilor sale este mai mult decât corectă şi nici nu se putea altfel. Deşi Caragiale nu se arăta în schiţele sale un mare iubitor de copii, ba C. Stere ni-l înfăţişa ca un crunt bătăuş al lor, se vede că le dăduse o educaţie excepţională, şi că în orice caz li se înfăţişa cu astfel de preocupări încât prezenţa sa nu putea fi decât un îndemn către cea mai înaltă intelectualitate. Din nefericire Caragiale tatăl era şi un mare scriitor şi se ştie cât de greu îi este fiului să-şi câştige un loc sub soare când acest soare este chiar părintele său.

Prietenii vorbesc de Mateiu Caragiale ca de un original cu instincte nobilitare, cu preocupări pentru heraldică. E de ajuns să citim câteva poezii ca să ne convingem de adevărul acestor impresiuni. De unde putea veni vocaţia aristocratică a lui Mateiu, fiul unui fiu de actor, dintr'o familie de boemi cu turbure ascendenţă balcanică? D-na Caragiale, pe câte ştim, aparţinea unei familii boereşti. De aci vasăzică inocentul snobism. Insă un fiu care ştie bine ce este tatăl nu-şi poate face numai după mamă un arbore genealogic rămuros. Necunoscutele sânt prea multe şi atunci se naşte un sentiment al eredităţii mai complex: tumultul interior, turburea chemare a strămoşului neidentificat. Acest sentiment e de fapt al individului care nu-şi poate număra strămoşii, fiind prin urmare caracteristic societăţilor fără legături tradiţionale limpezi. Simţul ereditar îl are fiecare din noi. Prin faptul că nu ştim cine a fost tatăl bunicului, că numele nostru nu se poate urmări documentar, nu înseamnă că ne închipuim cum că ne-am născut prin generaţie spontanee. Insă când meditàm asupra eredităţii noastre, neavând suficiente date, cădem în puterea unor visări ce pot avea farmecul lor. Un orăşean care nu descoperă îndărătu-i numaidecât o ascendenţă rurală e îndreptăţit să bănuiască strămoşi străini, veniţi de aiurea, sau chiar strămoşi boeri. Ba şi ţăranul, prin desele migraţiuni, se poate aştepta la surprize. Numele însuşi analizat e un prilej de meditaţie. Un român curat, un intelectual, poartă numele Haneş. In acest nume descoperim însă săsescul Hans. Vasăzică cu câteva secole în urmă proprietarul numelui, într'o ţară în care târgurile erau mai ales săseşti, poate ghici strămoşi de origină străină, românizaţi. Mai cu seamă de soiul acesta sânt emoţiile ereditare ale scriitorilor noştri. Ei nu-şi exaltă străbunii pe care nu-i cunosc ci se întreabă cu fior cine vor fi fost aceia care le-au lăsat în suflet cutare sau cutare porniri. D. Arghezi de pildă, determinând calitatea strămoşilor, nu iese din golul istoric ce face farmecul acestor versuri:

Nu-ţi voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe-o carte.
In seara răzvrătită care vine
Dela străbunii mei până la tine

Prin râpi şi gropi adânci,
Suite de bătrânii mei pe brânci,
Şi care, tânăr, să le urci te-aşteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.

Deşi Mateiu Caragiale avea ambiţii nobilitare, lirismul lui în această privinţă nu depăşeşte datele psihologice ale cetăţeanului român ce nu-şi cunoaşte ereditatea. Găseşti la el o vagă noţiune de boerie, dar încolo totul e întrebare şi chemare de glasuri necunoscute, adică stările pe care noi toţi românii le avem ca naţie întreagă, fiindcă ne întrebăm fără putinţă de răspuns documentar cum se poate umple golul dintre epoca părăsirii Daciei şi aceea a Descălecatului. Poezia lui Mateiu Caragiale, de nu va avea alte merite, va avea în orice caz aşadar interesul psihologic de a pune în poezie problema eredităţii, de a cânta îndoiala şi dezorientarea cu privire la înlănţuirea generaţiilor aspiraţia în sfârşit a oricărui individ uman cult de a şti ce moceşte în sângele său. Iată de pildă câteva terţine în care această aspiraţie este exprimată cu cel mai acut simţ al glasului anonim din sânge, auzit de departe, dintr'o eră fără determinaţiuni istorice hotărîte:

Dar, îndelung nu ţi-a fost dat a 'nfrânge
Pe-aceea ce pândise rânjitoare,
La sânu-i rece să te poată strânge,

Şi ai pierit, trădat într'o strâmtoare,
Amar te-a plâns, pletoasa seminţie
Ea, ce pe-o culme-într'un apus de soare,

Urlând, te-a ars cu 'ntreaga-ţi avuţie,
Cu-ai tăi sirepi, cu roabele iubite,
Ce desfătau posaca ta beţie.

Sunt seri, spre toamnă, adânci şi strălucite
Ce luminându-mi negura-amintirii
Trezesc în mine suflete-adormite

Demult, încât cad pradă amăgirii
Când Cerul pârguit la zări cuprinde
Purpura toată, şi toţi trandafirii,

Şi'n sânge scaldă para ce-l aprinde
De vii văpăi — privind atunci amurgul,
Un dor păgân sălbatic mă încinge, —
Şi văd, stăpâne, cum îţi arde rugul.

Incolţirea la strâmtoare era, precum ştim, o metodă de luptă favorită a românilor în primele vremuri după descălecare. Insă aci poetul se scufundă într'o epocă preistorică, cu barbari nomazi, ai căror regi se îngroapă cu toată familia, adică în acea reverie ce este dovada lipsei de contabilitate ereditară. In sonetul *Trântorul* descoperim un element care pare să fie contribuţia cea mai personală a poetului la interpretarea istoriei naţionale. Până acum se exaltau în literatură figurile marilor eroi de felul lui Ştefan cel Mare sau Mihai Viteazul. Noţiunea „fanariot" rămânea ca şi pentru istoric o înjosire. Mateiu Caragiale intueşte aci caracterul boeriei noastre mai recente şi în fond a orăşeanului în genere: indolenţa, aroganţa, predispoziţia lui la kief dar şi sentimentul fundamental al demnităţii personale, desvăluit abia la spartul târgului. In roman nota aceasta va fi mai vădită şi ne îndreptăţeşte a aşeza pe scriitor, alături de Ion Barbu, în tagma acelor poeţi români care au încercat a exprima fără ironie balcanismul nostru, urmaşi serioşi ai satiricului Pitar Hristache. Sonetul e mai degrabă un portret labruyèrian decât o poezie:

In trândavă-aromeală stă tolănit greceşte
Urmaşul lor. Urît e, bondoc, şaşiu, peltic.
El antereu alb poartă, metanii şi işlic.
In puf, în blăni şi'n şaluri se 'ngraşă şi dospeşte

Şi gura-i strâmbă numai măscări bolboroseşte
E putred, deşi tânăr; sărmanu-a fost de mic

Urmare în pag. 10-a

Insemnări şi polemici

Criza teatrului

Chestiunea crizei teatrale e încă viu desbătută în Apus. Majoritatea părerilor, constată André Mantaigne, socoate teatrul foarte ameninţat şi faptul cel mai convingător e că multe teatre şi-au închis porţile Există însă şi păreri contrarii, care cred într'o continuă desvoltare scenică.

In definitiv, care ar fi cauzele diverse care ar contribui la criza actuală?

Prima cauză ar fi cinematograful.

S'ar putea răspunde negativ. In adevăr, teatrul se bucură încă de mare prestigiu, iar publicul de teatru, care a crescut simţitor în anii de după război, îi dă satisfacţia ce i se cuvine.

A doua cauză ar putea fi de ordin financiar. Teatrul dinainte de război a cunoscut aceleaşi greutăţi băneşti, care nu l-au influenţat însă niciodată, iar calitatea spectacolului nu numai că n'a diminuat, dar e chiar mult superioară unei reprezentaţii de altădată.

Toate aceste răspunsuri pot fi comentate, dar, luate aşa cum sânt, ar putea da dreptate celor ce tăgăduesc criza teatrală.

Totuşi, în momentul de faţă, teatrul cunoaşte o epocă de discreditare foarte accentuată, iar această criză scenică se datoreşte mai puţin elementelor de ordin material decât celor morale.

Lumea se depărtează din ce în ce mai mult de teatru din cauză că el nu mai joacă decât un rol extrem de mediocru în sfera preocupărilor spirituale şi pentru că nu-şi afirmă pe nici o cale voinţa de a reveni la adevărata sa formă.

Cauzele acestei decăderi sânt extrem de numeroase şi-o examinare amănunţită ar duce departe. De aceia e preferabil să studiem mijloacele necesare unei renaşteri teatrale.

In afara remediilor materiale, teatrul are nevoe de o reabilitare în ordinea manifestărilor de viaţă spirituală. Pentru aceasta, e nevoe să atragă pe cât mai mulţi scriitori tineri, cu talent, care privesc viitorul în faţă şi care se pot consacra lui.

Tinerii scriitori de valoare, chiar dacă au calităţi şi talent dramatic, ezită să lucreze pentru scenă, de oarece cunosc dificultăţile pe care le au de întâmpinat pentru a-şi vedea piesele jucate. Şi atunci, trebue să facem următoarea constatare, în aparenţă paradoxală: „avem prea puţine teatre".

In adevăr, la Paris de exemplu, debutantul nu are decât două sau trei teatre la care să-şi poată prezenta piesa. Dacă ţinem seama că două din aceste scene s'ar putea să fie ocupate de Shakespeare sau Molière, Musset sau Balzac vedem că şansele tânărului sânt complect reduse, dacă nu chiar nule.

In câteva cuvinte, teatrul moare, mai cu seamă fiindcă nu se mai scrie pentru el şi nu se scrie, fiindcă nici el n'are puterea de-a oferi posibilităţile necesare.

Opera, baletul şi cinematograful

Intr'un articol anonim, publicat în „Times", găsim următoarea întrebare:

„Opera şi baletul pot fi filmate cu un rezultat satisfăcător?"

Cinematograful fiind o sinteză de imagini vizuale, scuteşte — prin însăşi natura sa — ochiul de atribuţiunea sa obişnuită de a selecţiona. El cere atenţie şi nici de cum exerciţiul voinţei. Pentru ureche însă, nu s'a găsit nici o metodă de a prezenta în acelaş fel imaginile auditive. Aceasta îşi păstrează puterea sa de selecţionare. Inregistrarea muzicii se face astăzi după metoda complect pasivă care era la baza primelor filmări, metodă care a fost părăsită astăzi.

Muzica, în operă, are două funcţiuni de îndeplinit. Ea acompaniază şi scoate în evidenţă acţiunea scenică, ceia ce a făcut, încă dela început şi în cinematograf: „Zampa" în momentul curselor şi Chopin pentru scenele de dragoste. In mod obişnuit însă, ea domină cu totul acţiunea; atenţia publicului e cu totul fixată asupra cântăreţului sau a orchestrei.

In opera filmată, ecranul, în anumite momente trebue să-şi înceteze funcţiunile dinamice.

O „arie" e cântată. Atenţia e concentrată de muzică sau de acel care exprimă gândirea muzicală a autorului. Ce se întâmplă? Cineastul ne arată sau pe cântăreţ schimbând de mai multe ori unghiul vizual, sau ne prezintă celelalte personagii şi auditoriul, sau încearcă să explice şi să ilustreze prin impresiuni vizuale, cuvintele cântate, ceia ce-i complect inutil.

In operele de tip italian, această metodă e inutilizabilă; ea e mai cu seamă întrebuinţată în opera cu „leitmotiv". Dezacordul însă e de fiecare dată evident: ecranul, dinamic prin natura sa, e redus la inacţiune. Versiunile filmate ale operelor, aşa cum le vedem astăzi, vor putea continua dar nu vor putea învinge această dificultate.

Pe de o parte subiectul operei poate fi redat prin mijloacele tehnice proprii filmului, aşa ca muzica să nu apară decât incidental şi ca ajutătoare ai imaginaţiei; pe de altă parte, e posibil — s'a încercat de mai multe ori cu succes — a compune un film, în care anumite scene de operă să-şi aibă locul bine stabilit. In acest caz, scenele de care vorbim pot fi filmate direct la teatru.

In privinţa baletului, cum toate sitemele de notaţie coreografică sânt neîndestulătoare, filmul poate fi extrem de util. Baletul însă, ca şi opera, e legat de teatru, de scenă. Efectul pe care-l produce se referă direct la spectatorul imobil aşezat în faţa scenei (se ştie ce mult e influenţat acest efect, când spectatorul e aşezat sub un unghi prea oblic).

Aparatul care filmează nu poate sta imobil; pentru el, arta consistă în propria sa mişcare şi nu în aceia a dansatorului pe care se pregăteşte să-l fotografieze. trebue să aleagă şi să accentueze aspectele preferabile.

Posibilităţile coreografiei pentru cinematograf, cu resursele sale tehnice şi variate, sânt infinite: dar această coreografie va trebui să evite săriturile şi piruetele al căror efect e inseparabil de teatru.

Undeva într'un sat...

Satul se cheamă Le Contadour. *A fost descoperit şi ales de grupul* Activités Contemporaines, *pentru a adăposti o colonie de... Parizieni desgustaţi de oraş şi intenţionând a pune în aplicare preceptele lui Virgiliu şi principiile lui Jean Giono.*

Gruparea însă nu s'a lăsat de toate apucăturile orăşeneşti, căci membrii ei, abia ajunşi în sânul naturii, s'au şi apucat să redacteze Les Cahiers du Contadour.

Le Contadour *s'a născut din credinţa noastră, — ne spune redactorul caetelor.*

„De aci au pornit toate şi de atunci n'am încetat de a ne întruni. Pretutindeni am găsit prietenia simplă care ne îngădue să trăim acolo atât de uşor. La Paşti, câţiva dintre noi ne-am urcat sus pe platou. Dar nu ne simţeam bine pentrucă nu eram toţi. Ca să fim însă şi cu aceia care din diferite cauze nu pot veni cu noi, am înfiinţat Caetele. Nu-i vorba de un jurnal de bord. Cantadour *nu poate fi privit nici ca o capelă, căci atunci am pierde şi bucuria şi osteneala noastră în zadar. Concepute în primul moment ca un mijloc de apropiere între noi, Caetele sânt destinate a lărgi orizontul. Fiecare poate şi trebue să-şi arate acolo efortul şi bucuria.*

Charles Grimaldi *este şi el de părere că satul* Contadour *va fi mai mult decât o plăcere şi mai presus decât o credinţă.*

„El ne va elibera din stăpânirea abstractului, a concepţiilor intelectuale, aceste mase încremenite, necreatoare şi neputincioase".

Prin aceasta nouii prozeliţi ai acestei credinţe, nu urmăresc să se lipsească de civilizaţie şi de aportul ei secular. Ci vor numai să regăsească şi să primească poruncile esenţiale ale firii primare a omului. Bine înţeles, cei ce s'au aşezat în Contadour, nu cred că se vor retrage pentru totdeauna din viaţa socială în care sânt chemaţi să-şi petreacă existenţa, cu toate că o simt ca într'o închisoare în care se vor usca şi vor deveni adevărate schelete. Dar şederea aci le va îngădui să-şi capete o sensibilitate în care să se regăsească răsunetul naturii esenţiale a lumii şi astfel să se elibereze de viaţa urbană şi să ştie să despartă viaţa primitivă, de viaţa artificială.

Totuşi, aceşti colonişti din Contadour nu încearcă să scoată din viaţa omenirii maşina care a devenit un element atât de important în lumea actuală, ci caută să dobândească toate bogăţiile naturale, adevăratele bogăţi ale lumii, fără să renunţe la maşină.

Care dintre noi n'a visat în tinereţă un Contadour, *în lipsa unei* Abbaye Thélème?! *Ce ciudat ni se pare că visul acesta s'a realizat undeva, într'un colţ depărtat al Franţei, în care intelectuali înfrăţiţi, în această sălbatecă ură universală, gustă împreună aroma pământului, sarea şi pânea neagră de casă! Ei au realizat undeva, într'un sat, departe, viaţa fără conflictul veşnic dintre suflet şi trup, dintre logic şi naţional, individ şi grup, acţiune şi cunoaştere. Au pătruns în* „Ţara de dincolo de neguri" *a lui Mihail Sadoveanu, ca să se purifice măcar din vreme în vreme, să evadeze pentru o clipă din infernul vieţii din „cetate", să-şi reîmprospăteze puterile spre a se păstra oameni!...*

Cagayoux

Algerul vrea să ridice un monument acestui Cagayoux, *care a devenit un personaj aproape istoric.*

„Cagayoux" este un erou popular din Algeria, „le Panurge algérois", *cum îl denumeşte Pierre Mille. Ciudat e însă faptul că el nu s'a născut din imaginaţia poporului, ci din literatură. Un publicist, Robinet, care scria pe la 1898, sub pseudonimul Musette, l-a făcut să trăiască în fascicole ce costau zece centime, l-a însufleţit şi l-a creat atât de interesant şi de hazliu, încât succesul său a crescut din săptămână în săptămână, ajungând să se vândă în câte 2.000 de exemplare într'o singură zi.*

Broşurile acestea sânt foarte rare, dar paginile cele mai bune au fost strânse într'o antologie, *cu o prefaţă, un glosar şi foarte interesante note, date publicităţii în 1931.*

Cine este Cagayoux? Un copil al mahalalei Algerului, un ştrengar, un păcălici, tipul eroului plebeian, care cade din rău în mai rău sau din rău în cât se poate de bine, un amestec de toate rasele, care ilustrează admirabil formarea etnică într'o ţară nouă, aşa cum se înfăţişează mai ales în ţinuturile mediteraniene.

Sânt în firea lui trăsături luate dela Francezi, dela Spaniolii din Baleare şi Andaluzia, dela Italienii din Sardinia, Sicilia şi Neapoli, dela Arabi.

Cagayoux seamănă cu Panurge, e drept, dar mai ales cu Gavroche cu Guignol, cu Giandonilla din Piemont, cu Till şi cu Păcală al nostru.

Plin de flacără şi de bun simţ, violent, bătăuş, doritor de dreptate, dar mereu în afară de lege, îl găsim în opera lui Robinet amestecat în toate evenimentele politice algeriene. Antisemit în epoca de la 1896-98, în care bântuia antisemitismul, are un succes nebun. Il vedem apoi foarte aprins partizan al particularismului algerian, „Algerian mi sunt!" proclamă el în 1900, răsfrângând epoca, în care Algeria îşi reclamă autonomia financiară. Apoi se ridică „împotriva tuturor şi a oricui", — reprezentând înţelepciunea răzvrătitului dela mahala, care ştie una şi bună, că cei mici plătesc oalele sparte.

Vorbeşte o limbă plină de miez, devenind uneori scatologică, dar de o vervă neîntrecută, plină de imagini realiste, care ţâşnesc dintr'un izvor nesecat, cu o bogăţie şi un avânt neîntrecut.

Surprinzător însă, este faptul că nu se exprimă într'o limbă franceză adevărată, ci într'un dialect specific, cu franceza la bază, dar o franceză stricată, coruptă de influenţa tuturor dialectelor romanice din Mediterana: corsicana, provensala, siciliana, valenciana, etc. E o interesantă reînviere a proceselor prin care se vor fi format limbile romanice, din latina vulgară de odinioară. Meritul adevărat însă al „nemuritorului Cagayoux" este acela de a fi realizat un adevărat tip omenesc, *autorul dispărând în dosul personajului.*

Un manifest baudelerian

In colecţia Cahiers Jacques Doucet, *tipărită sub îngrijirea lui* Yves Gérard Le Dantec, *există o piesă foarte curioasă şi anume corecturile, făcute de însuşi Baudelaire, la prefaţa pe care a scris-o Charles Asselineau pentru volumul său de nuvele:* La Double Vie *(Poubt-Malassis, 1858).*

D-l Mihail Sadoveanu, în epoca primei sale tinereţi, avea o deosebită plăcere de a corija şi chiar de a preface în totul „operele" tineretului literar, grupat în jurul său. Găsim şi la Baudelaire aceiaşi înclinare. Certa pe Chamfleury *pentru greşelile de limbă, a făcut pe* Léo Cladel *să-şi refacă cu totul* Les Martyrs ridicules *şi, dacă* Barbey d'Aurevilly *ar fi consimţit, i-ar fi schimbat pasagiile în dialog, din* L'Ensorcelée.

In documentul descoperit de Le Dantec, *îl vedem la lucru: puricând textul, motivând corecturile, punând în lumină incorectitudinea unei fraze sau nepotrivirea unei imagini, discutând etimologiceşte contestarea sau acceptarea unei forme verbale. De n'ar fi decât acest aspect al lui Baudelaire şi încă documentul ar fi extrem de preţios. Dar aci e ceva şi mai important. Studiind textul mai de aproape,* Jacques Crepet, *în* Mercure de France *(1 Sept. 1936) descopere în el şi un adevărat manifest literar, dacă nu dictat, cel puţin inspirat de Baudelaire.*

E acolo întreaga doctrină estetică a poetului, expusă şi motivată. Astfel, sânt: ideile sale asupra serviciilor aduse de romantism, desgustul furios al poetului pentru L'Ecole du bon sens, *motivele sale pentru ataşamentul „la Arta pentru Artă", precum şi aversiunea pentru intenţiile morale, sociale sau filosofice din operele unor anumiţi pictori, sculptori sau poeţi. Se găsesc acolo şi admiraţiile sale personale, ca şi sentimentele de ură colectivă, ca acelea împotriva directorilor de reviste, ba chiar şi unele resentimente personale şi particulare ale lui Baudelaire.*

De ce s'ar fi servit Baudelaire de blândul şi modestul Asselineau pentru a-şi exprima ideile, sentimentele şi resentimentele sale?

Poate pentrucă i se părea neoportun să apară el însuşi în scenă, fiind prea recentă condamnarea sa, sau poate se temea să nu pară prea personal în aceste chestiuni. Oricare ar fi cauza, faptul însă e sigur. Multele apropieri de text dovedesc în mod neîndoios unde şi care e cugetarea lui Baudelaire în această prefaţă.

In articolul destul de lung pe care l-a consacrat volumului Double Vie (L'artiste, 9 Janvier 1859) *nu pomeneşte nimic despre prefaţa pe care totuşi o revăzuse până în amănunte.*

Crescut pe mâini străine. El joacă din buric,
Injură, se răsgâe şi râde-apoi prosteşte.

Il leagănă maneaua, e veşnic beat de vutcă
Să 'ncalece i-e frică, pe braţe-l duc la buiestră;
Dar, el, ce os de Domn e şi viţă de-împărat,

Ades, făr' să-şi dea seama, îşi mângâe hangerul,
Şi când în faţa morţii odată s'a aflat,
In trântorul becisnic s'a deşteptat boerul.

Dacă substanţial versurile acestui poet al eredităţii şi al boeriei sânt pline de sugestii, formal ele n'au o personalitate. Cele dintâi au o înrudire cu sonetele de evocare ale lui Mihai Codreanu, fiind totuş mai puţin mecanice decât acelea. Să nu se uite că poetul scria pe vremea lui Iosif şi a lui Coşbuc. Mai încoace, după 1910, se văd unele simbolismului. Abstracţiile devin persoane. Amăgirea are grădini, Amintirea dă îndemnuri, Instrăinarea e o floare. Apare peisagiul interior tip Verlaine-Rodenbach:

Sufletu-mi e-o mare moartă oglindind un cer de jale,
Arse stânci o 'nchid în groaza sterpelor pustietăţi
Etc.

Un accent original se descoperă abia acolo unde, pentru zugrăvirea unei Cuconiţe răposate, se dă în culori şi caligrafie de zugrăvitură bizantină un act de ceremonie fanariotă:

Dormi dulce somn netulburat
In flori şi în dantele
Dormi că ţi-au pălit mâinile
In grelele inele.

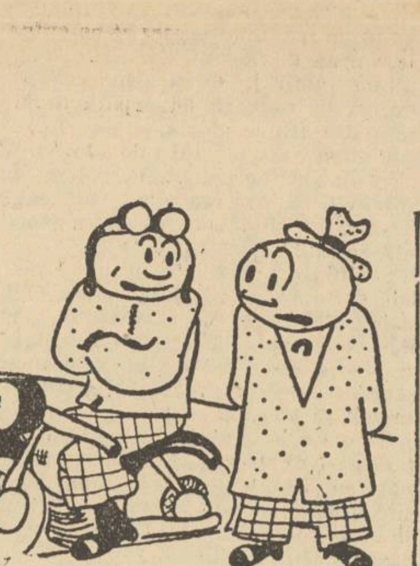
Dormi rece somn ne'nfiorat
De gânduri nici de vise,
Dormi că ţi-au r[ă]nit pleoapele
Făcliile aprinse.

Era Mateiu Caragiale un poet adevărat, în stare de a ne fi lăsat un vers propriu, de neuitat? Aceasta nu o credem. Afară de interesul psihologic, totul rămâne latent, nedesfăşurat, în linii învechite şi convenţionale.

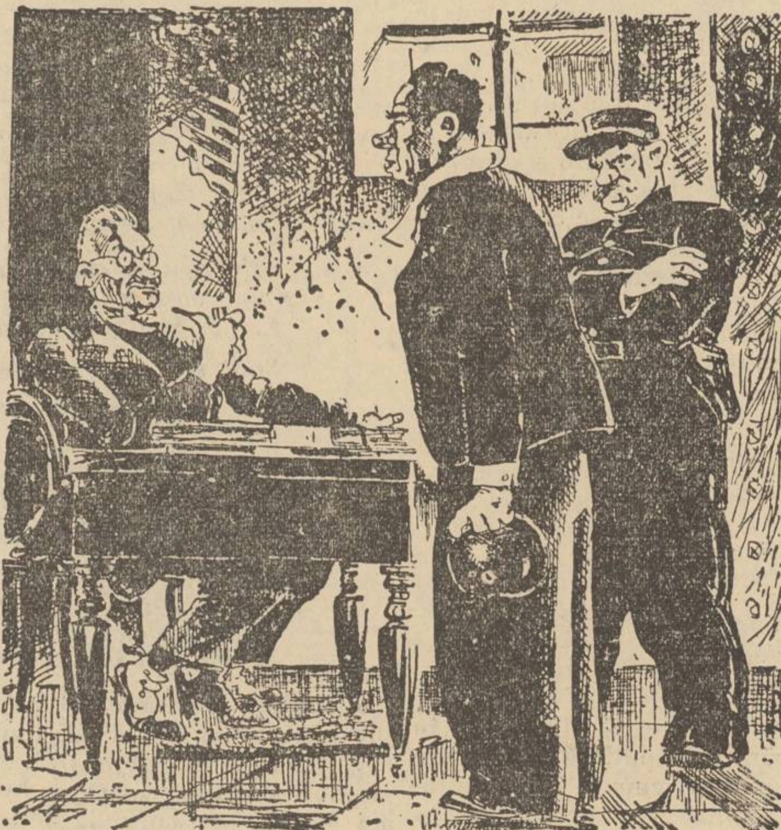
G. CALINESCU

— Femeia mea e straşnică; îmi face cravăţi din rochiile ei.
— A mea e şi mai şi: „îmi ia cravăţile să-şi facă maillot-uri de bae!"

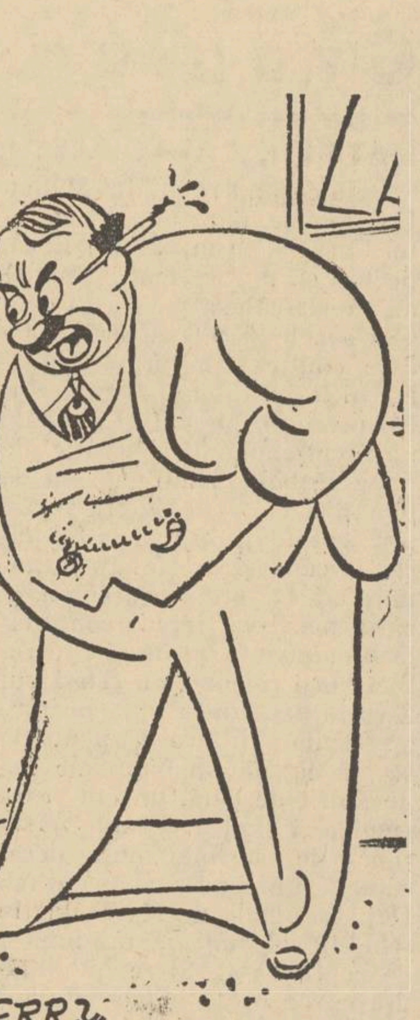
— Frumoasă motocicletă!... Fur ată?
— Nu, am cumpărat-o cu 20.000 de lei
— Dar banii?
— Furaţi...

Aşvroa să-l văd pe prietenul meu Buchot René, închis pentru furt.
— Regret... dar a fost eliberat azi dimineaţă. Dacă vrei neapărat să-l vezi, poţi să-l aştepţi aici... tre bue să se întoarcă în curând.

— Domnule sergent, n'ai văzut un papa fără copil?

— Nu numai că dormi în orele de birou; dar sforăi atât de tare... încât trezeşti patronul care lucrează alături...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

„ASOCIAȚIUNII"
SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — No. 829
Duminică 25 Octombrie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei exemplarul 'n țară
10 Lei exemplarul în străinătate

Inceperea sezonului literar

In Septembrie și'n prima jumătate a lunii Octombrie, vitrina librăriei e ocupată de cărțile școlare.

In librării intră elevi emoționați, cu liste de cărți în mână. Aspiră mirosul de carte nouă. Aleg caete, creioane, blocuri, radiere...

Școlarul ia la subsuoară pachetul cu manuale, având respect și sfială de tainele legate cu sfoară.

Atâți copii n'au avut însă plăcerea cărților nouă. Au primit într'un an, gratis, cărți dela „Societatea pentru învățătura poporului român"... In ceilalți ani de liceu, atâția elevi — mai ales în internate — învață fără cărți. Iau note, stau în bancă cu un elev slab, dar bogat; și, în schimbul împrumutării cărților, îl meditează...

Acești elevi — poate cei mai buni din clasă — n'au avut niciodată deliciul cărților nouă. Nu le-au învelit în hârtie albastră, n'au lipit pe ele etichete... N'au avut atlasuri, albumuri, erbare, cutii cu creioane colorate, compase, echere, etc...

Ei n'au simțit micile bucurii ale lucrușoarelor copilărești. S'au uitat cu jind în pupitrul altora; și, în orele de singurătate, s'au simțit foarte nenorociți...

Copiii fără cărți îi invidiau și pe colegii lor care străbăteau anticvăriile și își cumpărau manuale vechi. Stăpânii lor ștergeau, preocupați, mâzgăliturile făcute cu creionul și îndreptau la colțurile paginilor, „urechile de măgar".

Cu toate acestea, tocmai copiii fără cărți învățau cel mai bine — poate fiindcă, neavând depozitul de știință în geantă, și-l făceau în cap...

Copiii au trecut și acum prin librării. Unii au cercetat anticvăriile. Alții s'au uitat numai la vitrine.

Dupăce elevii s'au asigurat de cărți — luându-le sau renunțând complect la ele — vitrinele își schimbă aspectul. In locul manualelor de școală apar cărțile literare.

Intri în librării, alegi o carte, începi vorba cu vânzătorul: ce se cumpără mai mult?

Se vând romane, foarte puțin nuvele și studii, iar versuri — deloc...

Nu se mai citește poezie. Sufletul de azi nu mai are nevoe de poezie.

Iluzia nu mai ademenește pe nimeni...

Cum tineretul citea mai mult poezie, această vrâstă fiind mai ales accesibilă visurilor — înseamnă că tinerii de astăzi s'au înstrăinat de versuri care nu le mai spun nimic. Sufletul lor nu mai e o cutie de rezonanță, în care tremură frunzele și palpită cântecele...

E viața aspră astăzi — când nimănui nu-i arde a „poezele"? Intr'adevăr! Dar nici altădată viața nu era roză — mai ales pentru tineri...

Și mai demult studenții stăteau în mansarde, cu balcoane putrede — încât, dacă ai fi vrut să admiri împrejurimile, riscai să te prăbușești din vârful casei pe caldarâm.

In colț era o sobă de tablă, cu nisip deasupra — care ținea cald cât timp erau lemne într'însa. Și suta de kilograme de lemne era așa de scumpă... Și lampa fila... Și, cu mișcări de scamator, te desbrăcai la repezeală și te ascundeai subt plapomă, palton, haine...

Iar de acolo scoteai brațul gol și luai o carte de poezii de pe mesuța de noapte. Dintr'odată, păreții mansardei se ridicau ca decorurile. Iți năvăleau în jur tablouri pitorești. Ascultai zvon de ape, șoapta dragostei sau a suferinței din toate colțurile lumii.

Adormeai într'o altă lume, zâmbeai prin vis, iar dimineața îți ștergeai promoroaca de pe musteți și — îmbrăcat cu paltonul, având șoșonii în picioare — te puneai la lucru.

Studenții de-atunci n'aveau nici căminuri, nici cantine. Iar burse — foarte puține — se dădeau numai la câteva facultăți. La Drept de exemplu nu era nici o bursă.

Tineretul muncea și visa... fericirea lumii, printr'o nemărginită iubire de oameni.

Față de actuala abandonare a studiului, pare că se schițează o reacțiune chiar în tabăra dreptei — care preconizează ura, brutalitatea și violența... elemente străine de poezia adevărată!

Astfel, într'o publicație săptămânală de extrema dreaptă, — d. Ovidiu Papadima, vorbind despre „Universitatea și cultura noastră", dă următoarea soluție pentru culturalizarea tineretului:

„Trebue deci descongestionată Universitatea. La Facultățile de litere și științe, — prin separarea ideei de post la stat de aceea de studii universitare. Prin acea Școală Normală Superioară pentru viitorii profesori, preconizată de d. Miron Nicolescu. La celelalte — prin concursuri serioase la intrare. In nici un caz, selecție prin taxa barbară a anului preparator!...

„In al doilea rând, Universitatea trebue ajutată să devină un adevărat laborator de muncă intelectuală. Studentul să fie deprins acolo să muncească fără crutare. Să îi intre în sânge religia aspră a muncii".

Când va intra „în sângele tineretului religia aspră a muncii" — se va alcătui, poate, un alt suflet modern... care va înțelege (cine știe?) poezia, și care, la începutul sezonului literar, nu va mai ciopli ghioage, ci va cutreera librăriile și bibliotecile umblând după muzica și ritmul versului.

Și, atunci, se vor naște regrete pentru timpul irosit în încruntări și în scrâșnete de dinți — când această vreme era a poeziei și a blândei iubiri de oameni.

M. SEVASTOS

Claudia Bacalinicov — Flori

Din viață... și din cărți

Vocație...

In cel de al doilea volum al „Memoriilor" sale (Istoria vieții mele, *3 vol., ed. Adevĕrul), memorii care, între alte însușiri, o au și pe aceea de a constitui un izvor de întâia mână pentru cunoașterea istoriei noastre contemporane, regina Maria, desvălue un episod puțin cunoscut din al doilea războiu balcanic din 1913.*

Se știe că în timpul scurtei campanii din Bulgaria armata română n'a avut de înfrânt o rezistență serioasă din partea trupelor vrăjmașe, dar că, în schimb, ea a fost crud încercată de o aprigă molimă, holera.

La început, la București nimeni nu și-a dat seama de adevăratele proporții și de grozava primejdie a flagelului, și oficialitățile au încercat să tăinuiască pe cât cu putință lucrurile pentru a nu alarma populația civilă.

Făcând o vizită trupelor românești cantonate pe malul Dunării, regina Maria, pe atunci tânără Principesă moștenitoare, fu pusă dintr'o dată în fața unei îngrozitoare realități care până atunci îi fusese ascunsă cu grijă. Primele clipe de uluire și dezorientare trecute, principesa reacționă cu energia pe care astăzi i-o cunoaștem cu toții.

Fără să pregete câtuși de puțin în fața răspunderilor și chiar a primejdiei pe care le închidea în sine o astfel de întreprindere, moștenitoarea tronului luă asupră-și greaua sarcină a conducerii operațiilor de stăvilire și de stingere a molimei. In mai puțin de două săptămâni fură închegate lazaretele dela Zimnicea care funcționară timp de luni întregi, până la înnăbușirea complectă a flagelului și demobilizarea întregii armate.

Printre cei care s'au dăruit atunci unei munci pe cât de istovitoare pe atât de primejdioase, regina Maria pomenește, și nu fără recunoștință și admirație, numele lui Vladimir Ghica.

Atras încă de timpuriu către catolicism, confesiune pentru care nutrea o mare admirație, Vladimir Ghica renunțase să se convertească și să intre în ordinele călugărești numai ca să cruțe mamei sale durerea de a-și vedea fiul părăsind ortodoxismul.

Când principesa Maria îi ceru concursul pentru lazaretul dela Zimnicea, gândindu-se se înțelege la o însărcinare potrivită cu temperamentul și aptitudinile unui bărbat, Vladimir Ghica se grăbi să răspundă chemării. La Zimnicea, însă, vocația își spuse cuvântul. Respingând ideea unei însărcinări administrative, Vladimir Ghica ceru să fie repartizat ca infirmier de noapte la secția holericilor condamnați la moarte.

Cu abnegația și cu devotamentul acela ale cărui rădăcini trebuesc căutate într'un simțimânt mai desăvârșit și mai măreț decât cel al datoriei, infirmierul benevol și-a îndeplinit zi de zi misiunea pe care și-o impusese singur, ușurând cele din urmă clipe ale muribunzilor lazaretului.

Astăzi, Vladimir Ghica, care între timp și-a putut îndeplini arzătoarea dorință de a îmbrățișa catolicismul, se numără printre cei mai de seamă înalți prelați ai Curiei romane. Nemăsurata-i modestie l-a făcut desigur să aștearnă de mult asupra acestei fapte de apostol dela începutul carierei sale pulberile cenușii ale uitării și negurile trecutului.

E datoria noastră să nu facem acelaș lucru.

A. Ianchelevici — Portret

Armata neagră

In ultima sa carte, consacrată războiului italo-abisinian (Les guerriers de l'Ogaden, *ed. N. R. F.), cunoscutul aventurier și scriitor francez Henry de Monfreid, un bun cunoscător al oamenilor și al stărilor de lucruri din Africa Orientală, ne dă o extrem de interesantă explicație a înfrângerii trupelor etiopiene.*

După Monfreid, dezastrul militar abisinian s'ar datora în primul rând greșelii fundamentale săvârșite de instructorii europeni angajați de Negus care, ignorând cu desăvârșire psihologia omului de culoare, s'au străduit să transforme oștile etiopiene într'o adevărată armată europeană luptând după cele mai noui principii ale științii războiului. Or, lucrul acesta constitue o adevărată aberație. Războiul modern, în care acțiunea individuală constitue o cantitate neglijabilă, iar curajul unui singur ins nu înseamnă nimic, în care totul e numai acțiune de mase, rezistență stoică și sacrificiu anonim și mut, acest războiu, deci, nu este făcut pentru omul de culoare. Orice s'ar spune, acesta nu cunoaște mistica patriotismului. El se luptă pentru motive mult mai imediate și mai precise: uneori pentru a-și agonisi, prin jaf, cele trebuitoare vieții; alteori, însă, chiar numai de dragul războiului.

De aceea, Negrul sau Etiopianul nu concepe războiul decât ca un șir de isprăvi individuale, care să-i îngădue să-și expună viața și să-și arate îndemânarea și curajul. In acelaș timp, fiind și o distracție, războiul trebue să fie și frumos, adică zgomotos, scurt și cât se poate de primejdios și de crud.

Căci — pentru a parafraza pe de Monfreid — pentru războinicul de culoare lupta înseamnă o sărbătoare minunată, în care moartea joacă prinsă în horă alături cu el.

EMIL COLIU

INDISCREȚII

Pe marginea unor scrisori

de Otilia Cazimir

Toți scriitorii și toate scriitoarele au admiratori și admiratoare: scriitorii au mai mult admiratoare și scriitoarele mai mult admiratori... Deosebirea, explicabilă de altfel, e doar că scriitorii au admiratoare și după ce mai îmbătrânesc, pe când scriitoarele n'au admiratori decât atâta vreme cât sânt tinere.

Forma în care admiratorul, de la băiatul de liceu și până la domnul „cu situație", își concretizează, când îl apucă, admirația lui până atunci liniștită, e mai totdeauna forma epistolară: ieftină, sigură și prudentă în acelaș timp. In felul acesta se desvoltă, pe marginea literaturii, o literatură parazitară cu totul aparte: a admiratorilor nu atât de literatură cât de literați.

Admiratorul necunoscut, care nu dorește decât să-ți fie cât mai cunoscut, îți trimite de obiceiu declarația la redacția revistei la care colaborezi. Redactorul care, din gentilețe, pune plicul vinovat într'altul inocent și ți-l expediază acasă, îndeplinește un vag oficiu imoral de intermediar. Ce-i drept, fără să știe.

Perspectiva unor relații fie și pur epistolare, cu o ființă pe care o socoate altfel decât pe celelalte, această aventură pe hârtie, îi dă admiratorului aripi: devine poet, — ori măcar poetic. Și uneori literatura aceasta ocazională e emoționantă. Simți că necunoscutul care-ți trimite, stângaci, din cine știe ce colț întunecat de provincie, omagiile lui platonice, nu face decât să-și plăzmuiască o fantomă, să-și creeze un pretext de-a aștepta *ceva*. Și poate că'n monotonia zilelor împărțite între birou, restaurant, cinematograf și camera mobilată, așteptarea asta, pe care-o știe de la început zadarnică, pune o pată caldă de lumină.

Unele scrisori sânt recomandate. Trimițătorul e om înlesnit, așezat și practic, nu-i place riscul. Altele sânt numai „f. f. urgente", Trimițătorul e tânăr, grăbit, entuziast — și calic.

Sânt și admiratori care dau deadreptul. Te întâmpină, ca să te impresioneze, cu o strofă de-a ta aleasă, anume, — fără să bănuiască măcar cât ți-e de lehamite uneori, și mai ales în asemenea ocazii, de propria ta literatură. Dar aceștia sânt puțini și de ei scapi ușor. Ajunge de obiceiu o singură căutătură subțire pe subt sprincene. In dragostea asta, ca să zic așa literară, ca și în cea obișnuită, temerarii sânt mai inofensivi decât timizii.

●

Curios e că admiratorii nu se potrivesc în gusturi, dar țin, fiecare, să-ți impuie gusturile lor. Unul pretinde să-i cânți de dragoste, — cum ar cere unui lăutar să-i „zică" de inimă albastră:

Oh, cântă-mi iar Amorul ireal,
Așa cum știi să-l cânți doar numai tu!
In sacrul nostru drum spre Ideal,
Mă ia de mână 'ncet și mă condu...

Dar în acelaș timp, alt admirator își formulează altă pretenție:

Și fi-va oare ascultată această rugăminte:
Să-mi cânți de fluturi, poame, geamuri înghețate,
Să lași amor infid ce te tot minte,
Să mă alinți cu visuri dantelate?...

Pe care să-l împaci? Am stat, m'am socotit. Și nu m'am putut hotărî nici să-l conduc de mână, pe unul, „în sacrul nostru drum spre Ideal", — nici să renunț la „amor infid" ca să-l alint, pe cellalt, cu visuri dantelate...

●

Dar admiratorii nu se mulțumesc totdeauna să-și exprime preferințele lor pur literare. De obiceiu, fiecare îți cere câte ceva, — unii cu timiditate, alții cu îndrăzneală, alții răstit, de parcă le-ai fi datoare.

Unul vrea doar o floare. Altul, o fotografie cu autograf. Altul, să-i dedici o poezie ori să-i faci un acrostiș cu numele lui. Altul vrea o șuviță de păr.

Altul e și mai pretențios:

Ași vrea să fiu panglica care
Inconjură frumosul tău cap,
Ași vrea să fiu rochița-'n care
Toate comorile lumii încap...

Și nu se mulțumește cu dorința, oricum, cam patologică, să fie panglică și rochiță. Ci, în cincisprezece strofe, își destăinuește fără sfială cele mai bizare și mai neașteptate preferinți. Vrea să fie, pe rând: sobă, câne, privighetoare, cais în floare, frunză uscată, cer cu stele, fluture, circașă, vis de fecioară, inel, pisoi, busuioc, iarbă, condei, val tumultos de mare, icoană și... pernă. Și sfârșește cu ceiace, în definitiv, ar fi trebuit să spuie de la 'nceput:

Ași vrea — o liră 'nfiorată —
Să-ți cânt părerile de rău
Și pe o noapte fermecată
Aș vrea să fiu iubitul tău...

Numai atât! Fiindcă alții merg și mai departe cu admirația literară: ajung să te ceară, pur și simplu, în căsătorie.

Când nu-i idealist și poet, candidatul la „mâna" care scrie (indiferent de rest), face parte dintr'o categorie anumită de oameni, predestinați să nu fie, toată viața lor, altceva decât „bărbatul nevestei".

Un domn își sprijinea oferta cu o fotografie făcută, desigur, anume în vederea acestui scop. Pe peronul unei gări, un tânăr stă în soare c'o mână 'n șold: poartă mustață mică deasupra zâmbetului melancolic și șapcă pe-o sprânceană.

„Sper — scrie el ca să mă convingă — că și literatura rentează, deși, din partea mea, n'am pretenții materiale exagerate. Vreau o viață idilică în doi. Căci trebuie să-ți mărturisesc că și eu fac poezii, încă de pe când eram în școala de mișcare. Și când două suflete se atrag, și când avem aceleași aspirații, și pe deasupra casă, lemne, servitor și lumină, și șansă de avansare pe 1 April a. c...."

●

Fiecare admirator te „vede" așa cum îi place lui să te vadă, — și-ți cere să fii așa cum te vede el. Sameni, de obiceiu, cu o iubită moartă sau perfidă, ale cărei ponoase le porți, fără nici o vină.

„Ai chipul versurilor tale, îți scrie unul: ești înaltă, blondă, fluidă, ireală."

Judecându-te tot după versuri, altul te socoate brună, mărunțică și... reală. Mai prudenți, alții păstrează în imaginația lor un locușor vacant pentru realitate: nu-ți atribue nici formă, nici culoare precisă. Toți însă te închipue. ca și cum ai fi încremenit așa pe veci, în poza clasică a inspirației: mâna stângă la tâmplă, cu degetele gingaș răsfirate, privirea visătoare în gol... E noapte, lampa e aprinsă. Și tu, cu „pana" în mâna dreaptă, scrii, și scrii, și scrii...

N'ai voie să faci altceva decât să scrii. Și n'ai voie să scrii nici

Urmare în pag. 2-a

ziua nici la lumina electrică, nici cu coatele pe masă, nici cu stylo-ul: nu e poetic, — după cum n'ai voie, Doamne ferește, să fii urîtă, cârnă sau cu pistrui.

●

De obiceiu, admiratorul necunoscut e foarte familiar. Parcă te cunoaște de când lumea. Pentru el, un scriitor e așa ceva ca un monument public: al tuturor. In proză sau în versuri îți spune, de la 'nceput, *tu* și pe nume:

„O floare culeasă de mâna *ta...*"

„Ochii *tăi...*"

Și apasă cu voluptate pe acest *tu* care-i dă iluzia unei delicioase intimități cu o femee pe care n'o cunoaște, — și nici nu-i dă prin gând că ar putea, cumva, s'o ofenseze.

La niște versuri copilărești, care în nici un caz nu-i erau adresate, un confrate improvizat s'a simțit dator să-mi răspundă patru pagini de poezie. Și termină așa:

Nu cred, Otilio, că ai dreptate,
Căci femeile de poeți cântate
Sânt iubite numai pe hârtie: în realitate
Numai tu, tu, tu *ești adorată între toate!*

Poetul sacrifica și ritm, și măsură, numai pentru plăcerea de a spune de trei ori *tu* unei necunoscute care nu-i era vinovată cu nimic.

●

Dar admiratorii sânt uneori mai primejdioși decât par.

Intâmplarea m'a dus într'o casă străină. Doamna care mă întâmpină nu știe cine sânt, nici cum mă chiamă. E foarte vorbăreață. In cinci minute aflu, fără să fie nevoie, că e văduvă și că stă c'un frate mai mic.

In odaia de alături, cineva s'a pornit să cânte. Iși răsucește și-și înoadă firișorul șubred de glas, apoi și-l adună'n gât, de parcă face gargară cu el. Se aud pași și'n ușă se ivește un băiat slăbuț, pudrat ca un papanaș:

— *Cel din uuurmă tangooo...*

A dat cu ochii de mine.

— O, pardon!

Ia de pe masă nu știu ce și iese, aruncându-mi din treacăt o privire desăvârșit de calmă și de indiferentă.

— Asta-i frate-meu, zice doamna. Să-l auzi mata cum cântă când e bine dispus! Acuma nu-i în apele lui. Tinerețâ...

Oftează. Pe urmă coboară glasul, să nu s'audă de dincolo:

— A fost în dragoste cu una Otilia Cazimir, poate-ai auzit mata... I-a făcut el și-o poezie, — ți se rupea inima de jale, nu' alta! Da' ce să-ți mai spun? Parcă mata nu știi cum îs fetele astea care scriu pe la gazete!

OTILIA CAZIMIR

CITIȚI:

Impotriva urei de rasă,
Impotriva reacțiunei,
Impotriva demagogiei; —
pentru bunul simț,
pentru judecata dreaptă,
pentru adevărul social și politic:

IUDA...

de MARIA ARSENE

cu o prefață de
Tudor Teodorescu-Braniște

70 pagini mari — Lei 5

NOU! A APĂRUT PASIONANTUL ROMAN

O minte satanică ține sub spaimele morții pe toți pasagerii unui transatlantic. Lupta înebunitoare cu misterul și cu dușmanul nevăzut. Cine e? Ce-l mână?... Fi-vor mai ales mântuite viețile eroilor dragi? Pagini de un fior chinuitor!...

în „ROMANELE CAPTIVANTE"

— 260 pagini 15 lei —

Cereți-l la chioșcari și librari

A apărut

NOUL MERS AL TRENURILOR

valabil dela 4 Oct. 1936

32 pagini pe hârtie velină

De vânzare la toate chioșcurile, librăriile, birourile de voiaj și depozitele de ziare

Editura „ADEVERUL" S. A. — Prețul 3 Lei

GAZETA MEDICALĂ

Valoroasa și răspândită publicație de familie publică astăzi:

Secretul tinereții

un senzațional articol care arată ce s'a realizat din antichitate până la Voronoff

Colicistita cronică de Dr. I. Teleman

Menstruația și tuberculoza de dr. S. Goligorschi

Inflamația vulvei de dr. Sam Watts

Valoarea nutritiva a cartofului

Despre alcoolism

Despre copii cari își vâră degetul în nas

Cum să ne îmbrăcăm

Cazuri de scarlatină în Capitală de dr. G. D. Ionășescu

12 pagini — LEI 7

Red. și Ad-ția: Strada Doamnei 27

Actualități Științifice

Contra streptacilor

La recentul congres al medicilor și naturaliștilor, care a avut loc la Dresda, s'a făcut, între altele, o comunicare de cea mai mare importanță, pentru terapeutica medicală. E vorba de descoperirea unui mijloc eficace împotriva streptococilor, a genții bine cunoscuți ai infecțiunilor organice.

După cum se știe, acești microbi, care se produc mai ales în cazurile de amigdalită și inflamațiile dela rădăcina măselelor, pot provoca grave complicații la inimă. Impotriva lor nu există până acum niciun mijloc efectiv de apărare. Savantul german, profesorul dr. Domagk, din Elberfeld, a reușit de curând să realizeze — din materii colorante cu bază de azot și combinații organice incolore, — un preparat capabil să combată cu succes infecțiunile cu streptococi.

Incercările făcute la șoareci cu acest preparat au dat rezultate surprinzătoare. Deasemenea, experiențele, aplicate în cazul oamenilor, au confirmat aceste rezultate. Preparatul profesorului Domagk, care poate fi administrat, fie sub formă de comprimate, fie sub formă de injecție în organism, reprezintă un adevărat triumf al farmacologiei.

Glucoza contra durerilor de cap

Impotriva durerilor rebele de cap, care amărăsc viața atâtor persoane, s'a experimentat cu succes un nou remediu, constând din injecția unei soluții de glucoză. Metoda se bazează pe faptul că durerea de cap este provocată de acumularea unui exces de lichid în creer. Mărirea presiunii se resimte astfel ca o durere. O descongestionare a lichidului din creer se obține, fie prin infuzarea unor toxine (nicotină, alcool), fie printr'o boală infecțioasă sau vreo inflamație. S'a observat că pacientul, căruia i s'a extras apa din creer, printr'o puncție, respiră mai ușurat și scapă astfel de chinul durerilor de cap.

Asorbirea apei din creer se poate face însă pe cale mai puțin dureroasă prin injectarea unei soluții de glucoză. Soluția diluată de glucoză are o presiune osmotică, mai mică decât sucurile corpului și de aceea atrage apa, micșorând astfel presiunea în creer.

O revoluție în agricultură

Un savant rus, profesorul T. D. Lysenko din Odesa, a făcut de curând o descoperire menită să revoluționeze întreaga agricultură modernă.

Profesorul Lysenko a constatat că semințele diferitelor plante pot fi aduse într'o perioadă de germinație, fără să treacă în prealabil prin toate etapele unei desvoltări sub pământ. Procesul natural poate fi astfel accelerat și stimulat, suprimându-se totodată — și somnul îndelungat, în care zace desigur sămânța iarna.

Deși temperatura este factorul principal pentru creșterea plantelor, nu există totuș un tratament care să se potrivească în mod egal cerealelor și legumelor. Diferitele varietăți de cereale au fiecare exigențe particulare, dintre care multe nu sânt încă bine cunoscute. Așa, de pildă, ovăzul conservat câtva timp la o temperatură de 1—5 grade, și apoi semănat în pământ, încolțește fără nici un tratament special. Germinarea semințelor este realizată atunci când rădăcina minusculă este pe punctul să străpungă învelișul.

Pentru semințele de iarnă se adaogă o cantitate de apă egală cu 37% din greutate și se menține temperatura dorită, într'un interval de timp, de opt ori mai mare decât în cazul varietăților de primăvară.

Acest procedeu de ajutare a naturii prin mijloace artificiale, a primit numele de „vernalizare". Dacă vernalizarea este practicată cu succes, putem semăna primăvara grâul de iarnă, având siguranța că obținem o recoltă ceva mai precoce. Inghețurile de toamnă și pagubele pricinuite de ploi ar fi astfel evitate. In Lincolnshire vernalizarea e folosită cu succes de anumiți producători. Noul sistem se aplică în special la cultura cerealelor. Fără vernalizare, grâul nu dă spic, decât în cazul că a trăit înainte sub pământ, la o temperatură joasă, în condițiuni obicinuite.

In Rusia de nord, unde semănăturile de iarnă sânt imposibile, și deci tot grâul este importat, noul sistem a făcut posibile însămânțări din cele mai fructuoase. In Ucraina sânt în curs o serie de experiențe importante în această direcție. In Anglia, unii specialiști sânt de părere că, grație vernalizării s'ar putea cultiva fasolele „soja". Acelaș lucru și în Germania. Se pare chiar că în această din urmă țară s'a reușit să se îmbunătățească într'o mare măsură recolta de secară și sfeclă, tot prin aceleași procedee. Deasemenea, în Cehoslovacia și Polonia sistemul e experimentat pentru plantele furajere și fasolea „soja".

Franța și Italia examinează acum posibilitățile de a semăna grâul de iarnă vernalizat, iar în Olanda au loc lucrări experimentale pentru grâu, „soja" și cartofi. Ba în anumite regiuni europene se semnalează chiar încercări rodnice de aclimatizare a orezului.

In Bulgaria, unde seceta din timpul verii distruge adesea recolta de cereale, se speră că grație însămânțării vernalizate de primăvară, s'ar putea obține eventual o maturizare a grâului înaintea perioadei critice. In Canada, dimpotrivă, se urmărește, prin acest procedeu, evitarea urmărilor nefaste ale înghețurilor ce bântue toamna.

E drept că în țări exotice — India, China, Australia, — încercările s'au dovedit infructuoase până acum, probabil din cauza faptului că aceste țări au un climat, incompatibil cu metodele adoptate din Europa de nord.

In orice caz, e probabil că nu există o formulă universală de vernalizare aplicabilă în toate cazurile. Experiențele lui Lysenko au dat rezultate minunate în Rusia, mai cu seamă în regiunile de nord, unde până acum grâul n'a putut fi recoltat. Deasemenea, prin acest tratament artificial, se poate nădăjdui ca ținuturile supuse frigului aspru al iernii polare să furniseze totuș o floră, socotită până acum ca imposibilă.

Psihologia plantelor

Naturaliștii au observat că razele colorate ale spectrului solar par să desvolte anumite însușiri caracteristice la plantele expuse radiațiilor corespunzătoare. Așa, de pildă, embrionul de grâu, atins de lumina albastră, se îndreaptă în direcția luminii. Faptul era de altfel cunoscut și până acum. Nouă este însă descoperirea că, sub influența luminii albastre, acești embrioni se apropie și între ei.

Plantele, expuse radiațiilor roșii, dimpotrivă, se îndepărtează între ele, împinse par'că de o irezistibilă antipatie reciprocă. Mlădițele, care au primit raze de lumină portocalie, au dobândit o colorație vizibil mai verde decât cele din preajma lor. Cele atinse de lumina albastră-verde au devenit galbene, desvoltându-și în acelaș timp rădăcinile cele mai lungi. Au ajuns cu alte cuvinte „sedentare" prin excelență.

După cum vedem, influența luminii colorate asupra caracterului plantelor și modul lor specific de a reacționa, în acest sens este un fapt incontestabil. Nu se știe însă până acum mecanismul intern al acestei înrâuriri ciudate.

Petrol descoperit prin Radio

Doi geologi americani, cu prilejul unui turneu ce l-au făcut pe teritoriul Statelor-Unite, cu un autocamion, echipat cu un receptor sensibil de radio, au constatat că recepția emisiunilor de telegrafie și telefonie fără fir depinde, într'o măsură extraordinară, de structura geologică a terenului, unde ascultau aceste emisiuni.

După afirmațiile celor doi specialiști yankei, audiția era extrem de slabă, mai ales în timpul când autocamionul trecea pe deasupra unor terenuri petrolifere.

Pe baza acestor constatări curioase, geologii se străduesc acum să descopere noui surse de petrol, cu ajutorul receptorului de radio. De altfel, după cum am mai semnalat în cadrul acestei cronici, radiotechnica este utilizată acum în Italia și Islanda ca mijloc de explorare a zăcămintelor subsolului, în locul faimoasei „baghete magice".

Ing. I. S.

A. Iancheleviei — Cai

NU VEȚI PUTEA STRĂBATE

într'o singură zi întreaga Românie

MICA PUBLICITATE

A ZIARULUI

DIMINEAȚA

va face acest lucru în locul D-voastră!

Viața teatrală

„Manechinul sentimental" de Ion Minulescu la Teatrul Național și „Fiul meu, domnu ministru" la Teatrul Regina Maria

In repertoriul permanent al unui Teatru Național, reluările au o importanță capitală, pentru că prin ele, publicul își poate da seama, de evoluția artei dramatice. Ele constituesc, simultan, o verificare necesară de durabilitate în timp, grație căreia o lucrare autohtonă își poate căpăta o valoare permanentă.

De aceia reluarea „Manechinului sentimental", piesa d-lui Ion Minulescu, creată acum zece ani pe aceiași scenă, a fost bine venită.

Cu această ocaziune am putut face unele constatări, pe care nu le-am putut întrezări în 1926, dar care acum capătă o deosebită importanță în istoria dramei românești.

„Manechinul sentimental", prin felul cum este concepută de autor, prin problemele complexe și delicate pe care le ridică, și în special prin structura cu totul nouă — poate pirandeliană, și vom vedea mai jos de ce — a întregului spectacol realizat de maestrul Paul Gusty, constitue în desfășurarea teatrului nostru, primul pas făcut în domeniul avant-gardei. De aceea, piesa domnului I. Minulescu, — deși ușuratecă uneori, și câteodată lipsită de verosimil — reprezintă o nouă etapă în evoluția dramaturgiei noastre, și poarta deschisă spre noi domenii de realizări teatrale cu perspective mult mai largi decât sfera ermetic restrânsă a teatrului naturalist.

In domeniul poeziei, domnul Ion Minulescu și-a câștigat de mult un loc aparte, pe care l-a îmbogățit cu verva și fantezia lui, atât de personale. Era logic, ca și în teatru, domnul I. Minulescu să urmeze aceiași cale, adică să aducă odată cu el, acea suflare nouă care-i caracterizează talentul. Și tot atât de natural era, ca d. I. Minulescu, să-și găsească în sferele pirandeliene, un piedestal pe care să-și sprijine opera dramatică, dată fiind afinitatea spirituală ce unește pe cei doi autori, în a se deda la jocuri abstracte, cu o mică poantă de ironie.

Problema multiplicării personalității până la infinit, punctul ei de plecare fiind de la exterior, este baza technicei pirandeliene. Bazat pe această inversare de concepție, Pirandello în căutarea unui adevăr nou, atacă problema realității și a ficțiunei cu toată seriozitatea. Numai că această situație falsă îl obligă să recurgă la o serie întreagă de ezitări și nuanțe, pe care le rezolvă din când în când cu ajutorul umorului și al ironiei.

In „Manechinul sentimental". d. I. Minulescu a procedat la fel. Trebue să ne gândim în acelaș timp, că piesa este creată în 1926, adică într'o epocă când Pirandelismul era pretutindeni obiectul celor mai vii și mai controversate discuții. Azi, când Pirandello a fost pe deplin înțeles, dar numai pe sfert urmat, teatrul lui, căzând oarecum în desuetudine, avem răgazul necesar pentru a ne da seama mai bine de câteva erori ce s'au strecurat în construcțiunea piesei d-lui Minulescu. De pildă insistentele încercări ale autorului de a delimita așa zisa „lume din high-life", și lumea artelor, delimitare din care pornește tot conflictul dramatic al piesei, precum și anumite situații neverosimile izvorîte din aceiași excesivă „construire" de teatru. Publicul fiind prins de vârtejul problemelor pirandeliene, aceste erori au trecut neobservate acum zece ani. Azi ele însă izbesc oarecum și credem că șlefuită de cele câteva mici defecte „Manechinul sentimental" ar rămâne ca una din excelentele lucrări românești de după război, de oarece în esența ei, piesa și-a păstrat, în ceeace privește technica pirandeliană cu care a fost concepută, toată savoarea și tot farmecul

Aci, stă tot meritul d-lui I. Minulescu, și pentru acest motiv „Manechinul sentimental" are o valoare certă și permanentă.

Autorul jonglează în jurul problemelor complexe ce le ridică, cu o virtuozitate rară și o ușurință care uimește. Este în actul al doilea o scenă — între Radu Cartian, autorul dramatic venit să-și verifice subiectul și Jeana Ionescu Potopeni, doamna din „high-life", — care se înrudește în deaproape cu cele mai reușite pasagii pirandeliene. Este acolo un joc minunat al realității și al ficțiunii, un joc între subiectul de teatru al autorului și subiectul piesei, adică un joc între viață și teatru, care este condus de d. Minulescu cu o abilitate și o fantezie din cele mai strălucite.

Intocmai ca și Pirandello, d-l Minulescu ne înfățișează o dramă banală, o melodramă burgheză și simplă, dar care la un moment, se amplifică de așa natură, încât sare dincolo de limitele permise, pentru a se desfășura într'o atmosferă nouă, dar eșită din viața de toate zilele. Apoi, când mintea nu mai e capabilă să rezolve probleme care s'au depărtat prea mult de realitate, adevărata dramă sentimentală își reia cursul ei normal. Păpușile din vitrină se astâmpără, și redevin automate, după ce au fost rând pe rând oameni din viața de toate zilele și personagii de teatru.

Plină de nuanțe și extrem de ingenioasă, punerea în scenă a maestrului Paul Gusty. Trebue să recunoaștem însă că spectacolul din 1926 a fost mai aproape de intențiile autorului, decât cel realizat anul acesta. Acum zece ani actorii păstrau în continuu o atitudine mecanică de automat, iar în mișcările și în debitul lor exista o oarecare geometrie ce marca admirabil tonul și atmosfera piesei. De data aceasta interpretarea a fost mai naturală, mai simplă, ceeace a făcut — credem noi — să se întrevadă mai limpede, cele câteva defecte de care am vorbit mai sus.

D-na Marioara Zimniceanu, a fost ca deobicei marea actriță pe care o cunoaștem. Plină de prestanță și cu un joc sincer — prea sincer poate uneori — d-sa ne-a prezentat o ideală întruchipare a „manechinului sentimental".

D-l N. Bălțățeanu și-a reluat unul din marile succese ale carierei sale atât de bogate, jucând cu multă convingere și cu mult tact rolul lui Radu Cartian.

D-nul Stăncescu — cu un umor natural de certă calitate — d-na Eugenia Zaharia — care a făcut o excelentă creație de cabotină — și d-na Fifi Mihailovici-Fintesteanu, au complectat ansamblul.

●

„Fiul meu, domnul Ministru" — jucată la teatrul Regina Maria—este o comedie ușoară scrisă fără nici un fel de pretențiune decât aceia de a face să rândă spectatori veniți fără preocupări de artă, de teatru. Cele câteva aluziuni politice,— unele din ele de un umor calitativ — nu prezintă destulă seriozitate spre a face din piesă, o comedie de moravuri sau o satiră. De altfel nu acestea au fost intențiile lui André Birabeau, un autor onest, cu o vie imaginație și o vervă destul de spumoasă, dar un autor din galeria acelor ce se mulțumesc cu o glorie efemeră.

Un tată care-și recunoaște fiul părăsit în momentul când acesta ajunge ministru, chiar la ministerul unde tatăl era portar; o pereche de palme paterne ce o drept, dar care provoacă demisia cabinetului; un portar care ajunge ministru în locul fiului pălmuit și demisionat; iată o serie de elemente, care, dacă nu sânt luate în serios, pot servi perfect la construirea unei comedii. Or, cum André Birabeau își cunoaște meseria, piesa astfel confecționată este sortită unui succes, momentan ce e drept, dar serios.

Teatrul Regina Maria a realizat un spectacol foarte distractiv, la care ochiul priceput și ager al domnului V. Maximilian a ajutat în mare parte. In dubla d-sale calitate de regisor și de interpret, d. Maximilan s'a arătat la înălțime.

Un ansamblu perfect strunit, din care desprindem numele d-nelor Maria Sandu și Tantzi Cocea, precum și al d-lor I. Talianu și Velin Nove, a contribuit la succesul piesei.

GH. NENIȘOR

Cinci ani dela moartea lui Arthur Schnitzler

S'au împlinit acum câteva zile, adică la 21 Octombrie, cinci ani dela moartea scriitorului Arthur Schnitzler. Cititorul român cunoaşte, fără îndoială, multe dintre lucrările acestui autor, care a reuşit să analizeze cu multă pătrundere erotismul, necăzând cu toate acestea în trivialitate.

Arthur Schnitzler a fost medic — un medic care n'a practicat însă meseria sa decât extrem de rar şi aceasta în tinereţe, atunci când nu-şi făcuse încă un nume strălucit în literatură.

In vitrinele librăriilor dela noi a apărut cu mulţi ani în urmă o cărţulie foarte timid prezentată, purtând titlul „Hora". Era vorba de o piesă, mai precis de o înlănţuire de scene, în care iubirea era prezentată în fel şi chipuri. Era o horă, o înlănţuire carnală a personagiilor, care indiferent de starea lor socială — erau sclavi ai aceluiaş instinct.

Scenele acestea au fost prezentate pentru prima oară pe o scenă vieneză. Au avut succes, dar au şi provocat un mare scandal, deoarece mulţi au socotit felul de expunere al autorului ca o atingere adusă bunelor moravuri. S'au făcut presiuni pentruca piesă să fie scoasă depe afiş, dar toate strădaniile „moralizatorilor" au fost zadarnice. „Hora" a fost prezentată mai departe, totdeauna cu săli pline, numai că spectatorii erau obligaţi la cumpărarea biletului să semneze un formular prin care declarau că sânt de acord cu piesa şi că nu vor manifesta în niciun fel în timpul spectacolului. In felul acesta piesa „Reigen" (Hora) a putut fi reprezentată.

Schnitzler a fost cunoscut mai ales ca dramaturg. Avea darul să-şi însufleţească personagiile, să le prezinte caracterele subt toate aspectele, fără să cadă în pedantism. Era un scriitor înăscut care făcuse întâmplător medicina, iar nu un medic care făcea literatură.

Este interesant că ziarele austriace au căutat să prezinte personagiile din piesele şi povestirile lui Arthur Schnitzler, ca tipuri caracteristice locale. Socotim aceste afirmaţiuni ca tot atâtea erori. Eroii lui Schnitzler sânt bărbaţi sau femei, aceiaşi în patria sa ca şi aiurea. Ceiace constituie tocmai calitatea excepţională a lucrărilor lui Arttur Schnitzler este universalitatea personagiilor sale.

Schnitzler a fost totdeauna preocupat numai de individ şi de psihologia lui. Intr'una din piesele sale, el pune următoarele cuvinte în gura unuia din eroi:

— Oare n'ai băgat de seamă niciodată ce subiecte complicate sântem noi, oamenii, în fond? Atâtea lucruri îşi găsesc locul în sufletul nostru! Iubirea şi înşelăciunea — fidelitatea şi trădarea — adorarea unei fiinţe şi simultan dorinţa de a poseda pe alta sau pe altele. Incercăm, ce-i drept, să facem puţină ordine în interiorul nostru, pe cât este cu putinţă, dar ordinea aceasta este ceva artificial. Natural este numai haosul — sufletul este doar un ţinut vast!

Schnitzler nu a fost ceiace s'ar numi un explorator al acestui ţinut vast. Grija cercetării pedante a fenomenelor sufleteşti a lăsat-o pe seama teoreticienilor. El s'a mulţumit să adune cazurile mai interesante, să le descrie şi să le prezinte numai în ceiace aveau ele mai profund omenesc. Poate chiar că prezentările pe care le face Schnitzler nu sânt lipsite de o vagă notă de ironie. Cu toate acestea concluziile la care ajunge sânt pline totdeauna de cea mai sinceră dragoste pentru oameni şi pentru suferinţele lor.

Am mai spus că principala preocupare a lui Schnitzler a fost chestiunea erotică. Cu toate acestea, el este departe de concepţia unui Strindberg sau a unui Wedekind, care prezintă femeia cu ură, deşi sânt subjugaţi de ea. Schnitzler nu este un moralist, nu este un critic al eticei societăţii în care trăeşte. Pentru el femee şi bărbat se prezintă egali în arena vieţii, iar ceiace interesează pe scriitor sânt numai efectele conflictului dintre sexe. Latura poate cea mai interesantă a acestui scriitor excepţional este lipsa de interes pentru chestiunile sociale. S'ar părea că Schnitzler nici nu le sesizează. Dealtfel, toate personagiile sale, indiferent dacă sânt din lucrările dramatice sau din povestiri şi romane, sânt fiinţe egocentrice, care — deşi trăesc în societate — sânt departe de a trăi pentru societate.

Autorul le fărâmiţează sufletul. Amănuntele, smârcurile lui cele mai nebănuite — sânt luminate. Şi cu toate acestea, în speculaţiile sale, Schnitzler nu depăşeşte niciodată limitele realităţii, nu cade în speculaţia metafizică, rămânând în permanenţă un pozitivist.

Herman Bahr, vorbind odată despre Schnitzler, a găsit nimerit să-l definească cu o formulă, împrumutată:

„Schnitzler cunoaşte toate drumeagurile inimii, fără să cunoască însă drumul mare".

E poate formula cea mai fericită pentru a defini opera acestui om care a avut totdeauna pasiunea amănuntului. Personagiile sale par a fi construite ca acele imagini făurite de un desenator răbdător din milioane şi milioane de puncte. Imaginea definitivă a eroului nu o poţi avea la Schnitzler decât în ultimul rând, atunci când ultimul punct al lucrării a fost pus.

Poate că, pentru unii dintre cititorii noştri, imaginea lui Schnitzler va fi fost până astăzi puţin diformată de faptul că ei au cunoscut din film şi depe scenă câteva din piesele sale mai uşoare.

Fără îndoială că „Liebelei" (O dragoste mică), reprezentată de curând pe o scenă bucureşteană este o piesă uşoară, sentimentală, dar care e departe de a fi lipsită de valoare. Atitudinea antiromantică, afişată cu orice prilej este mai degrabă o poză decât rezultatul unei chibzuiri sincere. In noi trăeşte în permanenţă ascuns un visător, care în pofida realismului, poate puţin crud, al epocii prin care trecem, ne îngăduie câteva clipe de destindere, savurând o dantelărie sentimentală uşoară ca orice dantelă, dar cu toate acestea agreabilă.

Dar Schnitzler, autorul profund, psihologul, este mai puţin cunoscut. Dacă nu ne înşelăm, într'o îngrijită publicaţie periodică de traduceri s'au dat, demult, câteva din nuvelele acestui excepţional povestitor.

Lucrarea sa cea mai sguduitoare este însă o nuvelă de mari proporţii care poartă titlul — dacă nu ne înşelăm — de „Intunecarea sufletului". Este o nuvelă, care, ca profunzime de analiză, atinge pe alocuri acea din „Gândul" lui Leonida Andreev. Este vorba de un om care, printr'o autoanaliză excesivă, ajunge la un dezechilibru sufletesc care-i devine fatal.

Nu putem înşira aci mulţimea pieselor şi nuvelelor lui Schnitzler. Pentru aceia însă, care se tem că, deschizând un volum al lui Schnitzler, vor regăsi temele reluate din „Reigen" sau din „Liebelei" — am făcut aceste câteva precizări.

AL. CALISTRAT

A. Littecky — Peisaj

PLASTICA

Saloanele Mozart au adăpostit un ansamblu cu desăvârşire lipsit de omogenitate, consacrat tineretului nostru plastic. Lucrările prezentate, destul de modeste, nu justificau deloc bunul renume al multora dintre expozanţi. Cópii şi imitaţii după meşteri consacraţi şi după imitatorii acestor meşteri, ne trimiteau din cadre întrebări dezolante.

Din confuzia de imagini care trădau sursele cele mai variate, sub fardul falselor personalităţi, am cetit cu surprindere neputinţa, ignoranţa, lipsa de convingere şi de sinceritate a unor tineri pe care îi bănuiam artişti şi

A. Ianchelevici — Fată

i-am descoperit, aci, mărunţi prestidigitatori.

Nu toţi, fireşte. Erau şi la acest pretenţios „Salon de toam-

A. Littecky — Flăcău

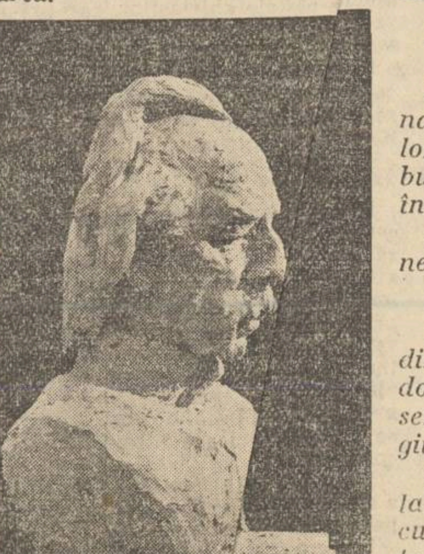
nă" destui tineri înzestraţi, multe talente în plină desvoltare.

Am găsit însă prea redus numărul celor ce-şi vor formată individualitatea artistică, viziunea personală, puritatea expresiei.

Originalitatea e în noi. Nu trebue căutată în afară. Trebue să ştim numai să-i dăm prilej să se afirme. Şi majoritatea expozanţilor dela Mozart vor, parcă, să-şi închidă căile...

●

Literatura noastră plastică este extrem de săracă, dar şi mai săraci sântem în albume de artă.

A. Ianchelevici — Portret

Niciun editor nu se încumtă să înfrunte riscurile unei tipări-

M. Iorda — Peisaj

turi cu reproduceri şi planşe. Rămâne tot în sarcina iniţiativei particulare şi această preocupare.

Am primit astfel, la redacţie, un elegant album cu gravuri al cunoscutului pictor şi publicist M. Iorda.

Este o monografie ilustrată a Braşovului, admirabil realizată din punct de vedere tehnic şi sugestivă ca înfăţişare grafică.

Cele treisprezece planşe ale albumului desprind, din sobrietatea liniilor arhitecturii braşovene, aspecte monumentale, colţuri pitoreşti şi scene plastice sintetizând frământările vieţii cotidiene.

Biserica Neagră, Zidurile Cetăţii, bolte de După Ziduri apar alături de turnurile caracteristice ale bisericilor româneşti, de cele animate ale urbei şi căsuţele istoricului Scheiu, în care mişună Braşovencele frumoase costume naţionale.

Pretutindeni se remarcă o dominantă notă personală, o vigoare accentuată a inciziei grafice, o inspiraţie spontană, o sensibilitate delicată.

Artistul nu redă însă, numai privelistea rece. El caută semnificaţia lăuntrică, vibraţia de viaţa fiecărui aspect evocat.

Îi e, prinurmare, cu atât mai uşor să rezolve dificultăţile compoziţiei propriu-zise, — aşa cum o dovedeşte în planşa cu cele trei bătrâne care coboară muntele, biciuite de vifornită şi încovoiate sub povara vreascurilor.

M. Iorda — Peisaj

D-l Iorda se arată impresionat de rezonanţa socială a temelor interpretate şi, mai ales, izbuteşte să ne transmită emoţiile încercate.

Albumul d-sale e echivalent unei bune expoziţii.

●

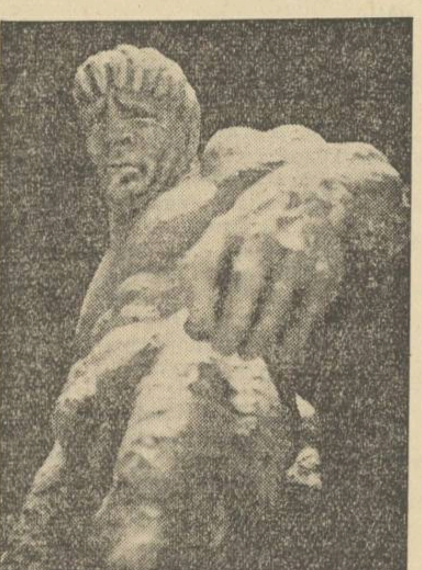
Sub auspiciile legaţiei române din Olanda sculptorul român Adolf Ianchelevici a organizat o serie de expoziţii, primite cu elogii de presa olandeză.

Ianchelevici s'a născut în 1909 la Leova, în Basarabia. A urmat cursurile academiei de Belle-Arte din Liège, obţinând premiul pentru sculptură.

In ziarul „Telegraaf" din Amsterdam, criticul Kaspar Niehans scrie între altele, cu prilejul recentei expoziţii:

Ianchelevici nu caută frumuseţa, ci caracterul. Urîtul n'a pierit pentru el; şi'n urît există frumuseţă. Ianchelevici e sculptorul figurilor izolate şi-al grupurilor sociale, turnate într'o mobilitate firească şi cu o expresivitate vie.

Alţi cercetători constată că arta lui Ianchelevici impune o estetică proprie, tinerească şi cutezătoare, idealul frumuseţii fiind dominat de drama realităţii. Deşi se serveşte de mijloace

A. Ianchelevici — Studiu

expresioniste, sculptorul rămâne un realist convins, păstrându-şi vioiciunea în modelaj, în

A. Ianchelevici — Portret

construcţia planurilor, în atitudini.

Prin adâncimea sentimentului Ianchelevici se apropie de monumentalitate. Dar personalitatea lui se relevă cu deosebire în nud şi în portretistică, unde spiritul de observaţie şi puterea de sinteză se afirmă în exemplare pline de forţă şi de caracter.

Primirea călduroasă făcută compatriotului nostru este o recunoaştere şi un îndemn.

H. BLAZIAN

E. L. Kraus — Compoziţie decorativă

Tragedia lui Alexandru Block

— Pregăteşte-ţi urechea pentru muzica revoluţiei! ne spuneţi. Lumea va apărea atunci într'o zi cu totul nouă, viaţa va deveni cu totul alta... la dracu cu tot ce era vechi. Şi Rusia?

— Nu va mai fi Rusia,

— Atunci dece aţi scris versuri despre ea?

— Am scris, dar îmi voi lua adio.

Această conversaţie, care a avut loc între Alexandru Block şi unul din amicii săi, în 1921, anul în care a murit, arată starea de spirit a poetului după revoluţie.

Block nu cunoscuse nicicând bucuria de a creia într'o epocă nouă; pe tot timpul revoluţiei n'a publicat decât o singură operă remarcabilă: „Cei doisprezece", în care cu o forţă excepţională se revela poziţia chinuită şi contradictorie a poetului în faţa evenimentelor.

Dacă ai vrea să faci o analogie între Block şi un alt poet european trebuie să-l compari cu Henri Heine.

„Iubite cititor, dacă vrei să te plângi de zăpăceala ce o resimţi, plânge-te că însăşi lumea s'a dislocat în două. Or, inima poetului, care este centrul lumii, a trebuit şi ea să se sfărâme, dând drumul unui ţipăt de durere".

Aceste cuvinte ale lui Henri Heine pot fi cu justeţă aplicate lui Block. O dezordine imensă exista în sufletul lui. O dezordine care era semnul unei epoci de tranziţie.

Block a debutat în literatură la epoca, în care, sub jugul autocraţiei, o mare parte a „inteligheniţiei" ruse, nu găsia nici o ieşire în viaţa socială şi politică a posibilităţilor ei creatoare, eşuând în individualism, misticism, în fantast.

Primele poezii ale lui sunt marcate de semnul greu al simbolismului, — tendinţa cea mai la modă de atunci. Dar Block ocupă un loc aparte în simbolism. Individualismul său nu a lăsat să rupă orice legătură cu realitatea.

El, care crescuse într'un mediu de intelectuali de origină nobilă, cari duceau o viaţă de huzureală, a început să simtă, încă dela începutul literaturii, greutatea îndepărtării lui de oameni şi viaţa socială.

Evenimentele din 1905 i-au arătat — şi poetul o recunoaşte — „viziuni frumoase şi teribile". *El, individualist prin excelenţă, se simţea într'o asemenea măsură entuziasmat de acţiunea mişcării populare, că s'a dus până acolo încât participa la manifestaţii, în fruntea masselor.*

Impresiunea pe care a avut-o din aceste evenimente a fost reflectată în mai multe articole pe cari le-a publicat şi'n cari se putea citi:

„Simboliştii se îndreaptă spre un realism, pentrucă sunt obosiţi de aerul închis al celulelor, pentrucă vor aerul pur al unei activităţi imense, a unei munci sănătoase".

Când au venit anii reacţiunei, Block, a scris versuri lugubre, pline de sentimentul unui protest pasiv:

Născuţi în anii sumbri
Şi uitând drumul nostru
Noi ceştilalţi, copiii anilor teribili
ai Rusiei,
Nu putem nimic uita!

Dela această epocă, Block a ajuns la convingerea că eforturile izolate ale artistului, răspund cu mult mai puţin exigenţelor momentului, decât marile forme ale artei adevărate şi ale artei populare.

Simţia, încetul cu încetul, o neîncredere crescândă în ce priveşte individualismul şi renega inteligheniţia *fără voinţă, care nu era făcută să lupte.*

In 1908, într'o conferinţă despre teatru, Block prezicea, că în curând în locul mulţimii de intelectuali blazaţi, „massele populare noi, vii, pretenţioase şi hotărâte, vor veni să lovească în porţile teatrului".

Aceste idei ale lui Block, explică perfect pe aceea formulată în jurnalul său din 1918:

„Se petrece un lucru cu totul extraordinar; intelectualii şi oamenii cari au provocat revoluţia au fost tocmai acei cari au venit s'o trădeze!".

Dar aşa deziluzionat cum era despre cercurile intelectualilor, Block, ca şi Heine, se temea, pe dealtă parte, de venirea revoluţiei.

„Massele populare vor rezolva contradicţiile noastre, ne vor lua povara grea depe umerii noştri obosiţi, ne vor da aripi sau ne vor distruge" — *scria tot el în jurnalul său.*

Sub influenţa acestor idei, cădea de multe ori într'un estetism rigid sau în misticism. Ciclul său de versuri, Masca de zăpadă, Versuri despre Rusia, *sunt dovada acestor reveniri ca şi dramele sale lirice.*

Doar versurile cari le-a scris după aceea, Grădina cu privighetori *(1915) în care reneagă eroismul şi frumuseţea exclusivă, au venit să exprime o nouă orientare în epoca sa poetică. El mărturiseşte, în aceste versuri, că drumul simbolismului,* „atât de familiar şi altădată părând, atât de puţin lung, este acum pietros şi obositor".

Răsboiul mondial şi revoluţia ce i-a urmat, l-au făcut pe Block să rupă orice legătură cu inteligheniţia burgheză. Deci el n'avea acea siguranţă fermă şi acea convingere profundă care să-l fi forţat să adere deschis la revoluţie în toată plinătatea ei. O singură dată, în această epocă, în mijlocul cercetărilor sale febrile în a căuta o ieşire; în mijlocul dezorganizării în care se găsea concepţia sa despre viaţă, el a făcut să răsune vocea poetului cu o forţă extraordinară. Poemul „Cei doisprezece" *a fost o adevărată explozie a puterei creatoare a acestui poet, care din toată fiinţa sa dorea „să întindă urechea la muzica revoluţiei". — Şi a auzit într'adevăr această muzică plină de emoţie şi pasiune şi a reprodus-o în versuri tot aşa de pasionate şi cu ritmul întretăiat. Acest poem este înainte de orice o satiră împotriva* inteligheniţiei *care nu ştia unde să-şi pună capul, hărţuită între lumea veche şi nouă şi care întorcea spatele cu groază actualităţii revoluţionare.*

Burghezul aşteaptă ca un câine flă-
mând şi tăcut ca un semn de în-
trebare
Şi lumea veche, ca un câine fără stă-
pân,
Vine, în urma lui, cu coada între
picioare.

Este imaginea de neuitat cu care Block a arătat pe intelectualul burghez.

In această epocă poetul a căutat să ia parte activă la viaţa culturală a noului regim.

A colaborat, între altele, la lucrările pentru „Uniunea Scriitorilor" şi a Editurei „Literatura Mondială", condusă de Maxim Gorki.

Dar cum ca poet îşi vedea forţele reduse, a încetat de a mai scrie şi el.

Ştia, că Rusia oprimantă şi a servituţiei va pieri, dar din nenorocire, Block a trebuit să moară, fără să fi înţeles, că ea pierise deja.

L. B.

M. Iorda — Peisaj

Din flautul de Jad

Traducere din poezia chineză

Durere! Frumosul ei chip n'are să mai apară.
Toamna e pe sfârşite;
Frunzele 'ngălbenite, duse de vârtej, umplu cerul.
Sub bătaia vântului, finele ierburi „Hing"
Parcă răspândesc încă parfumul pudrei sale.
In pânza norului, de cealaltă parte a apei,
I se pare că-i revede rochia colorată.
Adio visuri de iubire sub pologul îngheţat,
In odaia de jad.
*Palatul Ţeu Yang * e-atât de departe,*
Iar veştile — atât de rare!
Noaptea înaintează, lopeţile dorm pe lac,
Iar câteva note ale unui cântec
Urcă din când în când până la stele.

AL. T. STAMATIAD

*) Lăcaşul spiritelor

Proprietarul*

Dintre toți oamenii pe care i-am cunoscut mai bine în viața mea, nici unul n'avea mai desvoltat simțul proprietății, ca acel pe care l'am întâlnit odată, de mult, împletindu-și firele vieții sale cu acelea ale unui liniștit orășel de provincie.

Era un fost farmacist militar pensionat după lungi și chinuitori ani serviți la stat.

Purta un nume ciudat, care, rostit, evoca în mintea mea, — nu știu dece — o înșiruire de icoane streine zugrăvite în culori șterse, locuri cu dealuri aride și ochiuri albastre de mări îndepărtate. Numele mirosea a apă sărată și amintea nu știu ce porturi pustii în care se îngrămădeau nave vechi, cu lemnul putrezit, mâncat de carii, amintea stive de saci rupți, butoaie cu doagele plesnite din dughene întunecoase, cu mirosuri grele de untdelemn rânced, gaz, pește și lumânări.

La omul ăsta așa de mult se întipărise în gesturi, mișcări și în toată ființa sa ticurile profesionale și anumite apucături, încât privindu-l te făcea să simți deodată și milă și desgust. Toată chinina și sarea amară măsurată ani dearândul cu centigramul, în balanța farmaciei militare se răsbuna acum într'un fel ce lua înfățișări cu adevărat mișcătoare. Lucrând cu submultiplii gramului, măsurând cantități microscopice, farmacistul ajunsese să se obicinuiască într'atât cu micul infinit, încât pentru el chilogramul prezenta proporțiile unui chintal, pe când cinzecul îl vedea mai mare decât un hectolitru. Chiar băuturile la bodegă sau la restaurant când le cerea, foarte rar de altfel, pretindea să-i fie servite în păhăruțe mici, microscopice; unii credeau că el ar fi fost în stare să bea și bere în pahare de lichior. Ca să curme certurile cu bodegarii sfârșise în cele din urmă să ocolească localurile de consumație.

După ce își irosise peste douăzeci și cinci de ani în farmacia unui regiment de provincie, printre borcane și plămădeli, făcând hapuri pentru soldați, ieșise la pensie lăsând, însfârșit, altuia farmacia cu patul cazon, ascuns după un paravan.

Dintr'o anumită socoteală, omul ăsta își chinuise trupul dormind un sfert de secol pe un pat tare, acoperindu-se cu o pătură aspră de păr de cal, se lipsise de orice plăcere omenească, cu gândul, ca ieșit la pensie, să-și deschidă o farmacie, să-și zidească o casă și să se însoare. Voia să aibă, în sfârșit și el farmacia, casa și femeia lui. Să fie numai ale lui, să nu le mai împartă cu nimeni altul.

Se gândea că dormise douăzeci și cinci de ani chinuiți pe un pat care nu-i aparținuse, lucrase fără tragere de inimă într'un laborator care nu fusese al său; iar când anumite îndemnuri omenești, pe care nu le mai putea zăgăzui îl făceau să-și ia drumul spre casele cu înfățișare liniștită ziua, dar foarte zgomotoase noaptea, el gusta plăcerile amorului în brațele femeilor ce aparțineau și altora.

Deaceea, se vede că îndată ce ajunse în stăpânirea unei farmacii proprii, a unei case și a unei femei, ce erau *numai ale sale*, se deșteptă aprig în el simțul de atâția ani neîmplinit al proprietății.

Își închiriase în inima orașului un local în care își deschise mai târziu, farmacia. Luni de zile se târguise cu proprietarul imobilului, se certase cu el, se văicărise și în cele din urmă se învoi să plătească chiria cerută. Când scoase dela bancă prețul primei rate și depuse în mâinile proprietarului suma cuvenită, i se păru că e tâlhărit în mijlocul codrului. Îi venea să verse pentru fiecare monedă câte o lacrimă; iar când isprăvi de numărat, tot sângele i se scursese din obraz.

Împătură cu mâinile tremurânde dovada de primire și se îndreptă cu pași grăbiți spre prăvălia închiriată. Acum i se păru că localul e prea mic, zidurile prea subțiri și murdare, că nu făcea prețul pe care îl plătise. Cu un cuvânt, se credea înșelat.

Peste câteva zile își deschise farmacia, iar după câteva săptămâni își cumpără în partea cea mai pitorească a orașului, un loc de casă.

Suferințele îndurate până la întocmirea actului de proprietate, le întrecură pe cele încercate în cursul închirierii farmaciei.

Mai întâiu i se păru că numărul metrilor patrați trecuți pe planul locului nu corespundeau cu suprafața lui adevărată. Făcea socoteli peste socoteli, înmulțind când baza cu înălțimea, când înălțimea cu baza, doar va afla vre-o greșală. Câteva zile se chinui cu socotelile până când, într'o noapte întunecoasă, înarmat cu un metru, se furișă pe loc și începu să măsoare, târându-se pe burtă, prin bălării, lățimea și lungimea locului. In timpul ăsta, un câne pripășit pe acolo începu să-l latre, așa că fu nevoit s'o ia la fugă ca un hoț.

Acasă, dupăce își șterse cu grijă oarecari necurățenii de pe haine căci se murdărise rău umblând pe brânci, se murdărise mai cu osebire pe piept, mai făcu odată socoteala și se culcă. In noaptea aceia se hotărî să cumpere locul.

Dupăce primi actul de proprietate se duse întins din nou să-și vadă locul. De data asta ziua și înarmat cu un baston. Cânele care îl fugărise în noaptea cu pricina, era acolo și dormea încolăcit. Noul stăpân al locului se repezi la el și-i arse cu bastonul câteva lovituri îndesate de-l făcu să fugă schelălăind.

Pentrucă lui nu-i convenea împărțeala cu cânele.

A doua zi veni iar acolo. Când intră iar printre bălăriile înalte, descoperi iar animalul. Plecă furios fără să-l mai lovească și seara, pe furiș, iar se strecură pe proprietate și împrăștie ici și colo bucăți de carne otrăvită.

Avea un gând.

Două haimanale, aduse mai târziu să taie bălăriile, descoperiră într'un colț și hoitul cânelui. Astfel că locul rămase al unui singur proprietar.

●

Angajă un arhitect să-i facă planul casei. Voia ceva frumos, care să pară croit din belșug și să nu coste mult. Lămuri pe artist în fel și chip, doar îl va face să priceapă.

In timp ce se lucra la planuri el căuta o femee cu care să se însoare. O căuta cum ai căuta un om de serviciu sau un animal de soiu. Intreba grijuliu pe unul și pe altul, făgăduia vag, cerea fel de fel de referințe, dar, prevăzător, nu se lega cu nimic.

Mai repede decât crezuse își găsi și soție. Îi mergeau toate în plin și începuse să creadă că acum norocul s'a întors și de partea sa.

Ca înfățișare femeea se ținea destul de bine, deși trecuse prin viață divorțată de două ori. O prefera în locul uneia luată dela părinți, prea tânără și lipsită de experiență. Dornică de viață, aceea i-ar fi cerut să cheltuiască prea mult cu ea, ar fi voit să cunoască mai cu sete lumea, s'ar fi înstreinat de el și... cine știe ce-ar mai fi eșit.

Or, el voia o femee a lui și numai a lui.

Așadar se însură.

Dintru început se văzu silit să sufere o desamăgire în așteptările sale. Soția conducea o școală de menaj, avea leafă frumușică și, pe deasupra, și dreptul de a locui chiar în localul școalei. Dar tocmai aceasta fu la început prilej de nemulțumire pentru el.

O luptă se dete în sufletul său. Ar fi voit să locuiască în casa lui, clădită din banii strânși de el; să se bucure în voie de noua lui proprietate; căci el voia astfel să se răsbune bine de timpul trăit în farmacia regimentului, dormind pe patul de campanie.

In cele din urmă gândul la câștigul ce-l avea în caz că ar fi locuit în școală, putând să-și închirieze casa-i proprie, învinse. Se hotărî, deci, să-și ducă și lucrurile sale în apartamentul directoarei, la școala de menaj.

Se împăcă însă cu noua rânduială și curând începu să simtă că e și proprietarul casei și al școalei.

Tot timpul cât dură construcția casei el nu mai avu liniște. Își lăsa ajutorul la farmacie și fugea de câte zece ori pe zi la șantier. Se urca pe schele, controla lucrul zidarilor și al salahorilor, cerceta materialele să vadă dacă's de bună calitate, vorbea cu antreprenorul și-i cerea să grăbească cu lucrările.

Mai era apoi și un alt motiv care-l făcea să ia tot mai des drumul spre schelele sub care se ridicau treptat zidurile.

De câte ori urca scările șubrede muncitorii stropiți de var îl întâmpinau cu câte un *„să trăiți, domnule proprietar”*.

Era pentru el un nou titlu de glorie, cucerit după ce ani și ani jinduise să-l aibă.

Proprietar!

De câte ori se auzea numit astfel îl pătrundea un fior dulce de plăcere, care din șira spinării se revărsa ușor, ca o căldură dulceagă, în carnea-i uscată, în oase, în toată ființa. Inchidea ochii și îi era ca și când ar fi înghițit cine știe ce licoare îmbătătoare.

Dar clădirea casei îi da de foarte multe ori și prilej de'ntunecare. Căci, ori varul nu era întrebuințat cu destulă cumpătare de zidari, ori cărămizile i se aduceau sparte dela fabrică, ori salahorii erau surprinși stând la taifas pe schele, fumând sau glumind în orele de lucru.

Atunci, o, atunci proprietarul simțea cum se scurge din el tot sângele; fața pălea deodată, ochii i se holbau îngrozitor, pe când mânile costelive începeau să-i tremure. Câteva momente nu isbutea să îngâie nici un cuvânt, apoi isbucnea răgușit în înjurături repetate des cu vocea strânsă, șuerată printre buzele livide. In astfel de momente era cu totul schimbat; oasele feții păreau că se ascut, pielea se întindea pe ele să se rupă, iar pe albul ochilor holbați se țesea deodată un păienjeniș de fire roșii, subțiri. Nu mai cunoștea nici prietenii și nici chiar pe cei mai apropiați ai familiei.

După o astfel de întâmplare, lucrătorii prinși erau concediați fără nici o vorbă, iar indignarea proprietarului era așa de mare, încât le reținea o sumă bunicică din ceeace li se cuvenea pentru zilele muncite.

Când casa fu, în sfârșit, gata, i se păru că e un om nou născut.

Si nu știa că de abia de-aci încolo aveau să înceapă adevăratele lui suferințe.

●

Intâi că depășise în cheltueli suma prevăzută, astfel că se văzu nevoit să se mai împrumute ici și colo. Semnă o sumedenie de polițe, chitanțe și trate. I se sorociră câteva termene de plată ce i se înțepeniră ca niște piroane în creer. Ori unde se'ntorcea, oriunde se'nvârtea, se isbea de scadențele polițelor iscălite; noaptea, în somn, se vânzolea, se frământa

Odată într'o noapte se sculă îngrozit, plin de sudoare și cu ochii holbați.

După ce bău un gât de apă, se mai liniști și lămuri nevestei că visase ceva groaznic.

●

Se făcea că sta în fața casei de curând isprăvită, privind-o cu mândrie. Pereții sclipeau în lumina dimineții și el îi mângâia și-i pipăia cu voluptatea unui îndrăgostit ce-și strânge la piept iubita. In jurul său se aflau meșterii cari conduseseră lucrările casei, iar mai departe, trântite la pământ, cadavrele lucrătorilor și ale salahorilor sfârșiți de muncă. El făcu un semn cu mâna și îndată niște căngi de fier îl traseră afară din curte, lăsând locul liber. Meșterii și furnizorii se plecară până la pământ și-l poftiră să intre să-și vadă casa etaj cu etaj, odae cu odae. Urcă scările una după alta. Cercetă pereții, dușumelele, ușile, toate, bucată cu bucată, tremurând la gândul că ar fi putut fi înșelat.

Proprietarul nu părea tocmai mulțumit. Ar fi vrut să-i prindă pe meșteri că l-au înșelat, că l-au furat, ca să le poată plăti mai puțin decât se învoise. Nu le putu găsi nici o vină și tocmai de aceea era pornit împotriva lor. Se întoarse spre ei dar aceștia scoaseră din buzunare contractele încheiate înainte de începerea lucrărilor, se repeziră la el și i le îndesară pe gât. Apoi începură să râdă în hohote năprasnice ca niște draci. El înghiți ghemotoacele de hârtie aspră și vru să se repeadă spre ei, dar se pomeni singur fugind din odae în odae. Hohotele de râs se sparseră de pereții reci. Proprietarul coborî în fugă scările, mai mult sburând peste trepte. Dar în fața ușii, la intrarea cea mare, îl aștepta un câne mare, un dulău fioros, care mârâia la el amenințător. Recunoscu câinele otrăvit cu câteva săptămâni în urmă. Fără să mai stea la gânduri se repezi și puse mâna pe un drug de fier. Eși afară năpustindu-se asupra animalului, ridică drugul cu un ciot de mână: bucata de fier se rupse ca un lemn putred.

Câinele începu să râdă cu hohote omenești, ridicându-și în sus coada stufoasă. Îngrozit proprietarul sta în fața animalului care dintr'o dată începu să-și schimbe înfățișarea. Curând cânele se schimbă într'un șarpe monstruos care se încolăci dintr'o dată de mai multe ori în jurul casei. Pe trunchiul lucios crescură îndată câteva capete noui cari începură toate să roadă harnice pereții. In zidul alb dinții puternici lăsau urme roșii. Mușcăturile ajungeau până la cărămizi și colții rodeau cu spor. In timp ce hidra subția pereții, în burta proprietarului îngrozit contractele înghițite provocau o adevărată răscoală. Durerile din pântece abia le mai putea îndura pe când ochii holbați priveau cu groază cum casa începuse să se clatine. Ar fi voit să se repeadă să desfacă șarpele încolăcit, să sprijine pereții devastați, să proptească temeliile șubrezite. Durerile care-i hăcuiau măruntaele îl pironiseră însă pe loc, iar picioarele de plumb nu le mai putea mișca. Vedea cu ochii cum o să i se nărue munca unui sfert de veac. Voi să țipe, să strige după ajutor, dar din gâtlejul încleștat nu eși nimic.

Deodată, cu un sgomot năpraznic, trosnind din toate încheeturile, casa se prăbuși acoperind sub dărâmături pe proprietar. Acesta se svârcoli un timp ca o svârlugă și cu un țipăt de groază, se deșteptă.

Numai dupăce înghiți pe nerăsuflate un pahar de apă își veni în fire.

●

Astfel de vise avusese în tot timpul lucrărilor de construcție. Când — în sfârșit — casa fu gata, spăimântătoarelor închipuiri le luară locul, nici dar nesuferite necazuri adevărate.

Trebui să plătească taxe peste taxe; taxe pe fațadă, taxe de construcție și câte și mai câte... I se părea că toată lumea a făcut împotriva sa o coaliție ca să-l împiedece, să-i ia cât mai mult din ceeace agonisise cu atâta trudă în decursul anilor. Se înfuria când vedea că însuși Statul, dela care el aștepta un ajutor, era în fruntea acestei coaliții, cerându-i sub forme felurite nenumărate sume de bani. Se credea jefuit de un drept al său și fiecare chitanță iscălită părea pecetluită cu sângele său, fiecare sumă plătită părea ruptă din carnea sa.

Se mângâie numai cu gândul că odată închiriată casa, va începe să-și scoată cheltuielile. Avea trei apartamente pentru care socotea să încaseze o chirie cât mai mare. O noapte și-o petrecuse până spre ziuă socotind ce anume preț să ceară drept chirie. Făcea cu un creion chimic, udat ușor pe vârful limbei, fel de fel de operații matematice. Socotea totalul sumelor încasate cu ochii strălucitori de nădejdi, scădea plata impozitelor și a diferitelor taxe ce urma să le plătească, oftând cu amărăciune și regret. O lua apoi de-a capo, îndrepta sume, rotunjea cifre, asuda și-și crispa fața ca sub povara unor grele suferinți. Dimineața îl apuca tot la masa de scris pe care înșiruise nenumărate coale de hârtie înflorite cu fel de fel de socoteli. Era alb la față, iar limba și buzele-i livide și le împodobise cu arabescuri violete desenate de miezul violet al creionului. In tot părea un cadavru stors de suferință.

●

Insfârșit, începu să caute chiriași pentru casă. Nu-i era ușor să-i aleagă. Unul avea prea mulți copii cari i-ar fi putut strica dușumelele, găuri curtea sau sparge geamurile. Altul părea el însuși un om nepăsător, lipsit de respectul proprietății, care i-ar fi murdărit casa, ar fi lăsat robinetele deschise și lumina aprinsă fără rost. După alte zile de frământare, după alte nopți nedormite, cu ajutorul cunoștințelor, izbuti să-și găsească chiriași potriviți. Jos se mutară birourile unui oficiu public. Era mulțumit că va încasa chiria dela Stat, cumpănindu-și astfel cu o mică satisfacție necazurile pe cari i le pricinuise și lui statul. Etajul I îl închiriase un tânăr ofițer de curând căsătorit, un menaj lipsit de copii, care părea să ducă o viață modestă, potolită. In sfârșit cel de-al doilea etaj fusese închiriat unui pensionar a cărui familie se alcătuia din el, bătrâna sa soție și o servitoare.

●

De când îi lumea, un proprietar n'a fost mulțumit cu chiriașii. Cu toate acestea, proprietarul nostru începuse să creadă că tocmai cu el se întâmplă lucrurile altfel de cum s'ar fi putut întâmpla. Era deci mulțumit, cu atât mai mult, cu cât cei trei chiriași reprezentau o chirie sigură pe care avea s'o primească la timp.

Urmarea a fost însă împotriva prevederilor sale. Astfel, funcționarii birourilor de jos, oameni lipsiți de rânduială în tot ce făceau, nu prea se arătau cu milă de casă. Trânteau ușile, lăsau să se izbească ferestrele sau uitau deschise robinetele, că apa picura în voe, pricinuind pagube însemnate. Ordonanța ofițerului dela întâiul etaj, tropăia pe scări ca un cal, se freca de ziduri de le lua vopseaua și, culmea nesimțirii, spărgea lemnele cu un topor greu chiar pe podelele bucătăriei. Când văzu toate acestea, proprietarul simți că leșină. Își ținu însă cât putu mai bine firea și luă hotărîrea de a curma dela început răul. Stărui hotărît la șeful birourilor, rugându-l să-și disciplineze funcționarii; și atrase în mod serios luarea aminte ofițerului, asupra purtării de neîngăduit a ordonanței. Dar toată strădania sa de a impune ordinea în însăși casa sa, rămase fără urmări. Atât funcționarii, cât și ordonanțele schimbate pe rând de ofițer, continuară să nu ție seamă de dorințele proprietarului casei în care se adăposteau.

In asemenea împrejurări liniștea după care acesta jinduise putea fi de atâta amar de vreme socotită o închipuire. După un scurt răstimp de bucurie, se văzu iarăși năpădit de griji și gânduri negre. Își lăsa farmacia ca să fugă la proprietate, să se strecoare furișându-se pe scările dosnice, să se ascundă în colțurile întunecoase ale coridoarelor și de-acolo să-i urmărească pe toți.

Ciudat! Omul acesta care o viață întreagă fusese cunoscut că are o fire potolită, așezată, că e cumpănit în vorbă în toate împrejurările, se schimbase acum cu totul. Cum simțea pe cineva pe scară îl urmărea încet, pas cu pas. Dacă din întâmplare cel urmărit călca mai apăsat pe trepte sau se rezema prea tare de balustrada scării, proprietarul începea să urle și să țipe ca apucat de o adevărată furie. Nu îngăduia nimănui să-i tocească scările, să-i murdărească pereții, să-i șubrezească balustrada sau să-i trântească ușile. Cerceta pe neașteptate toate apartamentele, pătrunzând prin bucătării, prin băi și chiar prin alte colțuri mai dosnice, cu gândul de a surprinde pe chiriași risipindu-i apa.

Strângea robinetele și nu lăsa să picure nici un strop. Ajunsese să nu se gândească decât la robinete și la lămpile electrice, pe care, când unii când alții, le uitau aprinse ziua mare, risipind fără nici un rost lumina ce costa bani grei. Risipa apei ajunsese în cele din urmă să-i chinuiască necurmat mintea.

Uneori când se afla în farmacie, cântărind, amestecând și frecând leacurile scrise în rețete, gândul îi rătăcea cercetător tot împrejurul casei sale. Deșertând încet conținutul sticluțelor sau al borcanelor, el auzea cum robinetele deschise îi picurau în creer boabe cristaline de apă. Risipa fără milă a apei plătită strop cu strop de el îi sleia sângele în vine, îl făcea să tremure ca apucat de friguri.

Odată porni întins din farmacie și intră ca o furtună în odaia de bae a apartamentului din primul etaj. Robinetul cel mare își picura una după alta picăturile în cada albă ca laptele. Proprietarul scoase tremurând de enervare ceasornicul și timp de un minut, numără picăturile ce înmugureau ca boabele de rouă în turturul nichelat. Cu ochii pironiți pe cadranul mic, el numără optzeci și cinci de picături, care-i prelinseră pe șira spinării tot atâția fiori reci. Plecă împleticindu-se pe scări ca un om bolnav. Optzeci și cinci de picături într'un singur minut... Optzeci și cinci de picături într'un minut, dela un singur robinet...

Se pomeni vorbind singur pe stradă. Gândurile îi hăuiau în creer. O vreme se pierdu în socoteli și sub țeasta înfierbântată, cifrele se învârteau într'un dans nebun; se înmulțeau la nesfârșit, creșteau înălțându-se ca închipuirile unui vis îngrozitor. Intr'o oră se scurg din robinet peste cinci mii de picături; iar numărul lor se urcă la peste o sută douăzeci de mii în răstimp de o zi și o noapte. Când înmulți cifra cu treizeci și află că într'o lună picură dintr'un singur robinet peste trei milioane de picături de apă, simți cum pământul se învârtește cu el; iar când se gândi că are în toată casa peste douăzeci de robinete, proprietarul încercă o senzație apropiată de aceea a morții.

In noaptea de chinuri îngrozitoare, în prada viselor nebune, el văzu numai torente de apă ce țâșneau pretutindeni, inundându-i casa, inundând orașul; șivoaie năvalnice se năpusteau spre el în hohotele de râs ale chiriașilor, cari priveau la el cum se îneacă, fără să-i sară unul într'ajutor.

Dimineața se sculă istovit, stors, cu ochii înfundați în orbite. După ce se îmbrăcă repede porni spre casă, hotărît ca acum să vorbească cu chiriașii cu care nu mai vorbise niciodată.

Din capul străzii își zări casa și încercă un sentiment de milă și groază privind-o. Pe ferestrele deschise atârnau afară plapumi și velințe colorate. Lui i se păru că-și vede proprietatea strânsă puternic în inelele șarpelui uriaș ce-i apăruse cu mult înainte în vis, că din gurile căscate ale ferestrelor țâșnesc țipete de groază, pe când limbile lungi și roșii se sbat neputincioase încolo și încoace.

Duse o mână la frunte, ca pentru a alunga parcă o vedenie și intră repede pe ușa mare.

Urcând scara treaptă cu treaptă, își rumega în gând cuvintele pe care avea să le rostească cu hotărîre în fața chiriașilor. Dar deodată urechea îi fu isbită de o muzică drăcească venită de sus, din apartamentul pensionarului. Cineva cobora scara tropăind îngrozitor, cântând cu vocea ridicată. Crezu că visează. Se opri locului și ciuli urechea. Nu se înșelase, sgomotul când creștea năvalnic, când se potolea, ca să reînceapă și mai tumultos. Picioarele deșuchiate băteau fără milă treptele, pe când vocea vijelioasă încerca pe toate tonurile frânturi de cântece răsboinice și strigăte sălbatice cu reflexe de metal. Părea că un detașament de cavaleriști coboară pe scări în goana cailor, în sunetul de alarmă al goarnelor. Proprietarul grăbi pasul, deși simțea cum îi tremură genunchii. După un timp sgomotul încetă, apoi pe balustrada scării i se înfățișă ochilor holbați o făptură ciudată, plină de viață și de prospețime. Un țânc de câțiva ani, cu ochii albaștri, ca cerul, mari, deștepți și iscoditori, cu o coamă de păr roșu de foc, îmbrăcat într'un costum alb, sta călare pe balustrada de lemn, privind cu interes arătarea gârbovită care urca scările cu pași șovăelnici. Un timp copilul cu obrajii roz, cu năsucul obrasnic și gura cât o cireașe își încrucișă privirile senine cu cele ale bătrânului mohorît. In nările-i proaspete bucățica de om simți un miros ciudat de mucegai, iar pe fața crispată dinaintea sa el descoperi câteva pete verzi de cocleală. Un timp numai. Căci deodată viața ce pâlpâia în țâncul dolofan țâșni cu un țipăt lung, strepezit, isbindu-se de pereți și de geamuri. Proprietarului i se păru că cineva i-a înfipt un pumnal în creer. Și înainte ca el să se poată desmetici, copilul se lăsă să alunece în jos pe balustradă și vijelios, îi trecu pe sub nas. Bătrânul rămase prostit, privind pletele arămii ce-i fâlfâiau prin față într'o pălălae de foc. Năucit de neașteptata întâlnire nu știu ce să creadă și o vreme rămase fără vlagă, răzimat de zid.

Privirile albastre îl săgetaseră în suflet. Proprietarul se văzu ca în preajma unei mari primejdii. Intocmai animalelor cari cu simțurile lor prevăd cu mult timp înainte ivirea unui dușman, omul simți instinctiv că între el și potca de copil avea să se dea o luptă crâncenă. El oftă adânc.

Dar nu se lăsă învins. Sub îndemnul unei noui hotărîri începu să urce una câte una treptele de piatră. De-abia acum, însă, îi fu dat să-și dea seama de grozăvia ce îl aștepta. Pe scară începând dela etajul întâiu, pereții erau toți împodobiți cu desene fantastice eșite de sub mâna meșteră a copilului. Pe albul luminos creioanele colorate închipuiseră oameni, flori, animale și tot felul de făpturi apocaliptice. Pete mari de roș vesel țipau alături de dungi lungi verzi, galbene și albastre. Ba, cu un cuiu, sau poate cu un cuțitaș pe alocuri, mâna meșteră săpase adânc fel de fel de figuri geometrice, flori, case și copaci. Proprietarul crezu un timp că visează. Pipăi cu mâinile tremurânde pereții cioplițí și mânjiți de vopsea cum ar fi pipăit niște răni. Apoi, când mânia nu mai încăpu în el, svâcni cu pași mari sus, spre apartamentul bătrânului pensionar.

Intr'o gâlgâială de revoltă își spuse tot necazul.

Când eși cei doi bătrâni îl conduseră cu zâmbete de milă și bunăvoință. Bucuroși că aveau acum la ei pe nepotul lor, oamenii nu înțelegeau toată durerea celui care le ceruse cu glasul tremurând să ție copilul în casă sub supraveghere și să nu-l mai lase să-i „pustiască” proprietatea. Il urmăriră cu privirile cum cobora pe trepte ca un om bolnav, învins, copleșit sub povara unor suferințe pe cari ei nu le înțelegeau.

Când copilul se întoarse acasă se mulțumiră să-l mustre cu blândețe și sfârșiră prin a-l copleși cu sărutări. Scuturându-și pletele bogate, țâncul abia putu scăpa din brațele lor. Și în mintea băiatului abia acum începu să se încrusteze chipul chinuit și privirea dușmănoasă a proprietarului.

Il revăzu în gând așa cum îl întâlnise pe scară străfulgerându-l dușmănos cu ochii ieșiți din orbite. Ințelese că omul acesta îl urăște, că se amestecă fără rost în treburile lui, cerând bătrânilor să-l ție cât mai de scurt. Simți în inimioara sa toate săgețile de vrășmășie ale celuilalt. Desigur, pe viitor, cât va sta la bunici, va căuta să-l ocolească pe bătrânul morăcănos cu ochii eșiți din cap. Pe deoparte gândea astfel, dar o pornire ciudată îl îndemna să-l cerceteze parcă pe omul cel fioros. Copilul l-ar fi vrut închis într'o cușcă de fier, cu gratii groase, încuiat cu un lacăt mare iar el să-l privească deaproape, așa cum privise odată la un bâlciu o hienă desgustătoare, care îl înfricoșa și-l atrăgea în acelaș timp.

●

Odată, numai, dupăce trecuse preț cam de-o săptămână, pe când copilul cu plete roșcovane se juca prin curte se văzu din nou în fața proprietarului. Intâlnirea a fost cu totul neașteptată. Țâncul rămase pironit lângă grămăjoara de pietriș cu care își făcea de lucru; apoi, temător, cu grije, privindu-și protivnicul drept în ochi, se sculă și la început încet, iar apoi cu pași din ce în ce mai iuți, îl ocoli, eșind pe poartă, pe când acela îl urmărea, cu capul întors, săgetându-l crunt pe sub sprâncene.

Așadar răsboiul se hotărîse între cei doi vrăjmași. Și pe când proprietarul urca îngrijat scările, temându-se să nu descopere altă ispravă, copilul, sărind într'un picior, se amestecă în ceata nebunatecă a tovarășilor de joc din fața porții.

●

Era o dupăamiază de tot călduroasă și năbușitoare. Poate din pricina asta proprietarul nu-și putuse încropi obicinuitul somn de după masă. Sau poate din pricina unui gând ce începuse să-și țească păenjenișul de mătase în mintea sa. Destul că se întoarse multă vreme când pe o parte, când pe alta, lac de nădușeală. Când i se făcu lehamite să se tot svârcolească alături de soția care sforăia ușor cu capul sub brațul alb și plin, proprietarul își aruncă pe el haina de doc alb și, ușor, se prelinse în sălița, iar de-aci, afară, în curte și apoi în strada pustie.

Văsduhul fierbinte apasă cu o mână nevăzută pământul care dogorește ca o plită mușcată de flacări. In fundul curții un câine slab, cu limba atârnând ca o curea roșie afară din gura deschisă, își târăște lenea împleticindu-se pe sub copacii firavi. Când îl zărește pe proprietar se strecoară, însă, repede pe sub gard și dispare în curtea vecină.

Incet, ca desfăcut din încheeturile mădularelor, omul coboară cele câteva trepte de piatră. Zăduful aduce miros de funingine. Deodată undeva a țipat strepezit o goarnă. Și numaidecât după aceea a urmat o dupăială de roți grele repezite pe caldarâmul de piatră al unei străzi din vecinătate. Un sunet de clopot se apropie repede și tot așa se depărtează cine știe unde, trezind pentru câteva clipe din toropeală ulițele pustii. Gonesc vijelios pompierii orașului acolo de unde se ridică trâmba neagră a clăbucilor de fum. Arde numai o șiră de pae în curtea unui han, dar vremea călduroasă poate ușura întinderea flăcărilor și pompierii vor să-și facă la timp datoria, ca să înlăture primejdia.

Pe urma lor o hărmalie de glasuri tinere se ridică din colțul străzii; altă zarvă se înfiripă în partea dimpotrivă. Cetele haiducești de copii neastâmpărați sunt nedumerite și aleargă de colo-colo fără rost.

Un glas a strigat răspicat: foc. Răspund alte glasuri și ochii toți se ridică spre trâmba neagră depe cer. Proprietarul privește și el. Și deodată săgetarea unui gând i se înfige în creer. Adânc, tot mai adânc. O fâlfâire caldă de aripă nevăzută îl isbește peste cap. Dar n'are timp să-și sfârșească gândul. O altă ceată de gălăgioși țâșnește din colțul străzii. Copiii vin țipând cât îi ia gura, înveseliți de întâmplare.

Foc! Foc măi, e foc mare! Și trec navală pe lângă el. Iată și pletele roșii ale dușmanului său. Fâlfâesc ca o vâlvătaie aprinsă, ca însuși focul spre care fug acum copiii desmățați.

Copilul a vrut să treacă și el repede, în urma celorlalți tovarăși de joacă. Dar când în poarta școalei l-a zărit pe proprietar, a rărit pasul, l-a încetinit și s'a oprit. O clipă l-a privit nedumerit, dar apoi, s'a semețit și și-a băgat în buzunare mânile murdare cu pumnii strânși.

— „Arde? Ce arde? Unde arde?” — a întrebat cu vocea răgușită omul.

Și, iată, acum a străfulgerat în căpșorul blond gândul. A lucit deodată, firesc, fără nici o precugetare vinovată. Poate copilul a crezut și el ce spune, cum cred copiii la o anume vârstă, sau poate nici el nu știe dece a răspuns așa cum a răspuns.

— „Arde casa dumitale”. Și a sbughit-o în urma cetei sgomotoase.

Proprietarul a vrut să răspundă ceva, a descleștat fălcile, dar n'a putut îngăima nici o vorbă. S'a moleșit deodată ca o cârpă, că n'a mai avut nici puterea să mai privească încă odată clăbucii groși depe cer. Un gând l-a împins spre casa lui pe care o vedea mistuită de flacări, dar alt gând a tras de el, l-a smucit spre odaia din care coborîse cu câteva clipe mai înainte. S'a 'ntors împleticindu-se, a înseilat câțiva pași lăbărțați, până la scară și când a dat să urce s'a răsucit în loc și s'a prăvălit cu fața în jos. Tot atunci s'a slobozit de undeva de sus un trăsnet năpraznic.

Și dintr'odată au început să se deslănțuiască din înalt șuvoae de apă, ca dintr'o cascadă nevăzută.

Proprietarul nu mai auzea, nu mai vedea nimic....

M. Iorda

*) Din volumul „Funeralii naționale”.

România-Ungaria

Fragment din romanul „Arca lui Noe”

Incă înainte de-a începe campionatul de tennis al juniorilor, marginile terenului de tenis dela Borsec erau acoperite de lume deîndată împărţită în două tabere: români şi unguri. O atmosferă de match internaţional, în mic, fireşte, dar tot atât de intensă.

Erau înscrişi zece juniori. Jocul era anunţat la trei. Loţi Zoltay apăru odată cu Bob, urmaţi fiecare de clanul respectiv. Loţi Zoltay era îmbrăcat în alb până la centură, cu pantaloni scurţi şi şosete răsfrânte, dela centură în sus arborând culoarea verde: şi cămaşa, şi cascheta şi hăinuţa cu buzunare aplicate. Avea două rachete. Era palid şi contractat, cu ochii violenţi şi o vibraţie nerăbdătoare în degete.

Bob era îmbrăcat tot în alb până la centură, de-acolo arborând o cămaşă roşie de lână, cu mâneci scurte. Capul descoperit. Subt braţ, patru rachete „Maxply”. Yolanda îi aducea pullover-ul şi fularul. Pat purta un şervet dela pensiune. Regia acestei apariţii aparţinea Ameliţei care era tot atât de crispată caşi Loţi Zoltay. Şi Manţi era prezentă, dar tot dela distanţă, într'un grup de unguri, cu ochii şi inima la Bob, adversarul neamului ei. Inima ei bătea roşie pentru culoarea românului, în timp ce urechile ei ascultau şi înţelegeau limba celor care îl încurajau pe Loţi Zoltay.

Cum apariţia protagoniştilor fu aproape simultană, aplauzele izbucniră odată, numai orientarea privirilor categorisind antinomic aplauzele unanime de care beneficiau aparent ambii adversari.

Bob zâmbea, numai obraji şi dinţi, dând o impresie de copilărie alarmantă pentru cei care observau concentrarea şi îndârjirea lui Loţi Zoltay.

Cel dintâi intră pe teren Loţi Zoltay. Izbucni. Adversarul lui era o păpălugă repetentă, depăşind cu un an limita de vârstă impusă concurenţilor. Gogu Ionescu dela Piteşti, avea şaptesprezece ani; dar ambiţia lui, combinată cu a părinţilor prezenţi, rectificase acest mic inconvenient.

— Nu te lăsa, Gogule. Dă-l tava pe Ianoş, — îl ambiţionă un coleg piteştean cu glas piţigăiat.

Gogu Ionescu mulţumi, făcând cu ochiul spre galeria liceenilor români.

Loţi Zoltay privi galeria acestui îndemn, palid; apoi îl măsură pe Gogu Ionescu; respiră adânc, şi ridicându-se în vârful picioarelor, zvârli mingea sus, şi de sus, cu o destindere de tigru, o lovi, scuipând parcă în adversar.

Gogu Ionescu fu victima perfectă a „hunului”.

Din zece înscrişi, cinci se retraseră: edificaţi.

Bob intră pe teren, aclamat. Racheta părea prea mare pentru acest Statu-Palmă al sănătăţii rotunde. Deveni dintr'odată simpatic tuturora. Aplauzele curgeau.

— Bravo, Bob.

Mulţimea îl tutuia, însuşindu-şi-l.

Clanul românesc aştepta ca Bob să reediteze asupra adversarului său — un mic gălăţean — masacrul lui Gogu Ionescu de către Loţi Zoltay. Bob însă desamăgi speranţele tuturor celor care-l doreau erou.

Ameliţa nu avea astâmpăr. Se plimba agitată pocnind din degete. Bob avea trac: i-l atribuia pe-al ei, care era intens. Bob era supraantrenat. Bob juca moale. Bob nu-şi găsea cadenţa. Bob părea plictisit.

Loţi Zoltay îl privea zâmbind, cu capul răsturnat pe spate, picior peste picior.

Victoria lui Bob fu plată, la limită, fără de brio. Dar zâmbetul şi bonomia lui provocară totuşi aplauzele nejustificate de mediocritatea performanţei.

— Bob drăguţule, odihneşte-te. Nu te gândi la nimic. Simt că-ţi regăseşti cadenţa, — îl încurajă Ameliţa, bătându-i obrajii cu mâni reci care spuneau contrarul.

Mihăiţă, palid, îşi muşca buzele. Devenise adversarul sportului. I se părea o barbarie să supui pe un copil ca Bob la o astfel de tortură. Pentru el, mulţimea devenise o mare mască a rânjetului crud. Nicio plăcere. O senzaţie de istovitoare gâtuire a inimii. Regreta că-l încurajase pe Bob, devenind astfel complicele celorlalti. Şi c'un fel de febră începea să pregătească argumente care să-l convingă pe Bob de absurditatea unor astfel de ambiţii care alterau plăcerea jocului copilăresc, îmbătrânind-o.

Yolanda însă se aplecă la urechea lui Bob, astfel vorbindu-i:

— Căpitane, vulpea...

Dar căpitanul, punând un deget pe gura sa o oprii.

— Sst, jună copilă, gura înţelepciunii tale să fie mută ca mormântul.

Yolanda zâmbi fericită.

◐

Loţi Zoltay apăru în faţa lui Bob cu o rachetă oarecum însângerată de victorii, glorios încă înainte de-a începe lupta. Clanul maghiar îl aclamă prelung. Uralele româneşti se îndârjiră devenind agresive. Fileul era o graniţă; rachetele, armele unui antagonism.

Şi munţii erau parcă solemni de toate amintirile tragicului odinioară; munţii, Carpaţii Ardealului, spinarea trecutului. In valea lor, nu pe iarbă verde ca haiducii baladelor, dar pe un teren alb, Ungaria şi România erau faţă în faţă ca întotdeauna.

Loţi Zoltay aştepta palid, cu ochi negri, cu fruntea plecată pe o privire de pândă.

Dar Bob, în această atmosferă, sări sprinten peste fileu, şi ducându-se până în faţa lui Loţi Zoltay, îi strânse mâna, înclinându-se ceremonios.

Şi ungurii şi românii aplaudară.

Jocul începu.

Loţi Zoltay era un pachet de trăsnete.

Ameliţa, un pachet de nervi.

Bob, — Bob. Un Bob defensiv. Pierdu trei „game”-uri consecutive. Părea prea lent, prea static, oarecum prea leneş, alături de viteza deslănţuită a lui Loţi Zoltay.

— Hai, Bob, — răsună spart glasul Ameliţei. Tempo, Bob.

— Tempo, Bob. Haide, Bob, haide Bob, — începură cadenţat glasuri dela O. N. E. F.

Clanul unguresc aplauda obiectiv şi politicos o ripostă fericită de-a lui Bob. Dar astfel de riposte erau cam rare, şi parcă datorite mai mult hazardului decât meritului.

Intâiul set nu însemnă altăceva decât parada fulgurantă a lui Loţi Zoltay, şi defensiva calmă, dar resemnată, a lui Bob.

— Loţi Zoltay conduce cu cinci la zero în primul set contra lui Bob Rafael, — anunţă arbitrul, rostind sentinţa de moarte a entuziasmului românesc.

Totul părea complice cu ungurul: soarele care cădea în ochii lui Bob; fileul care intercepta numai mingile lui Bob; liniile din fund care se lăsau întrecute numai de mingile lui Bob.

De jur în jur, şi pe toţi munţii verdele brazilor părea culoarea victoriei ungurului asupra românului.

Mai mult decât evidenţa unei înfrângeri, Bob însemna o desamăgire. Jocul lui era corect, dar fără scânteie, aservit ungurului care-l ducea unde şi cum vroia, din colţ în colţ, din distanţă în distanţă, cu mingi nervoase al căror zig-zag neprevăzut dădea lui Bob un fel de încetineală zăpăcită de ţăran surprins de o cursă de automobile, cu biata lui căruţă... Loţi Zoltay încarna un alt voltaj, o altă viteză. Racheta lui era uliul; a lui Bob, vrabia. Lupta părea inegală, deci inutilă. Treptat, Bob se situa subt semnul compătimirii. Dacă adversarul lui n'ar fi fost ungur, desigur că ironiile, zeflemelele şi sarcasmele ar fi plouat asupra lui. Dar galeria ungurească jubila mut, iar cea românească, patriotic solidară cu nevrednicul ei campion, îl cruţa totuşi, acoperindu-l mărinimos.

Ameliţa părăsi marginea terenului, fugind afară, în dosul mulţimii. Fiasco! Işi pierduse resortul combativităţii marginale. Işi simţea braţele moi, contaminată de pasivitatea lui Bob. Işi dădea seamă că nu poate lupta cu iremediabilul. Intre Loţi Zoltay şi Bob era distanţa unei clase sportive. Bob era acelaşi jucător, dar talentul, iuţeala şi imprevizibilul mingilor lui Loţi Zoltay îl decolorau, răsturnându-l din şea.

Manţi nu ştia decât rudimentar regulele jocului de tenis. Dar înţelegea din vorbele şi mai ales din şoaptele compatrioţilor ei,

IONEL TEODOREANU

între care era, că stăpânul ei e bătut. Manţi pierdea alături de Bob, deşi câştiga un ungur dintre ungurii ei.

Setul al doilea începu într'o atmosferă de înmormântare — cum se spune — în tabăra românească. Tot defensiv, Bob riposta. Loţi ataca. Toată fiinţa lui trufaş palidă, exprima certitudinea victoriei, cruzimea ei superbă, şi graba de-a termina cât mai repede. Racheta lui Loţi spunea ritos: „Hai-hai. N'am timp. Mă grăbesc. Să isprăvim”.

Dar iată că Bob nu se supunea poruncii. El avea timp. Nu se grăbea. Aştepta. Şi aştepta, împiedicându-l pe Loţi să treacă, întocmai ca o căruţă care tae drumul unui automobil duduitor de viteză comprimată.

Loţi servi o minge-tun — termen consacrat pentru serviciu! lui Tilden —; Bob ripostă. Mirat de acest accident, Loţi lovi decisiv, punând punct. Racheta lui Bob transformă punctul în virgulă, ripostând. Fălcile lui Loţi zvâcniră. Schimbă direcţia mingii, păstrându-i viteza autoritară.

Altă virgulă. Bob nu se grăbea. Avea timp de pierdut. Lungea, plictisea, bătea apa în piuă, ţinea jocul în loc, — racheta lui mărginindu-se să găsească mereu adresa mingilor lui Loţi, trimeţându-i-le înapoi c'un fel de devotament iritant de muscă de cal, care nu se dă dusă.

Şi brusc, după un schimb de mingi lungi din fundul terenului, Bob, rupând subit cadenţa, trimise o minge scurtă: meschină, moale, fieşcăită ca un ou clocit, tocmai lângă fileu.

Loţi Zoltay renunţă s'o mai ia. Făcu o schimă din nas, apreciind parcă olfactic o astfel de minge. Il privi pe Bob cu dispreţ şi desgust, dar pierdu „game”-ul.

Bob zâmbea cu dinţii albi, din ce în ce mai albi, drept în ochii negri al lui Loţi Zoltay.

In „game”-ul următor, Bob fu de o meschinărie de femeie. Splendoarea epică a atacurilor lui Loţi Zoltay parcă intra în mlaştini moi, deprimante, mortuare. Loţi Zoltay nu mai avea în faţă un adversar, o forţă agresivă, un relief vital, — ci un fel de pâslă, de vată, de nămol, de aburi, de aţe de păianjen, de alge, de măşti cu cloroform: care însă aveau un zâmbet din ce în ce mai strălucitor, obsedant de strălucitor. In aşa măsură, încât Loţi începu să clipească nervos, având ticuri — lăsându-şi viziera pe ochi. Atât de alb însă era râsul acela, încât mingile păreau cenuşii, proectate în direcţia lui, caşicum ar fi îmbătrânit subit, cu tinereţa suptă de dinţii vampiri din faţă.

O coardă plesni: a rachetei lui Loţi, racheta ghinionului concretizat.

Bob aşteptă zâmbind. Loţi schimbă racheta.

Jocul reîncepu, deprimant. Cu toate că Bob câştiga bucurând formal clanul românesc, victoria lui era atât de meschină, încât nimeni nu mai avea curajul s'o omagieze cu glas tare. Altfel decât înfrângerea lui din primul set, victoria lui umilea românismul urmaşilor lui Mihai Viteazu. Parcă era obţinută de lipitori împotriva unui leu supt de o mlaştină.

In contrast cu meschinăria lui Bob — eficace dar urâtă, — nervozitatea lui Loţi devenea din ce în ce mai impetuoasă, trimeţând mingi superbe; dar dincolo mureau, aduse îndărăt peste fileu ca un cadavru de un val tulbure cu rechini.

— Urât joacă Bob. Nu-i şic, şopti Baby Rozeanu la urechea generalului.

Generalul Filimon făcu un gest evaziv, fără să răspundă „duduiţei”, căci niciodată nu exprima gândurile lui militare. Şi ceiace vedea îi amintea campania lui Napoleon în Rusia. Glorioasele armate, zeificate de victorii, învinse de omăt, pustiu, monotonie, marş lung fără obstacole; absorbite de vid, masticate de neant.

Ceiace-l surprindea însă pe generalul Filimon era contradicţia dintre această strategie a pasivităţii perfide, şi exuberanţa infantilă a fiinţei lui Bob, precum şi constatarea că sportul — văzuse până atunci în sport numai distracţia — trăia subt legile răsboiului, fiind şi el o mişcare a inteligenţii în primul rând.

Loţi opri jocul schimbând mingile. Deşi nu era reglementar, Bob nu se opuse. Zâmbea mereu, căutând ochii lui Loţi. Dar şi tinereţa mingilor proaspete se moşnegi după primul schimb. Tot ce pornea viteaz din racheta lui Loţi, se întorcea fad, plictisit, moale, deprimat şi deprimant din racheta lui Bob.

— Bob Rafael câştigă al doilea set cu 6-3. Nimeni nu conduce. Egalitate, anunţă, tare arbitrul.

Aplauzele şi aclamaţiile clanului românesc n'aveau decât sensul unei revanşe vindicative. Căci natura performanţei lui Bob, nu le chema, nici nu le justifica. Victoria lui Bob aducea şi un oftat.

Ameliţa reapăru lângă scaunul arbitrului, odată cu uralele, prinzându-l pe Bob tocmai în clipa când trecea pe lângă ea, schimbând terenul.

— Bob, bravo, bravo, bravo...

— Racheta dumneavoastră, doamnă!

Ameliţa îi trimise o sărutare. Intr'adevăr, în acest set, Bob jucase numai cu racheta Ameliţei, dar îşi însuşise, depăşind-o, şi psihologia acestei rachete.

Manţi era fericită că poate fi mâhnită în întristarea ungurilor ei. Manţi nu ştia ce-i complexitatea, nici n'avea cultul ei — ca Sandina Milescu, de pildă, — dar era complexă, la o răspântie pirandelliană a vieţii ei de unguroaică îndrăgostită de un românaş.

— Fui, fui, fui, — răsuna la ureche şoapta clanului unguresc.

Inconjurat de-ai lui, Loţi Zoltay şedea pe un scaun, odihnindu-se, cu o respiraţie repede, frământându-şi degetele.

Luminat din plin de înclinarea soarelui spre Apus, Bob surâdea căutând necontenit privirea lui Loţi.

◐

Setul al treilea începu într'o atmosferă nehotărîtă şi intrigată. Ca la teatru, după un act lipsit de acţiune, toţi sperau o accelerare compensativă. Eroul acestei acţiuni însă era, fireşte, Loţi. Căci Bob, deşi victorios în setul al doilea, nu personifica energia, ci somnul ei.

Adversarul lui Loţi de până atunci dispăru, în aceiaşi clipă apărând Bob: Căpitanul Yolandei, Bob dela liceu, Bob dela pensiunea Blăcher, un Bob însă şi mai incandescent de vitalitate, în faţa unui Loţi Zoltay incredul, uluit, rostogolit prin toate colţurile terenului, măturat, proectat, boxat din toate părţile, dominat de o viteză superioară şi de un optimism absolut ca globul roş al soarelui oferit homeric pe culmea munţilor.

Cei care şedeau pe scaune şi bănci, se ridicară, aşa cum sar dopurile de şampanie. Cei din picioare, se ridicară şi mai tare, înghesuindu-se unii în alţii, devenind un bloc compact care vibra. Fiecare om era un fulg de entuziasm în marile aripi ale mulţimii. Glasurile sunau mereu. Creştea o furtună cu grindini. Uralele nu mai conteneau.

— Haide, România, — zbieră un glas.

Şi absurd, un fior secular străpunse spinările celor adunaţi în valea Carpaţilor.

Bob avea o frumuseţă eroică. Cămaşa lui roşie îl dădea soarelui. Ochii îi străluceau, dilataţi şi imperativi. Fruntea îi devenise mai bombată. Picioarele erau numai elasticitate, numai salt. Mic, acoperea terenul, devenind vast ca o mulţime condensată într'un singur trup. Racheta lui era racheta certitudinei, torţa şi spada victoriei. Lucea în soarele roş cu toate coardele, metalizată, aproape incandescentă. Lovea mereu, din toate poziţiile, în toate direcţiile, sabrând, — mişcările lui fiind şarja unei cavalerii deslănţuite. Nu mai surâdea. Dinţii dispăruseră, lăsând o gură concentrată în dungă. Nici ochii nu râdeau. Lucirea lor era crudă.

Loţi Zoltay nu mai lupta, nu mai juca, nu se mai apăra. Fugea, cu racheta moale, ca un boxeur fără gardă cu capul între mănuşi. Avea o privire tristă de fiară rănită spre clanul unguresc care devenise mut: o muţenie fără compătimire, fără bunătate, încruntată, crudă, dispreţuitoare, izolând înfrângerea la campionul ei, desolidarizându-se de ea.

Din ce în ce, Loţi Zoltay redevenea copil. Un copil care-şi stăpâneşte încă plânsul. Dar în aceiaşi măsură, şi cu o cadenţă simetrică, Bob creştea în năpraznic, fără cruţare.

O minge cu dinţi de lup muşcă din genunchiul lui Loţi Zoltay care avu un gemăt copilăresc: „Ioi!”

— Nu te lăsa, Ianoş, — îi aruncă şi această piatră un glas din clanul românesc.

Victoria lui Bob venea în galop epopeic de car roman, prin aclamaţiile unei mulţimi delirante. Uralele deveneau urlet între munţi, atât de formidabil, încât tot Borsecul venea ca la incendiu, adăugând noi valuri mulţimii de acolo.

Până când brusc, cu un suspin al întregii fiinţe. Loţi Zoltay zvârli racheta, îşi acoperi ochii cu pumnii, şi fugi plângând cu hohote. Abandonase.

Bob fu înghiţit de braţele mulţimii.

Dispăru.

Reapăru.

Aparţinea mulţimii. Era cocarda entuziasmului ei.

Torţă a acestui incendiu, ardea mic în enormele ei flăcări.

◐

Deşteptat, Mihăiţă se scutură cu un fior de el însuşi. Participase şi el înecat, la delirul acestei cruzimi. Şi el dorise victoria lui Bob. Şi el fusese inimă şi pumn în lupta lui Bob. Şi el fusese zâmbet şi ochi neînduplecaţi în victoria lui Bob. Şi el fusese bici în flagelarea copilului ungur. Şi el luase parte, încorporat în bruta cu o mie de mâni şi capete, la asasinarea copilului ungur.

Şi el...

Era obosit şi trist. Istovit şi singur. Indoindu-se de tot şi de toate. Dorea să doarmă şi să uite. Era palid ca după o criză de friguri.

Se strecură prin mulţime, evitând să atingă oamenii acestei victorii. Dincolo de terenul de tenis, lângă trunchiul unui brad, Loţi Zoltay, trântit jos, plângea cu hohote.

Mihăiţă îl privi câtva timp, muşcându-şi buzele. Apoi se aplecă asupra lui, punându-i mâna pe frunte. Loţi Zoltay tresări, ridică ochii uzi de lacrimi, îl văzu, şi deodată, contractându-şi tot trupul scuturat de plâns lătră ca un câne turbat o vorbă maghiară.

Mihăiţă plecă mai departe, singur în Arca lui.

In urma lui, cu spinarea aplecată, venea Manţi. Stăpânul ei aparţinea mulţimii celor care vorbeau româneşte. Iar neamul ei mândru, plângea pe iarbă, lângă un brad verde ca Ungaria.

IONEL TEODOREANU

Vedere înapoi

Din miezul patimii n'am ştiut să mă'nfrupt
Şi n'am ţipat vânturilor biruinţi în surle.
Visul meu e'n decreptitudine, graiul e supt
Şi simţuri — cândva liliale — pornesc noaptea să urle.

Arzând, viaţa ar fi exalat miresme
Ca nardul sau ca aloesul
Şi dacă văpaia ar fi năruit catapetesme,
S'ar fi înălţat albastră şi dreaptă spre cer ca eresul.

Trupul meu poartă nostalgia osândei
Şi — ca şi gândul — s'ar fi vrut lapidat,
Ca să fie mai dulce rodul toxic al pândei,
Răsufletul drag mai fierbinte şi sângele mai cu păcat.

Am căutat în mine ritmuri şi linii
Şi-am resfrânt decorul lunar în străfund de milenii.
Acum s'a sfârşit...
Acum voiu umbla aevea să-mi sfâşie spinii
Carnea, pe drumuri fără vedenii
Şi fără sfinxi cu sens cetluit.

M. D. IOANID

Oameni cumsecade

Bob și eu, eram obișnuiții Dominoului care pe lângă stâlpi ca noi, se mai sprijinea și pe coloane de stuc.

Eram între noi, cum s'ar spune, căci femei nu veneau niciodată acolo, cu toate că stăpânul îngrijise ca peretele din fund să fie căptușit cu oglinzi din tavan până în podele.

Atmosfera se păstra astfel destul de plăcută, mai cu seamă când englezul nu venea s'o filtreze prin coșul pipei sale alimentat tot timpul cu Capstan.

O belotă, rareori un bridge și mai întotdeauna o partidă de table ne ajuta să omorâm timpul pe care totuși noi îl numeam liber. In definitiv, dacă cineva cu concepții mai sănătoase decât ale noastre, s'ar fi oprit un moment să aprecieze pasiunea ce puneam în asemenea îndeletniciri, n'ar fi șovăit să ne trateze drept niște pierde-vară.

Oricum, pentru chelneri ca și pentru patronul Domino-ului, eram clienții cei mai serioși și mai cumsecade. Și aceasta doar nu e lipsă de modestie căci dacă această virtute juvenilă nu ne-ar reține, ar trebui să cităm în întregime discursul pe care ni-l ținea domnul Simeon Pomponiu, răspunzând felicitărilor ce îi adresam la onomastica sa. — Era tocmai într'o asemenea zi binecuvântată. Deabia turnase chelnerul ultima picătură de „Vielle cure", unul din licheururile căutate nu numai de noi, dar chiar și de cunoscători, când domnul Pomponiu apăru pe ușa din stânga făcându-ne semne misterioase.

Ziua Sfântului și dreptului Simeon cade în toiul iernei. Aburul cafelei și parfumul licheurului, desemnurile estompate pe pereți, clienții vorbăreți, ambianța aceasta familiară, reușiseră să ne desmorțească de indispoziția nelămurită, greoae, pe care ne-o infiltrase timpul umed și rece de Februarie.

Ne pregăteam deci să ridicăm paharele în sănătatea sărbătoritului care tocmai se îndrepta spre noi. Fără zâmbetul său profesional, era de nerecunoscut.

Se așeză la masa noastră și privindu-ne pe rând, par'că ar fi vrut să se asigure că sântem noi, ni se adresă speriat:

— Sânt pierdut!

Curioși amândoi, sărirăm alarmați.

— Ce s'a întâmplat ?

Cu toată modestia, trebue să spunem că domnul Pomponiu nu voia să ne încredințeze neliniștea sa, decât după ce ne asigură că sântem oamenii cei mai cumsecade, mărturisind că avea pentru noi o deosebită considerație.

Chestiunea era foarte complicată.

Domnul Simeon Pomponiu, scoborând din locuința sa dela primul etaj, găsise în josul scării, înfășat în scutece, un mormoloc de copil, pe pieptul căruia, un bilețel îl anunța că acesta era cadoul pe care i-l făcea o anonimă de onomastica sa.

Patronul se jură pe toți sfinții din calendar, implorând mărturia cerului, că nu cunoștea nici o femee care i-ar fi putut dărui asemenea bucurie. Om bun însă, simțea că o inimă de tată începuse să bată în pieptul său din acel moment și cu orice sacrificiu, chiar bănesc, ne ruga să ne îndurăm de el și de copil și să căutăm pentru acesta din urmă, cât mai neîntârziat, un culcuș convenabil și discret. I se rupea inima când se gândea că pruncul stătuse, poate, câteva ore, pe ciment, în asemenea frig.

Dealtfel, era sigur că primul lucru ce trebuia să facem, după ce vom fi găsit un adăpost, era să chemăm un doctor căci copilul desigur avusese tot timpul să capete vreo răceală, socotind că nu scosese nici un scâncet cât umblase cu el în brațe căutându-i o ascunzătoare provizorie în vestiarul chelnerilor. Nenorocitul micuț!

Și iarăș ne dădea cele mai convingătoare asigurări că nu era el, negustor cu vază, capabil de asemenea infamii. Nici o femee nu se putea plânge de astfel de lucruri din partea sa.

— Sigur Niculescu, invidiosul, aranjase toate acestea, ca să-l facă de râs, să murdărească numele unei case fondată în 1888. Oh! Ticălosul!

— Liniștește-te, nene Simeoane. Să vedem acum ce e de făcut — luă cuvântul Bob.

— Dumneata, el, altul — cine o fi — s'a făcut. Trebue lucrat iute, adăugai și eu.

— Se poate, domnule Jack, nici dumneavoastră să nu mă credeți ?

— Cum să nu te credem, domnule Pomponiu, se poate ? Tocmai noi. Dar am spus așa o vorbă.

— Vorba e vorbă, n'avem timp de ea; trebue să acționăm în viteză dacă ne hotărîm să facem ceva.

— Așa e! Știam eu că numai dumneavoastră, cei mai serioși și mai cumsecade oameni, — ca frați îmi sânteți...

Nici nu mai putem să ne reamintim, fără să roșim de toate calitățile pe care ni le descoperise domnul Pomponiu.

Am hotărît — așa de cumsecade eram — să-l scoatem pe bietul om din încurcătură.

Când luăm o hotărâre, eu și Bob, sântem capabili de cel mai neînchipuit eroism, numai să nu dăm înapoi.

Dar cum? Cum? Asta era întrebarea care ne înfierbânta.

Până la sfârșit, pentru că eram și băeți deștepți, pe lângă toate celelalte, am găsit soluția.

Pentru domnul Pomponiu, un om așa de cumsecade și el, nu precupețeam sacrificiile chiar dacă ar fi trebuit să trecem peste reputația noastră bine stabilită, de oameni așezați, recunoscuți ca având o purtare ireproșabilă în societate.

Planul fu conceput de Bob. Intotdeauna, calitățile mele, și ele îndeajuns de apreciabile, au pălit în fața spontaneității cu care Bob lua inițiativa.

Trebuia și acum, să mă mulțumesc cu un rol secundar. Am plecat deci să aduc o sanie. Era necesar ca eu să fac acest lucru, pentruca, prin verva mea, să distrag cât mai mult atenția vizitiului.

Domnul Simeon Pomponiu se postase în colțul barului, de unde dădea ordine, dese și repezi. chelnerilor, ca ocupându-i pe toți, să nu le dea timpul de a vedea ce se petrece în local.

In timpul acesta, se strecură printre mese, prietenul meu, ducând neglijent sub braț, ca un om neobișnuit cu bagaje, un pachet destul de voluminos.

A doua zi, de cum intrarăm pe ușă, domnul Simeon Pomponiu încercă să citească pe fețele noastre urmarea aventurii sale. Dar fețele noastre, surmenate, erau crispate de griji și îndoială.

Chelnerul ne aduse cafelele și două păhărele cu „Vielle cure", cu toate că nu comandasem nimic și nici măcar nu era ziua sfântului și dreptului Simeon.

Intr'un târziu, patronul se așeză lângă noi ca orice patron ce acordă această deosebită atenție clienților săi cei mai distinși.

Bob își mărturisi pe dată neliniștea asupra sănătății pruncului găsit.

Domnul Pomponiu care în douăzeci și patru de ore își făurise o veritabilă inimă și conștiință de tată, ne implora să nu precupețim nici o cheltuială, să aducem pe cei mai buni medici, căci ce era vinovat sărmanul copil, de soarta ce i-o hotărîse Dumnezeu? Sufletul tatălui providențial, sbura spre sublimele sfere cerești, implorând mila. Cu atât mai adevărat e că viața ne rezervă o surpriză care ne desvălue la timpul oportun, nebănuita noastră fire, cea adevărată.

Nu știu dacă altminteri bucuria ar fi fost aceeaș, dar când i-am spus că copilul său era fetiță, domnul Simeon Pomponiu realiză înfățișarea celui mai fericit tată. Ne mărturisi chiar că visul său cel mai drag din tinerețe, când se însurase, era să aibă o fată. Cu atât mai mult acum se bucura, când putea să-i dea zestre pentru cel mai pretențios mire. Doamna Pomponiu se mărginise să-i fie fidelă fără a fi desemnată de Pronia cerească, ca soție care să fi trebuit să-i realizeze visul.

Acum însă...

Pornit pe calea aceasta, el ne mărturisi că toată noaptea se chinuise să afle în mintea sa, o cât de mică amintire despre presupusa mamă și că până la sfârșit ajunsese să o bănuiască.

Ii părea rău că nu își putea vedea odrasla deocamdată și ne ruga să aranjăm așa, ca să poată cât de curând să-și exercite drepturile de tată.

●

Zilele treceau astfel cu cafele și licheur, în consfătuiri intime, în timpul cărora nerăbdarea lui Simeon Pomponiu se aprindea tot mai mult.

Il asigurasem că doica e sănătoasă și cu foarte bune garanții pentru părinteasca îngrijire a copilului, totuși el ar fi vrut să se convingă la fața locului.

Numai solidele noastre argumente îl rețineau de a face vreo prostie ce l-ar fi demascat familiei și l-ar fi expus oprobiului public.

Curiozitatea sa nu se mulțumea cu nenumăratele detalii ce îi dădeam; voia numaidecât să o vadă și să o legene în brațele sale părintești.

Intr'o zi ne primi mai îngrijat ca de obiceiu. Nu întârziarăm însă de a afla care era cauza. In adevăr, niciunul din noi nu se gândise la un lucru elementar. Copilul trebuia botezat, din două motive: nu știam de fusese creștinat, și mai cu seamă avea nevoe de un nume.

Era și aceasta o problemă destul de delicată, cum însă eram și noi atașați acum de odrasla domnului Pomponiu, ne luarăm obligația să o scoatem la capăt și cu aceasta.

Bob îndrăzni chiar să propună, ca drept răsplată, să ne lase nou mângăerea de a fi nașii acestui copil întors din calea pieirii.

Entuziasmul tatălui nu mai cunoscu margini. Ne dădu libertatea de-a dispune de banii lui, cum dispuneam de fericirea sa.

Botezul fu deci hotărît și aranjat în cele mai mici detalii. Asta înseamnă, ținând socoteală de prezența lui Bob, că totul avea să se petreacă după dorințele cele mai ascunse ale unui tată fericit.

Din acea zi, întâlnirile noastre la Domino, erau o sărbătoare.

Data, lucru ușor, fusese fixată pentru o zi de la începutul primăverii, dar numele ne răpise multe ore în discuții aprinse. Bob reușise totuși să-l convingă pe domnul Simeon, că Felicia era numele cel mai potrivit împrejurărilor și nu numai atât, dar chiar putea rămâne garanție pentru viitorul copilei.

In fine ziua cea mare sosi.

Nu era numai ziua botezului ci și aceea a unei fericiri de mult așteptată, întrucât tatăl își vedea pentru prima oară odorul.

Aranjasem ca botezul să se facă acasă la Bob. Prietenii erau deja veniți, când eu pășii pragul însoțind pe domnul Simeon Pomponiu, mare proprietar și personajul cel mai important al grandioasei serbări ce se pregătea.

Bob făcu onorurile casei cu distincția pe care știa să o imprime gesturilor și vorbelor sale.

Un singur om întârziase: preotul.

Până la sosirea lui, Bob hotărîse să arate tatălui, mândrețea de copilă încredințată nouă ca pe cel mai scump bun al său.

Părinte grijuliu, domnul Simeon, adusese în dar, o surpriză închisă într'o cutie de carton, frumos legată cu panglicuțe trandafirii.

Am trecut deci cu toți musafirii, în camera de alături unde instalasem pe Felicia cu doica sa.

Se întâmplase însă ca tocmai acum doica să părăsească copilul, ceace făcu o penibilă impresie asupra întregii asistențe. Noroc că Felicia dormea liniștită între perne, pe patul lui Bob.

Domnul Simeon fu lăsat să se apropie singur de pat, — ceilalți rămânând retrași discret, mai către ușă.

Momentul era solemn. Pe fața tuturor se putea desluși foarte bine, o bucurie gravă, stăpânită, ca în toate ocaziile asemănătoare, în care nu știi de trebue să te arăți mai mult prieten, or mai puțin om.

Tatăl luase pruncul în brațe, dar privirea sa halucinată, fixa ochii mari și sticloși ai păpușei pe care, eu și Bob, o cumpărasem la „Paradisul copiilor" în ajunul onomasticei sfântului și dreptului Simeon.

Domnul Pomponiu se întoarse către noi.

Ridurile feței sale se adânciseră, crispate de durere, umerii i se lăsaseră în jos, gârbovindu-l. Privirea sa lunecă peste noi.

O păpușă!

Cel mai tânăr din asistență, încercă să facă haz, așa cum credeam cu toții că se va întâmpla în momentul acela, dar privirile celorlalți țintite sever asupra lui, îi înghețară râsul pe buze.

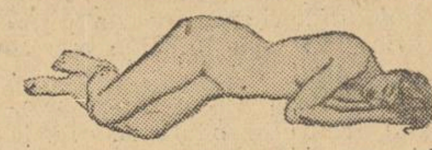
Bătrânul negustor trecu printre noi ca o umbră.

Desmeticiți, și eu și Bob, ne aruncarăm pe scări după el; nu apucasem însă a coborî câteva trepte când auzirăm cum ușa de la intrare se închise sgomotos.

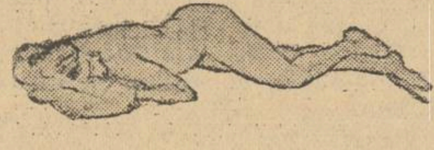
Inutil! — zise Bob.

Oamenii cei mai cumsecade... — gândii eu; — și gândul rămase suspendat.

CESAR BUDA

O biată dragoste

Când Mitruț coborî din tren, în mica gară din munți, ceasornicul de pe peron arăta ora cinci.

„Ajung înainte de a se 'nopta", făcu el socoteală. Și'nșfăcând lădița, se îndreptă spre poteca care șerpuia printre fagii pădurii...

„Oare ce-o fi făcând „ea"? îl iscodi — după o bucată de drum — gândul. Gândind la „ea", scoase oglinjoara din buzunar; o aburi cu gura; o frecă cu 'n colț al vestonului; și 'ncepu să se cerceteze și să-și zâmbească. Se vedea cât de colo că era mulțumit.

Nu-i vorbă avea și de ce. Doar era băiat frumos! Ochi negri neastâmpărați; sprincene îmbinate, nas potrivit; gură ademenitoare; dinți albi și regulați; obraji plini de sănătate; și-un aer de copil fericit, care-l prindea de minune.

„Numai părul mă strică!" se necăji Mitruț, trecându-și degetele prin peria neagră a capului. „Eh! Dar cu capela..."

Și trântindu-și capela pe-un ochiu, porni mai departe, fluerând...

„Pe unde s'o fi plimbând „ea" acum? Pe jos, pe la linie sau pe sus, prin poiană? Și... cu cine? Singură, firește. Nu se duce cu nimeni, afară de mine. Hei, să 'ndrăsnească vreunul!..."

Bătut de gânduri vijelioase, Mitruț își strânse cu furie pumnii, pe când o cută — până atunci nevăzută — i se adânci între sprâncene, ca să-i schimbe cu totul fizionomia. Și băețașul dispăru, ca să facă loc unui bărbat în toată firea...

„Ești nebun, Mitruț!" se certă dânsul. Oare acolo, la oraș, tu o păzești? Și apoi... Ai uitat că n'ai asupra ei nici un drept? Ehei! băiete? Dreptul dragostei tale nu înseamnă nimic, să știi".

„De asta... cam așa-i!" o lăsă mai domol, Mitruț.

Dar dintr'odată tot cheful îi pieri.

●

...In satul lui, se spunea că el, Mitruț — băiatul Ruxandrei, văduna Silvestrului — era cel mai frumos și mai isteț dintre flăcăi. De aceea, pe semne, se țineau și fetele scai de dânsul, mai ales vecina lui, Ilenuța, cu care maică-sa voia să-l însoare!

Insă el nu se uita la niciuna. Parcă era vreuna ca „ea"?...

„Ea" era domnișoara bălae si subțirică dela oraș, care de patru ani venea la ei în gazdă pe timpul verii. Și de patru ani — era un copilandru când o cunoscuse și „ea" o fetișoară — el n'avea: ochi, gând, vis, viață, decât... pentru „ea"...

Inainte de a o vedea, o dorea așteptând-o: „Cât o mai fi până la...?" Și număra: întâi lunile, pe urmă zilele; apoi ceasurile, minutele... După ce pleca, o dorea, amintindu-și: „Aici i-am cules fragi" — Aici și-a agățat rochia în tufiș..." — „Aici ne-a apucat ploaia și-am învelit-o cu bunda mea..."

„Ea nu știa nimic, de sigur. Parcă el avea curajul să i-o spună. Dar oare nu ghicise? Și nu ascundea într'însa o dragoste de care se'ngrozea, poate, fiindcă era pentru un biet țăran, sărac și fără carte ca dânsul ?

Da, și ei îi era drag. Dorința ei de a-l avea mereu aproape...

— Mitruț! Ia să-ți citesc ceva. — Mitruț! Vrei să-mi ajuți să depăn sculul ăsta de mătase?...

Supus, se așeza la picioarele ei; o asculta citind; îi ținea sculul...

— Parc'ai fi pajul meu! îi spunea „ea", râzând.

Mitruț nu mai auzise de paji, auzise însă de domnițe; și pentru el „ea" domniță era în momentele acelea...

Da, și ei îi era drag... Bucuria la venire; lacrimile dela plecare; turburarea de uneori, ce puteau să'nsemne altceva? Ce folos, însă, dacă-i era frică de dragostea ei!...

●

Din grădina casei părintești, nălbile roșcate îi râseră de departe. Iuți pasul și... peste puțin bocănea sgomotos pe podeț.

Poarta scârțâi la fel în țâțâni. Și lavița sta tot sub păr, la umbră.

Dar, din cerdac o mână albă făcu o spărtură în perdeaua verde a viței sălbatice; chipul drag îi răsări în față; și Mitruț nu mai văzu nimic altceva...

— Mitruț! strigă, vesel, glasul pe care nu-l mai auzise deun an de zile, dar în muzica căruia trăise de-atunci. Bine-ai venit, Mitruț!

Iar chipul drag îi veni alături; mâna albă o cuprinse pe a lui...

— Dar ce-i cu tine? Că Lelița te aștepta abia pe luna viitoare!

— Am... am... bolborosi el.

Voia să spună că i se dăduse concediu mai înainte — adevărul era că el stăruise să i se dea în prima serie, ne mai având răbdarea să aștepte pe a doua însă neputând articula nici un cuvânt, continua să stea confuz, în fața ei. Și se credea așa de urât, obosit și prăfuit cum era! Dar el nu știa că emoția îl făcuse mai frumos ca totdeauna...

— Așa dar... iată-te și soldat! ciripea „ea" mereu, învârtindu-se pe lângă dânsul. Și-ai căpătat și-un grad! Bravo! Bravo! Ei! Să te văd ofițer!

Și râdea... râdea...

Dar Mitruț o privi cu grijă: râdea, da, dar parcă mai curând ar fi plâns. De ce?

„Am păreri!" căută să se liniștească apoi. „De sigur, am păreri", gândi convins, când o auzi râzând din nou.

Și pentru că, adevărată sau falsă veselia ei era contagioasă, Mitruț începu și el să râdă. Iar peste puțin râdeau amândoi ca doi copii care se bucură de o jucărie.

Insă un alt hohot de râs, veni să se asocieze râsului lor; nu ca să-l desăvârșească, ci ca să-l distoneze. Căci era un hohot ironic, supărător, care parcă-ți făcea rău să-l auzi...

Năuc, Mitruț ridică capul; un bărbat între două vârste cobora treptele ceardacului. Cine era el și ce căuta la „ea" în odae?...

— Soțul meu, Mitruț! Cum? Nu știai? M'am căsătorit de acum două luni. Mă mir că Lelița nu ți-a scris...

Nu știa. Cum era să știe? Cum era să se gândească că s'ar fi putut vreodată...

— Va să zică, Dumnealui este... d. Mitruț! făcu cu afectare străinul, apropiindu-se de dânsul. Incântat, domnul meu. Soția mi-a vorbit mult despre d-ta... Prea mult chiar...

Aci, adresându-se ei, mormăi câteva cuvinte — într'o limbă necunoscută lui Mitruț, — la auzul cărora „ea" începu să tremure ca frunza la vânt. Iar Mitruț ghici că-și bătea joc de dânsul și că „ea" suferea din această cauză...

Nu, numai asta nu. Și ducând mâna la capelă...

— Apoi... eu vă las. Bună seara.

— Dar Lelița nu-i acasă, Mitruț! îl informă, trudit, din urmă, glasul ei — când îl văzu îndreptându-se spre odăile din fund.

— Nu-i nimic. Mă duc în livadă.

Și, schimbând direcția, porni într'acolo; traversă curtea — speriind, în mersul lui nesigur, găinile ce se pregăteau de culcare; împinse portița; și se prăbuși jos, cu fața 'n iarbă...

●

In liniștea livezii, un măr căzu deodată, pocnind cu 'n sgomot surd. Și toate romanițele din jur tresăriră speriate.

Atunci ridică și Mitruț capul.

— Soțul meu, Mitruț!...

Soțul ei? Omul acela, soțul ei?... Odată, de mult, „ea" i-l arătase într'o fotografie. Și-atunci îi povestise că tutorele ei — era orfană — voia s'o mărite cu „grosul ăla". Iar acum.

— Soția mea mi-a vorbit...

Bietul Mitruț! Nu știa dacă s'ar fi simțit mai puțin nenorocit, în cazul când soțul ei ar fi fost tânăr și frumos, dar i se părea o nedreptate strigătoare la cer ca „ea" să fie măritată cu 'n asemenea om.

„Cum?" se revoltă el. „Numai pentrucă e orășean, cu ceva carte și parale, omul acesta urât și bătrân are dreptul s'o sărute, s'o strângă 'n brațe; când eu.... eu nici în vis n'am îndrăznit?"

La imaginile prea vii pe care gândul i le creiă, durerea-i izbucni puternică, înspăimântătoare. Și abia acum Mitruț putu să plângă...

In acelaș timp, din livada vecină porni tânguitor cântecul unei fete:

— „Jelui-m'aș și n'am cui..."

„Săraca Ilenuța!" se înduioșă Mitruț, uitându-și propria suferință.

„Dânsa tânjește de dorul și dragostea mea și nu știe că sânt aici, la doi pași, și jelesc după alta..."

Apoi frânturi din convorbire îl hărțuiră din nou.

— Cum ? Nu știai ? Mă mir că Lelița....

„Pentru ce maica mi-o fi tăinuit nunta ei? O fi priceput c'o iubesc și n'o mai fi vrut să mă supere pe-acolo ?Fără îndoială... Biata maica! De aceea ținea ea morțiș să mă logodească cu Ilenuța înainte de plecare..."

— Jelui-m'aș codrului... se auzi iarăși cântecul.

„Cântă, Ilenuțo! Cântă... Ah! De ce n'am avut și eu parte, ca toți flăcăii din sat, să iubesc o fată de seama mea? O fată căreia să-i fi furat busuioc din sân și s'o fi strâns în brațe la fântână... O fată ca tine..."

— „Codru-i jalnic ca și mine..." urmă Ilenuța, fără să-i treacă prin minte că îndeplinea astfel dorința lui Mitruț...

„Lasă, Ilenuțo ! Poate că într'o zi ne-om lua amândoi; și-om face o spuză de copii, ca să aibă cine-i spune mamii: bunică. Dar eu nu te-oiu putea iubi, Ilenuțo, fată..." întovărăși Mitruț — cu amarele lui reflecții — cântecul de jale al fetii din vecini.

Apoi cântecul tăcu și liniștea fu deplină. Iar tortura reîncepu.

— M'am căsătorit de...

„Vai! Am pierdut-o!" gemu Mitruț, acoperindu-și fața cu mânile. Și dintr'odată cuvântul „pierdut" căpătă un sens deosebit: dureros, tragic... „E aici și parcă nu mai e... Trăește și-mi pare c'a murit..." Și lacrimile se pregătiră iar să curgă.

Dar i le opri la timp întrebarea: „De m'o găsi maica plângând ce-o să zică?..."

...Și Mitruț nu mai plânse. Obosit de durere, mai mult decât de drum, întinse — fără să se clintească din loc — mâna spre lădiță; o trase lângă el; și 'ncepu să umble printr'însa: acolo, la fund, ținea ascuns un pachet în care strânsese, ca un sgârcit o comoară, tot ce putuse căpăta sau fura dela „ea". Ah! N'a fost noapte în care să fi adormit, fără să fi privit, fără să fi mângâiat micile amintiri ale dragostei lui fără nădejde !

Desfăcu pachetul și prin întuneric degetele lui pipăiră ca ale unui orb: nu le putea vedea dar le simțea...

„Asta ? Asta-i o garofiță: a purtat-o o zi întreagă la piept, iar seara mi-a dat-o mie". — „Asta-i o jumătate din catarama unei cingători. Și-a rupt-o când am fost sus, la Cruce. Era... Era în ziua de Sântă Mărie..."

Și agrafe de păr și cărți poștale, bucățele de dantelă și capete de panglică fură scoase din lădiță și împrăștiate pe iarbă.

Apoi, răcâind cu mânile în pământ, Mitruț făcu o groapă mică; și-și îngropă în ea cei patru ani de fericire — așa cum îngropa când era copil păsărelele găsite moarte după furtună...

Atunci răsări și luna, ca să lumineze crucea de piatră din vârful muntelui; acolo unde fusese de atâtea ori cu „ea" și unde n'avea să se mai ducă nici odată... nici odată...

EUGENIA PETRESCU

A. Iancheievici — Copil

A. Iancheievici — Portret

JOSEPH CONRAD

F i a r a

Strecurându-mă din strada spălată de ploaie, schimbai un zâmbet și o privire cu Domnișoara Blank în barul „La trei corbi". Nici nu-mi vine să cred, când mă gândesc că, de mai trăește, Domnișoara Blank trebue să aibă peste șaizeci de ani astăzi. Cum trece timpul!

Băgând de seamă privirea mea întrebătoare îndreptată spre peretele de sticlă și lemn lustruit, Domnișoara Blank avu bunătatea să spună, încurajându-mă:

„Nu-i decât D-l Jermyn și D-l Stonor în salon, un alt domn pe care nu l-am mai văzut niciodată".

Pornii spre ușa salonului. Un glas care povestea de partea cealaltă (despărțitura era foarte subțire) răsună atât de tare, încât vorbele din urmă se desluşiră foarte bine în toată grozăvia lor.

„Wilmot ăla i-a sburat frumos creierii și bine i-a făcut!"

Fiindcă nu era vorba nici de ceva antireligios, nici de ceva necuviincios, sentimentul acesta neomenos nu izbuti nici măcar să întrerupă căscatul pe care Domnișoara Blank îl isprăvea în dosul mânii. Și domnișoara rămase mai departe cu privirea ațintită la geamurile care șiruiau de ploaie.

Pe când deschideam ușa salonului, acelaș glas urmă cu aceiași cruzime:

„M'am bucurat când am văzut că în sfârșit i-a venit cineva de hac. Imi pare destul de rău, totuși, de bietul Wilmot. Omul ăsta și cu mine am fost odată camarazi. Firește, asta l-a dat gata. Un caz cât se poate de limpede. Nici un mijloc de scăpare. Absolut niciunul".

Glasul era al domnului pe care domnișoara Blank nu-l mai văzuse niciodată. El sta cu picioarele-i lungi răschirate pe covorul din fața căminului. Jermyn, aplecat înainte, își ținea batista întinsă la foc. Se uită posomorit peste umăr și, cum mă strecuram după una din măsuțele de lemn, îl salutai cu capul. De partea cealaltă a focului, impunător de liniștit și mare, ședea domnul Stonor, ghemuit strâns într'un jilt încăpător. Nimic nu era mic la el afară de favoritele-i scurte și albe. Metri peste metri de postav albastru foarte fin (vârâți într'un pardesiu), zăceau pe un scaun lângă el. Și de sigur că tocmai pilotase un vapor de pe mare în port, fiindcă alt scaun era îngropat sub impermeabilul său negru, încăpător cât un giulgiu și făcut din mătase cauciucată pusă în trei și tighelită toată. O geantă de mărime obișnuită părea o jucărie de copil, pe podea, lângă picioarele lui.

Nu l-am salutat. Era prea uriaș ca să-l salut cu capul. Era un pilot de clasa întâi; de multe ori fusese însărcinat să conducă iahturile regale în și afară din portul Victoria. Pe lângă asta n'are nici un rost să saluți un monument. Și el era ca un monument.

Nu vorbea, nu se clintea. Ședea doar acolo, ținându-și drept capul bătrân și frumos, nemișcat și aproape mai mare decât în natură. Prezența domnului Stonor îl reducea pe bietul moș Jermyn la o fărâmă de om și-l făcea pe străinul vorbăreț, de pe covorul din fața focului, să pară ridicul de tânăr.

Acesta din urmă trebue să fi avut vre-o treizeci și ceva de ani, și desigur nu făcea parte din ființele care se sperie de propria lor voce, fiindcă îmbrățișându-mă, ca să zic așa, și pe mine cu o privire prietenoasă, dădu înainte, fără să se oprească.

„Mi-a părut bine de asta", repetă el apăsat. „ Poate că vă mirați dar de! n'ați făcut experienta pe care am făcut-o eu cu ea. Pot să vă spun că a fost ceva vrednic de ținut minte. Firește, eu am scăpat teafăr — precum vedeți. Și totuși ea a făcut ce a putut ca să-mi taie curajul. Mai mai că l-a vârît pe unul din cei mai buni oameni din lume în balamuc. Ce ziceți de asta — hai?"

Nici o pleoapă nu tresări pe fața uriașă a Domnului Stonor. Monumental! Vorbitorul mă privi drept în ochi.

„Imi venea rău când mă gândeam cum cutreeră ea lumea omorând oameni'.

Jermyn își apropie batista ceva mai tare de foc și gemu. Era doar un obicei al lui.

„Am văzut-o și eu odată", declară el, cu o supărare tânguioasă. „Avea o casă".

Străinul se întoarse să se uite lung la el, mirat.

„Avea trei case", îl îndreptă el cu autoritate. Dar Jermyn nu îngăduia să fie contrazis.

„Avea o casă, cum spun", repetă el cu o înfățișare posomorîtă. „Una mare, înaltă, urâtă, albă. Puteai s'o vezi dela câțiva chilometri — înfiptă acolo".

„Asta așa e", încuviință repede celălalt. „Fusese ideea bătrânului Colchester, măcar că veșnic amenința că se lipsește de ea. Nu-i mai putea îndura scandalurile, declara el; era prea mult, se leapădă de ea, chiar de ar fi să nu mai capete niciodată alta — și așa mai departe. Cred că ar fi dat-o încolo, dar — poate o să vă mirați — cucoana lui nu voia s'audă de așa ceva. Dar cu femeile, nu știi niciodată cum or să ia lucrurile și d-na Colchester, cu mustățile și cu sprâncenele ei stufoase, se credea îndreptățită să fie mai hotărîtă ca oricare. Umbla de obicei într'o rochie de mătase cafenie, cu un lanț gros de aur săltându-i pe piept.

S'o fi auzit cum izbucnea: „Fleacuri!" sau „Mofturi și prostii!" Trebue să spun că știu unde îi merge mai bine. N'aveau copii și nu-și întemeiaseră niciodată vre-o casă, unde-va. Când erau în Anglia abea încropeau cu ce să stea în câte un hotel sau pensiune ieftină. Cred și eu că îi convenea să se întoarcă la confortul cu care era obișnuită. Știa prea bine că n'are ce câștiga dintr'o schimbare. Și pe deasupra Colchester, deși era un om de mâna întâia, nu mai era, cum s'ar zice, în floarea vârstei și poate s'o fi gândit ea că n'ar mai putea căpăta alta (cum pretindea el), așa ușor. Oricum, dintr'o pricină sau alta, toate astea erau „Fleacuri" și „Mofturi și prostii" pentru doamna. Am auzit odată chiar pe d. Apse cel tânăr spunându-i ei în taină: „Credeți-mă, Doamnă Colchester, că am ajuns să mă simt foarte nenorocit, din pricina reputației pe care și-a făcut-o". „O", zice ea, cu râsul ei răgușit și gros, „dacă am ține seama de tot ce se spune", și, arătându-i

lui Apse dintr'odată toții dinții ei falsi și urîți: „Mi-ar trebui ceva mai mult ca să mă facă să-mi pierd încrederea în ea", zice, „fiți sigur".

In clipa aceia, și fără nici o schimbare în expresia feții d. Stonor râse scurt și batjocoritor.

Era foarte impresionant, dar nu vedeam care e nostimada. Mă uitam dela unul la altul. Străinul de pe covor avea un zâmbet urît.

„Și D. Apse îi strânse Doamnei Colchester amândouă mânile, atât era de mulțumit să audă o vorbă bună despre favorita lor. Vezi că toți Apse, tineri și bătrâni, erau îndrăgostiți de groaznica, primejdioasa aia de—"

„Mă iertați, vă rog", întrerupsei eu scos din fire, fiindcă el părea că mi se adresează numai mie „dar de cine Dumnezeu vorbiți?"

„Vorbesc despre familia Apse", răspunse el politicos.

Era cât pe ce să drăcui, auzind asta. Dar tocmai atunci respectabila d-ră Blank vârî capul pe ușe și spuse că trăsura e la poartă, dacă d. Stonor vrea să prindă trenul de 11 și 3 minute.

Pe dată pilotul se ridică în toată măreția lui și începu să se lupte cu pardesiul, opintindu-se de speriat. Străinul și cu mine ne repezirăm fără preget în ajutorul lui și cum puserăm mâna, el se liniști ca prin farmec. A trebuit să ne ridicăm bratele sus de tot și să facem adevărate sforțări. Parcă am fi îmbrăcat un elefant cuminte. Cu un „mulțumesc, domnule", se aplecă și se înghesui pe ușe în grabă.

Ne-am zâmbit unul altuia prietenește.

„Mă minunez cum izbutește să se urce pe o scară exterioară de vapor", zise străinul; și bietul Jermyn, care era un simplu pilot din Marea Nordului, fără nici o autorizație oficială, pilot numai cu îngăduință, gemu.

„Câștigă opt sute de lire sterline pe an".

„Sânteți marinari?" întrebai pe străin, care se întorsese la locu-i de pe covor.

„Am fost până acum vre-o doi ani, când m'am însurat", răspunse omul sfătos. „Am făcut prima cursă pe mare tocmai cu corabia de care vorbeam când ați intrat".

„Ce corabie?" întrebai nedumerit. „Nu v'am auzit pomenind de nici o corabie".

„Adineauri v'am spus numele ei, dragă domnule", răspunse el. **„Familia Apse"**. Ați auzit desigur și dv., despre marea firmă Apse și Fii, proprietari de corăbii. Aveau o adevărată flotă. Era o corabie **Lucy Apse**, alta **Harold Apse**, și **Ana, John, Malcolm, Clara, Juliet** și așa mai departe, nesfârșit de multe **Apse**. Fiecare frate, soră, mătușe, văr, soție — și chiar bunică, pe cât știu — din familie fusese nașul unei corăbii. Și erau tot vase bune, trainice, de modă veche, făcute să ducă la tăvăleală. Nu cu incenții de-astea noi, care te scutesc de muncă; ci o mulțime de marinari și o grămadă de carne sărată, foarte bună, și funii sdravene pe bord — și așa, hai la drum și apoi iar îndărăt, acasă.

Bietul Jermyn scoase un sunet de aprobare, care semăna a geamăt de durere. Astea erau corăbiile care-i trebuiau lui. Arătă pe un ton jalnic că nu puteai spune invențiilor care te scutesc de lucru: „Puneți mâna vârtos acum, băeți". Nici o invenție de-asta n'o să se sue pe catarg pe o noapte de vijelie când stai să te împotmolești.

„Nu", încuviință străinul, făcându-mi cu ochiul. „Nici cei din **familia Apse** nu credeau în invențiile astea, de bună seamă își tratau bine personalul— așa cum nu sânt tratați azi marinarii și erau grozav de mândri de corăbiile lor. Asta din urmă, **Familia Apse**, trebuia să fie ca și celelalte, doar și mai puternică, și mai sigură încă, și mai spațioasă și confortabilă. Cred că aveau de gând s'o facă să dureze o veșnicie. Toate din cel mai bun material. Căpitanul-comandor al firmei urma să aibă el însuși comanda și i s'a clădit locuința în formă de casă de pe uscat, sub pupa mare, înaltă, care ajungea aproape până în dreptul catargului cel mare. Nu e de mirare că d-na Colchester nu-l lăsă pe unchiaș să renunțe la corabie. Dar era cea mai buuă casă pe care o avusese ea de când se măritase. Era energică, femeia asta.

„Ce mai sgomot s'a făcut cât timp se construia corabia asta! Să facem ăsta ceva mai puternic și asta ceva mai greu; și n'ar fi mai bine să punem în locul cutărui lucru unul ceva mai gros? Constructorilor le-a intrat și lor în cap ideea asta și iacă așa creștea corabia ajungând cea mai stângace și mai greoaie din toate corăbiile de mărimea ei, și asta sub ochii lor și, nu știu cum, fără să-și dea seama vreunul. Trebuia să cântărească 2000 de tone, sau ceva mai mult; în nici un caz mai puțin nu. Dar ce se întâmplă? Când au ajuns s'o măsoare, s'au pomenit că are 1999 de tone și ceva. Consternare generală! Și se zice că bătrânul domn Apse a fost atât de necăjit, când i s'a spus, încât a căzut la pat și a murit. Bătrânul se retrăsese din afaceri de vre-o 25 de ani și avea 96 de ani ca nimic, așa că moartea lui nu era lucru chiar așa de mirare, poate. Totuși d. Lucian Apse era încredințat că tată-său ar fi trăit altfel o sută de ani. Așa că-l putem pune în capul listei. Pe urmă vine un biet pârlit de dulgher, pe cara fiara asta l-a prins și l-a strivit când a ieșit din șantier. Cică era lansarea unei corăbii; dar am auzit pe oameni spunând că după vaetele și urletele și poticnelile ei din drum, semăna mai mult cu slobozirea unui diavol în fluviu. Și-a sfărîmat toate piedicile ca pe niște sfori de împachetat și a pornit spre remorcherele de serviciu ca o furie. Până să priceapă cine-va ce are de gând, a și trimis un remorcher la fund, iar pe celălalt l-a aranjat pentru trei luni de reparații. Unul din cablurile ei cedă și atunci, deodată — n'ai fi putut spune de ce s'a lăsat dusă de celălalt, cuminte ca un mielușel.

„Așa era. Nu puteai niciodată fi sigur de ce o să facă. Sânt și corăbii greu de mânuit, dar de obicei poți avea încredere că or să se poarte cu cap. Cu corabia asta, orice ai fi avut de făcut, nu puteai ști niciodată cum o să se sfârșească. Era o fiară afurisită. Sau poate era numai nebună".

Rosti bănuiala asta pe un ton atât de serios, încât nu m'am putut opri să nu zâmbesc. El lăsă în pace buza de jos pe care o mișca mereu, ca să mă apostrofeze:"

„Ei, de ce nu? Dece n'ar fi putut exista ceva în construcția, în liniile ei, corespunzător cu — Ce e nebunia? Doar ceva nițeluș greșit în alcătuirea creerului cuiva. Dece n'ar fi și o corabie nebună, — adică nebună în felul unei corăbii așa încât în nici o împrejurare să nu poți fi sigur că o să facă ceiace oricare altă corabie sdravănă ar face pentru d-ta. Sânt unele corăbii care cârmesc nebunește și corăbii de care nu poți fi sigur că or să stea pe loc; altele au nevoie de supraveghere strictă când aleargă pe furtună; și iarăși poate fi câte o corabie care face vijelie din fiece vânt. Dar știi totdeauna că așa o să facă. Știi că asta o să facă parte din caracterul ei, de corabie, după cum ții seama de ciudățeniile firii unui om, când ai de a face cu el. Dar cu ea, nu puteai ști. Nu te puteai bizui pe ea. Dacă nu era nebună, atunci era cea mai răuvoitoare, cea mai ascunsă, cea mai sălbatică fiară din câte au plutit vreodată pe mare. Am văzut-o alergând minunat, sub o vijelie grozavă timp de două zile, iar a treia zi luând-o razna de două ori în aceiași după amiază. Intâia oară l-a asvârlit frumos pe cârmaci peste roată, dar cum nu izbutise chiar să-l omoare ,a mai încercat odată, peste vre-o trei ceasuri: S'a afundat în apă când cu prora când cu pupa, a pleznit toate pânzele pe care le întinsesem noi, a băgat groaza în toți marinarii și a speriat chiar și pe d-na Colchester, colo jos în cabinele cele frumoase dela pupă, de care era așa mândră. Când am făcut apelul echipajului, lipsea un om. Măturat peste bord, firește, fără să fi fost măcar văzut sau auzit, bietul om; și mă mir doar că n'au pierit mai mulți oameni dintre noi.

„Veșnic ceva de felul acesta. Veșnic. Am auzit pe un secund bătrân spunându-i odată Căpitanului Colchester că ajunsese să-i fie teamă să mai deschidă gura să dea vreun ordin, de orice fel. Corabia era tot așa mare sperietoare în port ca și pe mare. Nu puteai ști niciodată sigur ce o s'o apuce. La cea mai ușoară provocare se pornea pe rupt frânghii, odgoane, funii de sârmă ca pe niște morcovi. Era greoaie, stângace, anevoie de mânuit — dar asta nu prea explica puterea de a face rău, pe care o avea. Vedeți, nu știu cum, când mă gândesc la ea, nu pot să nu-mi aduc aminte de ce se spune despre nebunii incurabili ,ce scapă din când în când din balamuc".

Se uită la mine cercetător. Dar firește nu era să admit că o corabie putea fi nebună.

„In porturile unde era cunoscută", urmă el „toți se temeau de arătarea ei. Nu-i trebuiau multe ca să dărâme șase—șap e sute de metri din fațada solidă de piatră a unui chei, sau ca să facă praf capătul unui ponton de lemn. Trebue să fi pierdut în viața ei kilometri de lanțuri și sute de tone de ancore. Când se ciocnea cu vreo biată corabie inofensivă, era al dracului de greu s'o tragi înapoi. Dar ea însăși niciodată nu pățea nimic, poate cel mult o sgârietură, două. Voiseră s'o facă tare. Și așa și era. Destul de tare ca să sfarmi ghiața polară cu ea. Și cum începuse, așa a și mers mai înainte. Din ziua în care a fost lansată, niciodată n'a lăsat să treacă un an fără să omoare pe cineva. Cred că proprietarii erau tare îngrijorați din pricina ei. Dar erau un neam încăpățânat, toți Apse ăștia; nu voiau să admită că putea fi ceva rău cu **Familia Apse.** Nici n'au vrut măcar să-i schimbe numele. „Mofturi și prostii", cum zicea de obiceiu d-na Colchester. Ar fi trebuit cel puțin s'o închidă pe viață într'un doc, în sus pe fluviu și să n'o mai lase să miroasă vreodată apa sărată. Vă rog să credeți, dragă domnule, că fără nici o excepție, în fiecare călătorie pe care o făcea ea, omora pe cineva. Era lucru știut de toată lumea. Ii mersese vestea, în privința asta, în lung și în lat".

Imi exprimai mirarea că o corabie cu o faimă atât de rea mai putea găsi vreodată un echipaj.

„Inseamnă că nu-i cunoașteți pe marinari, dragă domnule. Să vă dau numai o pildă. Intr'o zi, în docuri, acasă, pe când hoinăream pe proră, am zărit venind spre noi doi marinari cumsecade; unul, om mai în vârstă, priceput și așezat, de bună seamă, celălalt un flăcău vioi. Au citit numele de pe proră și s'au oprit să se uite la corabie. Zice ăl mai bătrân: **„Familia Apse.** Asta-i Asta-i cățeaua aia de corabie, însetată de sânge, Jack, care omoară un om în fiecare călătorie. Nu m'aș angaja pe ea — pentru nimic în lume". Și celălalt zice: „De-ar fi a mea aș pune s'o tragă la mal, în nămol, și i-aș da foc, al naibii să fiu de n'aș face-o". Apoi cel dintâi, ținându-i isonul: „Parcă lor le pasă! Oamenii sânt efteni, știe Dumnezeu". Tânărul scuipă lângă corabie, în apă, „N'or să poată pune mâna pe mine, nici cu leafă îndoită".

„S'au mai învârtit pe acolo câtva timp, apoi au plecat în sus prin docuri.

Peste o jumătate de oră i-am văzut pe amândoi pe puntea noastră, căutând pe secund și, pe cât se părea, foarte doritori să fie angajați".

„Cum vă explicați asta?" l-am întrebat.

„Dv. ce credeți?" răspunse el. „Nepăsare. Deșertăciunea de a se făli seara către toți tovarășii. Tocmai ne-am angajat pe **Familia Apse** de colo. Naiba s'o ia! N'o să ne sperie ea pe noi". Adevărată îndărătnicie de marinar! Un fel de curiozitate. Ei — câte puțin din toate astea. Le-am pus și eu întrebarea asta, în cursul călătoriei. Răspunsul marinarului mai bătrân a fost: „Omul nu poate muri decât odată". Tânărul m'a asigurat pe un ton batjocoritor că voia să vadă „cum o să facă ea de data asta". Dar să vă spun eu pricina; era un fel de vrajă, în fiara asta".

Jermyn, care părea că văzuse toate corăbiile din lume, se amestecă morocănos:

„Am văzut-o odată chiar pe fereastra asta, remorcată în sus pe fluviu: una mare și neagră și urâtă, trecând înainte ca un dric mare".

„Ceva sinistru în înfățișarea i, nu?" zise străinul, uitându-se rietenos la moș Jermyn. „Intoteauna mi-a fost un fel de groaă de ea. Mi-a dat o lovitură uâtă, pe când n'aveam mai mult e paisprezece ani, în prima zi — ba chiar în prima oră — când n'am îmbarcat pe ea. Tata a venit să mă conducă și trebuia să meargă până la Gravesend cu oi. Eu eram al doilea băiat al ui care se făcea marinar. Fratele meu cel mare era încă dinainte ofițer. Ne-am suit pe bord pe la unsprezece dimineața și am găsit corabia gata să iasă din bazin, cu pupa înainte. Nu se miscase cât de trei ori lungimea ei, când la o mică smuncitură din partea remorcherului ca să intre pe porțile docurilor, ea făcu una din săriturile ei și apăsă cu atâta greutate pe odgonul care o trăgea — un cablu gros de 15 centimetri — încât cei din față nu avură răgaz să-l lase mai larg și cablul se rupse. Văzui capătul rupt sburând sus în aer și în clipa următoare fiara asta se ciocni cu pupa de capătul debarcaderului, cu o sguduitură ce clătină pe toată lumea de pe punțile ei. Ea nu păți nimic. Asta nu! Dar unul din băeți, pe care secundul îl trimisese sus pe catargul dinapoi ca să facă nu știu ce, căzu jos pe puntea dela pupă — buf — drept în fața mea. Nu era mult mai mare decât mine. Rânjisem unul la altul doar cu câteva minute mai înainte. Se vede că nu se ținea bine, neașteptându-se la așa sguduitură. Am auzit strigătul lui de uimire — Oo! — foarte ascuțit, când simți că alunecă, și m'am uitat în sus tocmai la timp ca să-l văd muindu-se tot în cădere. Uf! Bietul tata era alb ca varul când ne-am luat rămas bun la Gravesend. „Te simți bine?" zise el, privind stăruitor la mine. „Da, tată". „Sigur?" „Da, tată". „Bine, atunci rămas bun, băete dragă". Mi-a spus mai târziu că de-aș fi zis numai o vorbă, era gata să mă ia acasă cu el, atunci pe loc. Știți, eu sânt prâslea, în familie", adăogă străinul, netezindu-și mustața cu un zâmbet naiv.

Primii această știre interesantă cu un murmur de simpatie. El flutură din mână nepăsător.

„Vedeți că asta ar fi putut tăia cu desăvârșire cuiva curajul de a se urca pe catarg. A căzut la o jumătate de metru de mine, crăpându-și capul de un butuc înfășurat în odgoane. Nu s'a mai mișcat. Mort pe loc. Un băetan simpatic: tocmai mă gândeam că o să fim buni tovarăși. Și totuși ăsta nu era încă lucrul cel mai rău pe care fiara asta de corabie știa să-l facă. Am slujit pe ea trei ani din stagiul meu și apoi m'am transferat pe **Lucy Apse**, pentru un an. Lucrătorul de pânze de pe **Familia Apse** sosi și el aici, și-mi aduc aminte că-mi spunea într'o seară, când eram pe mare de o săptămână: „Nu-i așa că-i o corăbioară pașnică?" Nu e de mirare că **Lucy Apse** ni se părea o corăbioară simpatică și blândă, după ce scăpasem de fiara aia sălbatică, mare și săltăreață. Parcă eram în rai. Ofițerii de pe corabie mi se păreau cea mai liniștită ceată din lume. Pentru mine care nu mai fusesem pe altă corabie afară de **Familia Apse, Lucy** era un fel de corabie vrăjită care făcea dela sine tot ce doreai să facă.

„Ei, mi-am sfârșit cel din urmă an de ucenicie pe corăbioara asta drăguță — de fapt nici nu era prea mică, dar după dracul ăla greoi părea doar o jucărie la mânuit. Mi-am făcut stagiul și am trecut examenul; și apoi, tocmai când mă gândeam să petrec și eu zdravăn trei săptămâni pe uscat ,am primit dimineața la cafea o scrisoare, în care mi se cerea să arăt data cea mai apropiată când aș putea fi gata să mă îmbarc pe **Familia Apse**, ca al treilea ofițer ajutător. I-am dat farfuriei mele un brânci care a svârlit-o drept în mijlocul mesei; tata s'a uitat la mine pe deasupra ziarului pe care-l citea; mama și-a ridicat mânile de uimire, iar eu am ieșit cu capul gol în petecul nostru de grădină, unde m'am plimbat în sus și în jos timp de o oră.

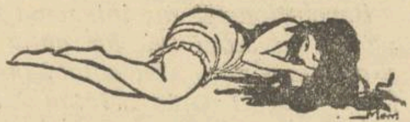
„Când am intrat iar în casă, mama nu mai era în sufragerie, iar tata își mutase reședința în jilțul cel mare. Scrisoarea era pe polița căminului.

„E foarte lăudabil pentru tine să capeți oferta asta și foarte frumos din partea lor că ți-au făcut-o", zise el. „Și văd că Charley a fost numit secund principal pe corabia asta, pentru o călătorie".

„Pe dosul paginei era, în privința asta, chiar de mâna domnului Apse, un P. S. pe care nu-l băgasem de seamă. Charley era fratele meu cel mare.

Din englezește de M.

(Continuare în No. viitor).

Viziune

Invinsă flotă de departe
Și ridicată din abis :
Palate 'ncremenite 'n vis
Dealungul gândurilor moarte.

Ce nobili azi mai știu să poarte
Inchipuiri de paradis,
Amenințări de iad deschis
Și mantii, cum vedem în carte ?

Femeile de-atunci, — femei
Cu ochi de mângâere grei
Și cu surâs cernut prin gene, —

Cu lungi plutiri pe vechiul dor
Inaintau spre soarta lor...
Ca pe canaluri venețiene.

Tinerețe

Dealungul căror drumuri noui
Pornim spre cuceriri pierdute ?
Le vom plăti cu câte cute
Pe fețe și cu cât noroi?

Sântem aceiași sfinți și noi
Cu ochi aprinși, cu buze mute,
Cu ura legilor făcute
Și teama de culcușuri moi.

Nu vrem plăcerile purtate
De morții ce ne râd în spate
Din noaptea îndoelii lor:

Altar de vis, sclipind în zare,
Ne-atrage gândul zâmbitor
Spre suferința viitoare.

PAUL NEGULESCU

CRONICA MODEI

Unde s'a refugiat moda pentru parada noilor sale colecţii de modele de sport, după amiază, seara?

In ţările başte, ca deobicei pe aceste zile frumoase ale unei toamne destul de bine voitoare. Drama spaniolă? Sânt fără îndoială mulţi care se simt zguduiţi până 'n fundul sufletului de cele ce se petrec pe frontul spaniol.

Numai câteva minute în automobil şi estivalii de pe coasta bască sânt la Bircatu, Behobie, Bidassoa...

Viaţa pare că nu s'a schimbat... copiii fac gălăgie în praf, în faţa caselor, drumurile par liniştite ca în Franţa, pe liniile ferate circulă vagoane ca în timp normal, luntrile mici sânt legate de ţărm şi oamenii furnică în sus şi în jos după treburi...

Dar la două sute de metri un torpilor patrulează cu steagul roş la catarg. Supţi de osteneală, cu ochii cufundaţi în fundul capului, oamenii din echipaj salută cu pumnul înainte. Ceva mai departe, bateriile din Guadelupa şi San Martial sâcâe cu obuzele lor sătuleţele din Navara. Ghiulelele se sparg, avioanele seamănă bombe şi incendiile se deslănţuie cu furie.

De pe coasta franceză, lumea urmăreşte cu binoclul, ca la spectacol sau la manevre. Printre privitori sânt desigur „neutri", care aşteaptă sfârşitul conflictului spre a lua poziţii.

Luntri încărcate cu fugari împânează marea, vagoanele aparţin unor trenuri blindate. Să fie o halucinaţie? Autocamioanele sânt auto-mitraliere şi strigătele copiilor sânt de groază, nu de joacă... E războiul, războiul cu toată oroarea şi cruzimea sa, războiul care poate ne pândeşte şi pe noi.

Totuşi, cadrul în vilegiatura franceză este acelaş: asurzitor şi primitor; eleganţa este aceiaşi. Poate că lumea adunată acolo pentru petrecere şi bucuria vieţii se uită mai puţin spre plajă sau spre cazino şi nu mai admiră nici golful căci nu-şi poate desprinde privirea dinspre creasta care tae orizontul apropiat, îndărătul căreia se petrece agonia unui popor îmbătat de sânge şi de măcel...

Viaţa însă ne chiamă. Trebue să eşim pe stradă, sântem silite să facem vizite şi să primim, ne trebue costum de stradă, de după amiază şi de seară, pentru nunţi, botezuri şi tot felul de ceremonii.

Vine sfântul Dumitru, se apropie iarna, trebue să prevedem toate aceste eventualităţi şi să fim pregătite ca fecioarele din parabolă. Cine va purta pompon la tocă? — se întreba zilele trecute un cronicar, — şi iată că Jeanne Lanvin cu gustul ei fără greş şi imaginaţia inventivă a lansat toca *Thermidor*, din feutru „chaudron", cu un pompon de pene multicolore şi nu-i de loc ridicolă... Bine-înţeles trebue să ştii s'o porţi, să ai un mantou impecabil şi *nu* din blană de tigru regal, ci unul din postav negru, garnit cu vulpi, larg în poale şi ondulat din cauza garniturii de vulpe ca şi a croelii, care să-i dea o linie unică.

Nimic mai de prost gust decât un demi joben, din feutru eften şi urât, pe care unele femei dela noi îl pun dimineaţa, cu un mantou uzat şi vai de el, spre a merge la piaţă sau chiar la birou, sau cu un mantou sport convenabil.

Demi jobenul este o pălărie pretenţioasă, pentru curse, ceaiuri, cu un taior elegant şi o încălţăminte fără cusur, cu accesorii elegante şi asortate.

Cât despre blănuri, este o adevărată nebunie! Toată lumea vrea costume şi mantouri bogat garnite, haine în întregime de blană, şi cum blana e „îmbrăcăminte de om bogat", nu fiecare are mijloace să întrebuinţeze blănuri autentice. Apoi inventivitatea caselor de croitorie este nesfârşită. Astfel, Dupouy-Magnin a inventat un mantou din piele de şoarece (!) culoarea *violet* Prélat, garnit cu vulpe în aceiaşi culoare. Ca în poveşti! De ce adică nu şi un mantou din piele de purcel?...

In privinţa rochiilor de seară, fantazia e mai în largul ei, căci cadrul, în care se poartă „la grande robe du soir", îngădue multe.

Astfel, casa Bartou a creat o rochie de seară din franjuri de făşii *„ciré"* negru, pe un fond verde şi negru, cu un bolerou lucrat tot din aceleaşi benzi de „ciré", — rochie de mare efect şi de mult gust.

In sfârşit, putem da aci şi un model simplu, frumos şi elegant, modelul Sud-Express, în stofă *bleu marine* gen Labbey, garnit cu o cravată din blană de cârtiţă (taupe culoare naturală).

Dar eleganţa desăvârşită o face detaliul, sobru, foarte cu grijă ales fie în ce priveşte forma, fie în ce priveşte natura ţesutului întrebuinţat. Buclele, clipsurile, nasturii contribue foarte mult la originalitatea modelului.

Pentru după amiază, se poartă mereu şi tot atât de mult negrul, în special rochii negre brodate cu negru. Flori, noduri de tul vaporos complectează plăcut aceste creaţiuni.

Tot în negru putem alege un taior din stofă moale, groasă deşi uşoară şi caldă, garnit cu astrahan şi ciré. Chiar şi *tweedul* pentru taior sport se face tot în negru, ca în taiorul creat de Hermes, cu o bluză de linon alb.

In ce priveşte încălţămintea, cordonul şi poşeta, ele trebue să fie neapărat asortate, dar casele din Paris impun cea mai mare *sobrietate*, originalitatea unui sac de mână stând în fermoar. Acesta e uneori un cuiu de metal, meşteşugit făcut şi care se repetă la cordon ca şi la pantof, din aceiaş piele de aceiaşi culoare.

BITRIX

Rogers-Astaire

Ultimul film al prea-coreograficului binom e foarte bun. Tot atât de bun cât şi Roberta sau Picolino. Singurul cusur — adică nu cusur, ci nenoroc —este că vine după celelalte. Simpla ulterioritate a unei opere face pe cetitor sau spectator să se arate decepţionat. Clientul de artă e un om ingrat şi absurd. Uită uşor, şi mai ales uită să fie logic. Iată, în câteva trăsături, schema temperamentului său.

Un autor ne dă o operă care ne-a plăcut. Apoi o a doua, tot atât de bună. Consumatorul, care tocmai a început să se obicinuiască cu plăcerea respectivă,

apreciază acest No. 2 mai tare ca no. 1. Vine însă No. 3, tot atât de valoros artisticeşte cât şi No. 1 şi 2 (ba chiar superior ca merit de invenţiune, căci posterioritatea în timp implică automat o împuţinare de inspiraţie). Ce face atunci consumatorul? Foarte simplu — şi deosebit de agasant; exclamă: „iar aia şi tot aia!", în loc ca dinpotrivă să spună: „deşi imaginaţia fusese deja uzată prin cele două producţii anterioare, totuşi a putut scoate efecte inedite şi ingenioase".

Sau, încă mai absurd. Dacă producţia No. 3 diferă de celelalte două, consumatorul strâmbă din nas şi zice: „s'a prostit, a schimbat genul; mie îmi plăcea factura filmelor cutare 1 şi cutare 2. Păcat". Iar dacă No. 3 păstrează această factură, spectatorul întoarce vorba, şi zice: „M'am plictisit. Iar genul cel vechiu. N'ar putea să mai schimbe? Nu zic că-i rău. Dar prea e tot acelaş lucru. Intr'un cuvânt este povestea lui „bravos musiu Spiridoane" din „Noaptea Furtunoasă".

In fond, aci ca pretutindeni în domeniul artelor frumoase, valoarea ţine dintr'o subtilă combinare de vechiu şi nou: vechiu, ca să fie ancorat de obiceiurile şi de „gândurile în curs" ale spectatorului; nou pentru că arta e invenţie.

Şi ca să revenim la „Veniţi cu flota": filmul e plin de lucruri amuzante, lucruri nouă, dar, fireşte, de acelaş gen cu cele din Roberta sau Piccolino. Iar cei doi dansatori au mai mult haz decât totdeauna.

Ziegfield

Am văzut un splendid film făcut de Metro Goldwin, şi al cărui subiect e viaţa celebrului creator de balete, piese şi reviste din America: Florenz Ziegfield. O biografie strict istorică, căci toate evenimentele au fost notate după mărturia prietenilor lui, prieteni care — mulţi din ei — figurează în film.

O straşnică figură de luptător yankeu, cu toate măreţiile şi puerilităţile pe care acest eroism american îl comportă. Ziegfield a fost realmente un estet, un idealist căutător de frumos. Fete, fete, fete; fete pe scări, fete pe cal, fete înconjurate cu câini, sau acoperite cu voal, o mie de fete pe o mie de paturi, şi subt o mie de paturi. Ziegfield era îndrăgostit nu de fete frumoase, ci de frumuseţea tuturor fetelor. El e autorul acelei idei — care azi la Hollywood a devenit o industrie — şi care s'ar putea numi crescătoria de fete. Când a început el, nu existau parcuri de fete, nu existau rezerve în care să trăiască în libertate, ca azi, mii de asemenea animale darwinian selectate şi pe urmă, comercial numerotate, evaluate şi negociate. El a procedat nu ca negustor, ci ca vânător. Pe miile de fete frumoase cu care a lucrat, el le-a găsit — cum a spus el însuşi — luându-le de prin case, din prăvălii, de pe stradă, din tren, din ocean câteodată (şi chiar de dincolo de acesta).

Totuşi, acest vânător romantic era dublat de un businessman — desigur, tot romantic şi acesta. Un om de afaceri chinuit de neastâmpărul altor şi mereu altor întreprinderi. Asta l-a făcut să fie de zece ori sus şi jos, când în culmea popularităţii, când ruinat.

La urmă criza mondială combinată cu bătrâneţea personală îl cufundă. Moare fără un ban, dar într'o atmosferă de admiraţie publica ce nu fusese ştirbită nici-un moment.

O poveste profund americană, aceia a luptătorului care îşi făcuse din frumuseţe un cult, în care cheltuia lacrimi de bucurie, lacrimi de disperare, asezonate, ambele, cu multe, multe milioane de dolari — dolarii altora, fireşte, căci aceasta e regula jocului în vânătoare şi în capitalismul contemporan.

Ziegfield n'a avut nimic din mentalitatea porcină a negustorului de fete, staroste de coriste şi căpitan de balerine. Nu făcea curte. Iubea şi se căsătorea. Era un foarte monogam personaj. Şi dacă nevestele lui au fost de frumuseţea şi farmecul celor două ale lor interprete cinematografice, monogamia aproape încetează de a mai fi un merit.

Foarte tulburătoare e o anumită scenă de pe la începutul filmului. O fetiţă de zece ani, elevă a lui Ziegfiled senior (profesor de muzică) este îndrăgostită de Ziegfield junior (22 de ani) şi declară că sânt logodiţi. Zigield junior face haz de asta,

dar imediat schimbă tonul. Nu mai glumeşte. Şi-i spune fetiţei de 10 ani: „Vezi, eu nu mă pot însura; căci eu nu iubesc, nu pot iubi o femee. Eu le iubesc totdeauna şi tot timpul pe toate, aşa cum iubeşti florile, cărţile, tablourile". Evenimentele ulterioare au părut a desminţi această mărturisire. Căci eroul nostru a fost numai soţ, şi excelent soţ. In fond însă nu e contradicţie, ci o confirmare. Când iubeşti toată frumuseţea femeilor, când o iubeşti dezinteresat artistic, nu poţi fi un „coureur", ci cel mult un soţ. Este perfect logic.

Pe lângă interesul de document omenesc al poveştii, interes la care colaborează şi perfecta alegere a interpreţilor, — se mai adaugă unul de pură exibiţie. Amatorii de reviste vor găsi cea mai delicat fastuoasă creaţie de acest gen. Am zis „delicat fastuoasă" pentru că, deşi dimensiunile tuturor tablourilor sânt de proporţiile colosalului, scenele sânt totuşi lucrate oarecum miniaturist, prin îngrijirea de dantelărie a detaliilor. Plastic vorbind, este cu siguranţă revista de cel mai bun gust făcută până acum în America.

3 ore şi 5 minute

Spectacolul durează trei ore şi cinci minute. Notaţi bine aceste cifre, pentru a protesta dacă veţi fi păcăliţi. Sunt sigur că cei ce vor exploata filmul vor oferi tăieturi. Să nu permiteţi asta. Orice suprimare ar fi o crimă. Şi, ca să fim drepţi, trei ceasuri nu-s un spectacol prea lung. E mai puţin decât o piesă de Bernstein sau Bataille (puneţi mâna pe lemn!).

Minimum 70 amperi

Şi, fiindcă ne-am angajat în prozaicul domeniu al socotelilor am uitat să amintesc, în cronica trecută, că un film colorat cere o luminare deosebit de intensă; cel puţin 70 de amperi. Decât cinematografele noastre nu au mai mult de 20, şi lucrează de obiceiu sub 18. La o asemenea lumină culorile par încâlcite şi groase. Subt efectul unei radiaţii puternice, culorile se estompează, se netezesc, se catifelează îşi topesc marginile şi îşi irizează contururile. Peisagiile ca pătă aer, *capătă ceva „flou", se amplu de văzduh; nu mai par tăiate cu cuţitul. Astronomii ne spun că în lună, unde nu există atmosferă, obiectele au un aspect ascuţit, ţepos, cu terminaţii nete, nu ca pe pământ unde aerul înmoaie şi ratunjeşte muchiile. Amperii aparatului de proecţie joacă în filmul colorat, un rol asemănător. Obiectele sânt scăldate în lumină aşa cum pe suprafaţa planetei noastre, piscurile sânt scăldate în cer şi soare.*

La cinematografele cele nouă (Aro, Scala şi viitorul Carlton) amperajul poate merge până la 100. Ne bucurăm de asta, căci astfel vom putea avea, cu ocazia filmului colorat „Grădina lui Alah" (Marlene Dietrich şi Charles Boyer) o orgie de culori de o frumuseţe egală cu aceea din Beky Sharp.

Şi, cu această ocazie, fac apel la proprietarii de săli moderne cu privire la luminatul filmelor în genere. Când cineva vine de la Paris şi vede un film la Bucureşti este surprins de enorma deosebire de luminozitate. Un film la Paris, în sălile bune, e literalmente o baie de lumină; la noi toate filmele sânt chioare. In schimbul unei foarte mici diferenţe de preţ la bilet, exploatatorii de săli ar putea să facă acest mic supliment de cheltuială în amperajul reflectoarelor.

D. I. SUCHIANU

Caleidoscop

Maxim Gorki

Maxim Gorki, cu numele său adevărat Alexis Maximovici Peşkov, a murit la 18 Iunie în al 68-lea an al vieţii sale. Influenţa lui asupra generaţiilor de scriitori de după revoluţia bolşevică a fost dintre cele mai binefăcătoare. El s'a opus, în acele vremuri de sălbătăcie, la distrugerea valorilor de veche cultură europeană, care existau în Rusia, precum şi la execuţia sumară şi la ostracizarea fără motiv a intelectualilor care nu puteau să se adapteze noului regim.

Se cunosc începuturile lui Gorki, care i-au îngăduit să ne dea povestirile sale unice din viaţa vagabonzilor pe care i-a întâlnit pe drumurile nesfârşite ale Rusiei, dealungul Volgăi, pe malurile Caspicei, pe marea Neagră, a căror viaţă nesigură şi plină de mizerie, a împărtăşit-o şi el de multe ori.

Din vârsta cea mai fragedă a exercitat toate meşteşugurile şi a colindat Rusia în lung şi în lat. La Tiflis a întâânit pe Korolenko, care l-a îndemnat să scrie şi a debutat atunci în literatura cu scurte nuvele, care eşeau din coloritul sarbăd al pesimismului rusesc din acea epocă. Clocoteau de viaţă, străluceau de soare, curgeau în ritmul valurilor Volgăi, erau pline de-o bucurie înviorătoare, aproape animalică.

Aceasta a făcut succesul imediat al operei sale şi i-a adus gloria, cu toate că unele personagii: Tşelcoş, Malve, Makar Ciukra, erau destul de romantice.

Era desigur multă mizerie şi în viaţa şi în povestirile lui Maxim Gorki, din această epocă, dar era şi un optimism sănătos, deşi cam primitiv.

Cu cât îi creştea celebritatea, cu cât se apropia mai mult de lumea oraşelor, cu atât îl simţim cuprins, parcă de ceia ce Ruşii numesc grajdanskaia skorb *tristeţă civică.*

In timpul acesta, Gorki s'a depărtat de ţărani şi s'a apropiat de grupul revoluţionar social-democrat.

După Revoluţia din 1905, Gorki a plecat în Statele-Unite, unde nu s'a putut acomoda deloc, unde a stat foarte puţin, venind apoi la Capri, unde s'a aşezat pe mai multă vreme, adică până în 1913. Până la întoarcerea sa în Rusia, a fost o epocă destul de activă în creaţia lui lui Gorki.

Revoluţionarii au întemeiat o şcoală cu banii lui, iar autorul şi-a scris o parte din autobiografie în operele sale „Mama" şi „Mărturisenie", precum şi în alte lucrări, din 1907 şi 1908.

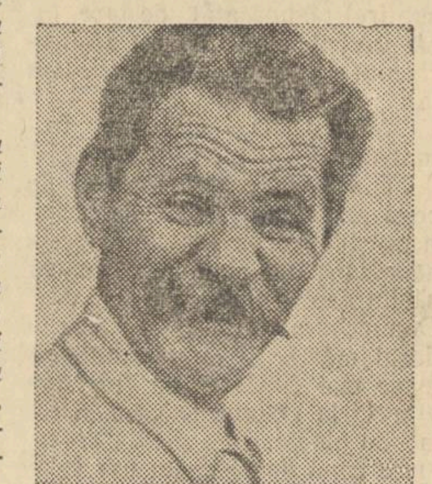
Dar adevărata înflorire a geniului său literar ca şi a activităţii sale politice au fost după 1913.

A întemeiat la Petersburg, Revista Les Annales, *apoi, în 1917,* Novoia Jizn *(Viaţa nouă).*

In timpul războiului, ca şi după război, a scris o serie de opere foarte importante Copilăria, *a cărei excelentă traducere în româneşte se datoreşte talentului lui A. Frunză. Apoi:* Câştigându-mi pânea *(1916),* Cermananovii *(1924-25),* Sfârşitul lui Artamonov *(1930),* Note şi amintiri *(1933),etc.*

In toată această epocă deşi prieten al lui Lenin, el îşi păstrează independenţa. De aceia, în 1922 trebue să plece, pentru căutarea sănătăţii, la Sorrento.

In 1928, după rugămintea lui Lunacearski, comisarul poporu-

MAXIM GORKI

lui la instrucţiunea publică, Gorki s'a reintors în Rusia şi a fost primit în triumf. De atunci a jucat rolul de dictator al literelor, — dar dacă ar mai fi trăit cine ştie de n'ar fi plecat iar în exil, căci în ajunul morţii i s'au făcut unele mizerii care anunţau o sigură şi apropiată cădere în dizgraţie.

Radiofonişti!

Aveţi vreo nedumerire în materie de Radio?

Aveţi nevoe de vreo lămurire sau sfat practic?

Adresaţi-vă cu încredere revistei

RADIO

Radiofonie — Televiziune
Ştiinţă pentru toţi

Veţi primi imediat şi gratuit răspunsul la rubrica „De vorbă cu cititorii" care apare regulat în această revistă.

I. Jalea — Monumentul Regelui Ferdinand

magazinul

revistă lunară pentru literatură, artă şi turism

a apărut pe luna Octombrie cu următorul bogat sumar:

Femeia spaniolă
La Hollywood a fost o vacanţă agitată
Manualul perfectului cerşetor
Nunţi in Coreea
Salzburg 1936
Ce îndură femeile pentru frumuseţe
Industria crimei
Din viaţa lui Valentino
Curiozităţi din viaţa femeilor celebre
Vrei să devii figurant?

AERO-GAEŞTI
comedie de Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu

Jocuri - Humor

Mare concurs de fotografii
7000 LEI PREMII

148 pagini tipărite la heliogravură, în culori, pe hârtie velină, cu numeroase planşe fotografii, reproduceri fotografice şi picturale.

De vânzare la toţi depozitarii, chioşcarii şi debitanţii. Lei 25

Aniversarea lui H. G, Wells

Scriittorii englezi sărbătoresc luna aceasta a 70-a aniversare a lui H. G. Wells. El însuşi a ţinut să marcheze această aniversare scoţând o carte „Anatomia Fraudei", care-i privită printre cele mai strălucite opere ale sale.

Din vânzător într'o foarte mică prăvălie, acest om excepţional a ajuns printre oamenii cei mai de frunte ai lumii, unul din cei mai mari scriitori ai Angliei.

N'a fost niciodată democrat fervent, dar a fost un clasificator, un organizator, şi-a închinat în mod statornic viaţa, opera şi gândul — unui ideal care trebuia realizat de colectivităţi sub conducerea unei elite de *Samurai*, aristocraţi ai inteligenţii.

Desigur că, eşit din colegiul din South-Kensington, unde a avut profesor pe marele naturalist Huxley, dela care a învăţat valoarea şi a deprins metoda disciplinelor ştiinţifice, ar fi devenit un savant profesor de ştiinţă.

Imbolnăvindu-se însă, de tuberculoză, în repausul forţat impus de boală, a citit şi a reflectat mult. Dorinţa sa de a reforma lumea l-a împins să aplice în acest scop metodele ştiinţei pozitive în lumea morală şi socială.

H. G. WELLS

Cele dintâi romane publicate sânt romanele în care feericul fantastic a fost înlocuit prin miraculosul ştiinţific, care se potrivea mentalităţii oamenilor din 1895.

Acestui ciclu îi aparţin: *L'Ile du Docteur Moreau, La machine à explorer le Temps, Quand le dormeur s'evéillera, L'Homme invisible, La guerre des Mondes.*

Alt ciclu e acela al romanelor în care Wells vrea să arate ce ar deveni lumea sub conducerea Samurailor, — o republică asemenea celor închipuite de Platon, Auguste Comte, Renan, şi care rămâne încă până azi tema centrală a operelor sale.

Intre aceste două cicluri, Wells a scris însă acele romane pe care critica literară le socoate cele mai bune ca literatură printre scrierile lui. Pagini pline de humor, de viaţă şi de realism, de bucuriile, de suferinţele şi mai ales de ridicolul unei foarte mărunte burghezii: *Dragostea şi d-l Lewisham, Kipps, Povestea lui Mr. Polly,* lumea cu care Samuraii lui Wells vor clădi republica lor.

Intr'un al treilea ciclu sânt romane cam cu acelaş erou, un tânăr, Mr. Lewisham, care visează o lume nouă, mai bună şi se asociază cu o eroină wagneriană, intelectuală, aristocrată prin naştere şi democrată în sentimente, cu care începe lupta. Dar, bine înţeles, nu izbuteşte, căci întâlneşte opunerea neînţelegătoare a masselor şi a unei elite rutinare şi mărginite.

Astfel sânt: *Noul Machiavelli, Cântarea miraculoasă, Tonny Beengay, William Clissord.*

Vin apoi romanele cu reacţiuni împotriva războiului, *Msr. Clissord* şi rezoluţiile în faţa Războiului ale lui *Mrs. Britling.*

Secolul al XIX-lea a fost secolul de aur al iluziilor unui bogat liberalism; toţi visau naţionalizarea producţiei, a distribuţiei bogăţiilor. Optimismul şi încrederea se revărsau în valuri de elocinţă sforăitoare. Dar după războiu — pe care Wells l-a prevăzut cu o preciziune uimitoare, cu trăsături pe care nimeni altul nu le-a prevăzut, sufletul lui Wells a fost adânc rănit. Inteligenţa scăpătase atât de jos sub nivel, încât Wells s'a gândit să facă un inventariu al cunoştinţelor rămase, apoi să treacă la o nouă operă constructivă. In acest scop, a scris întâi o Istorie generală, apoi un tratat de Biologie şi un tratat de Economie politică *Muncă şi bogăţie în Omenire*. Iar, după această revizuire, a scris *Forma lucrurilor ce vor veni,* adică ce va fi?

O carte foarte deprimantă, care conţine povestirea unui războiu apropiat al aerului, urmat de o ciumă generală. După anul 2000, grupuri de savanţi şi technicieni vor strânge pe cei rămaşi, în grupuri mici şi vor clădi statul modern visat de Wells....

In cartea apărută acum, odată cu aniversarea celor 70 de ani, îşi exprimă durerea de a fi fost frustat de promisiunile politicii şi ale politicianilor, îşi analizează nădejdile zdrobite, căutând să vadă ce i-a mai rămas din ele. Eroul e Mr. Steel, un American evoluat, mare industriaş, destul de bogat ca să se poată retrage din afaceri şi să scrie. Acesta face anatomia deziluziei omenirii, cu autoritatea unui animal social care a pătruns diferenţa dintre două epoci şi a luat atitudinea lui H. G. Wells.

TITU MAIORESCU

C, Săteanu: Figuri din Junimea

D. C. Săteanu este unul din cei mai neobosiţi cercetători ai trecutului nostru. Răscoleşte documentele şi arhivele cu adevărată patimă. E căldură şi avânt în lucrările sale, — o plăcere vie, pe care o împarte şi cetitorilor săi.

„Figurile din Junimea" care alcătuesc un volum de 374 pagini, format mare, se citeşte cu nespusă plăcere şi este un isvor de informaţii de cel mai mare preţ. Din scrisori şi documente de tot felul ese la iveală, ca printr'un misterios agent chimic, personalitatea celui descris schiţată în tot ce are mai caracteristic. Apoi amănuntul, anecdota, impresia fugară a celor ce l-au întâlnit, fie şi în treacăt.

Trecutul se proectează ca pe un ecran, figurile trăesc, un colţ de lume e evocat. Şi ce colţ de lume?! „Junimea" cu tot farmecul humorului său, în toată strălucirea spiritului şi inteligenţei sale.

O asemenea lucrare cere, fără îndoială, migăloase cercetări de erudit. D. C. Săteanu se fereşte însă de acest tare şi formidabil cuvânt, mărginindu-se la modesta pretenţiune de a se apropia de epoca şi faptele importante ale „Junimii" cu cunoştinţele sale şi ale altora, „a lumina unele controverse, a netezi calea adevărului".

De altfel, publicul cititor cunoaşte de mulţi ani paginile evocatoare de trecut ale d-lui C. Săteanu, vii şi pline de humor sau duioase şi melancolice, atât din broşurile care alcătuesc o adevărată bibliotecă, precum şi din fragmentele publicate adesea în ziarele *„Dimineaţa"* şi *„Adevărul"*.

Un document descoperit de autor, documentele şi informaţiile luate din bogatele izvoare publicate în impunătorul volum al cercetătorului *I. E. Torouţiu „Studii* şi *Documente"*, pun în adevărata lor lumină multe din trăsăturile de caracter ale personalităţilor de tot felul, mai strălucite sau mai modeste, ce au alcătuit cenaclul „Junimii" şi au trăit în jurul figurii ce i-a dat viaţă şi lumină, *Titu Maiorescu.*

Scrisori, documente, fragmente din discursurile rostite de ei înşişi, sau de alţii despre dânşii la diferite epoci, portrete, tablouri şi caricaturi, totul e utilizat cu deosebită pricepere spre a lumina un eveniment şi a pune în relief o figură vie, a cărei autenticitate o exprimă nu numai felul de a o prezenta al autorului, dar şi prezenţa documentului cu verificarea sa completă.

Cartea d-lui C. Săteanu nu trebue să lipsească din biblioteca nici unui tânăr din liceul superior şi dela Universitate, căci ea dă viaţă paginilor abstracte şi reci, care alcătuesc manualele de literatură, ne pătrunde nu numai cu lumina acestei epoci, dar crează şi atmosfera spirituală a unor clipe unice în dezvoltarea noastră culturală. E nevoe de această comuniune cu trecutul, mai ales în aceste zile de secetă culturală. — Iz. Sadoveanu.

Dramatis Personae

Acesta este titlul culegerii de amintiri, publicată de W. B. Yeats, poetul de limbă engleză distins cu premiul Nobel acum câţiva ani.

Foarte frumos prezentată, aşa cum ştiu să o facă editurile engleze, cartea are un aspect personal chiar prin înfăţişarea ei.

Sânt note autobiografice, foarte diverse ca ton şi manieră, dar deopotrivă de interesante. Sânt acolo personagii care au fost amestecate împreună cu Yeats în renaşterea irlandeză şi mai ales în crearea Teatrului Naţional englez, — ca Lady Gregory, Edward Martyn, J. M. Synge, George Moore, asupra cărora autorul are revelaţii picante; mai ales asupra lui George Moore, care, ca de obiceiu, izbuteşte să se certe cu toată lumea.

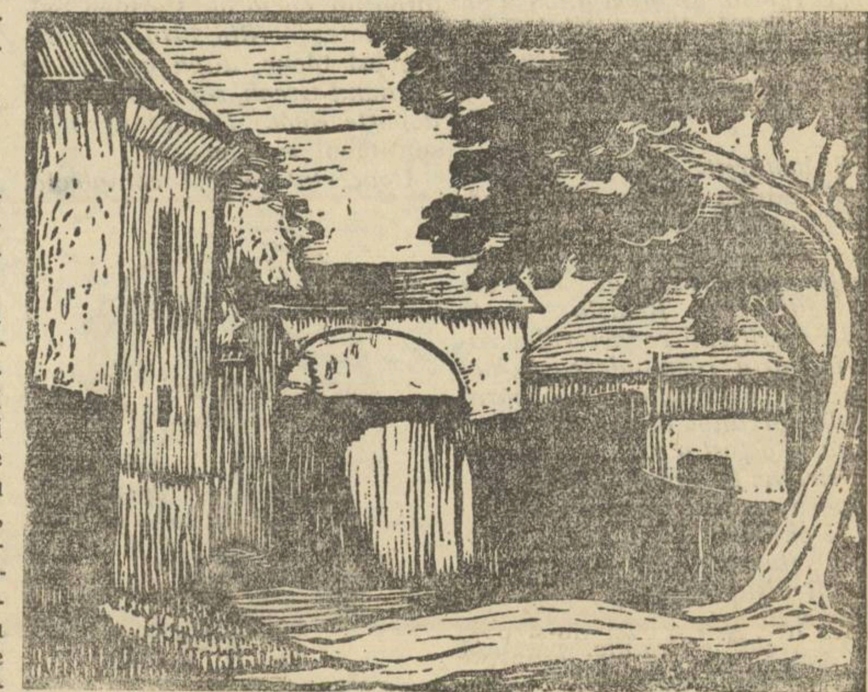
Partea doua a volumului conţine amănunte asupra călătoriei poetului la Stockholm, pentru a primi premiul Nobel şi conferinţa pe care a pronunţat-o în faţa Academiei Suedeze, arătând cu mult spirit şi partea luată de el la mişcarea literară irlandeză. De altfel „jurnalele" oamenilor celebri ca şi corespondenţa lor, iau, din ce în ce o extindere mai mare în literatura contemporană.

Astfel, este jurnalul în care Arnold Bennett îşi nota în fiecare seară ceiace observase în timpul zilei. E scris admirabil, cu darul său extraordinar de a vedea şi a povesti, şi cu un haz care e numai al lui.

A murit de curând şi destul de tânăr, după ce cunoscuse mari succese. A lăsat o avere de 100 mii lire sterline, câştigate numai din scris. Se înţelege de aci că producţia lui nu a fost întotdeauna de aceiaşi calitate.

In *Letters to this Nephew*, corespondenţa sa cu un nepot adoptat, se regăsesc aceleaşi calităţi şi se vădeşte un aspect al personalităţii lui Arnold Bennett necunoscut până la publicarea lor. Sfaturile pe care le dă sânt scurte şi precise ca nişte porunci, pe când în restul scrisorii Bennett povesteşte ce i se întâmplă, în fraze sacadate, în care umorul ţâşneşte la fiecare rând, chiar în fraze în care nu face decât să enunţe un fapt, de ex.: „Am scris 378.000 de cuvinte anul trecut, dar voi scrie mai puţine anul acesta (3 Ianuarie 1927).

Ca şi jurnalul, ele sânt o oglindă vie a sufletului şi a felului de a fi al lui Bennet pentru cei ce l-au cunoscut şi o pasionantă aventură a vieţii, pentru cei care numai îl cetesc.

M. Iorda — Peisaj

Cronica literară

Fişe literare: Hasdeu, Baronzi

Ceiace a rămas şi s'a retipărit sub titlul *Ursita* este desigur numai începutul, neconcludent, al unui roman lung ce ar fi trebuit să se încheie cu moartea lui Ştefăniţă Vodă. Hasdeu îl publicase în *Buciumul* (1864) sub titlul *Copilăriile lui Iancu Moţoc.*

Postelnicul Şearpe, încolţit de hoţi şi biruitor asupră-le, se întoarce la Suceava cu orfanul de vreo cinci ani al unuia din cei ucişi, tocmai când lui Ştefan cel Mare un zodier italian îi prevestea că nou născutul Ştefăniţă, fiu al moartei din naştere soţii a lui Bogdan Chiorul, avea să fie ucis tânăr de cel care tocmai intra atunci în cetate. Cum acesta se socotea a fi Şearpe, boerul e sortit temniţei. Şearpe izbuteşte să se ascundă şi e pedepsit vremelnic numai boerul care i-a înlesnit fuga. In casa lui este crescut acum, ca un adevărat fecior boeresc, copilul de hoţi. Insă instinctele lui rele se dau pe faţă şi e prins chiar asupra unei încercări de otrăvire a celui care-l creşte. Atunci e dus într'o pădure şi părăsit. Găsit de ţigani Iancu ajunge la vreo zece ani o adevărată căpetenie de lotri, şi e prins şi dus la ţeapă sub domnia lui Bogdan. Il scapă dela moarte tot Şearpe, întors tocmai atunci din surghiun. Partea aceasta a romanului se termină cu descoperirea că micul fur e însuş Iancu cel lăsat în pădure. Se poate ghici ce avea să urmeze. Ursita trebuia să lucreze cu toată puterea ei şi Iancu Moţoc avea să ucidă mai târziu, ajuns om cu înrâurire, pe Ştefăniţă Vodă, când acesta va fi devenit domn. Romanul povesteşte lateral moartea lui Ştefan cel Mare, răscoala măcelarilor călăuziţi de baba fecioară şi lecuitoare Despa, care voeşte să răpună pe doctorul italian Vatini fiindcă-i face concurenţă, învinuindu-l că a otrăvit pe Vodă, încercarea neizbutită în sfârşit a tânărului Petru Rareş de a lua domnia.

Vrednică de stimă este întâi de toate la Hasdeu documentaţia istorică, nu că ar fi fără erori, dar fiindcă e condusă cu scrupulozitate şi îndemânatic înviată. Desigur că Bogdan n'avea ochii „încrucişaţi" ci era chior de un ochiu. De vreun doctor Vatini nu vorbesc documentele. Esarcu nu descoperise pe atunci acele ştiri despre sfârşitul marelui Domn pe care le va adăposti chiar Hasdeu în *Columna lui Traian* (1873) şi vor sluji apoi lui Delavrancea. Interesante sânt mai cu seamă reconstrucţiile de viaţă socială, interiorul castelului domnesc al unei case boereşti, oraşul, uliţa, mecanica civică. Supărător este doar faptul că Hasdeu se pierde uneori în dizertaţii: „Cum, când şi de unde venit-au Ţiganii în Europa?.... Istoria constată că limba ţiganilor e un dialect indian etc". „Berea? o băutură atât de germană şi atât de modernă în ţara noastră? berea în epoca lui Ştefan cel Mare? vor striga desigur lectorii, citind aceste rânduri. Le vom răspunde pe scurt..." (pe două pagini!). Odaia voevodală este descrisă în chipul acesta somptuos, poate exagerat dar de o frumoasă ipoteză, dat fiind punctul de plecare documentar:

„Odaia era podită cu mozaic, era tapiţată cu catifea mohorâtă de Veneţia pe care străluceau flori, cusute şi împletite din mărgăritar şi aur: era mobilată în jur cu divanuri acoperite cu covoare turceşti; iar în mijlocul apartamentului sta o masă circulară de marmoră neagră pe care se vedeau o mulţime de preţioase mărunţişuri: cerbişori de aur, cu coarne de mărgean, păunaşi cu coade presărate cu ametiste; rubini, smaragde; smei de aur cu ochi de diamante, etc. etc...."

Cu toată erudiţia însă, impresia este adesea de bizarerie, fiind că Hasdeu forţează nota şi e mereu în căutarea unei Moldove coapte de cultură, lux şi bune instituţii, cum nu se mai află nicăeri.

Ideia centrală a romanului era totuşi nouă. Autorul avea să trateze pe cadrul vechiu al destinului grec problema eredităţii criminalistice dând un amestec de observaţie fizio-psihologică şi de fior transcendental foarte potrivit într'un roman istoric, care pe de-asupra nu era lipsit de mişcarea acea vitejească a romanului slav. Ideea vor relua-o Alecsandri şi Eminescu în *Grui-Sânger*. Dar analiza psihologică, afară de unele trăsături ale vicleanului Ştefan, este ştearsă şi oamenii nu se pot ţine minte.

Insuşirile sânt mai degrabă stilistice. Tânărul Luca săgetat în amândouă membrele inferioare „semăna... cu un înger înaripat la picioare". Un cal are „căpuşor mic, picioare subţiri şi gât încolăcit ca al unei lebede". Cutare consideraţie antropologică ţine de pictură şi de sociologie şi e de o fină ţesătură intelectuală:

„Luca era nalt, subţire, cu picioarele şi mâinile de o lungime disproporţionată; avea o pieliţă foarte albă, ochi albaştri şi somnoroşi, păr gălbeniu, un nas tras; în fine o figură mai mult olandeză, ceiace nu este de mirare. căci românii nu se deosebeau niciodată ca celelalte popoare, prin vreun tip propriu al lor. Ca regnul vegetal al ţărilor noastre, ca temperatura cea nestatornică ce ne bântue, când cu frigul norvegian, când cu arşiţele Egiptului: fiii Daciei lui Traian poartă pe feţele lor tiparul tutuor climelor".

„La anul o mie opt sute cinci zeci şi..... pe la finele lunei lui Marte, un june ca de douăzeci şi opt de ani, traversa una din stradele tinoase ale reşedinţei districtului B... şi-şi îndrepta paşii spre locuinţa sa". Tânărul era îmbrăcat într'un palton vechiu, „care părea de culoarea scorţişoarei, dar întreruptă de mii de pete". „Fizionomia acestui june era tristă; un aer de resentiment turbura trăsăturile figurii sale; ochii lui păreau ţintiţi; privirile lor sălbatice; ar fi zis cineva că cugeta poate la vreo crimă, sau că suferise vreo lovire morală din partea cuiva. Domnul Onori aşa se chema eroul, mergea la proprietarul său d. Aurian să-l vestească neputinţa în care se află de a-i plăti chiria. Proprietarul aproape îl dă afară. Acasă îl aşteptau „muma" „pătimaşe de vreo trei ani" în urma unui anevrism şi sora de douăzeci de ani. Tatăl, bogat pe vremuri, murise călcat de hoţi. Sora, Loseta, era logodită cu un „june telegrafist". Toţi aşteptau acum pe Onori a cărui zi de naştere se sărbătorea. Intre logodnici urmează o convorbire stupidă culminând în acest portret baroc redactat de telegrafist: „ Mă duc (la fotograf) şi-i zic aşa: Fă-mi portretul unei copile ca de vreo optsprezece ani; jună şi frumoasă ca un înger femeesc. Un contur oval şi delicat, o faţă palidă mată, doi ochi negri mari şi plini de un foc viu şi dulce, ca doi pui de satan care ar cere graţie cerului; două sprincene dese şi încreţite, ca doi şerpuşori întărâtaţi, gata să-şi arunce săgeţile în dreapta şi în stânga; gene lungi şi oblice ca nişte raze negre ale unor stele negre care lucesc în iad; un nas delicat şi mic plin de voluptate şi de cochetărie; o gură, doi cupidoni de rubin gemeni, culcaţi unul lângă altul şi cari păzesc intrarea unui templu de mărgăritari în care zace sufletul ce ei adoră". Idila e întreruptă de sosirea lui Costică, eroul de pe stradă, care vesteşte familiei că a fost dat afară din slujbă, s'ar părea pentru nişte vorbe imprudente spuse numai faţă de Titi, eventualul cumnat. Acesta îngălbeneşte la faţă, de unde înţelegem că el trebue să fie denunţătorul. Un doctor L..., agent pe lângă Poartă al unui pretendent la tron dă lui Onori o recomandaţie. Acesta pleacă la Bucureşti şi, după o aventură cu un duel, capătă o funcţie la tribunal. Printr'o nevinovată glumă a femeilor, Titi telegrafistul înţelege că postul căpătat e acela de diriginte poştal la care aspira el. Invidios, îndeamnă pe şeful său să denunţe pe Onori ca făcând parte din complotul pentru detronarea Domnului. Sora lui Onori, Loseta şi Elena, fata proprietarului Aurian, sânt prietene. Aceasta din urmă iubeşte pe Onori. Şi ea are un frate, funcţionar la Bucureşti care tocmai atunci e aruncat la închisoare fiindcă se încumetase să descopere o fraudă. La serata din casa lui Aurian se mai petrec şi alte lucruri. „Să lăsăm deocamdată — zice scriitorul — pe unii să danse, pe alţii să-şi petreacă jucând cărţi, şi să ne retragem pentru un moment într'o cabină mică laterală cu camera cărţilor ca să urmărim două persoane misterioase ce se furişaseră de ochii celorlalţi spre a-şi comunica acolo secretele lor.

„Cine erau aceste două persoane şi ce aveau ele să-şi vorbească într'ascuns?"

Erau doi funcţionari, amândoi ameninţaţi să fie concediaţi, dintre care unul, mai cinic, mitueşte pe celălalt în vederea izbânzii unui proces. Toate aceste fapte sânt adunate spre a scoate la iveală plaga funcţionarismului:

„Cine-i strică? zise d. Aurian după ce se mai alină durerea celor două femei. Cine-l punea să umble după serviciul statului? Nu ştia el că la noi cine umblă după post îşi pierde şi cărare şi rost"...

„Aurian avea dreptate.

„Nu e stare mai păcătoasă, nu e soartă mai tristă decât a unui funcţionar în ţara noastră! Fără niciun merit, fără nici o valoare mulţi dintr'înşii se bucură de funcţiuni publice care nu sânt totdeauna de nasul lor, fără nici un cuvânt legal sânt alţii scoşi cu sutele, stremutaţi din loc în loc, din judeţ în judeţ, aci numiţi într'o funcţiune administrativă, aci permutaţi într'alta judecătorească, mai nici odată lăsaţi câţiva ani dearândul într'un post unde să se poată deprinde mai bine cu mecanismul serviciului lor, totdeauna dependenţi de buna voinţă sau de capriciul superiorilor lor, tremurând la orice schimbare de minister (urmează un capitol întreg de astfel de consideraţii)".

Dar mai cu seamă Baronzi voia să formuleze propoziţiunea că liberalismul nostru era prematur, că dăduse naştere unei clase de proletari ai condeiului pentru ocrotirea cărora nu se creiase instituţiile trebuitoare. Ideile aceste sânt ale lui Eminescu în particular şi ale „Junimei" în general, precum se vede:

„....Intr'o ţară care aspiră a se organiza după o sistemă regulată, raţională, ear nu prin salturi *mortale* cum facem noi, guvernele luminate şi patriotice sânt datoare a îngriji de a da poporului, pe lângă legile trebuitoare, o mulţime de instituţiuni folositoare din care să decurgă toate înlesnirile, toate mijloacele cerute pentru a face traiul uşor, puntincios şi scutit de viciile în care îşi caută unii mijloace de existenţă.... N'avem încă destule căi de comunicaţiune, bănci de credit şi de sconturi, şcoli de arte şi meserii, fabrici şi ateliere naţionale, n'avem comerţ şi industrie ale noastre proprii, încurajeri pentru merite literare, în adevăratul şi nepărtinitorul lor înţeles..."

„Legile noastre sânt împrumutate dela naţiuni îmbătrânite, şi noi voim să le aplicăm unui popor în copilărie, cât pentru noua sa eră... Cât vom aştepta oare până când aceşti copii vor deveni maturi!... pân'atunci ei se vor încurca mereu în acest costum lung şi larg..."

Ca o urmare a liberalismului rău asimilat ni se descrie o încercare de şantaj şi prădarea casei lui Aurian, fapte toate de funcţionari scoşi din slujbă.

După moartea mamei, Loseta e adăpostită în casa lui Aurian, în vreme ce Onori rămâne pe loc, sărac şi sălbatec. De la evreul Ben-Ahar, pe care autorul se încearcă a-l zugrăvi ca pe un tip al rasei, nenorocit, umilit şi venal, tânărul află că averea tatălui său nu fusese prădată în întregime ci depusă cu poliţă la negustorul D... C... care avea fireşte interes acum să se piardă urma înscrisului. Poliţa aceea trebuia aflată şi evreul se oferă s'o găsească în vreo mobilă. Pe drum îl întâmpină negustorul în chestiune căruia îi făgădueşte hârtia buclucaşă şi lucrurile iau altă înfăţişare. Evreul dă să ia din perete icoana în care sta ascunsă poliţa, când pe neaşteptate intră Loseta spre a face acelaş lucru. Evreul răneşte atunci pe fată. Mai târziu însă, sub ameninţarea închisoarei şi spre a se răsbuna de reaua purtare a lui D... C..., evreul vine la vreme spre a desvălui poliţa şi a zădărnici o combinaţie cămătărească a negustorului care credea că hârtia e pierdută. Generos, îmbogăţitul Onori răscumpără şi datoriile acum sărăcitului Aurian pe a cărui fată Elena o iubea.

Aci ar fi trebuit să oprească romanul său, şi aşa prea întortochiat, Baronzi. El îi dă însă o încheiere displăcută prin melodramatism, neaşteptată. Intre Alexandru, fratele Elenei îndrăgostit de Loseta şi Titi telegrafistul picat pe neaşteptate cu dorinţi de recucerire a fostei logodnice, se petrece un duel mortal pentru cel din urmă. Loseta, pe de altă parte, fuge, e de crezut pentru contradicţia pe care i-o pricinuia alegerea între cei doi pretendenţi. In schimb Elena se căsătoreşte cu Onori şi amândoi pleacă spre a afla pe fugară, de urmele căreia şi dau într'o mânăstire. Din nefericire amândoi fraţii regăsiţi, se îneacă într'un râu. Nu mult după aceea Alexandru uitând de Loseta se căsătoreşte, iar Elena uitând pe Costică face o nouă nuntă. Căci Baronzi e şi pesimist: 'Lumea a fost rea şi va fi rea;.. peştii cei mici vor fi totdeauna mâncaţi de cei mari".

Cu toată coloarea locală a unor dialoguri, romanul n'are, se'nţelege, nicio valoare. Dar pentru istoria genului amestecul acesta de senzaţional şi observaţie socială, intenţia de a zugrăvi mediul unui oraş (Brăila), bogăţia lui de fapte, înseamnă ceva.

G. CĂLINESCU

Insemnări și polemici

Milă și „iureș"?

In „Gândirea" d. Nichifor Crainic ridică în slavă „mila celor puternici pentru cei suferinzi, în care, după doctrina Evangheliei, trebue să vedem chipul Răstignitului".

Iar în „Sfarmă piatră" acelaşi d. Nichifor Crainic pledează pentru „iureş".

„— „Incă un iureş, — spune d-sa, — şi vom învinge".

Cum se împacă „mila" cu „iureşul"?

Numai teologismul d-lui Nichifor Crainic ne-ar putea lămuri.

Ortodoxia și „viața practică"

„Gândirea" se plânge de lipsă de cetitori: „Această revistă a fost totdeauna cetită de o elită destul de restrânsă". Dar încă acum...

Iar mai departe:

„O revistă de nivel intelectual nu poate trăi din propriul ei venit într'o ţară ca a noastră, unde cărturarii se formează mai mult din auzite decât din cetite".

Şi însfârşit:

„Gândirea *continuă să rămână lectura unei restrânse elite, care e departe de a o putea susţine din extrem de modesta ei contribuţie. Revista trăeşte prin sacrificiul redactorului care-i poartă răspunderea. Uneori, mai demult, ea s'a bucurat şi de sprijinul oficialităţii. Dar aceasta a fost o vreme anterioară strălucitei epoci neobrâncoveneşti a culturii naţionale".*

Şi pe când „Gândirea" nu mai este subvenţionată ca altădată, — „Revista Fundaţiilor Regale" huzureşte.

D. Nichifor Crainic prezintă astfel această publicaţie:

„Revista Fundaţiilor Regale *batjocoreşte oricând poate ortodoxismul.*

„Noi îl susţinem, şi sântem prin aceasta, în subordine faţă de Regele ţării, *care în toate ocaziile solemne face cea mai caldă apologie ortodoxismului viu şi creator, aşa cum ne îngăduim să-l concepem şi noi.*

„Revista Fundaţiilor Regale *batjocoreşte tradiţionalismul, fără al cărui spirit călăuzitor nu e posibilă o mai departe desvoltare organică a culturii.*

„Atitudinea noastră se cunoaşte, şi ea e în subordine faţă de Regele ţării care, în toate ocaziile, e paznicul înfocat al tradiţiilor.

„Revista Fundaţiilor Regale *publică literatură pornografică şi promovează sistematic pe scatografi la rangul de genii literare.*

„Pentru noi frumosul nu e decât forma strălucitoare a eticului şi prin aceasta ne găsim în subordine faţă de Regele ţării *care, în cuvântarea inaugurală a săptămânii cărţii, a vorbit de misiunea morală a scriitorului român".*

E o pâră împotriva concurentului fără voe — şi o ofertă.. în vederea subvenţiei, care ar trebui tăiată dintr'o parte şi trecută în alta.

Are dreptate deci d. Nichifor Crainic, când — într'un articol religios — combate părerea celor ce vorbesc de „lipsa ortodoxiei de interes pentru viaţa practică".

Mai interes pentru „viaţa practică"... — M. Sv.

George Enescu la Paris

Marele nostru Enescu a avut ultimul concert de la Triton, *în întregime consacrat operelor sale. S'au executat trei bucăţi în primă audiţie.*

Sonata în ut major, opus 26, No. 2, pentru violoncel şi piano (admirabil executată de autor şi Jean Witkowski), se compune din patru mişcări, foarte variate şi chiar foarte opuse, se deschide printr'un allegro moderato ed amabile, *după care urmează un* alegro agitato. *misterios şi fantastic, vine în urmă un* andantino cantabile, *plin de poezie şi tandreţă stăpânită, o melopee expresivă, care-i o pagină admirabilă. Apoi Finalul* à la roumaine, *un* allegro sciolto, *care aminteşte prin temele alese celebrele Rapsodii.*

„E rar, spune René Dumesnil în Mercure de France, *să se găsească o bucată de muzică de cameră care să unească culoarea simfonică, atât de marcată aci, cu calităţile genului. Cele două instrumente, fără nici un fel de sforţare care să le altereze sonorităţile proprii, câştigă totuşi, prin originalităţile gândirii pe care vor să o traducă, un fel de rezonanţă unică, aparte. Regăseam acolo impresiunea resimţită ascultând pe Edip, anume aceia a unei muzici straniu de personală şi cu toate acestea exprimată într'un limbaj comun.*

Aceasta este Arta supremă".

Cele două melodii „Regen", *după un poem al* Carmen Sylvei, *datează din 1916 şi* L'Ombre est bleue, *după versuri de Fernand Gregh, sânt, spune mai departe René Dumesnil,* d'un sentiment exquis.

Concertul a fost complectat

GEORGE ENESCU

prin Sonata în fa diez minor, pentru piano, *interpretată superior de Dinu Lipati şi prin* Sonata în la minor, opus 25, *o operă impregnată de amintiri româneşti, delicios de melancolică întocmai ca un regret şi ca un cântec de dragoste, interpretată de d-ra Jacqueline Solomon, şi de maestrul însuşi la piano, dovedindu-se şi aci un virtuoz neîntrecut.*

De ce se sinucide un copil

La Honfleur, în Franţa, un copil s'a sinucis pentrucă mama lui nu i-a îngăduit să se ducă la cinematograf. Acum câteva săptămâni, la noi, o fată s'a sinucis pentru un bal.

Cazuri identice. Sinucidere dintr'o simplă nerealizare o dorinţei. Şi oricât ar fi de romantică o moarte cu mobil neînsemnat, există motive de alarmă. Pentrucă nu jignirea dorinţei e de vină. Ci înseamnă că o dispoziţie de sinucidere se manifestă la adolescenţi. Sensibilitatea excesivă n'a dispărut şi probabil că epoca o ascute, o reduce la un obiect transparent, prin care se proectează sentimente şi suferinţe fără explicaţie.

Să te sinucizi pentrucă nu te-a lăsat mama să mergi la cinematograf! Dar câte mame nu-şi opresc copiii dela această distracţie? Şi câţi părinţi nu interzic fetelor lor să se ducă la bal?

Ar însemna să înregistrăm tot atâtea cazuri de sinucidere.

Dar nu! Sinuciderile de care vorbesc sunt cazuri separate. Sinuciderea e un act, nu o decizie. Şi decizia sinuciderii nu ucide. Numai actul curmă aşa zisul fir al vieţii.

Desigur, copilul dela Honfleur a vrut să se răsbune. Să dea o mică lecţie mamei sale. Dar tot odată, era prea corect ca să însceneze o sinucidere. Simulacrul ar fi fost descoperit şi consecinţa lui directă, o mică recompensă contondentă pentru panica provocată părinţilor.

Copilul a executat o sinucidere autentică, dar nici un moment nu s'a gândit că ceeace întreprinde el e irevocabil. Că de îndată ce apasă pe trăgaci sau duce paharul cu otravă la gură, viaţa lui e ireversibilă, ca timpul retrospectiv. Căci dacă trecutul nu se întoarce, cel puţin se repetă. Dar viaţa nici nu se întoarce, nici nu se repetă.

Câţi oameni nu suferă din cauză că n'au noţiunea lucrurilor ireparabile. Violenţe, acte grave, crime, sinucideri, ar fi evitate dacă acest ireparabil şi irevocabil ar fi stabilit în mentalitatea generală.

Şi încă responsabilitate: necunoaşterea sufletului de copil. Temperamentul copilului şi al adolescentului nu trebuie ultragiat, pus la inferioritate sau la carantină.

Dintr'o sensibilitate profundă, din precocitate, din intuiţia de care e capabil, copilul îşi creiază o maturitate sau un aspect de maturitate.

Adulţii sunt convinşi că mintea copilului nu poate să pătrundă în unele elemente. Ii ascund, îl mint, îl derutează. Pe copil îl nenorocesc presupunerile. Daţi-i o singură certitudine şi va fi satisfăcut. Imaginaţia lui nu va lucra într'o obscuritate nefastă.

Sau dorinţele copiilor. Cine ştie modul în care mama din Honfleur i-a refuzat copilului plăcerea cinematografului.

Un umorist francez spunea că numai oamenii mari ştiu să asculte şi să se supună.

Copilul este dispus la independenţă. Şi deşi la vârsta lui libertatea nu e decât o iluzie, ea nu trebue să-i fie suprimată.

O libertate iluzorie, dar care îl amuză. E salutar şi nu împiedecă de loc observaţia atentă, făcută delicat şi în taină.

Baluri, cinematografe şi sinucideri. E tragicomedia primei tinereţi, a umanităţii fragile. In sufletul copilului nu se intră brusc şi poliţieneşte. Ce mâini uşoare şi fine trebue să ai ca să scormoneşti copilului în inimă, să-i identifici sentimentele şi instinctele.

Copilul dela Honfleur a comis o ireparabilă boroboaţă. Poate avea siguranţa că va deveni înger. Şi asta dă curajul morţii.

Dar dacă micul sinucigaş e acum în paradis şi e înger cu aripi şi sbor, trebue să-l doară postum durerea mamei sale, care a doua oară l'ar fi lăsat să meargă la cinematograf.

AL. R.

Am uitat!...

Cu prilejul recepţiei sale la Academie, Duhamel a auzit multe discursuri în care s'a amintit imagina lui Duhamel din timpul războiului „Adorat de răniţi"...

Morţii însă, nu pot nici măcar adora pe bunul camarad care a încercat să le îndulcească sfârşitul...

Mareşalul Pétain ne aminteşte ororile vremii prin cuvintele rostite la 16 Aprilie, 1916:

„Mi se strângea inima când vedeam, pe frontul dela Verdun, pe tinerii de 20 de ani. De pe peronul primăriei din Sailly, îi vedeam urcând. Se îndemnau unii pe alţii să pară indiferenţi, cântând şi făcând glume; dar ce descurajare şi ce istoveală când se întorceau! Privirea lor — pe care n'o puteai prinde — părea aţintită asupra unei vedenii de spaimă".

*Unul dintre ei, Sylvain Rogé a scris în câteva versuri „O ru-*gă din Tranşee".

...D'autres heures naîtrons plus
belles et meilleures,
La Victoire luira sur le dernier
combat,
Seigneur! Faites que ceux qui
connaîtront ces heures
Se souviennent de ceux qui ne
reviendront pas...

El nu s'a mai întors. Implinise 20 de ani la începutul lui 1912, şi ducea pe câmpul de război un corp frumos şi un suflet şi mai frumos. Era bun, sensibil, şi nu ştia ce va să zică a face rău, măcar în cuvinte. „Subţire, *graţios, părea un artist din* „Quatro cento" *şi un trubadur îmbrăcat în haine civile."*

Făcea parte dintr'un grup de

COLETTE

tineri scriitori adunaţi în jurul Revistei Oisis, *care mai toţi au murit în floarea vieţii.*

Printre dânşii era şi Gaston Arman de Caillavet, fiul d-nei Caillavet, celebra prietenă a lui Anatole France. „Era atunci un tânăr brun, — scrie Colette, — nu tocmai vesel. Râdea numai cu ochii, un râs trecător, care se stingea repede".

Colette evocă salonul doamnei de Caillavet, unde s'au născut atâtea opere care au constituit succesul epocei dintre 1901-1914. Lunga galerie cu trei ferestre, apoi camera mică, joasă şi întunecoasă, în care erau atâtea cărţi antice, acolo şi-a petrecut copilăria tânărul atât de fericit pe care l-a nimicit măcelul; tânărul care în ajunul războiului s'a căsătorit cu splendida fată blondă, încă adolescentă...

Şi câţi alţii, nenumăraţi, nu şi-au întrerupt aventura fericită a vieţii lor sau tragica luptă pentru o existenţă grea. Şi-au pierdut viaţa pentru ce?

Azi cine-şi mai aminteşte de ei? Pentruce să reîncepem măcelul sălbatec şi să tăem din nou firul atâtor existenţe în plină desfăşurare?... Cine mai păstrează amintirea celor care nu s'au mai întors? Cine se mai gândeşte la mişcătoarea rugă din tranşee?

Centenarul unui monument

Obeliscul din Luxor a fost ridicat în Place dela Concorde Marţi 25 Octombrie 1836. Publicul preocupat de războaele civile din Spania, a trecut cu vederea acest eveniment.

Monumentul fusese transportat în Martie 1831, într'un cadru de lemn, pe un bastiment lungăreţ, cu fondul de o construcţie specială şi numit Luxor. A scoborît Nilul, a fost îmbarcat la Rosette, şi a trecut Mediterana fără accident. Dar a trebuit să fie trecut prin Gibraltar spre a fi îmbarcat pe Sena şi transportat la Paris.

Debarcarea şi aşezarea obeliscului au fost însă, obiectul unei mari curiozităţi din partea publicului. Se zice că erau peste 200.000 de spectatori pe piaţă şi pe terasele Tuileriilor. Patru sute de artilerişti s'au înhămat la frânghiile care, întinse pe căpriori, trebuiau să ridice vârful monolitului, a cărui bază se sprijinea pe soclu. După două mari sforţări, monumentul a fost aşezat pe soclu.

In ce priveşte monumentul trebue să se ştie că obeliscul este un semn astronomic. Vârful său aurit reflectă razele solare, după nişte planuri stabilite de astronomii din Theba, după calcule care nu se cunosc încă în întregime. Iar de jur împrejurul pietrei, umbra răsfrântă pe nisip, înainta însemnând orele una după alta. Orice fellah ştia numai după umbră, ora pe care o indica soarele.

Trebue să se ştie însă, că obeliscul n'a fost răpit din Egipt, cum s'a făcut cu multe alte ornamente ale pieţelor din Roma. El a fost dăruit francezilor de vice-regele Egiptului Mohamed Ally.

A fost tăiat în granit din Syena, ridicat la Luxor, în centrul Thebei, cetatea cu o sută de porţi, capitala celor mai străluciţi Faraoni. Acolo obeliscul a fost ridicat în cinstea lui Ramses al II-lea şi al treilea dintre cele mai strălucite victorii despre care scriu hieroglifele anticului Egipt, o victorie asupra barbarilor din Siria, cu cincisprezece secole înainte de Christ.

Obeliscul din Place de la Concorde reprezintă sus, la baza piramidronului, pe Ramses al II-lea în genunchi, oferind lui Ammon Râ, divinul său protector, două vaze cu vin şi apă.

Iar sub această imagine, pe cele patru feţe ale obeliscului, în formule pioase care se repetă ca nişte litanii, zeul răspunde:

Iţi dau sănătate perfectă, îţi dau Viaţă, Stabilitate şi Fericire durabilă, Zeul Soarelui, Taurul puternic ce a lovit pe barbarii din Khetos — muntenii din Liban, — Domnul Stemei care luptă cu milioane de duşmani, Leu mărinimos, Soim de aur, cel mai tare de pe tot pământul, obligă tot pământul să-i recunoască atot puternicia.

El a ridicat obeliscul, el Fiul Soarelui, care trăeşte veşnic.

Şi în toate zilele lumii soarele se învârte în jurul obeliscului, iar rugăciunea Faraonului se înalţă în fie care oră spre Domnul Binefăcător care i-a dat lui Glorie *şi Egiptului* — abundenţă.

Cronica mizantropului

Surmenajul școlar

Dacă am afirma de-adreptul că elevii care se vaetă de asprimea şcoalei n'au nicio dreptate, că la noi şcoala n'a făcut nicio victimă, am săvârşi o eroare de documentaţie. La noi şcoala face într'adevăr victime. Se văd foarte des repetenţi care se otrăvesc, căzuţi la bacalaureat care se împuşcă. Ori în ce ţară astfel de întâmplări par fireşti, la noi la prima vedere sânt inexplicabile. Fiindcă examenul în Franţa e probă de foc care chiar trecută nu duce adesea la nimic, pe când la noi este un concurs de mers pe două picioare.

Elevii n'au dreptate. Dar sentimentul greutăţii examenului e adevărat. De unde vine asta? Indată după războiu bucuria întregirii patriei a făcut pe părinţi şi pe profesori foarte îngăduitori asupra copiilor. Profesorii mai erau ocupaţi şi cu problema salarului. Dacă vreun pedant avea pretenţia să ceară tânărului învăţarea lecţiei părintele se amesteca: „Băiatul meu învaţă, dar nu-l las să nu se surmeneze. Să-şi trăiască tinereţea, nu ca noi care am făcut România Mare". Câte unul mai ţanţoş mergea chiar la Minister, iar dacă părintele era chiar din Minister punea problema importantă a surmenajului şcolar. Copiii, intuitivi, au prins situaţia. De atunci se vaită mereu că li se dă lecţii grele, că sânt prea multe ore, ba au învăţat un soiu de grevă sau mai de grabă boicot. La un profesor nu învaţă, solidar, toată clasa. Ori profesorul e silit să înghită şi să-i treacă pe toţi ori le dă notă rea la toţi. Atunci părinţii sar. E cu putinţă ca toţi să nu ştie? Nu vedeţi că profesorul e maniac? De aci reexaminări, reclamaţie la Minister pentru rectificarea situaţiei, etc. S'a mai făcut apoi şi obiceiul ca la o pricină oricât de mică să se închidă şcoala. Nu este ţară pe lume în care copiii să aibă atâta vacanţă. Din această cauză s'a pierdut exerciţiul muncii şi capacitatea de oboseală a crescut. Azi îndrăznesc a se prezenta la examenele particulare candidaţi care nu ştiu nimic, *dar* nimic *în chipul cel mai absolut. De pildă la limba germană pentru un an înaintat şcolarul nu ştie nicio vorbă, nici măcar titlul cărţii. El îşi închipue serios că poate să aibă şansa să fie trecut. Şi adesea, când toţi sânt la fel, o are. Fiindcă dacă toţi nu ştiu, căzând toţi, cer ministerului o reexaminare cu alt profesor şi acela îi trece ca să nu fie solicitat un al treilea.*

Aşa dar azi şcolarul nu e obişnuit să facă foarte multe sforţări şi când profesorul sau examinatorul are năstruşnicia de a-i pretinde muncă regulată sau cunoştinţe precise el se uimeşte şi adesea cade la melancolie şi se împuşcă. Singura doctorie împotriva boalei care bântuie tinerimea este să nu mai serbăm decât o sărbătoare, Duminica, şi să fim mai severi şi mai aspri cu elevii.

ARISTARC

Socialismul și Romantismul

Intr'un studiu remarcabil, publicat de M. H. J. Hunt, asupra presei socialiste dintre 1830 şi 1848, acesta îşi propune să studieze atitudinea presei şi a şcolilor socialiste faţă de literatură. Un studiu de această natură nu a fost niciodată publicat în ansamblu, până la scrierea lui Hunt, Socialisme et romantisme en France *(Clarendon Press Oxford).*

Autorul observă în primul rând că socialiştii nu şi-au formulat doctrinele estetice decât în vederea propagandei. Cartea se deschide cu un foarte interesant studiu asupra doctrinei saint-simoniene, a operei fondatorului şi a primilor săi discipoli, precum şi despre locul ce-l dădeau aceştia artiştilor în noua ordine socială pe care voiau să o instaureze. Locul depindea de importanţa pe care aceşti artişti o atribuiau credinţelor religioase.

Atitudinea literară a saint-simonienilor face parte din sistemul lor filosofic de a cuprinde şi lega între ele toate fenomenele. Ei au o filosofie a ştiinţei, a istoriei, a omului şi a lui Dumnezeu, principii şi finalitate a tuturor lucrurilor.

Hunt citează apelul elocvent al lui Barrault către artişti, din broşura acestuia: Du Passé et de l'Avenir des Beaux Arts, *în care se rezumă teoriile Saint-simoniene asupra rolului artei şi a manifestărilor sale, în epocile organice şi în cele critice.*

Pentru Barrault, numai poetica saint-simoniană contează, pentrucă se rezumă în cuvintele următoare: „Iubiţi Dumnezeirea şi omeneirea, iubiţi-le aşa cum cer ele să fie iubite şi acest sfânt amor, încălzindu-vă inima, vă va feconda geniul".

Glorificând pe Lamartine, poetul lui Dumnezeu-spirit, „artistul Dogmei" şi pe Hugo „artistul Cultului", el vede într'inşii cele două aspecte esenţiale ale Romantismului, care pedeoparte reia cultul materiei, caracteristica vârstei păgâne, care a inspirat Druizii, Piramidele, cânturile lui Homer şi chiar Moscheele arabe; iar pe de altă parte reprezintă cultul spiritului, particular creştinismului din Evul Mediu şi al cărui suprem monument este catedrala gotică.

Nu avem decât să contopim aceste două culturi ca să facem o sinteză perfectă, *care va fi religia viitorului.*

V. Hugo va fi deci poetul reabilitării materiei, teză din ce în ce mai scumpă saint-simoniştilor.

H. J. Hunt face apoi o documentată trecere în revistă a presei saint-simoniene, şi aceasta nu-i partea cea mai puţin interesantă a cărţii. Toate problemele sociale şi influenţa lor asupra literaturii şi teatrului sânt expuse acolo, cu controversele ridicate în acea vreme, mai ales în Le Globe, *jurnalul lui Leroux.*

Urmează apoi fourierismul, cu estetica falansteriană, cu tot ce o deosebeşte de saint-simonism, criticile timpului şi diversele şcoli literare.

H. J. Hunt a clasat scriitorii epocii în trei categorii:

I: Partizanii Artei pentru Artă, ireductibili faţă de ideile socialiste.

II: Acei care câştigaţi la ideile socialiste se opresc la jumătatea drumului sau revin înapoi.

III: Acei care după ce au încorporat socialismul în operele lor se fac şi purtătorii de cuvânt ai doctrinelor sale.

Această clasificare se găseşte în cartea a doua, şi e din cele mai folositoare pentru partizanii unuia sau ai celuilalt din cele două puncte de vedere.

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.